

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Водич за Член 10 од Европската конвенција за човекови права

Слобода на изразување

Прво издание - 31 март 2020

Превод кофинансиран од
Европската Унија

Издавачите или организациите кои сакаат да го преведат и/или репродуцираат овој Водич во целост или делумно во облик на печатено или електронско издание треба да се обратат на publishing@echr.coe.int за информации за постапката за овластување.

Ако ве интересира на кои преводи од Водичите за судска пракса се работи, погледнете на [Претстојни преводи](#).

Овој превод е објавен во соработка со Советот на Европа и Европскиот суд за човекови права и е исклучиво одговорност на проектот Слобода на изразување и слобода на медиумите во Северна Македонија, кој е дел од програмата Horizontal Facility II.

Овој водич е изготвен под надлежност на Jurisconsult и не го обврзува Судот. Водичот може да подлежи на уредувачки измени.

Водичот е првично изработен на француски јазик. Тој редовно се ажурира, а последно на 31 август 2019.

Водичите за судска пракса се достапни за преземање на www.echr.coe.int (Судска пракса - анализа на судска пракса - Водичи за судска пракса). За новини во изданијата следете го Судот на *Twitter* на https://twitter.com/ECHR_CEDH

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2020

© 2021 Совет на Европа. Сите права се задржани. Правата на користење ги има Европската Унија под одредени услови. Ниту еден дел од публикацијата не смее да се преведува, репродуцира или пренесува, во кој било облик или со кое било средство, електронско (ЦД-ром, Интернет, итн.) или механичко, вклучително и фотокопирање, снимање или каков било систем за складирање или повлекување на податоци, без претходно писмено одобрение од Директоратот за комуникации (F-67075 Стразбург Цедекс или publishing@coe.int).

Овој превод е изработен со средства од заедничка програма на Европската Унија и Советот на Европа. Тука искажаните гледишта нужно не го одразуваат официјалното мислење на Европската Унија.

Содржина

Белешка за читателот.....	9
I. Вовед	13
А. Методологија	13
Б. Општо за Член 10 во судската пракса на Судот	14
II. Допуштеност на Член 10 од Конвенцијата.....	16
А. Примена на Член 10 од Конвенцијата	16
Б. Други прашања за допуштеноста	19
1. Исцрпување на домашните правни лекови (Член 35 § 1)	19
2. Статус на жртва (Член 35 § 3 (а))	21
3. Отсуство на значителна пречка (Член 35 § 3 (б)).....	23
III. Како Судот разгледува предмети по Член 10: анализа чекор по чекор.....	25
А. Дали имало мешање во остварувањето на правото на слобода на изразување и облиците на мешање.....	25
Б. Три „теста“: законитост на мешањето, неговата легитимност и неговата неопходност во едно демократско општество.....	28
1. Тест за „законитост на мешањето“	28
2. Тест за „легитимност на целта на мешањето“	32
3. Тест за „неопходност на мешањето во едно демократско општество“	32
а. Присуство на „горлива општествена потреба“	33
б. Разгледување на природата и тежината на санкциите	34
i. Најмалку рестриктивна мерка.....	34
ii. Општи мерки.....	36
в. Услов за релевантни и доволни причини	36
В. Судир меѓу две права заштитени со Конвенцијата: балансирање	37
1. Член 6 § 2 од Конвенцијата	38
2. Член 9 од Конвенцијата	38
3. Член 11 од Конвенцијата	39
4. Член 1 од Протокол 1	40
IV. Заштита на угледот или правата на другите	42
А. Методологија	42

Б. Правичен баланс меѓу слободата на изразување и правото на почитување на приватниот живот во контекст на публикации (интимни аспекти од животот и угледот на поединецот)	45
1. Објавување (фотографии, слики и статии) во врска со интимни аспекти на животот на поединец или неговото семејство	46
а. Критериуми и нивна примена	46
i. Придонес во дискусија од јавен интерес	47
ii. Степен до кој засегнатото лице е познато	49
iii. Претходно однесување на засегнатото лице	51
iv. Начин на добивање на информациите и нивната верност	52
v. Содржина, облик и последици од спорната статија	54
2. Елементи и репери на образложението на Судот за предмети за клевета (заштита на угледот)	58
а. Елементи на дефиницијата и контекст : некои аспекти	58
i. Постоене објективна врска меѓу спорната изјава и лицето што бара заштита според Член 10 § 2 од Конвенцијата	58
ii. Степен на сериозност на нападот врз угледот	60
б. Репери и елементи во разгледувањето дали мешањето било сразмерно на легитимната цел за заштита на угледот	62
i. Елементи во однос на содржината	63
α. Облик/начин на изразување	63
β. Разлика меѓу фактички изјави и вредносен суд	64
γ. Процедурални прашања: стандард и товар на докажување, еднаквост на оружјето	68
δ. Одбрана	71
ii. Елементи во однос на контекстот	73
α. Улогата и статусот на лицето што ја дало спорната изјава	73
β. Цел на оспорената изјава	73
iii. Природа на мерките и казните како реакција на клевета	79
α. Кривични казни	79
β. Граѓански и ресторативни мерки и санкции	82
V. Улога на „чувар на јавниот интерес“ зголемени заштита, обврски и одговорности	88
А. Улога на чувар на јавниот интерес	88
Б. Права, обврски и одговорности поврзани со функцијата новинар	89
1. Прибирање информации	90

а. Истражување и истражувачки активности	90
б. Пристап до конкретни места и локации, и присуство таму, заради прибирање информации	91
в. Законитост на однесувањето на новинарот.....	93
2. Обврски и одговорности во врска со уредничкото одлучување	95
а. Сигурни и прецизни информации: одговорност за проверка и пренесување	96
б. Друга одговорност: уредници и издавачки директори на весници, читатели, соработници	101
VI. Заштита на новинарски извори	103
А. Општи начела	103
Б. Дефиниции, сфера на примена.....	104
В. Облици и сразмерност на мешањето	105
1. Наредби за откривање извори.....	105
2. Претреси.....	106
3. Наменско следење новинари заради идентификување на нивните извори	107
4. Наредба за изнесување докази во кривичен предмет каде што е обвинет изворот	107
Г. Процедурални гаранции	108
VII. Спечување да се откријат информации добиени во доверба	110
А. Општи начела	110
Б. Критериуми за разгледување	112
1. Придонес за јавна дискусија за прашање од јавен интерес	112
2. Однесување на лицето одговорно за откривањето.....	113
3. Преиспитување од страна на домашните судови	114
4. Сразмерност на изречените санкции	115
VIII. Посебна заштита за укажувачи и известување за наводни нерегуларности кај службени лица	116
А. Заштита на укажувачи.....	117
Б. Заштита во контекст на пријавување нерегуларности во однесувањето на функционери	122
IX. Слобода на изразување и право на пристап до државни информации	124
А. Општи начела	125
Б. Критериуми за оценување во врска со примената на Член 10 и постоењето на мешање	125
1. Цел на барањето за информации	126

2. Природа на бараните информации	127
3. Улогата на лицето коешто ја бара информацијата.....	129
4. Подготвени и достапни информации	130
V. Критериуми за оценување на неопходноста на мешањето (дали мешањето било сразмерно со легитимната цел или дали е најден правичен баланс меѓу различните права и интереси) ...	131
X. Заштита на авторитетот и непристрасноста на правосудниот систем и слободата на изразување: право на слобода на изразување во контекст на судската постапка и учеството на судиите во јавната дискусија	133
A. Посебниот статус на актерите во правосудниот систем и нивната слобода на изразување во контекст на судската постапка	134
1. Членови на правосудството	134
2. Адвокати.....	136
B. Медиумско покривање на судската постапка	137
1. Методологија.....	137
2. Општи начела	138
3. Критериуми за примена	140
а. Придонес за јавна дискусија за прашање од општ интерес.....	140
б. Природата на содржината на спорните коментари.....	141
в. Начинот на кој се добиени спорните информации.....	141
г. Дали забраната за објавување или санкцијата била соодветна	142
4. Други контекстуални аспекти поврзани со интереси кои веројатно би трпеле поради спорните публикации	144
а. Публикации/изјави кои веројатно би влијаеле на водењето на судската постапка.....	144
б. Публикации што може да вклучуваат повреда на доверливоста на судската истрага и пресумпцијата на невиност.....	146
в. Објавување информации за приватниот живот на страните во постапката	147
г. Непочитување на судот	148
V. Учество на судиите во јавна дискусија.....	151
XI. Слобода на изразување и легитимните цели државна безбедност, територијален интегритет или јавна безбедност, спречување нереди или криминал	154
A. Општи начела	154
B. Критериуми за оценување оправданост на мешањето	156
1. Придонес во дискусија од општ интерес	156

2. Природа и содржина на говорот и негово можно влијание: анализа на текстот во контекст	157
а. Сепаратистички дискурс и изданија од нелегални организации.....	161
б. Воздигнување и поддршка за кривични и/или терористички дела	164
в. Други видови говор ограничени врз основа на спречување нереди и криминал	165
3. Тежина на санкцијата.....	167
XII. Слобода на изразување и заштита на здравјето или моралот	169
А. Општи начела	170
1. Заштита на здравјето	170
2. Заштита на моралот	171
Б. Критериуми за оценување оправданост на мешањето	174
1. Природа, содржина и потенцијално влијание на говорот	174
а. Природа и содржина на говорот.....	174
б. Влијание на говорот: начин на дискриминација и целна публика.....	176
2. Строгост на казната или мерката	178
XIII. Слобода на изразување и Интернет.....	181
А. Специфики на Интернетот во контекст на слободата на изразување.....	181
1. Иновативен карактер на Интернетот.....	181
2. Интернет и други медиуми	183
Б. Заштита на правата на другите во контекст на Интернетот	184
1. Општи коментари.....	184
2. Заштита на ранливи лица	187
3. „Обврски и одговорности“ на порталите за вести на Интернет.....	188
4. Одговорност што произлегува од објавувањето хипер-врска	189
5. „Обврски, одговорности“ и изданија на печатот на Интернет.....	191
В. Блокирање пристап до Интернет.....	192
Г. Пристап до Интернет и лица лишени од слобода	194
XIV. Плурализам и слобода на изразување	196
А. Општи начела за плурализмот во аудиовизуелните медиуми.....	197
Б. Медиумски плурализам и избори.....	199
В. Прописи за платено рекламирање.....	200
Г. Дистрибуција на аудиовизуелни извори.....	202

Д. Транспарентност за сопственоста на медиумите	204
Ѓ. Плурализам и слобода на изразување на малцинства	205
XV. Член 10 во однос на други одредби од Конвенцијата и нејзините протоколи: меѓузависност, преклопување.....	206
1. Член 8 од Конвенцијата	207
2. Член 9 од Конвенцијата	207
3. Член 11 од Конвенцијата	208
4. Член 2 од Протокол 1	208
5. Член 3 од Протокол 1	209
Список на цитирани предмети.....	210

Белешка за читателот

Овој Водич е дел од серија Водичи за судска пракса објавени од Европскиот суд за човекови права (во понатамошниот текст: „Судот“, „Европскиот суд“ или „Судот во Стразбур“) за да ги информира правните практичари за темелните пресуди и одлуки на Судот во Стразбур. Овој конкретен Водич ја анализира и резимира судската пракса за Член 10 од Европската Конвенција за човекови права (во понатамошниот текст: „Конвенцијата“ или „Европската конвенција“) (пресуди или одлуки донесени од страна на судот и одлуки или извештаи на Европската комисија за човекови права (во понатамошниот текст: „Комисијата“)). Се покрива периодот од 1957 до 31 март 2020.

Читателот овде ќе ги најде главните начела во оваа област и релевантните преседани. Цитираната судска пракса е одбрана од водечките, главни и/или најнови пресуди и одлуки.ⁱ Сепак, овој Водич не го вклучува следното:

- предмети во врска со Член 10 за кои е донесена одлука за допустливост (несоодветност *ratione materiae*) дека се исклучени од заштитата на Конвенцијата со примена на Член 17 (забрана за злоупотреба на правата), и предмети во врска со Член 10 чиј исход е одлука што ги наоѓа за очигледно неосновани или пресуда што не утврдува повреда, каде што Судот го разгледувал прашањето на злоупотреба на правата од аспект на Член 17 од Конвенцијатаⁱⁱ;
- предметите коишто станале нерелевантни по јасна и недвосмислена промена во судската пракса (на пример, предметите за пристап до

ⁱ Цитираната судска пракса може да биде на кој било или и на двата службени јазици (англиски или француски) на Судот и Европската комисија за човекови права. Освен ако е наведено поинаку, сите референци се за пресуда по меритумот донесена од Совет на Судот. Кратенката „(одл.)“ укажува дека се цитира одлука на Судот, а „[ГСС]“ дека предметот бил изнесен пред Големиот судски совет. Пресудите на советот што не се конечни во моментот на објавување на ова издание се обележани со ѕвездичка (*).

ⁱⁱ Овие предмети се покриени во [Водичот за Член 17 од Конвенцијата](#) (Забрана за злоупотреба на правата).

информации разгледувани пред пресудата во *Magyar Helsinki Bizottság против Унгарија* [ГСС], бр. 18030/11, 8 ноември 2016).

Пресудите и одлуките на Судот служат не само да се решава по предметите изнесени пред него, туку и општо да се разјаснат, заштитат и развијат правилата воведени со Конвенцијата, и со тоа да се придонесе државите да ги почитуваат обврските преземени како земји-потписнички. (*Ирска против Обединетото Кралство*, § 154, 18 јануари 1978, Серија А, бр. 25, и поскоро, *Јеронович против Латвија* [ГСС], бр. 44898/10, § 109, ЕСЧП 2016, и *Нагаметов против Русија* [ГСС], бр. 35589/08, § 64, 30 март 2017).

Задачата на системот воспоставен со Конвенцијата е на тој начин да се одредат прашањата за јавни политики во општ интерес, и со тоа да се подигнат стандардите за заштита на човековите права и да се прошири судската пракса за човекови права во заедницата на земјите од Конвенцијата (*Константин Маркин против Русија* [ГСС], § 89, бр. 20078/06, ЕСЧП 2012). Така, Судот ја нагласува улогата на Конвенцијата како „уставен инструмент на европскиот јавен поредок“ во областа на човековите права (*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi против Ирска* [ГСС], бр. 45036/98, § 156, ЕСЧП 2005-VI).

Овој водич содржи референци на клучни поими за секој цитиран член од Конвенцијата и нејзините дополнителни Протоколи. Правните прашања за кои се работи во секој предмет се резимирани во [Список на клучни поими](#), одбрани од збирка поими преземена (најчесто) директно од текстот на Конвенцијата и нејзините Протоколи.

Базата *HUDOC* на судската пракса на Судот овозможува пребарување по клучен поим. Пребарувањето со тие клучни поими овозможува да се најде група документи со слична правна содржина (Образложението и заклучоците на Судот за секој предмет се резимирани преку клучните поими). Клучните поими за поединечни предмети може да се најдат со кликање на тагот *Детали на предметот* во *HUDOC*. За повеќе информации за базата *HUDOC* и клучните

Водич за Член 10 од Конвенцијата - Слобода на изразување

поими, прочитајте во *Прирачникот за корисници за HUDOC*.

Член 10 од Конвенцијата - Слобода на изразување

„1. Секој човек има право на слобода на изразувањето. Ова право ги опфаќа слободата на мислење и слободата на примање и пренесување информации и идеи, без мешање на државните органи и без оглед на границите. Овој член не ги спречува државите на претпријатијата за радиодифузна дејност, телевизија или кината да им наметнат режим на дозволи за работа.

2. Остварувањето на овие слободи, коешто вклучува обврски и одговорности, може да подлежи на одредени формалности, услови, ограничувања и санкции предвидени со закон, кои во едно демократско општество претставуваат мерки неопходни за државната безбедност, територијалниот интегритет или јавната безбедност, спречување нереди или криминал, заштитата на здравјето или моралот, угледот или правата на другите, за спречување на откривањето доверливи информации или за зачувување на авторитетот и непристрасноста на судството.“

Клучни зборови во HUDOC

Позитивни обврски (10)

1. Слобода на изразување (10-1) - Слобода на мислење (10-1) - Слобода на примање информации (10-1) - Слобода на пренесување информации (10-1) - Слобода на примање идеи (10-1) - Слобода на пренесување идеи (10-1) - Мешање на државни органи (10-1) - Без оглед на граници (10-1) - Режим на дозволи за работа за радиодифузија (10-1)

2. Обврски и одговорности (10-2): Пристап (10-2) - Предвидливост (10-2) - Заштита од злоупотреба (10-2)

Неопходно во едно демократско општество (10-2): Државна безбедност (10-2) - Територијален интегритет (10-2) - Јавна безбедност (10-2) - Спречување нереди (10-2) - Спречување криминал (10-2) - Заштита на здравјето (10-2) - Заштита на моралот (10-2) - Заштита на правата на другите (10-2) - Заштита на угледот на другите (10-2) - Спречување на откривањето доверливи информации (10-2) - Зачувување на авторитетот и непристрасноста на судството (10-2)

I. Вовед

A. Методологија

1. Со оглед на опширната судска пракса на институциите на Конвенцијата за правото на слобода на изразување, на темата мора да ѝ се пристапи со јасно утврдена методологија.

2. Пред да ја разгледаме суштината на правото заштитено со Член 10 во разните области, во Водичот прво ќе дадеме еден општ преглед на примената на Член 10 од Конвенцијата и на критериумите за допуштеност на кои најчесто се укажува во предметите во врска со оваа одредба.

3. Потоа ќе разгледаме извесни точки што треба особено да се нагласат во однос на разните фази во разгледувањето пред Судот, а потоа следат поглавја со тематска и детална анализа на Член 10 од Конвенцијата.

4. Следните тематски поглавја се занимаваат со разните легитимни цели што може да оправдаат мешање во остварувањето на правото на слобода на изразување (Член 10 § 2). Анализата на секоја од легитимните цели варира, во зависност од обемот на релевантната судска пракса и нијансите во неа.

5. Треба да се забележи дека често се упатува на повеќе од една легитимна цел во предметите во врска со Член 10. Затоа предмет на кој се упатува во едно тематско поглавје може да е релевантен и за други поглавја.

6. Во секој дел каде што се објаснува некоја легитимна цел се изложени општите начела во однос на контекстот на дадената цел, како и конкретните критериуми за примена што произлегуваат од судската пракса на институциите на Конвенцијата. Сепак, начелата и критериумите за примена не се врзани само за темите како што се распоредени во овој Водич; во целиот корпус на судската

пракса што се разгледува овде често има области што се преклопуваат и се меѓусебно поврзани.

7. Водичот содржи и поглавја за извесни области што не се конкретно наведени во текстот на Конвенцијата, но коишто Судот ги вградил во системот на Конвенцијата за заштита на правото на слобода на изразување, како на пример, плурализам, право на пристап до информации, заштита на укажувачи и слобода на изразување на Интернет. Структурата на овие поглавја ја следи природната логика на тие области како што се толкуваат во судската пракса на Судот.

На крај, во Водичот ќе направиме преглед на методологиите што ги користи Судот кога го разгледува правото на слобода на изразување во врска со други права загарантирани со Конвенцијата и нејзините Протоколи, било да се работи за комплементарност или судир.

Б. Општо за Член 10 во судската пракса на Судот

8. Слободата на изразување е неделива од демократијата и е втемелена во низа домашни, Европски ¹, меѓународни и регионални ² инструменти што го поттикнуваат ваквиот политички систем, признат како единствен што може да ја гарантира заштитата на човековите права. Во своето толкување на Член 10 од Конвенцијата, Судот вели дека „слободата на изразување претставува еден од основните темели на едно [демократско] општество, еден од основните услови за неговиот напредок и за развојот на секој човек“ (*Хендисајд против Обединетото Кралство*, § 49).

9. Судот во неколку наврати ја има нагласено важноста на овој Член што се

¹ Видете го, на пример, Член 11 од [Повелбата за темелни права на Европската унија](#) (2000), кој гласи: „1. Секој има право на слобода на изразување. Ова право ја вклучува слободата на свои ставови и на примање и пренесување информации и идеи без мешање од страна на некој државен орган и без оглед на границите. 2. Слободата и плурализмот на медиумите мора да се почитуваат.“

² Видете го, на пример, Член 13 од [Американската конвенција за човекови права](#) (1969), Член 19 од [Меѓународниот договор за граѓански и политички права](#) (1966) или Член 9 од [Африканската повелба за човекови и права на народите](#) (1981).

применува не само за „информации“ или „идеи“ што се примаат позитивно или се сметаат за ненавредливи или носат рамнодушност, туку и за оние што навредуваат, шокираат или вознемируваат; тие се условите на плурализмот, толеранцијата и широките погледи без кои нема „демократско општество“ (*Хендисајд против Обединетото Кралство*, § 49; *Observer and Guardian против Обединетото Кралство*, § 59).

10. Како што е уредено во Член 10, слободата на изразување подлежи на исклучоци, кои сепак треба да се сфаќаат строго и секоја потреба за ограничување треба да се потврди убедливо (*Штол против Швајцарија* ([ГСС], § 101), повторено во *Морис против Франција* ([ГСС], § 124) и *Пентикејнен против Финска* ([ГСС], § 87).

11. Освен овие општи пристапи, Судот во својата судска пракса ги разгледува и позитивните обврски на државите во заштитата на остварувањето на ова право.

Тие позитивни обврски претпоставуваат, меѓу другото, дека од државите се бара да воведат делотворен механизам за заштита на авторите и новинарите за да се создаде поволно опкружување за учество во јавната дискусија на сите засегнати и да им се овозможи да си ги изразат мислењата и идеите без страв, дури и тие да се спротивни на оние што ги бранат државните органи или значителен дел од јавното мислење, или дури и ако тие го иритираат или шокираат ова второто (*Динк против Турција*, § 137; *Кадџа Исмајилова против Азербејџан*, § 158).

Поради тоа, Член 10 од Конвенцијата ужива многу широк опсег, било во однос на суштината на идеите и информациите што се изразуваат, или на обликот во кој тие се пренесуваат.

II. Допуштеност на Член 10 од Конвенцијата

A. Примена на Член 10 од Конвенцијата

12. Член 10 не се применува исклучиво на извесни видови информации или идеи или облици на изразување (*markt intern Verlag GmbH и Клаус Беерман против Германија*, § 26), особено оние од политичка природа; се вклучува и уметничкото изразување како слика (*Милер и други против Швајцарија*, § 27), изведбата на претстава (*Улусој и други против Турција*) и информација од комерцијална природа (*markt intern Verlag GmbH и Клаус Беерман против Германија*, § 26; *Касадо Кока против Шпанија*, §§ 35-36; *Mouvement raëlien suisse* против Швајцарија [ГСС], § 61; *Sekmadienis Ltd. против Литванија*).

13. Понатаму, Судот во повеќе наврати наведува дека слободата на изразување се однесува и на објавувањето фотографии (*Axel Springer AG против Германија*, [ГСС]; *Verlagsgruppe News GmbH против Австрија (бр. 2)*), па дури и фотомонтажи (*Société de conception de presse et d'édition и Понсон против Франција*).

14. Исто така, Судот смета дека Член 10 се применува и на облици на однесување (*Ибрахим и Мамадов против Азербејџан*, §§ 166-167; *Семир Ѓузел против Турција*, *Мурат Вурал против Турција*; *Матасару против Република Молдавија*, § 29; *Швидика против Украина*, §§ 37-38), на правила со кои се уредува облеката (*Стивенс против Обединетото Кралство*, одлука на Комисијата) или на прикажување симболи на облеката (*Вајнаи против Унгарија*, § 47), вклучително и во затвор (*Доналдсон против Обединетото Кралство*).

15. Исто така, Судот се произнел дека една протестна изведба во катедрала што содржела мешавина од вербално и невербално изразување и претставувала облик на уметничко и политичко изразување спаѓа во полето на Член 10 од Конвенцијата (*Марија Алехина и други против Русија*, § 206). Во предметот *Татар и Фабер против Унгарија*, нелегален и кус собир на две лица што спростреле валкана

облека на оградата на зградата на Парламентот бил оценет од Судот како облик на изразување што е заштитен со Член 10.

16. Понатаму, Судот има заземено став дека Член 10 се применува без оглед на опкружувањето. Така, тој смета дека слободата на изразување не сопира на портите на воените касарни (*Григоријадес против Грција*, § 45) или затворите (*Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG против Швајцарија*, § 22; *Бамбер против Обединетото Кралство*, одлука на Комисијата).

17. Во врска со тоа, во предметот *Нилсен против Обединетото Кралство* (одл.), во врска со мерките што ги презела затворската управа за да спречи сериски убиец да објави автобиографија, Судот прифаќа дека Член 10 се применува и дека одбивањето да му се врати ракописот на жалителот за да може да го прегледа со цел тој да се објави претставува мешање во остварувањето на неговото право на слобода на изразување, а потоа заклучува дека предметното мешање било сразмерно на легитимната цел (§ 44).

18. Во предметот *Калда против Естонија*, каде што се работи за ограничување на можноста на затвореник за пристап до сајтови на Интернет што објавуваат правни информации, Судот повторува дека Член 10 не може да се толкува дека наметнува општа обврска да им се дозволи на затворениците пристап до Интернет или конкретни сајтови на Интернет. Сепак, тој заклучува дека може да постои мешање во Член 10 од Конвенцијата ако државата им дозволи пристап до Интернет на затворениците, но ги спречи да посетуваат извесни сајтови (§ 45).

19. Разрешувањето државен службеник или функционер на политичка основа исто така повлекло разгледување под Член 10 од Конвенцијата (*Фогт против Германија*; *Фолкмер против Германија* (одл.); видете и, *a contrario*, *Гласенап против Германија*, § 53). Тоа што жалителите биле отпуштени од наставнички позиции, кои по својата природа подразбираат пренесување идеи и информации на секојдневна основа, било решавачки фактор во тие предмети.

20. Наспроти тоа, Судот се произнел дека отпуштањето на жалителите од работните места даночен инспектор и обвинител, поодделно, откако врз нив било применето посебно домашно законодавство што наметнува мерки за проверка поради нивниот поранешен работен однос во КГБ, не го повредува правото на слобода на изразување на жалителите и дека Член 10 од Конвенцијата не се применува во дадениот предмет (*Сидабрас и Џиаутас против Литванија*, §§ 71-72).

21. Понатаму, Судот се произнел дека Член 10 од Конвенцијата се применува во контекстот на работните односи, вклучително и кога тие се уредени со правила од приватното право (*Хербаи против Унгарија*, § 37; *Фуентес Бобо против Шпанија*, § 38).

22. Судот се произнел и дека жалителот што тврдел дека не ги кажал забелешките што му се припишуваат може да се повика на заштита од Член 10 со оглед на тоа дека со тоа што му ги припишале изјавите што не ги дал и му наредиле да плати отштета, домашните судови индиректно го задушиле остварувањето на слободата на изразување на жалителот. Инаку, под претпоставка да се докаже дека неговите тврдења се точни, отштетата што му било наредено да ја плати веројатно би го обесхрабрила од слични критики во иднина (*Стојановиќ против Хрватска*, § 39).

23. Во врска со т.н. „негативно право“ на неизразување, Судот не исклучува тоа право да е заштитено со Член 10 од Конвенцијата, но се произнел дека тоа прашање треба да се разгледува случај по случај (*Гилберг против Шведска* [ГСС], § 86). Ова прашање се јавува во предметот *Ванер против Германија* (одл.), каде што се работи за осудителна пресуда за лажно сведочење од страна на лице кое било претходно осудено и одбило да ги именува своите соучесници и продолжило да се изјаснува за невино. Судот сметал дека дури и под претпоставка да се применува Член 10, осудителната пресуда за прекршување на граѓанската должност за вистинито сведочење е неопходна во едно демократско општество (§§ 28 и 44).

24. Судот се произнел дека Член 10 не го заштитува правото на глас, било на избори или на референдум (*Муан и Гилон против Обединетото Кралство* (одл.), § 48).

25. Во предмети каде што се работи за одбивање државјанство на странски државјанин по дискреционо разгледување на неговата верност на државата, Судот се произнел дека Член 10 не се применува (*Буделал против Франција* (одл.), § 30). Тој особено нагласува дека разгледувањето на верноста за целите на одлука за натурализација не се однесува на верност на владата што е на власт, туку на државата и нејзиниот Устав. Судот смета дека една демократска држава има право да бара лицата коишто сакаат да стекнат нејзино државјанство да бидат верни на државата и особено на уставните начела на кои таа почива (*Петропавловски против Латвија*, § 85).

26. Судот се произнел дека Член 10 од Конвенцијата не се применува во низа предмети поради повлекување на заштитата од Конвенцијата, како што е уредено со Член 17 (забрана на злоупотреба на правата). Овие предмети се разгледуваат подробно во [Водичот за Член 17](#).

Б. Други прашања за допуштеноста³

27. Во врска со Член 10 од Конвенцијата, ќе спомнеме три пречки за допуштеноста.

1. Исцрпување на домашните правни лекови (Член 35 § 1)

28. Во предметот *Фресо и Роар против Франција* [ГСС], Судот повторува дека целта на ова правило е на земјите-потписнички да им се остави можност да ги спречат или поправат (вообичаено преку судовите) повредите што се наведуваат против нив пред тие наводи да се поднесат пред Судот. Тој додава дека оваа одредба мора да се применува со извесен степен на флексибилност и без претеран формализам, и дека било доволно што жалителот ги покренал пред домашните органи, барем суштински и во согласност со формалните услови и рокови уредени

³ Видете го [Практичниот водич за допуштеноста](#)

со домашното право, поплаките што потоа имал намера да ги поднесе во Стразбур (§§ 37-39).

29. Во ситуации каде што жалителот во судовите што го разгледувале неговиот предмет во ниту еден момент не се повикал ниту на Член 10 од Конвенцијата, ниту на аргументи со ист или сличен ефект од домашното право, Судот ја прогласува жалбата за недопуштена поради неисцрпеност на домашните правни лекови, во согласност со Член 35 §§ 1 и 4 од Конвенцијата (видете, меѓу другите органи, *Ајдар против Турција* (одл.)).

30. Освен тоа, Судот прифаќа дека при проверката дали ова правило е испочитувано, од суштинска важност е да се имаат предвид околностите на конкретниот предмет и дека треба реално да се земе предвид не само постоењето на формални правни лекови во правниот систем на државата во прашање, туку и општиот правен и политички контекст во кој тие функционираат, како и личните околности на жалителот, за потоа да може да се разгледа дали во сите околности на предметот, жалителот сторил сè што може разумно да се очекува за да ги исцрпи домашните правни лекови (*Јилмаз и Килич против Турција*, § 38).

31. Кога домашните судови, на своја иницијатива и суштински, упатуваат на правото на слобода на изразување, Судот се произнел дека тоа го задоволува условот за исцрпување на домашните правни лекови во оваа област (*Јилмаз и Килич против Турција*, § 42).

32. Во предметот *Карачоњ и други против Унгарија* [ГСС], тужената држава тврдела дека жалителите, членови на парламентот кои биле подложени на дисциплинска постапка и на кои им било наредено да платат глоба поради своето однесување во текот на парламентарна седница, не ги исцрпиле домашните правни лекови, имено уставна жалба. Судот го отфрлил овој приговор и забележал дека предметната тужба не им ја понудила на жалителите можноста да побараат каков било облик на поправка на дисциплинските одлуки бидејќи во унгарското право нема такви прописи (§§ 81-82); видете го и предметот *Сањи против Унгарија* (§ 18).

2. Статус на жртва⁴ (Член 35 § 3 (а))

33. Како општо правило, Конвенцијата не предвидува поведување *actio popularis* за толкување на правата уредени во неа, ниту пак дозволува поединци да се жалат за одредба од домашното право просто бидејќи сметаат, без да трпат директно влијание од тоа, дека тоа можеби се коси со Конвенцијата. Во случај кога се работи за законодавство што влијае на сите граѓани, но не може да се утврди директна врска меѓу предметниот закон и обврските или ефектите што тој ги предизвикал за жалителите, Судот не смета дека тие имаат статус на жртви (*Димитрас и други против Грција* (одл.) § 31). Сепак, жалителите имаат можност да тврдат дека некој закон им ги повредува правата, во случај на отсуство на индивидуална мерка за спроведување, ако припаѓаат на класа луѓе на кои им се заканува директно влијание од законодавството или ако од нив се бара или да го сменат своето однесување или да им се заканува гонење (*Брден против Обединетото Кралство* [ГСС], §§ 33-34, и референците цитирани таму; *Open Door u Dublin Well Woman против Ирска*, § 44).

34. Во предметот *Маргулев против Русија*, била поведена граѓанска постапка за клевета против весник, особено за изјави од страна на жалителот. Судот забележува дека со прифаќањето на интервенцијата на жалителот како трето лице во постапката за клевета, домашните судови премолчено прифатиле дека неговите права може да трпат влијание од исходот на таа постапка. Затоа, било заклучено дека во постапката се работело за правата и обврските на жалителот и дека таа имала директно влијание врз неговото право на слобода на изразување (§§ 36-37).

35. Постоенето на законодавство што општо го потиснува изразувањето конкретен вид мислење, што доведува до тоа потенцијалните автори да усвојат еден вид самоцензура, може да претставува мешање во слободата на изразување и затоа

⁴ Барањето за недопуштеност врз основа на отсуство или губење на статусот на жртва често се преклопува со прашањето дали имало мешање, што делумно се заснова на слична логика. Со второто прашање се занимаваме подолу во поглавјето „Како Судот ги разгледува предметите по Член 10: анализа чекор по чекор.“

авторите за кои станува збор може да тврдат статус на жртва (*Вајнаи против Унгарција*, § 54; *Алтуз Танер Акчам* против Турција, §§ 68-83).

36. Во предметот *Ротару против Романија* [ГСС], Судот забележува дека одлука или мерка што е поволна за жалителот во принцип не е доволна да го лиши од статусот на „жртва“, освен ако домашните органи признале, изрично или во суштина, и потоа овозможиле поправање на повредата на Конвенцијата (§ 35; видете и *Амур против Франција*, § 36).

37. Судот заклучува, на пример, дека мерката за амнестија не го исполнува тој услов бидејќи тоа не вклучува признавање дека имало повреда на правата на жалителот, ниту пак му била дадена можност да си ги врати евентуалните приходи загубени поради спорната дисциплинска санкција (*Албајрак против Турција*, § 33).

38. Ниту пак може претседателско помилување да го отстрани ефектот на обесхрабрување од кривична осудителна пресуда за клевета бидејќи таа мерка подлежи на дискреционата моќ на претседателот на републиката; понатаму, иако таков чин на милосрдие ги ослободува осудените лица од отслужување на казната, тоа не им ја расчистува осудителната пресуда (*Кумпана и Мазаре против Романија* [ГСС], § 116).

39. Во предмет каде што жалителите било подложени на дисциплинска санкција поради поднесување барања за образование на курдски јазик, тоа што на крај биле ослободени не ги лишило од статусот на жртви со оглед на тоа што домашните судови ниту го признале, ниту овозможиле правен лек за мешањето во нивните права (*Донер и други против Турција*, § 89; за случај каде што се работи за ослободување на сопственик на весник по седум кривични постапки, видете *Али Ѓурбуз против Турција*, §§ 63-68).

40. Прашањето дали едно лице сè уште може да тврди дека е жртва на наводна повреда на Конвенцијата во суштина подразбира *ex post facto* разгледување на неговата ситуација од страна на Судот (*Centro Europa 7 S.r.l. и Ди Стефано против Италија* [ГСС], § 82). Така, според Судот, доделувањето радиодифузни

фреквенции што ставило крај на ситуацијата што е предмет на жалбата на компанијата жалител, друштво со ограничена одговорност со дејност во радиодифузната гранка, и надоместот што следел не претставувале ниту имплицитно признавање на повреда на Конвенцијата, ниту надомест за периодот во текот на кој фирмата жалител била спречена да емитува (*ibid.*, § 88).

41. Судот е на став дека кога кривичната постапка заснована на конкретно кривично законодавство е прекината поради процедурални причини, но останува ризикот засегнатата страна да биде осудена и казнета, таа страна може валидно да тврди дека е жртва на повреда на Конвенцијата (видете, меѓу другите органи, *Боуман против Обединетото Кралство*, § 29).

42. Така, кривичното гонење новинари поведено врз основа на кривична пријава и следствено тригодишно сопирање на постапката, иако кривичната постапка била прекината по тој период во отсуство на осудителна пресуда, претставува мешање поради ефектот на обесхрабрување врз новинарите (*Јашар Каплан против Турција*, § 35; за истото видете и *Асли Ѓунеш против Турција* (одл.)). Ограничувањето на периодот на укинување исто така е елемент што го наведува Судот да утврди повреда на Член 10 во некои случаи (*Шенер против Турција*, § 46; *Красуља против Русија*, § 44).

43. Исто така, во предметот *Никула против Финска*, Судот смета дека осудителната пресуда за адвокат за обична небрежна клевета поради нејзината критика за стратегијата од страна на јавниот обвинител во кривичната постапка, макар што осудителната пресуда на крај била укината од страна на Врховниот суд и што изречената глоба била поништена, може да има ефект на обесхрабрување врз должноста на правниот застапник ревносно да ги брани интересите на своите клиенти (§ 54).

3. Отсуство на значителна пречка (Член 35 § 3 (б)).

44. Судот само повремено имал можност да ја разгледа примената на критериумот за допуштеност „нема значителна пречка“ во предмет за слобода на изразувањето.

- Во предметот *Еон против Франција*, Судот го отфрлил прелиминарниот приговор по критериумот за значителна пречка, со оглед на јавната дебата во Франција дали навредата на шефот на државата треба да остане кривично дело и поширокото прашање дали тоа дело е во согласност со Конвенцијата (§§ 34-36).
- Во предметот *Маргулев против Русија*, Судот го отфрлил истиот приговор, со оглед на фактот дека жалителот претрпел ефект на обесхрабрување поради постапката за клевета против уредниците на весник во кој тој ги изразил своите лични мислења, како и со оглед на суштинската улога на слободниот печат за да се обезбеди соодветното функционирање на едно демократско општество (§ 42).
- Во предметот *Силка против Полска* (одл.), Судот го прифатил овој приговор и нагласил дека во предмети во врска со слободата на изразување, примената на овој критериум треба да обрне должно внимание на важноста на оваа слобода и да подлежи на внимателно разгледување од страна на Судот. Таквото разгледување треба да се задржи на елементи како придонесот во дискусија од општ интерес и дали во предметот се работи за печатени или други новински медиуми (видете ја и одлуката на Комисијата во *Ентони Франс и други против Обединетото Кралство*).

III. Како Судот разгледува предмети по Член 10: анализа чекор по чекор

A. Дали имало мешање во остварувањето на правото на слобода на изразување и облиците на мешање

45. Судот смета дека мешањето во правото на слобода на изразување може да вклучува разни мерки, а обично тоа е „формалност, услов, ограничување или казна“ (*Виле против Лихтенштајн* [ГСС], § 43).

46. Понатаму, Судот смета дека кога се утврдува дали имало мешање во правото на слобода на изразување, нема потреба да се задржува на објаснувањето на домашните судови. Во неколку предмети, фактот што доказите на кои се потпира осудителната пресуда против жалителот се состојат исклучиво од облици на изразување го навеле Судот да утврди дека имало мешање (*Јилмаз и Килич против Турција*, § 58; *Бахчеџи и Туран против Турција*, § 26).

47. Во еден предмет каде што жалителот ја одрекувал пред домашните судови својата одговорност за материјалите што довеле до осудителна пресуда против него, Судот се произнел дека пресудата претставува мешање во остварувањето на неговото право на слобода на изразување. Според Судот, поинаков став би бил рамен на тоа да се бара од него да ги признае делата за кои бил обвинет, спротивно на неговото право да не се инкриминира себеси, кое е во сржта на поимот за правична судска постапка заштитена со Член 6 од Конвенцијата. Понатаму, ако не се прифати дека кривичната осудителна пресуда претставува мешање, врз основа на тоа дека засегнатото лице одрекува вмешаност во предметните дела, тоа лице би се затворило во маѓепсан круг што би го лишил од заштитата на Конвенцијата (*Мудур Думан против Турција*, § 30).

48. Како и прашањето за статусот на жртва, прашањето дали имало мешање во правото на слобода на изразување е тесно поврзано со можноста за ефект на обесхрабрување врз остварувањето на тоа право. Така, во еден предмет каде што кривичната постапка завршила релативно брзо со наредба за ослободување или ослободителна пресуда, Судот се произнел дека во отсуство на друга поврзана постапка, не може да се смета дека таа постапка имала ефект на одвраќање врз издавачките активности на жалителите и затоа тоа не претставувало мешање во нивната слобода на изразување (*Metis Yayincilik Limited Şirketi u Сокмен против Турција* (одл.), §§ 35-36).

49. Судот ги разгледува случај по случај ситуациите што може да го ограничат уживањето на слободата на изразување. Тој секако смета дека само наводи дека спорните мерки имале „ефект на обесхрабрување“, без притоа да се објасни во која конкретна ситуација се јавил таков ефект, не се доволно за да постои мешање во смисла на Член 10 од Конвенцијата (*Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft u други против Швајцарија*, § 72).

50. На пример, следните ситуации може според судската пракса на Судот да се сметаат за облици на мешање во правото на слобода на изразување:

- кривична осудителна пресуда (*Линдон, Очаковски-Лоранс и Јули против Франција* [ГСС], § 59) во комбинација со казна (*Касабова против Бугарија*) или казна затвор (*Кумпана и Мазаре против Романија* [ГСС]);
- наредба за плаќање отштета (*Толстој Милославски против Обединетото Кралство*, § 51), дури и кога таа е симболична (*Патурел против Франција*, § 49);
- осудителна пресуда, дури и кога извршувањето е суспендирано (*Отеги Мондрагон против Шпанија*, § 60);
- самиот факт што лицето било предмет на истрага во кривична постапка или вистински ризик да биде предмет на истрага врз основа на законодавство

што е нејасно срочено и домашните судови нејасно го толкувале (*Алтуз Танер Акчам против Турција*);

- забрана за објавување (*Cumhuriyet Vakfı и други против Турција*);
- конфискување издание (*Хендисајд против Обединетото Кралство*);
- заплenuвање од страна на затворската управа на весници и списанија пратени на затворен жалител од неговите роднини, и радио приемник во негова сопственост (*Родионов против Русија*);
- одбивање да се додели радиодифузна фреквенција (*Centro Europa 7 S.r.l. и Ди Стефано против Италија*);
- судска одлука што спречува лице да добива преноси од телекомуникациски сателити (*Куршид Мустафа и Тарзибачи против Шведска*, § 32);
- забрана за рекламирање (*Бартолд против Германија*);
- дисциплинска казна изречена на доктор за повреда на професионалната етика поради критикување на медицинската терапија дадена на пациент (*Франкович против Полска*);
- наредба да се откријат новинарски извори (*Гудвин против Обединетото Кралство*) дури и кога наредбата не е извршена (*Financial Times Ltd и други против Обединетото Кралство*, § 56) или кога изворот веќе се пријавил, а новинарот бил натеран да даде докази против него (*Бекер против Норвешка*);
- објава од шеф на држава за намерата да не го назначи жалителот, судија, на која било друга јавна функција на основа на тоа дека изразил мислење за уставно прашање, кое мислење наводно се косело со она на шефот на државата (*Виле против Лихтенштајн* [ГСС], § 50);
- одбивање да се даде дозвола за снимање во затвор при подготовка на телевизиска програма и да се интервјуира едно од затворените лица (*Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG против Швајцарија*); одбивање да се даде пристап во приемен центар за баратели на азил за да се земат изјави за условите за живот во него (*Суровец против Унгарија*);

- апсење и задржување демонстранти (*Стил и други против Обединетото Кралство*, § 92; *Ачик и други против Турција*, § 40).

51. Во предмети во врска со дисциплински постапки или разрешување или назначување судии, кога се утврдува дали обжалената мерка претставувала мешање во остварувањето на слободата на изразување на жалителот, Судот прво го одредил опсегот на мерката со нејзино поставување во контекст на фактите на предметот и релевантното законодавство (*Бака против Унгарија* [ГСС], § 140; видете и *Виле против Лихтенштајн* [ГСС], §§ 42-43; *Кајасу против Турција*, §§ 77-79; *Кудешкина против Русија*, § 79; *Појраз против Турција*, §§ 55-57; *Харабин против Словачка*, § 149).

Б. Три „теста“: законитост на мешањето, неговата легитимност и неговата неопходност во едно демократско општество

52. Судот потоа анализира дали мешањето било „пропишано со закон“ и дали тоа „имало една од легитимните цели“ во смисла на Член 10 § 2, и на крај дали мешањето било „неопходно во едно демократско општество“; во повеќето предмети, тоа прашање го одредува заклучокот на Судот за даден предмет.

1. Тест за „законитост на мешањето“

53. Мешањето во слободата на изразување ја прекршува Конвенцијата ако не ги задоволи критериумите наведени во вториот став од Член 10. Затоа треба да се утврди дали тоа било „пропишано со закон“. Пред сè, домашните органи, и особено судовите, треба да го толкуваат домашното право. Освен ако толкувањето е произволно или очигледно нелогично, улогата на Судот е ограничена само на тоа да утврди дали ефектите од тоа толкување се во склад со Конвенцијата (*Џанги против Турција*, § 42).

54. Судот се произнел дека една норма не може да се смета за „закон“, освен ако е доволно прецизно формулирана за да му овозможи на граѓанинот да си го регулира

однесувањето и дека тој мора да е способен (ако треба со соодветен совет) во извесен степен, кој е разумен во околностите, да ги предвиди последиците што може да ги носи некое дејство. Сепак, тој понатаму вели дека тие последици не мора да бидат предвидливи со апсолутна извесност бидејќи праксата покажала дека тоа е неизводливо (*Перинчек против Швајцарија* [ГСС], § 131). Иако извесноста е пожелна, таа може да повлече прекумерна ригидност, а законот мора да држи чекор со променливи околности. Сходно на тоа, многу закони неизбежно содржат поими што во помала или поголема мера се нејасни и чие толкување и примена се прашање на пракса (*Линдон, Очаковски-Лоранс и Јули против Франција* [ГСС], § 41).

55. Судот исто така смета дека поединец не може да тврди дека некоја правна одредба нема предвидливост просто бидејќи таа се применува првпат во неговиот случај (*Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy против Финска* [ГСС] § 150; *Тете против Франција*, § 52).

56. Понатаму, Судот нагласува дека опфатот на поимите предвидливост и достапност во значителна мера зависи од содржината на предметниот инструмент, областа што тој е наменет да ја покрие и бројот и статусот на оние на кои им е наменет. Еден закон може да го задоволи условот за предвидливост дури и ако засегнатото лице треба да побара соодветен правен совет за да ги оцени, во мера што е разумна во околностите, последиците што може да ги повлече некое дејство. Тоа особено важи за лица што вршат професионална дејност, кои се навикнати да работат со високо ниво на внимателност при вршењето на својата професија; врз основа на тоа, од нив може да се очекува да водат посебна грижа при оценувањето на ризиците што ги подразбира таквата работа (*Шови и други против Франција*, §§ 43-45).

57. Дополнително, Судот смета дека опсегот на поимот предвидливост зависи од контекстот во кој се применуваат предметните рестриктивни мерки. Така, нивната примена во изборен контекст има посебно значење со оглед на важноста на

интегритетот на гласачкиот процес за да се зачува довербата на избирачкото тело во демократските институции (*Magyar Kétfarkú Kutya Párt против Унгаруја* [ГСС], § 99).

58. Судот повторува, во врска со Член 9, 10 и 11 од Конвенцијата, дека самиот факт што една правна одредба може да има повеќе од една конструкција не значи дека таа не го задоволува условот за предвидливост (*Перинчек против Швајцарија* [ГСС], § 135; *Фогт против Германија*, § 48 *in fine*, во врска со Член 10). Во овој контекст, кога законодавството создава нови дела, секогаш ќе има елемент на неизвесност во однос на значењето на тоа законодавство додека кривичните судови не го протолкуваат и применат (*Џобе против Обединетото Кралство* (одл.)).

59. Кога ја оценува предвидливоста на еден закон, Судот го проверува и квалитетот на предметниот закон, и во јасност и во прецизност. Во врска со тоа, Судот повторува дека изразот „пропишано со закон“ не само што бара спорната мерка да има некаква основа во домашното право, туку и се однесува на достапноста и квалитетот на предметниот закон. Судот смета дека закон објавен во државниот службен весник е достапен.

60. Судот се произнел дека осудителната пресуда против жалител, претседател на политички конгрес, затоа што не интервенирал и не ги спречил делегатите на конгресот да зборуваат на курдски, и покрај предупредувањата од владин претставник, не била „пропишана со закон“. Тој се произнел дека домашната одредба со која се уредува работењето на политичките партии не била доволно јасна за да му овозможи на жалителот да предвиди дека можел да се соочи со кривична постапка (*Семир Ѓузел против Турција*, §§ 35 и 39-41).

61. Во предметот *Пинто Пињејро Маркиш против Португалија*, Судот утврдил дека немало доволна законска основа за мешањето, и забележал дека на исказите на жалителот била применета правна одредба што казнува друг вид коментар (§§ 37-39).

62. На ист начин, Судот утврдил повреда на условот дека мешањето треба да биде законско откако нашол спротивност меѓу два законски текста и отсуство на јасно решение (*Гусев и Маренк против Финска*, § 54) или разлика во судската пракса (*RTBF против Белгија*, § 115).

63. Во друг предмет, Судот повторил дека одредбите од кривичното право (во дадениот предмет, за говор на омраза) мора јасно и прецизно да го дефинираат опсегот на релевантните дела за да се избегне ситуација каде што дискрецијата на државата да гони за тие дела станува преширока и можеен предмет на злоупотреба преку селективно спроведување (*Сава Терентјев против Русија*, § 85; видете и *Алтуг Танер Акчам против Турција*, §§ 93-94).

64. Во предметот *Уреднички одбор на Pravoye Delo и Штекел против Украина*, Судот се произнел дека со оглед на непостоењето соодветна заштита во домашното право за новинари што користат информации добиени од Интернет, жалителите не можеле да го предвидат соодветниот степен на последиците што можело да ги повлече спорното издание. Тоа му овозможило на Судот да заклучи дека условот за законитост содржан во став 2 од Член 10 од Конвенцијата не бил задоволен.

65. Во еден предмет каде што домашниот закон не содржел одредби што забрануваат фотографирање гласачки ливчиња и нивно анонимно закачување на мобилна апликација за да се споделат во текот на референдум, Судот ја забележал значителната неизвесност за можните ефекти од спорните правни одредби што ги примениле домашните органи и се произнел дека таквите одредби не биле предвидливи (*Magyar Kétfarkú Kutya Párt против Унгарија* [ГСС]).

66. Судот се произнел и дека не е потребно неговото разгледување да се ограничи единствено на квалитетот на законот што претходно го прогласил за нејасен и непредвидлив, туку дека е соодветно да се разгледа неопходноста на такви закони кога тие не се во склад со концептите за еднаквост, плурализам и толеранција што се суштински во едно демократско општество (*Бајев и други против Русија*, § 83).

2. Тест за „легитимност на целта на мешањето“

67. Легитимните цели на мешањето во правото на слобода на изразување исцрпно се наведени во став 2 од Член 10 од Конвенцијата. Во оваа фаза од разгледувањето, Судот може да утврди дека мешањето нема за цел да ја поддржи легитимната цел на која се повикува (*Бајев и други против Русија*, § 83), или да одбере да задржи само една од легитимните цели на кои се повикува државата, а да отфрли други (*Морис против Франција* [ГСС], § 170; *Перинчек против Швајцарија* [ГСС], §§ 146-154; *Штол против Швајцарија* [ГСС], § 54; *Open Door and Dublin Well Woman против Ирска*, § 63).

3. Тест за „неопходност на мешањето во едно демократско општество“

68. Општите начела за разгледување на неопходноста на мешањето во слободата на изразување, повторени неколку пати од страна на Судот по пресудата во *Хендисајд против Обединетото Кралство*, се резимирани во *Штол против Швајцарија* [ГСС] (§ 101) и повторени во *Морис против Франција* [ГСС] (§ 124) и *Пентикејнен против Финска* [ГСС] (§ 87).

69. Така Судот во својата судска пракса има развиено автономен концепт дали дадено мешање е „сразмерно на легитимната цел“, што се одредува со земање предвид на сите околности на предметот според критериуми утврдени во судската пракса на Судот и со помош на разни начела и алатки за толкување.

Овие критериуми се разгледуваат подробно во поглавјата каде што ќе се осврнеме на материјалната примена на Член 10 во разни категории предмети.

70. Подолу се опишани дел од начелата и алатките за толкување што се дефинирани, се употребуваат и се изнесуваат во образложението на Судот кога се оценува неопходноста на дадено мешање во слободата на изразување.

а. Присуство на „горлива општествена потреба“

71. Горлива општествена потреба не е синоним на „неопходно“, но ниту ја има флексибилноста на изрази како „допуштено“, „вообичаено“, „корисно“, „разумно“ или „пожелно“ (*Горзелик и други против Полска* [ГСС], § 95; *Бартолд против Германија*, § 55; *The Sunday Times против Обединетото Кралство (бр. 1)*, § 59).

72. Иако земјите-потписнички имаат извесна маргина на уважување при разгледувањето дали постои таква потреба, кога се работи за слободата на печатот, таа маргина на уважување начелно е ограничена (*Даман против Швајцарија*, § 51). Така, иако се уважува маргината на уважување на државите при оценувањето дали постои таква потреба, Судот може да ги одбие аргументите изнесени во врска со тоа (видете, на пример, *Ерикејнен и други против Финска*, § 71; *Фабер против Унгарија*, § 45).

73. Судот не одлучува секогаш изрично во заклучоците дали имало горлива општествена потреба, но упатува на тоа дали причините што ги дале државните органи се релевантни и доволни, како и на маргината на уважување на државата кога одлучува, имплицитно, дали постоела таква потреба (на пример, *Јановски против Полска* [ГСС], §§ 31 и 35; *Bladet Tromsø и Стенсас против Норвешка* [ГСС], § 58 и 73).

74. На крај, Судот може да им придаде поголема тежина на други фактори освен горливата општествена потреба за да го оправда мешањето и да се задржи на разгледување на тие фактори, како и на тоа дали причините што ги изнеле државните органи биле релевантни и доволни за да се најде правична рамнотежа меѓу конкурентните интереси (*Пентикејнен против Финска* [ГСС], § 114. Така, во предметот *Пентикејнен против Финска* [ГСС], каде што се задаваат параметрите на заштитата што Член 10 им ја дава на новинарите кои известуваат за демонстрации на јавен простор и обврските на новинарите според таа одредба, Големиот судски совет прво забележува дека спорното однесување не ја засегаło новинарската работа на жалителот како таква, туку неговото одбивање да се

повини на законски и разумни полициски наредби. Тој понатаму нагласува дека новинарите не може, начелно земено, да бидат ослободени од својата должност да го почитуваат кривичното право врз основа на тоа дека Член 10 им дава неприкосновена одбрана (за споредба на тежината што Судот ја придава во образложението за „горлива општествена потреба“ со онаа од пресудата на Советот, видете § 64).

б. Разгледување на природата и тежината на санкциите⁵

75. Судот обрнува особено внимание на елементот „цензура“ во мешањето и мора да биде убеден дека казната не претставува облик на цензура наменет да го обесхрабри печатот од изразување критика (*Бедат против Швајцарија* [ГСС], § 79). Затоа, осудителна пресуда против новинар, пред објавување, според Судот претставува облик на цензура што веројатно ќе го обесхрабри да не истражува, нешто што е суштинско во професијата, со цел да подготви информирана статија за актуелна тема (*Даман против Швајцарија*, § 57). Судот опишува како „цензура“ наредба за прекин на издавањето и дистрибуцијата на весници, што се смета за неоправдано дури и за кус период (*Урлер и други против Турција*, § 44; видете и *Ѓозел и Озер против Турција*, § 63).

76. Слично на тоа, Судот се произнел дека забрана за изложување слика и објавување фотографии од неа, неограничена во време или простор, е несразмерна со целта (*Vereinigung Bildender Künstler против Австрија*, § 37; во однос на релевантноста на изминатото време при разгледувањето на сразмерноста, видете *Éditions Plon против Франција*, § 53).

и. Најмалку рестриктивна мерка

77. Судот смета дека за една мерка да се смета дека е сразмерна и неопходна во едно демократско општество, треба да нема друг начин да се постигне истата цел

⁵ Подетален преглед на прашањето за природата и тежината на санкциите има **во поглавјето подолу**.

со помалку сериозно мешање во предметното темелно право (*Глор против Швајцарија*, § 94).

78. Така, при анализата на сразмерноста, Судот му придава важност на фактот дека домашниот судија ја одбрал најмалку рестриктивната од неколку можни мерки (*Axel Springer SE and RTL Television GmbH против Германија*, § 56; *Перинчек против Швајцарија* [ГСС], § 273; *Таџиев и Хусејнов против Азербејџан*, § 49) или обезбедил најмала можна штета на правата на здружението на жалителот (*Mouvement raëlien suisse против Швајцарија* [ГСС], § 75).

79. Во еден предмет, здружението на жалителот, кое вршело активности на палуба во кампања за декриминализација на абортусот, било спречено со министерска наредба да влезе со својот брод во португалски територијални води. Судот повторил дека кога решаваат да ограничат темелни права, државните органи треба да ги одберат средствата што предизвикуваат најмала можна штета на предметните права и дал примери за некои можни мерки (*Women On Waves и други против Португалија*, § 41).

80. Во *Аморим Жиешташ и Жезуш Кошта Бордало против Португалија*, Судот се произнел дека осудителните пресуди за жалителите, заедно со наредбите да платат кривични глоби и отштета, биле очигледно несразмерни; тој нагласил дека Граѓанскиот законик предвидувал конкретен правен лек за заштита на честа и угледот (видете и *Матасару против Република Молдавија*, § 36).

81. Исто така, во предметот *Фабер против Унгарија*, жалителот бил задржан во полиција и му било наредено да плати глоба затоа што одбил да тргне знаме што го прикажувал на протест како облик на протест против тој настан. При вагањето на правата на жалителот на слобода на изразување и мирен собир наспроти правото на другите демонстранти да бидат заштитени од нарушувања, Судот сметал дека државата имала позитивна обврска да ги заштити правата на обете страни и да најде најмалку рестриктивен начин што во принцип би им овозможил и на двата протести да се одвиваат (§ 43).

ii. Општи мерки

82. Во еден предмет каде што се разгледува дали забрана на политичко рекламирање на радиодифузни медиуми е во согласност со Конвенцијата, Судот ги појаснува критериумите за утврдување на сразмерноста на една општа мерка. Судот мора пред сè да ги разгледа законодавните избори во основата на прашањето. Квалитетот на парламентарното и судското преиспитување на неопходноста на мерката е од суштинска важност во овој поглед, вклучително и за примената на релевантната маргина на уважување. Од тоа следи дека што е поубедливо општото оправдување за општата мерка, тоа помала важност Судот ќе му придаде на нејзиното влијание во дадениот предмет (*Animal Defenders International против Обединетото Кралство* [ГСС], §§ 108-109).

83. Според истите начела, Судот во друг предмет заклучува дека при усвојувањето на разните општи мерки и нивното извршување во предметите на жалителите, домашните судови ја пречекориле маргината на уважување што ја дава Член 10 од Конвенцијата (*Бајев и други против Русија*, § 83).

84. На крај, Судот зема предвид дали има европски консензус при разгледувањето на националната маргина на уважување во однос на оправданоста за општи мерки (*Animal Defenders International против Обединетото Кралство* [ГСС], § 123; *Бајев и други против Русија*, § 66).

в. Услов за релевантни и доволни причини

85. Судот во голем број случаи се има произнесено дека ако домашните судови не дадат релевантно и доволно образложение или ако не ги земат предвид применливите стандарди кога го разгледуваат предметното мешање, тоа ќе претставува повреда на Член 10 (видете, меѓу големиот број други органи, *Уј против Унгарија*, §§ 25-26; *Сапан против Турција*, §§ 35-41; *Ѓозел и Озер против Турција*, § 58; *Шарзах и News Verlagsgesellschaft против Австрија*, § 46; *Челцова против Русија*, § 100; *Марија Алехина и други против Русија*, § 264).

В. Судир меѓу две права заштитени со Конвенцијата: балансирање

86. Може да се случи остварувањето на правото на слобода на изразување да се меша во други права заштитени со Конвенцијата и нејзините Протоколи. Во такви случаи, Судот разгледува дали домашните органи нашле соодветен баланс меѓу заштитата на правото на слобода на изразување и другите права или вредности што ги гарантира Конвенцијата (*Перинчек против Швајцарија* [ГСС], § 274).

87. Наоѓањето правичен баланс може да вклучува вагање две права со еднаков статус, што го наведе Судот да усвои конкретна методологија што се применува во предмети каде што јасно се работи за судир меѓу право гарантирано со Член 10 од Конвенцијата и друго право заштитено со Конвенцијата, а особено правата на лицата што биле цел на спорните искази. Во тие предмети обично се работи за правата заштитени со Член 6 § 2 (*Bladet Tromsø u Стенсас против Норвешка* [ГСС], § 65; *Axel Springer SE and RTL Television GmbH против Германија*, §§ 40-42; *Ерикејнен и други против Финска*, § 60) и со Член 8 од Конвенцијата (*Axel Springer AG против Германија* [ГСС], §§ 83-84; *Фон Ханофер против Германија (бр. 2)* [ГСС], §§ 104-107).

88. Општото начело по кое се води оваа методологија во тие предмети е резимирано во разни пресуди, а особено оние на Големиот судски совет (*Перинчек против Швајцарија* [ГСС], § 198; *Axel Springer AG против Германија* [ГСС], §§ 83-84; *Фон Ханофер против Германија (бр. 2)* [ГСС] §§ 104-107).

89. Правото на почитување на приватниот живот (Член 8 од Конвенцијата), вклучително и правото на заштита на угледот како елемент на приватниот живот, е далеку најчестиот судир што се изнесува пред Судот. Ке се осврнеме на таа тема во Глава V подолу.

90. Понатаму, подолу има илустрации на предмети каде што други членови од Конвенцијата може да дојдат во судир со Член 10.

1. Член 6 § 2 од Конвенцијата⁶

91. Слободата на изразување загарантирана со Член 10 од Конвенцијата ја вклучува слободата за примање и пренесување информации. Затоа, Член 6 § 2 не може да ги спречи органите да ја информираат јавноста за кривична истрага во тек, но бара да го сторат тоа со дискреција и обѕирност што се неопходни да се почитува пресумпцијата на невиност (*Аленет де Рибемон против Франција*, § 38; *Фатулајев против Азербејџан*, § 159; *Гарицки против Полска*, § 69). Судот ја има нагласено важноста службените лица да ги бираат зборовите во своите изјави пред некое лице да излезе на судење и да биде осудено за некое кривично дело (*Дактарас против Литванија*, § 41; *Ариго и Вела против Малта* (одл.); *Кужин и други против Русија*, § 94).

92. Во однос на кампањи на печатот против обвинето лице или изданија што содржат обвинувачки аспекти, Судот забележува дека тие може да ја повредат правичноста на судската постапка преку влијание врз јавното мислење и, следствено, врз поротниците кои треба да одлучат за вината на обвинетиот (*Кужин и други против Русија*, § 93).

2. Член 9 од Конвенцијата

93. Во предмети во врска со заштита на моралот и религијата, Судот го одмерува од една страна правото [на жалителот] да ѝ ги пренесе на јавноста своите гледишта за религиозна доктрина и од друга страна правото на верниците на почитување на нивната слобода на мисла, совест и религија (*Ајдин Татлаев против Турција*, § 26).

94. Судот го повторува општиот услов да се обезбеди мирно уживање на правата загарантирани со Член 9 за имателите на тие убедувања, вклучително и должност колку што е можно да се избегнува изразување што во однос на предметите на почит е непотребно навредливо кон другите и богохулно. Така, Судот укажува дека

⁶ Подолу видете ја Главата „Заштита на авторитетот и непристрасноста на правосудниот систем и слободата на изразување: правото на слобода на изразување во контекст на судските постапки и учеството на судиите во јавна дискусија“.

изразувањето што има за цел да предизвика или оправда омраза заснована на нетолеранција, вклучително и религиозна нетолеранција, не ја ужива заштитата на Член 10 од Конвенцијата (*Е.С. против Австрија*, § 43; споредете со одлуката за повреда на Член 10 во врска со кривична пресуда за изјави кои се сметало дека се атак врз религијата, каде што домашните органи не разгледале дали имало поттикнување омраза, *Тагијев и Хусејнов против Азербејџан*, §§ 48-50).

95. Во врска со слободата на изразување на лица вработени во религиозни организации, слобода заштитена со Член 10 од Конвенцијата, претходната Комисија отфрли жалба од медицинско лице вработено во германска католичка болница и отпуштено затоа што потпишало отворено писмо, објавено во печатот, каде што бил изразен став за абортус спротивен на оној на католичката црква (*Ромелфангер против Германија*, одлука на Комисијата).

96. Во обратен случај, судот утврдил повреда на Член 10 во врска со обновување на договорот за работен однос на предавач по правна филозофија на правниот факултет при Католичкиот универзитет „Свето срце“ во Милано. Конгрегацијата за католичко образование, институција на Светата столица, не го одобрила обновувањето врз основа на тоа дека некои негови ставови „јасно се коселе со католичката доктрина“, но без да го наведе карактерот на тие ставови. Судот потврдил дека не е во доменот на домашните органи да ја разгледуваат суштината на одлуката на Конгрегацијата. Сепак, тежината што се придава на интересот на универзитетот да држи настава заснована на католичката доктрина не може, според Судот, да се прошири на штета на самата суштина на процедуралните гаранции што ги има жалителот со Член 10 од Конвенцијата (*Ломбарди Валаури против Италија*).

3. Член 11 од Конвенцијата

97. Во пресудата *Фабер против Унгарија*, жалителот бил задржан во полиција и му било наредено да плати глоба затоа што одбил да тргне знаме што го прикажувал во текот на еден протест за целите на контра-протест. При вагањето на правото на

жалителот на слобода на изразување и неговото барање за слобода на мирен собир наспроти правото на другите демонстранти да бидат заштитени од нарушувања, Судот сметал дека државата имала позитивна обврска да го заштити правото на собир на двете групи демонстранти со тоа што ќе најде најмалку рестриктивен начин што во принцип би им овозможил и на двата протести да се одвиваат (§ 43).

4. Член 1 од Протокол 1

98. Во еден предмет во врска со кривична пресуда за фотографии поради повреда на авторски права при објавување фотографии од модни ревији на Интернет, Судот се произнел дека домашните органи уживале особено широка маргина на уважување, со оглед на целта на мешањето, имено правата на другите. Според Судот, со оглед на тоа дека Член 1 од Протокол 1 важи за интелектуална сопственост, мешањето имало за цел и да ги заштити правата заштитени со Конвенцијата или нејзините Протоколи (*Ешби Доналд и други против Франција*, § 40).

99. Предметот *Неиј и Сунде Колмисопи против Шведска* (одл.) е во врска со фактот дека жалителите биле осудени, добиле несуспендирани затворски казни и им било наредено да платат отштета за своето учество во водењето на *The Pirate Bay*, најголемиот вебсајт на Интернет за споделување торенти (музика, филмови, игри итн.), поради повреда на авторски права. Судот изрично потврдил дека споделувањето ваков вид фајлови на Интернет или помагањето споделување (дури и незаконски и за добивка) претставува дел од правото на „пренесување и примање информации“ во смисла на Член 10 § 1. Тој балансира две права што уживаат еднаква заштита со Конвенцијата, имено правото на слобода на изразување и правата од интелектуална сопственост, област каде што државата ужива широка маргина на уважување. Бидејќи шведските власти имале обврска да ги заштитат имотните права на тужителите во согласност со Законот за авторски права и Конвенцијата, Судот се произнел дека имало сериозни причини да се ограничи правото на изразување на жалителите. Во врска со тоа, Судот повторува дека

жалителите биле осудени единствено за материјали чии авторски права биле заштитени.

IV. Заштита на угледот или правата на другите

100. Заштитата на угледот или правата на другите е легитимна цел на која далеку најмногу се повикуваат предметите под Член 10 изнесени пред Судот.

A. Методологија

101. Кај предметите во врска со заштитата на угледот или правата на другите се применуваат два засебни методи на резонирање.

102. Судот го користи „класичниот“ метод на анализа на сразмерноста кога се произнесува, во околностите на спорот пред Судот, дека Член 8 не се применува на заштитата на угледот или правата на другите.

103. Вториот метод, т.н. пристап на „балансирање на правата“, се однесува на категоријата предмети каде што Судот смета дека Член 8 се применува за заштита на тие легитимни цели. Тоа се типични предмети каде што се работи за објавување фотографии, слики или статии за интимни аспекти на животот на некој поединец или неговото семејство (*Кудер и Hachette Filipacchi Associés против Франција* [ГСС], § 79; *Фон Ханофер против Германија (бр. 2)* [ГСС], § 103; *MGN Limited против Обединетото Кралство*, § 142).

104. По развојот на судската пракса што се консолидираше во пресуда на Големиот судски совет (*Axel Springer AG против Германија* [ГСС], § 83), заштитата на угледот како елемент на приватниот живот може да влезе во опсегот на Член 8 од Конвенцијата, но под еден услов: треба да се мине „праг на сериозност“ за да постои повреда на правата загарантирани со Член 8 од Конвенцијата. За да се активира Член 8 за предмети за клеветата, нападот врз угледот на лицето треба да постигне извесно ниво на сериозност, и тоа на начин што претставува повреда на личното уживање на правото на почитување на приватниот живот.

105. Судот исто така укажува дека не може да се повика Член 8 за да се пожали на губење углед што е предвидлива последица на своите дејства, како на пример вршење кривично дело (*Axel Springer AG против Германија* [ГСС], §§ 83-84;

Hachette Filipacchi Associés против Франција, § 43; *MGN Limited против Обединетото Кралство*, § 142; *Сидабрас и Џијаутас против Литванија*, § 49).

106. Судот прво ги дава општите начела по кои се води методологијата за вагање (или балансирање) на двете права, а потоа и списокот на применливи критериуми кој не е исцрпен⁷.

107. Општите начела што се применуваат за методологијата за „балансирање на правата“ се опишани од страна на Судот во пресудите на Големиот судски совет во *Фон Ханофер против Германија (бр. 2)* [ГСС] (§§ 104-107) и *Axel Springer AG против Германија* [ГСС] (§§ 85-88), и се резимирани во пресудата *Перинчек против Швајцарија* [ГСС] (§ 198):

i. Во такви предмети, исходот не треба да варира зависно од тоа дали жалбата била поднесена по Член 8 од страна на лицето кое било предмет на изјавата или по Член 10 од страна на лицето што ја дало, бидејќи во принцип правата од овие членови заслужуваат еднаква почит (видете и *Delfi AS против Естонија* [ГСС], § 100; *Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy против Финска* [ГСС], § 163).

ii. Изборот на начинот да се обезбеди почитување на Член 8 во сферата на односите на поединците меѓу нив во принцип е прашање што спаѓа во маргината на уважување на земјата-потписничка, без оглед дали обврските се позитивни или негативни. Има различни начини да се обезбеди почитување на приватниот живот и природата на обврската зависи од конкретниот аспект од приватниот живот за кој станува збор.

iii. Исто така, според Член 10 од Конвенцијата, земјите-потписнички имаат извесна маргина на уважување во оценувањето дали и во која мера мешањето во правото на слобода на изразување е неопходно.

iv. Сепак, оваа маргина оди заедно со европски надзор што ги опфаќа и законодавството и одлуките за негова примена, дури и оние донесени од страна на

⁷ Видете став *et seq.* подолу.

независен суд. Задачата на Судот во вршењето на неговата надзорна функција не е да го земе местото на домашните судови, туку да разгледа во светлина на случајот во целина дали нивните одлуки биле во согласност со одредбите на Конвенцијата на кои се повикале.

v. Ако домашните органи нашле баланс во согласност со критериумите утврдени во судската пракса на Судот, на Судот би му требале сериозни причини да го смени ставот (*Delfi AS против Естонија* [ГСС], § 139; *MGN Limited против Обединетото Кралство*, § 150).

108. Затоа Судот може да реши самиот да најде баланс, каде што ќе даде сериозни причини за тоа (*Перинчек против Швајцарија* [ГСС], §§ 274-279).

109. Ако балансот на домашните органи не е задоволителен, особено бидејќи важноста или опсегот на едно од предметните права не биле соодветно земени предвид, маргината за уважување што ја имаат државите е тесна (*Аксу против Турција* [ГСС], § 67).

110. Кога домашните органи не постигнале баланс меѓу двете права што уживаат еднаква заштита од Конвенцијата, методологијата што ја применува Судот може да доведе до тоа тој да утврди процедурална повреда на Член 10 (*Ибрагим Ибрагимов и други против Русија*, §§ 106-111); или пак Судот може да реши самиот да најде баланс, каде што ќе даде сериозни причини за тоа (*Перинчек против Швајцарија* [ГСС], §§ 274-279; *Тете против Франција*, §§ 57-70), или без самиот да го стори тоа, да заклучи дека мешањето не било неопходно во едно демократско општество (*Ерѓундоган против Турција*, §§ 32-35).

Б. Правичен баланс меѓу слободата на изразување и правото на почитување на приватниот живот во контекст на публикации (интимни аспекти од животот и угледот на поединецот)

111. Општите начела што произлегуваат од судската пракса на Судот во однос на заштитата на приватниот живот во контекст на статија во печатот се дадени, *inter alia*, во став 83 до 87 од пресудата [Кудер и Hachette Filipacchi Associés против Франција](#) [ГСС]. Општите начела во однос на правото на слобода на изразување во овој контекст се повторени во став 88 до 93 од таа пресуда.

112. Така, Судот се произнел дека иако печатот не смее да пречекорува извесни граници во однос на посебната заштита на угледот и правата на другите, сепак неговата задача е да пренесува - на начин што е во согласност со неговите обврски и одговорности - информации и идеи за сите прашања од јавен интерес.

113. Не само што печатот има задача да пренесува такви информации и идеи, туку и јавноста има право да ги прима. Во спротивно, печатот не би можел да ја игра својата витална улога на „чувар на јавниот интерес“ ([Bladet Tromsø и Стенсас против Норвешка](#) [ГСС], §§ 59 и 62; [Педерсен и Бадзгор против Данска](#) [ГСС], § 71; [Фон Ханофер против Германија \(бр. 2\)](#) [ГСС], § 102).

114. Така, задачата за пренесување информации нужно вклучува обврски и одговорности, како и граници што печатот мора спонтано да си ги наметне ([Матер против Турција](#), § 55). Не е задача на Судот, ниту пак на домашните судови, да му ги наметнат на печатот своите ставови каква репортерска техника новинарите треба да користат во секој даден предмет ([Јерсилд против Данска](#), § 31; [Штол против Швајцарија](#) [ГСС], § 146).

1. Објавување (фотографии, слики и статии) во врска со интимни аспекти на животот на поединец или неговото семејство

115. Слободата на изразување вклучува објавување фотографии. Сепак, ова е област каде што заштитата на правата и угледот на другите зазема особена важност бидејќи фотографиите може да содржат многу лични, па дури и интимни информации за поединецот или неговото семејство (*Фон Ханофер против Германија (бр. 2)* [ГСС], § 103).

116. Судот го признава правото на секое лице на заштита на неговата слика и нагласува дека сликата на лицето претставува едно од главните својства на неговата личност бидејќи ги открива посебните карактеристики на лицето и го разликува од другите. Затоа правото на заштита на сликата е еден од суштинските елементи на личниот развој и главно го претпоставува правото на поединецот да ја контролира употребата на таа слика, вклучително и правото да одбие нејзино објавување (*Фон Ханофер против Германија (бр. 2)* [ГСС], § 96).

а. Критериуми и нивна примена⁸

117. Судот ги има поставено релевантните начела што мора да го водат кога оценува (и поважно, да ги водат домашните судови кога тие оценуваат) дали мешањето во таа област било неопходно. На тој начин, утврдени се низа критериуми во контекст на балансирањето конкурентни права (*Axel Springer AG против Германија* [ГСС], §§ 90-95).

118. Петте релевантни критериуми се: придонес во дискусија од јавен интерес; степен во кој е познато лицето; темата на репортажата; претходното однесување на лицето; содржината, обликот и последиците од објавата; и по потреба, околностите во кои се сликани фотографиите (*Фон Ханофер против Германија (бр. 2)* [ГСС], §§ 109-113; *Фон Ханофер против Германија (бр. 3)*, § 46; *Axel Springer AG против Германија* [ГСС], §§ 89-95; *Цанасоаика против Романија*, § 41). Кога

⁸ Ако е тоа релевантно, овие критериуми се применуваат и за предмети во врска со заштита на угледот.

разгледува жалба поднесена под Член 10, Судот го разгледува и начинот на кој биле стекнати информациите и нивната верност, како и тежината на казната изречена против новинарите или издавачите (*Кудер u Hachette Filipacchi Associés против Франција* [ГСС], § 93; *Axel Springer AG против Германија* [ГСС], §§ 90-95).

119. Судот во секој случај разгледува дали така утврдените критериуми може да се пренесат на дадениот предмет, иако некои критериуми може да се повеќе или помалку релевантни со оглед на конкретните околности на предметот (*Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy против Финска* [ГСС], § 166).

120. Може да се земат предвид и други критериуми во зависност од конкретните околности на даден предмет. Затоа, во пресудата *Axel Springer SE and RTL Television GmbH против Германија*, каде што се работи за судење за убиство и забрана за објавување слики каде што може да се препознае обвинетиот, Судот додава нов критериум, и тоа „влијание врз кривичната постапка“ (§ 42).

i. Придонес во дискусија од јавен интерес

121. Судот отсекогаш му придавал посебна важност на фактот дека објавувањето информации, документи или фотографии во печатот му служи на јавниот интерес и придонесува за дискусија од општ интерес. Таков интерес може да се утврди единствено во светлина на околностите на секој предмет (*Фон Ханофер против Германија (бр. 2)* [ГСС], § 109; *Лемпоел & S.A. ED. Ciné Revue против Белгија*, § 68; *Standard Verlags GmbH против Австрија*, § 46; *Фон Ханофер против Германија*, § 60).

122. Во врска со тоа, Судот доследно се произнесува дека е сосема мал просторот што го дава Член 10 § 2 од Конвенцијата за ограничување политички говор или дискусија за прашања од јавен интерес (*Кастелс против Шпанија*, § 43; *Вингроув против Обединетото Кралство*, § 58).

123. Според Судот, јавниот интерес вообичаено се однесува на прашања коишто ја засегаат јавноста во толкава мера што легитимно може да се интересира за нив, коишто го привлекуваат нејзиното внимание или коишто ја засегаат во значителна

мера, особено кога станува збор за благосостојбата на граѓаните или животот на заедницата. Тоа важи и за прашања коишто може да покренат значителни контроверзии, коишто засегаат важно општествено прашање, или кај коишто се работи за проблем за којшто јавноста би имала интерес да се информира (*Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy против Финска* [ГСС], § 171).

124. Судот уважува таков интерес, на пример, кога објавеното засега информации за медицинската состојба на кандидат за највисоката државна функција (*Éditions Plon против Франција*, § 44), спортски прашања (*Никовиц и Verlagsgruppe News GmbH против Австрија*, § 25); *Коласо Мештре и SIC – Sociedade Independente de Comunicação, S.A. против Португалија*, § 28); или уметнички изведувачи (*Сапан против Турција*, § 34), кривични постапки општо земено (*Дупуа и други против Франција*, § 42; *Јули и SARL Libération против Франција*, § 66), сторени кривични дела (*Вајт против Шведска*, § 29; *Егеланд и Хансајд против Норвешка*, § 58; *Лемпоел & S.A. ED. Ciné Revue против Белгија*, § 72; *Ерикејнен и други против Финска*, § 59) или „сексуален скандал“ во политичка партија каде што се вклучени членови на владата (*Комџки против Полска*, § 55).

125. Според судската праска на Судот, прашањата од јавен интерес вклучуваат и правораздавање (*Морис против Франција* [ГСС], § 128), заштита на животната средина и јавното здравје (*Мамер против Франција*, § 20), и историски настани (*Динк против Турција*, § 135). Судот исто така смета дека во едно демократско општество е неопходно да може слободно да се одвива дискусија за причините за дела со особена тежина што претставуваат злосторства против човештвото (*Жиниевски против Франција*, § 51).

126. Иако јавноста има право да се информира, статии или телевизиски програми наменети единствено да ја задоволат љубопитноста на дадена публика за деталите на приватниот живот на некое лице не може да се смета дека придонесуваат за некоја дискусија од општ интерес во општеството (*Фон Ханофер против Германија (бр. 2)* [ГСС], § 59; *Hachette Filipacchi Associés против Франција*,

§ 42; *Рубио Досамантес против Шпанија*, § 34; *MGN Limited против Обединетото Кралство*, § 143), дури и под претпоставка дека лицето за кое станува збор е добро познато (*Фон Ханофер против Германија (бр. 2)* [ГСС], § 95). Во врска со тоа, Судот повторува дека јавниот интерес не може да се сведе на жед на јавноста за информации за приватниот живот на другите, ниту на желбата на читателот за сензационализам, па дури и воајеризам (*Кудер и Hachette Filipacchi Associés против Франција* [ГСС], § 101).

127. Во предметот *Куршид Мустафа и Тарзибачи против Шведска*, каде што жалителите со ирачко потекло сакале да добијат телевизиски програми на арапски и фарси јазик од родната земја или регион, Судот повторил дека слободата за примање информации ги опфаќа не само извештаите за настани што ја засегаат јавноста, туку во принцип го покрива и културното изразување, како и обичната забава. Тој ја нагласува важноста, особено за имигрантско семејство со три деца, да се одржува контакт со културата и јазикот на нивната земја на потекло (§ 44).

ii. Степен до кој засегнатото лице е познато

128. Судот повторува дека степенот до кој поединецот е јавно лице или е добро познат влијае на заштитата што може да ја добие за приватниот живот. Улогата и функцијата на засегнатото лице и природата на активностите што се предмет на извештајот и/или фотографијата е втор важен критериум што е поврзан со претходниот (*Фон Ханофер против Германија (бр. 2)* [ГСС], § 110; *Verlagsgruppe News GmbH против Австрија (бр. 2)*, § 34; *Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia против Грција*, § 53).

129. Јавноста има право да се информира, што е суштинско право во едно демократско општество што во некои посебни околности може да опфаќа дури и аспекти на приватниот живот на јавни фигури, особено кога се работи за политичари (*Фон Ханофер против Германија (бр. 2)* [ГСС], § 64; *Кархувара и Илталехти против Финска*, § 45). Иако објавувањето вести за приватниот живот на јавните фигури е обично за забавни, а не образовни цели, тоа придонесува за

разновидноста на информациите што ѝ се достапни на јавноста и несомнено ужива заштита од Член 10 од Конвенцијата. Сепак, таа заштита може да падне под условите од Член 8 кога предметните информации се од приватна и интимна природа и нема јавен интерес во нивното ширење (*Мозли против Обединетото Кралство*, § 131; *Фон Ханофер против Германија (бр. 2)* [ГСС], § 110).

130. Во предметот *Кудер и Hachette Filipacchi Associés против Франција* [ГСС], Судот повторува дека правото на јавните фигури да си го чуваат приватниот живот во тајност во принцип е пошироко кога не се на јавна функција, а поограничено кога се на таква функција. Тоа што е на јавна функција или претендира на политичка функција нужно го изложува поединецот на вниманието на другите граѓани, вклучително и во области што спаѓаат во приватниот живот. Соодветно на тоа, некои приватни активности на јавните фигури не може да се сметаат за такви, со оглед на можното влијание и улогата што тие лица ја вршат на политичката или општествената сцена и следствениот интерес на јавноста да се информира за нив (§§ 119-120).

131. Така, Судот ја нагласува важноста на улогата и функцијата на поединец којшто бил цел на оспорени изјави што го обвинуваат дека ѝ понудил на една од своите асистентки вработување за плата во замена за сексуални услуги во момент кога освен тоа што бил јавна фигура, бил и член на Европскиот парламент и дејствувал во рамки на службената должност (*Комџки против Полска*, §§ 54-55).

132. Примената на ова образложение оди и пошироко од политичките фигури, на секое лице што може да се смета за јавна фигура, имено лица коишто преку своите дејства, па дури и својата положба, влегле на јавната сцена (*Каписис и Даникас против Грција*, § 35; за статусот на членови на Консултативниот совет, кои биле слични на експертите назначени од државните органи да разгледуваат конкретни прашања, видете *Кабоглу и Оран против Турција*, § 74).

133. Следствено, Судот се произнел дека деловен човек е јавна фигура (*Verlagsgruppe News GmbH против Австрија (бр. 2)*, § 36).

134. За разлика од тоа, во предмет каде што новинар бил осуден за објавување информации покриени со тајноста на кривичните истраги, конкретно писма што обвинетиот му ги праќал на истражниот судија и информации од медицинска природа, Судот се произнел дека домашните органи не само што биле предмет на негативна обврска да не објавуваат свесно информации заштитени со Член 8, туку и дека тие требало да преземат мерки да обезбедат делотворна заштита на правото на обвинетото лице на почитување на неговата преписка (*Бедат против Швајцарија* [ГСС], § 76; видете и *Кракси против Италија* (бр. 2), § 73).

Според Судот, ваквиот вид информации бара висок степен заштита според Член 8; таа одлука е особено важна бидејќи обвинетиот не ѝ бил познат на јавноста. Фактот што тој бил предмет на кривична истрага за многу сериозно дело не бил оправдување со него да се постапува на ист начин како со јавна фигура што доброволно се изложува на публицитет (видете во споредлив контекст и *Фресо и Роар против Франција* [ГСС], § 50; *Егеланд и Хансајд против Норвешка*, § 62; за обврската да се заштити идентитетот на жртвата, видете *Kurier Zeitungsverlag und Druckerei GmbH против Австрија*).

iii. Претходно однесување на засегнатото лице

135. Во предметот *Фон Ханофер против Германија (бр. 2)* [ГСС], Судот вели дека однесувањето на засегнатото лице пред објавувањето на извештајот или фактот дека предметната фотографија и поврзаните информации веќе се појавиле во претходно издание се исто така фактори што треба да се земат предвид (§ 111).

136. Така, во предметот *Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) против Франција*, Судот се произнел дека откриените информации за пејач по нивното објавување го ослабуваат степенот на заштита за приватниот живот, што си било негово право, поради тоа што веќе биле широко познати вести. Ако новинарот жалител репродуцирал, без да менува, дел од информацијата - која била слободно откриена и објавена од страна на пејачот, а особено во неговата автобиографија - за неговиот имот и како ги троши парите, Судот смета дека тој веќе нема „леgitимно

очекување“ дека неговиот приватен живот ќе биде делотворно заштитен (§§ 52-53; видете и *Минели против Швајцарија* (одл.)).

137. За разлика од тоа, Судот наведува дека самиот факт дека имало соработка со печатот во претходни наврати не може да служи како аргумент да се лиши засегнатото лице од секаква заштита од објавување. Претходната наводна или вистинска толеранција или прифаќање на поединецот во однос на објави во врска со неговиот приватен живот не го лишува нужно засегнатото лице од правото на приватност (*Кудер и Hachette Filipacchi Associés против Франција* [ГСС], § 130).

138. Во контекст каде што е вклучен, освен член 8, и Член 6 § 2 од Конвенцијата, Судот се произнел дека признавањето вина не го лишува обвинетиот од правото да не се прикажува како виновен преку објавување фотографии на коишто тој не се согласил сè додека не се донесе пресудата (*Axel Springer SE and RTL Television GmbH против Германија*, § 51).

139. Судот исто така го зема предвид претходното однесување на трговското друштво при разгледувањето на степенот на толеранција на критика што се очекува од него. Во предметот *Кулиш и Рожицки против Полска*, каде што жалителите објавиле сатиричен стрип во кој чипсот што го произведува прехранбената фирма на тужителот е опишан како „ѓубре“, Судот смета дека изразот што го употребиле жалителите бил претеран, но дека тие реагирале на слогани од рекламната кампања на тужителот кои исто така прикажале недоволна чувствителност и разбирање за возраста и ранливоста на целните потрошувачи на производот, односно децата. Затоа Судот смета дека стилот на изразување на жалителите бил мотивиран од видот слогани на кои тие реагирале и дека со оглед на контекстот, не ги пречекориле границите дозволени на слободниот печат (§ 39).

iv. Начин на добивање на информациите и нивната верност

140. Кога утврдува дали некое издание се меша во правото на жалителот на почитување на приватниот живот, Судот го зема предвид начинот на кој се добиени информациите или фотографијата. Особено се нагласува важноста да се добие

согласност од засегнатите лица и помалку или повеќе силното чувство на навлегување во животот што го предизвикува фотографијата (*Фон Ханофер против Германија*, § 59; *Гургеиндзе против Грузија*, §§ 55-60; *Hachette Filipacchi Associés против Франција*, § 48).

141. Во врска со тоа, Судот имал можност да забележи дека фотографиите што се појавуваат во „сензационалистичкиот“ печат или во „романтични“ списанија, чија цел вообичаено е да се задоволи љубопитноста на јавноста за детали од строго приватниот живот на некое лице, често се добиваат во опкружување на постојано малтретирање што може кај засегнатото лице да вроди многу силно чувство на навлегување во приватниот живот, па дури и прогон (*Фон Ханофер против Германија*, § 59); *Société Prisma Presse против Франција (бр. 1)* (одл.); *Société Prisma Presse против Франција (бр. 2)* (одл.); *Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) против Франција*, § 40).

142. Што се однесува на објавувањето снимки од скриена камера, Судот разгледува, *inter alia*, дали снимката е од јавен или приватен простор. Тој се произнел дека во јавен простор, јавната фигура може да очекува нејзиното однесување да се следи внимателно, па дури и да се снима со камера, додека во приватен простор, истото тоа лице легитимно може да очекува приватност (*Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia против Грција*, §§ 64-65; видете и *Фон Ханофер против Германија*, § 52).

143. Во еден предмет каде што радиодифузна компанија била казнета главно затоа што емитувала информации што некој друг ги добил незаконски, Судот се произнел дека тој факт сам по себе не е доволен да ја лиши компанијата жалител од заштитата на Член 10 од Конвенцијата. Во врска со телефонски разговор меѓу членови на влада емитуван од компанијата жалител, Судот нагласува неколку точки во врска со начинот на стекнување на информациите и нивната верност: тој забележува дека во ниту еден момент немало изнесено наводи дека компанијата жалител или нејзините вработени или застапници биле на каков било начин

одговорни за снимката или дека нејзините новинари го прекршиле кривичното право при добивањето или емитувањето. Исто така, забележува дека немало никаква истрага на домашно ниво за околностите во кои е направена снимката. На крај, забележува дека не било утврдено пред домашните судови дека снимката содржи невестинити или извитоперени информации или дека информациите и идеите изразени во врска со тоа од страна на новинарот на компанијата жалител предизвикале особена штета врз личниот интегритет и углед на тужителот (*Radio Twist a.s. против Словачка*, §§ 59-62).

144. Понатаму, ако се добие согласност од засегнатите лица, тоа дава можност да се оцени верноста и правичноста на начинот кој биле добиени предметните информации и начинот на кој се објавуваат (*Кудер и Hachette Filipacchi Associés против Франција* [ГСС], § 134; видете, *a contrario*, *Реклос и Давурлис против Грција*, § 41; и *Гургенидзе против Грузија*, § 56). Во предметот *Пек против Обединетото Кралство*, во врска со релевантната судска пракса на претходната Комисија, Судот се произнел дека снимањето и објавувањето обид за самоубиство на јавно место претставува сериозно мешање во правото на почитување на приватниот живот на жалителот (§§ 61-62).

145. На крај, во еден предмет каде што Судот го разгледувал правичниот баланс што треба да се постигне меѓу правата заштитени со Член 10 и оние заштитени со Член 8, во однос на статија придружена со интимни фотографии добиени од тајно направена видео снимка за наводните „нацистички“ сексуални активности на една јавна фигура, тој се произнел дека Член 8 од Конвенцијата не содржи законски обврзувачки услов за претходно известување пред да се објават информации за приватниот живот на лицето (*Мозли против Обединетото Кралство*, § 132).

v. Содржина, облик и последици од спорната статија

146. Судот отсекогаш смета дека Член 10 од Конвенцијата ја штити не само суштината на изразените идеи и информации, туку и обликот во кој се пренесуваат

(*Де Хаес и Хајселс против Белгија*, § 48; *Јерсилд против Данска*, § 31; *Обершлик против Австрија (бр. 1)*, § 57).

147. Во врска со содржината и обликот на спорните статии, начелото е секогаш дека во природата на новинарската професија постои слобода за занимавање со теми што тие ги сметаат за соодветни. Судот повторува, на пример, дека не е во негов домен, ниту пак во домен на домашните судови, да ги наметнува своите ставови пред оние на печатот во оваа област (*Кудер и Hachette Filipacchi Associés против Франција* [ГСС], § 139; *Јерсилд против Данска*, § 31). Дополнително, Судот утврдил дека Член 10 од Конвенцијата им препушта на новинарите да одлучат кои детали треба да се објават за да се обезбеди издржаноста на статијата (*Фресо и Роар против Франција* [ГСС], § 54).

148. Во секој случај, Судот смета дека кога се работи за информации што го засегаат приватниот живот на друго лице, новинарите имаат обврска да го земат предвид, колку што е тоа можно, влијанието на информациите и сликите што ќе се објават пред нивното пуштање во оптек (*Кудер и Hachette Filipacchi Associés против Франција* [ГСС], § 140).

149. Во предметот *Халдиман и други против Швајцарија* се работи за осудителна пресуда против новинари поради снимање и емитување, за цели на јавен интерес, интервју со брокер за осигурување. Иако самата снимка содржела само ограничено мешање во интересите на брокерот, имајќи предвид дека само ограничена група поединци имала пристап до снимката, тоа што таа се емитувала како дел од репортажа што била особено остра кон брокерот можело да донесе позначително мешање во правото на приватност на брокерот бидејќи ја виделе голем број гледачи. Сепак, жалителите го заматиле лицето на брокерот и се гледале само косата и бојата на кожа; тие му го измениле и гласот. Судот сметал дека овие и други претпазни мерки наменети да спречат да се препознае брокерот биле решавачки фактори во предметот. Следствено, тој заклучил дека мешањето во приватниот живот на брокерот не било толку сериозно за да има предност пред

јавниот интерес за информациите за наводната злоупотреба во областа на брокерството за осигурување (§ 66; наспроти *Пек против Обединетото Кралство*, каде што Судот утврди повреда на Член 8 од Конвенцијата поради пренесување во медиумите на видео снимка од надзорна камера што снимала лице како се обидува да изврши самоубиство на јавен простор).

150. Судот општо земено уважува дека менувањето или злоупотребата на фотографија за која лицето дало согласност за конкретна намена може да се смета за релевантна причина за ограничување на правото на слобода на изразување (*Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) против Франција*, § 46). Начинот на кој се објавуваат фотографијата или репортажата и начинот на кој засегнатото лице е прикажано таму може исто така да бидат фактори што се земаат предвид (*Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlagsgesellschaft mbH против Австрија (бр. 3)*, § 47; *Јокитајпале и други против Финска*, § 68).

151. Друг фактор е целта за која била употребена фотографијата и како можела да се употреби понатаму (*Реклос и Давурлис против Грција*, § 42; *Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) против Франција*, § 52). Во предметот *Реклос и Давурлис против Грција*, Судот се произнел дека тоа што сликата на бебето останала во рацете на фотографот во препознатлив облик, со можност за понатамошна употреба, било спротивно на желбите на засегнатото лице и/или неговите родители и претставува повреда на Член 8 од Конвенцијата (§ 42).

152. На крај, Судот смета дека мерата во која репортажата и фотографијата се пуштени во оптек исто така може да биде важен фактор, зависно од тоа дали весникот е национален или локален и има голем или ограничен тираж (*Кархувара и Илталехти против Финска*, § 47; *Гургенидзе против Грузија*, § 55; *Клајн против Словачка*, § 48).

153. Во врска со можното влијание на предметниот медиум, Судот доследно повторува дека аудиовизуелните медиуми често имаат непосреден и посилен

ефект од печатените медиуми (*Парсел и други против Ирска*, одлука на Комисијата; *Јерсилд против Данска*, § 31).

154. Судот особено уважува дека влијанието на радиодифузните медиуми е засилено со фактот што тие и понатаму се познати извори на забава во интимноста на домот (*Animal Defenders International против Обединетото Кралство* [ГСС], § 119, со дополнителни референци).

155. Судот исто така забележува дека сајтовите на Интернет се информативна и комуникациска алатка различна од печатените медиуми, особено во однос на капацитетот за чување и пренесување информации, и дека ризикот за штета што го претставува содржината и комуникацијата на Интернет за остварувањето и уживањето на човековите права и слободи, особено правото на почитување на приватниот живот, е секако повисок одошто оној кај печатот, особено поради важната улога на пребарувачите (*М.Л. и В.В. против Германија*, § 91, со дополнителни референци).

156. Особено во однос на пуштање во оптек на Интернет изјави што се сметаат за клеветнички, Судот забележува дека ризикот за штета што го претставува содржината и комуникацијата на Интернет за остварувањето и уживањето на човековите права и слободи, особено правото на почитување на приватниот живот, е секако повисок одошто оној кај печатот (*Delfi AS против Естонија* [ГСС], § 133).

157. Понатаму, во пресудата *Нилсен и Јонсен против Норвешка* [ГСС], Судот во суштина вели дека кога спорните изјави биле дадени усно и потоа пренесени од страна на печатот, во овој контекст може да се претпостави дека тоа ги елиминира можностите на жалителите да ги преформулираат, усовршат или повлечат пред објавувањето (§ 48). Фактот што спорните изјави биле дадени во текот на конференција за печат или радио или телевизиска програма во живо исто така ја намалува можноста за претпоставениот клеветник да ги преформулира, прочисти или повлече пред да се објават (*Отеги Мондрагон против Шпанија*, § 54; *Фуентес Бобо против Шпанија*, § 46; *Резник против Русија*, § 44).

2. Елементи и репери на образложението на Судот за предмети за клевета (заштита на угледот)

а. Елементи на дефиницијата и контекст : некои аспекти

158. Бидејќи Конвенцијата не дава дефиниција за клевета, Судот во својата судска пракса му пристапува на овој концепт со упатување на домашното законодавство.

і. Постоене објективна врска меѓу спорната изјава и лицето што бара заштита според Член 10 § 2 од Конвенцијата

159. При утврдувањето на составните елементи на клеветата, Судот бара да постои објективна врска меѓу спорната изјава и лицето што тужи за клевета. Во пресудата *Резник против Русија*, во врска со тужба за клевета против претседателот на Московската адвокатска комора, Судот нагласил дека простото лично нагаѓање или субјективна перцепција на некое издание како клеветно не е доволно да се утврди дека лицето било директно засегнато од изданието. Мора да има нешто во околностите на даден предмет за обичниот читател да почувствува дека изјавата се однесува директно на поединецот жалител или дека тој бил мета на критиката. Во овој предмет, жалителот ги опишал тужителите како „луѓе“, без да им ги спомне имињата или работодавачот, во изјави што не содржеле ништо што овозможува нивно препознавање. Судот се произнел дека домашните органи не успеале да наведат доволно причини за утврдување објективна врска меѓу предметните изјави и тужителите во тужбата за клевета (§ 45; видете и *Маргулев против Русија*, § 53).

160. Во некои предмети, мала група лица, како на пример одбор на директори на компанија или организација, исто така може да поднесе тужба за клевета кога метата е група, но каде што нејзините членови, макар што не се спомнати по име, може да се препознаат од страна на лицата што ги познаваат или, општо земено, од „разумно лице“. Таква е ситуацијата во предметот *Руоканен и други против Финска*, каде што се работи за наводи за силување во текот на забава за локалната кошаркарска екипа (§ 45; видете и *Bladet Tromsø u Стенсас против Норвешка* [ГСС], § 67).

161. Во врска со заштитата на угледот на лицето врз основа на тоа што се идентификува со група, во пресудата *Аксу против Турција* [ГСС], Судот се произнел, особено, дека секој негативен стереотип за група, кога ќе достигне извесно ниво, може да влијае на чувството на идентитет на групата и на чувствата за самопочит и самодоверба на нејзините членови. Во таа смисла, тоа може да се смета дека влијае на нивниот „приватен живот“ во смисла на Член 8 § 1 од Конвенцијата. На таа основа, тој се произнел дека оваа одредба се применува за постапка каде што лице од ромско потекло, кое се почувствувало навредено од делови во книга и речник за Ромите во Турција, побарало правен лек (§§ 58-61 и 81).

162. Судот смета дека заштитата на угледот начелно треба да е ограничена на живи лица и да не се повикува за угледот на починати лица, освен во извесни ограничени и јасно дефинирани околности. Во ситуации кога жалителот пред Судот е семејството на починатиот, Судот потврдува дека нападите на угледот на починатиот може да ја засилат тагата на членовите на семејството, особено во периодот непосредно по смртта (*Éditions Plon против Франција*). Исто така, во извесни околности, нападите врз угледот на починатото лице може да се со таква природа и интензитет што навлегуваат во правото на почитување на приватниот живот на семејството на починатото лице, па дури и да претставуваат повреда на тоа право (*Hachette Filipacchi Associés против Франција*; видете и *Џугашвили против Русија* (одл.) и *Генер против Австрија*).

163. Во неколку пресуди и одлуки, Судот исто така потврдува дека угледот на предок во некои околности може да влијае на „приватниот живот“ и идентитетот на едно лице и со тоа да влезе во опсегот на Член 8 § 1 од Конвенцијата (видете, на пример, *Путистин против Украина*, § 33 и 36-41; за белетристика, видете *Јелшевар и други против Словенија* (одл.), § 37; за статија во печатот за историска јавна фигура, видете *Џугашвили против Русија* (одл.), § 26-35).

ii. Степен на сериозност на нападот врз угледот

164. Централен елемент на клеветата е нападот врз угледот. Но за да се активира Член 8, нападот врз угледот на лицето треба да достигне извесно ниво на сериозност, и тоа на начин што е на штета на личното уживање на правото на почитување на приватниот живот (*Бедат против Швајцарија* [ГСС], § 72; *Axel Springer AG против Германија* [ГСС], § 83; *A. против Норвешка*, § 64).

165. Конкретно, Судот се произнел дека угледот се смета за независно право најчесто кога фактичките наводи се од толку сериозна природа што нивното објавување има неизбежно директно влијание врз животот на тужителот (*Торансо Гомес против Шпанија*, § 51; *Карако против Унгарија*, § 23; *Поланко Торес и Мовиља Поланко* против Шпанија, § 40; *Јарушкевич против Украина* (одл.), § 24).

166. Во предметот *Карако против Унгарија*, нивото на сериозност на мешањето што е потребно за да се примени Член 8 од Конвенцијата во однос на заштита на угледот се опишува како толку сериозно мешање во приватниот живот што се компромитира личниот интегритет (§ 23).

167. Затоа, во низа спорови за клевета, Судот се произнесува, изрично или имплицитно, дека нивото на сериозност е достигнато и се применува Член 8 од Конвенцијата:

- во одлука за тужба за клевета покрената од жалителот во однос на навредлив коментар против него, објавен анонимно на портал на Интернет, Судот смета дека Член 8 се применува (*Пил против Шведска*, §§ 23-25; видете и *Фуксман против Германија*, § 30).

- Во предмет каде што жалителот, познат човек кој самиот ја спомнал својата хомосексуалност јавно, се пожалил според Член 8 од Конвенцијата дека домашните органи одбиле да поведат кривична постапка во врска со шега што го опишала како жена во хумористична емисија на телевизија, Судот се произнел дека бидејќи сексуалната ориентација е суштински дел од идентитетот на една личност и бидејќи родовата и сексуалната ориентација се две различни и интимни карактеристики,

мешањето на тие две претставува напад врз угледот на лицето што може да достигне доволно ниво на сериозност за да се применува Член 8 (*Соуза Гоуша против Португалија*, § 27).

- Судот се произнел дека обвинување лице за непочитување друга етничка група или религија не само што може да ѝ го наруши угледот, туку и да ѝ предизвика штета во професионалното и општественото опкружување, па затоа обвинувањата го достигнале потребното ниво на сериозност да можат да им наштетат на нејзините права според Член 8 од Конвенцијата (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko u други против Босна и Херцеговина*, [ГСС], § 79).

- Судот смета дека нападите врз професионалниот углед на едно лице влегуваат под заштита на Член 8 од Конвенцијата. На пример: доктор во предметот *Канелопулу против Грција*; директор на државно субвенционирана компанија во *Цанасоаика против Романија*; судии во предметот *Белпјетро против Италија*; споредете со *Шаханов и Палфриман против Бугарија* (§§ 63-64), во контекст на известување за наводни нерегуларности и тужба против државни службени лица; и *Bergens Tidenden u други против Норвешка* (§ 60), каде што Судот не утврдил дека несомнениот интерес на докторот да го заштити својот професионален углед бил доволен да го наттежне важниот јавен интерес во слободата на печатот да пренесе информации за прашања што легитимно ја засегаат јавноста.

- Во предметот *Миколајова против Словачка*, жалителката се пожалила поради откривање полициска одлука што вели дека таа извршила дело, иако никогаш не била поведена кривична постапка. Со оглед на тежината на заклучокот содржан во полициската одлука, имено дека жалителката била виновна за насилно кривично дело, заедно со откривањето на тоа нешто на осигурително друштво, Судот ја разгледал и применливоста на Член 6 § 2 и Член 8 од Конвенцијата. Тој сметал дека имало мешање во правото на жалителката заштитено со Член 8 и забележал дека жалителката не трпела значително влијание според Член 6 § 2. Овој наод не го спречил Судот да ги земе предвид правата заштитени со Член 6 § 2 кога вагал

предметот (§ 44; видете и *Bladet Tromsø u Стенсас против Норвешка* [ГСС], § 65; *А. против Норвешка*, § 47).

- Во предметот *Торансо Гомес против Шпанија*, каде што се работи за пресуда против жалителот за клевета бидејќи ги оквалификувал методите што ги користела полицијата како „мачење“, наспроти правната дефиниција на тој поим, Судот утврдил дека Член 8 се применува и проверил дали стандардите што ги употребиле домашните судови обезбедиле правичен баланс меѓу конкурентните права и интереси во предметот (§§ 56 и 59-60).

- Во еден предмет каде што на еден универзитетски професор му било наредено да плати граѓанска глоба за клевета откако изјавил дека еден кандидат на парламентарните избори бил вклучен во стопански спор, Судот сметал дека потребното ниво на сериозност за примена на Член 8 од Конвенцијата било достигнато, особено бидејќи информацијата засега прашања од приватна природа (*Прунеа против Романија*, § 36).

168. Во некои предмети за клевета, Судот изрично вели дека Член 8 не се применува и понатаму разгледува дали мешањето во слободата на изразување било сразмерно (*Фалзон против Малта*, § 56; *Федченко против Русија (бр. 3)*, §§ 48-49).

169. Во овие предмети, а и во други каде што примената на Член 8 имплицитно се отфрла, Судот ја заснова анализата на вториот став од Член 10 и ја користи методологијата за анализа на сразмерноста, при што во суштина ги следи истите критериуми (видете во следниот дел).

б. Репери и елементи во разгледувањето дали мешањето било сразмерно на легитимната цел за заштита на угледот

170. Подолу се дадени подетални репери и елементи за разгледување на сразмерноста, кои Судот ги има развиено во својата судска пракса за заштита на угледот.

171. Одредувањето на степенот до кој предметните изјави може да придонесат за дискусија од јавен интерес е првиот критериум при анализата на сразмерноста на мешањето во слободата на изразување, без оглед на легитимната цел и каква и да е логиката што ја применува Судот. Општо земено, придонесот на една изјава за дискусија од јавен интерес ја намалува маргината на уважување на државата.

172. Во врска со тоа, Судот доследно востановува дека според Член 10 § 2 од Конвенцијата, има сосема мал простор за ограничување политички говор или дискусија за прашања од јавен интерес (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 106; *Кастелс против Шпанија*, § 43; *Вингроув против Обединетото Кралство*, § 58).

i. Елементи во однос на содржината

а. Облик/начин на изразување

173. Член 10 вклучува и уметничка слобода, која дава можност за учество во јавна размена на културни, политички и општествени информации и идеи од секаков вид. Следствено, оние што создаваат, изведуваат, дистрибуираат или изложуваат уметнички дела придонесуваат за размената на идеи и мислења што е суштинска во едно демократско општество (*Милер и други против Швајцарија*, §§ 27 *et seq.*; *Линдон, Очаковски-Лоранс и Јули против Франција* [ГСС], § 47).

174. Судот во неколку наврати забележува дека сатирата е облик на уметничко изразување и општествен коментар кој со својственото претерување и искривување на реалноста природно има за цел да провоцира и дразни. Сходно на тоа, секое мешање во правото на уметникот (или кој било друг) да го користи овој начин на изразување треба да се разгледува особено грижливо (*Велиш и Силва Кања против Португалија*, § 29); *Еон против Франција*, § 60); *Алвиш да Силва против Португалија*, § 27; *Vereinigung Bildender Künstler против Австрија*, § 33; *Тушалп против Турција*, § 48; *Жембињски против Полска (бр. 2)*, § 45. Во овој поглед, во судската пракса на Судот се забележуваат неколку варијации на сатиричен израз: Слика (*Vereinigung Bildender Künstler против Австрија*, § 33), натпис со политичка порака (*Еон против Франција*, § 53), измислено интервју (*Никовиц и Verlagsgruppe*

News GmbH против Австрија, § 18), реклама (*Болен против Германија*, § 50), карикатура (*Лерој против Франција*, § 44), новинска статија во локален весник (*Жембињски против Полска (бр. 2)*, § 45).

β. Разлика меѓу фактички изјави и вредносен суд

175. Од водечките пресуди во *Лингенс против Австрија* и *Обершлик против Австрија (бр. 1)* наваму, Судот нагласува дека треба да се прави внимателна разлика меѓу фактички изјави од една страна и вредносни судови од друга страна. Постојењето на факти може да се покаже, но вистинитоста на вредносните судови не е податлива за докажување (*Меквикар против Обединетото Кралство*, § 83; *Лингенс против Австрија*, § 46).

176. Затоа условот да се докаже вистината на вредносниот суд е невозможно да се задоволи и ја повредува самата слобода на мислење, која е темелен дел на правото загарантирано со Член 10 (*Морис против Франција* [ГСС], § 126; *Далбан против Романија* [ГСС], § 49; *Лингенс против Австрија*, § 46; *Обершлик против Австрија (бр. 1)*, § 63).

177. Судот нагласува дека кога домашните закони или судови не прават разлика меѓу вредносни судови и изнесување факти, што претставува барање доказ за вистинитоста на вредносен суд, тоа е еднообразен пристап кон разгледувањето на говорот и како таков, според мислењето на Судот, е неусогласен со слободата на мислење, што е основен елемент на Член 10 од Конвенцијата (*Горелишвили против Грузија*, § 38; *Гринберг против Русија*, §§ 29-30; *Федченко против Русија*, § 37).

Судот сходно на тоа забележува дека не е направена разлика меѓу факти и вредносни судови во неколку предмети (*ООО Izdatelskiy Tsentr Kvartirnyy Ryad против Русија*, § 44; *Рајхман против Франција*, § 72; *Патурел против Франција*, § 35; *Линдон, Очаковски-Лоранс и Јули против Франција* [ГСС], § 55; *Де Каролис и France Télévisions против Франција*, § 54).

178. Судот повторува дека се потребни посебни основи за да може еден весник да се ослободи од редовната обврска да ги провери изјавите за факти што клеветат приватни лица. Прашањето дали постојат такви основи особено зависи од природата и степенот на предметната клевета и степенот до кој весникот разумно може да ги смета изворите за сигурни во однос на наводите (*Меквикар против Обединетото Кралство*, § 84); *Bladet Tromsø u Стенсас против Норвешка* [ГСС], § 66).

179. Категоризацијата на една изјава како факт или вредносен суд е прашање што првично влегува во маргината на уважување на домашните органи, а особено домашните судови (*Перуци против Италија*, § 48).

180. Во контекст на преиспитувањето, Судот повремено ја доведува во прашање категоризацијата од страна на домашните органи во врска со ова и смета дека спорните изјави претставуваат вредносен суд чија вистинитост не може да се прикаже (видете, на пример, *Фелдек против Словачка*, §§ 35 и 86) или, пак, дека треба да се сметаат за фактички (*Егил Ејнарсон против Исланд*, § 52).

181. Во предметот *Шарзах u News Verlagsgesellschaft против Австрија*, каде што се работи за употребата на поимот „скриен нацист“ да се опише политичар, домашните судови сметале дека поимот е изјава на факт и не го разгледале прашањето дали може да се смета за вредносен суд (§ 40). Според Судот, стандардите што се применуваат кога се оценуваат нечии политички активности во однос на моралноста се различни од оние што се бараат за да се утврди дело според кривичното право (§ 43; видете и *Unabhängige Initiative Informationsvielfalt против Австрија*, § 46; *Броза против Германија*, § 48).

182. За да се направи разлика меѓу фактички навод и вредносен суд, треба да се земат предвид околностите на предметот и општиот тон на забелешките (*Бразилие против Франција*, § 37), имајќи предвид дека тврдењата за прашања од јавен интерес на таа основа може да претставуваат вредносни судови, а не изјави за факти (*Патурел против Франција*, § 37; видете и *Лопиш Гомиш да Силва против*

Португалија, во врска со коментари од новинар за политичката мисла и идеологија на кандидат на локални избори; и *Хрицо против Словачка*, критика на врховен судија).

183. Сепак, дури и кога една изјава претставува вредносен суд, мора да има доволна фактичка основа таа да се поддржи, без што таа би била претерана (*Педерсен и Бадзгор против Данска* [ГСС], § 76; *Де Хаес и Хајселс против Белгија*, § 42; *Обершлик против Австрија (бр. 2)*, § 33; *Линдон, Очаковски-Лоранс и Јули против Франција* [ГСС], § 55).

184. Во предметот *Торгеир Торгеирсон против Исланд*, Судот се произнел дека извесни фактички елементи содржани во спорните статии, на тема бруталност, во суштина се состоеле од „приказни“ или „гласини“ што потекнувале од други лица, а не од жалителот. Тој забележува дека статиите се однесувале на прашање што сериозно ја засега јавноста и дека не било утврдено дека приказната е сосема невистинита и просто измислена. Според Судот, затоа не требало да се бара од новинарот да изнесе доказ за фактичката основа на тврдењата бидејќи тој само известувал за она што го кажувале други за полициската бруталност. Со барањето жалителот да ја востанови вистинитоста на своите изјави, според мислењето на Судот, тој се соочил со неразумна, иако не и невозможна задача (§ 65; видете и *Дјулдин и Кислов против Русија*, § 35).

185. Нужноста за врска меѓу вредносниот суд и факти за поткрепа може да варира од предмет до предмет според конкретните околности (*Фелдек против Словачка*, § 86).

186. Во еден предмет каде што ја немало таа фактичка основа и жалителите не дале докази за наводното кривично однесување на тужителот, Судот се произнел дека немало повреда на Член 10 (*Барата Монтејро да Кошта Ногејра и Патрисио Переира против Португалија*, § 38; споредете со *Де Лескен ду Плесис-Касо против Франција*, § 45).

187. Прашањето за услов за (доволна) фактичка основа мора да се разгледува наспроти други релевантни параметри за сразмерноста на мешањето во слободата на изразување. На пример, разликата меѓу изјавите за факти и вредносни судови е помалку важна кога спорните изјави се дадени во текот на жива политичка дискусија на локално ниво и каде што избраните функционери и новинари треба да уживаат широка слобода да ги критикуваат дејствата на локалните власти, дури и кога изјавите можеби немаат јасна фактичка основа (*Ломбардо и други против Малта*, § 60; *Дјулдин и Кислов против Русија*, § 49).

188. Во *Лопиш Гомиш да Силва против Португалија*, каде што се работи за уреднички коментар објавен во весник, Судот смета дека дадените релативно силни коментари во врска со политичката мисла и идеологија на еден кандидат на локалните избори имале извесна фактичка основа и се произнел дека во ситуацијата јасно се работело за политичка дебата за прашања од општ интерес, област каде што ограничувањата на слободата на изразување треба да се толкуваат тесно (§ 33).

189. Исто така, во *Хрицо против Словачка*, Судот се произнел дека спорните статии, кои критикувале врховен судија, изразувале вредносни судови и имале доволна фактичка основа. Кога би немало фактичка основа, таквото мислење би се чинело претерано, но забележува дека тоа не било случај во дадениот предмет (видете и *Флори против Франција*, *Карлан против Романија*, *Ларанжејра Маркиш да Силва против Португалија*).

190. Општо земено, нема потреба да се прави таа разлика кога се работи за извадоци од роман. Според Судот, тоа сепак станува сосема релевантно кога спорното дело не е белетристика, туку вклучува вистински ликови или факти (*Линдон, Очаковски-Лоранс и Јули против Франција* [ГСС], § 55).

191. Судот исто така прави разлика меѓу изјави за факти и вредносни судови во предмети со сатира. Во врска со една сатирична статија за австриски скијач којшто наводно изразил задоволство од повреда што ја претрпел негов соперник, Судот

заклучил дека предметниот коментар претставува вредносен суд, изразен во облик на шега, и останува во рамки на границите на прифатлив сатиричен коментар во едно демократско општество (*Никовиц и Verlagsgruppe News GmbH против Австрија*).

γ. Процедурални прашања: стандард и товар на докажување⁹, еднаквост на оружјето

192. Разликата меѓу фактите и вредносните судови што ја разгледаваме темелно погоре е од огромна важност во однос на товарот на докажување во предметите за клевета. Исто така, прашањата поврзани со „одговорно новинарство“ се тесно поврзани со овој проблем при разгледувањето на околностите на секој предмет.

193. Природните „должности и одговорности“ во остварувањето на слободата на изразување значат дека се потребни посебни основи за еден весник да се ослободи од редовната обврска да ги потврди фактичките изјави што клеветат (видете, на пример, *Bladet Tromsø и Стенсас против Норвешка* [ГСС], § 66).

194. Во предметот *Божков против Бугарија*, Судот повторува дека ако домашните судови применуваат престојг пристап во разгледувањето на професионалното однесување на новинарите, новинарите може непотребно да се одвратат од вршење на својата функција да ја информираат јавноста. Затоа судовите треба да го земат предвид веројатното влијание на нивните одлуки не само врз поединечните предмети пред нив, туку и општо врз медиумите (§ 51).

195. Затоа, во контекст на граѓанските постапки за клевета, Судот се произнел дека условот да се докаже дека наводите во статија во весник се „во суштина вистинити според веројатноста“ претставува оправдано ограничување на слободата на изразување според Член 10 § 2 од Конвенцијата (*Меквикар против Обединетото Кралство*, §§ 84 и 87).

⁹ Заопштите принципи во врска со претпоставки за факти или закон, во контекст на пресумпцијата на невиност според Член 6 § 2 од Конвенцијата, видете Салабиаку против Франција (*Salabiaku v. France*), § 28.

196. Во *Касабова против Бугарија*, Судот смета дека наводите во печатот не може да се постават на еднакво рамниште со оние дадени во кривична постапка. Ниту пак судовите што разгледуваат предмет за клевета може да очекуваат обвинетите за клевета да дејствуваат како обвинители или нивната судбина да зависи од тоа дали обвинителството ќе реши кривично да го гони и да дојде до осудителна пресуда за лицето против кое ги даваат наводите (§ 62; видете и *Божков против Бугарија*; § 51; *Румјана Иванова против Бугарија*, § 39).

197. Во *Касабова против Бугарија*, Судот исто така се произнел дека „пресумпцијата на неточност“ може да се смета дека непотребно го спречува објавувањето материјал чија вистинитост тешко може да се утврди на суд, на пример затоа што нема допуштени докази или поради трошоците. Судот нагласува дека префрлањето на товарот на докажување што го носи таа пресумпција придава особена важност на тоа судовите многу внимателно да ги разгледаат доказите изнесени од обвинетиот за да не биде невозможно тој да го префрли и да ја брани вистината (*Касабова против Бугарија*, §§ 59-62). Тој смета дека новинарите може да се ослободат од обврската да ја докажуваат вистинитоста на фактите наведени во изданието и да избегнат осудување со тоа што ќе покажат дека дејствувале правично и одговорно (§ 61; видете и *Wall Street Journal Europe Sprl и други против Обединетото Кралство* (одл.); *Radio France и други против Франција*, § 24; *Standard Verlags GmbH и Кравагна-Пфајфер против Австрија*, §§ 16, 30 и 57).

198. Слично на тоа, кога се балансира правото на полициските службеници на почитување на нивниот приватен живот и слободата на изразување на лицата што тие ги уапсиле, Судот смета дека ограничувањето на правото на поединците да ги критикуваат дејствата на јавните власти преку наметнување обврска прецизно да се почитува правната дефиниција на мачење, како што е уредено со домашните закони, би претставувало тежок товар врз нив (*Торансо Гомес против Шпанија*, § 65).

199. Во предметот *Румјана Иванова против Бугарија*, Судот смета дека жалителката не ги проверила доволно своите фактички наводи против политичар пред да ги објави и дека, наспроти добрата новинарска пракса, не консултирала верни извори. Судот нагласил дека жалителката ги усвоила инкриминирачките наводи како свои и затоа била одговорна за нивната вистинитост. Така, се прави разлика меѓу оваа ситуација и онаа кога новинарите само известуваат што рекле други и просто пропуштиле да се дистанцираат (*Румјана Иванова против Бугарија*, § 62; *Radio France и други против Франција*, § 38; *Тома против Луксембург*, §§ 63-64; *Педерсен и Бадзгор против Данска* [ГСС], § 77).

200. Во врска со можноста одбраната да ги докаже своите наводи во предметите за клевета, Судот му придава важност (во предмет за забрана за општински советник да ги повтори изјавите за секти) на фактот дека докажете што ги изнел жалителот биле земени за нерелевантни и дека судот не коментирал дали тие биле фактички достапни (*Јерусалем против Австрија*, § 45; видете и *Болдеа против Романија*, §§ 60-61; *Флукс против Молдавија (бр. 4)*, §§ 37-38; *Бусујок против Молдавија*, § 88; *Савичи против Молдавија*, § 59; *Фолеа против Романија*, §§ 41-43).

201. Понатаму, Судот им придава важност на ситуациите каде што товарот на докажување би го обврзал новинарот да го открие изворот на информации. Така, мешањето во начелото на заштита на новинарските извори е во согласност со Член 10 од Конвенцијата единствено ако постои услов во јавен интерес што има првенство пред ова начело (*Sanoma Uitgevers B.V. против Холандија* [ГСС], § 90; *Касабова против Бугарија*, § 65; *Кумпана и Мазаре против Романија* [ГСС], § 106).

202. Во предметот *Стил и Морис против Обединетото Кралство*, Судот го разгледувал товарот на докажување префрлен на жалителите во спор меѓу нив и големата мултинационална компанија *McDonald's*. Жалителите биле вклучени во кампања на невладината *London Greenpeace* против *McDonald's*, при која се делел список со факти којшто тие биле обвинети дека го објавиле. Судот забележува,

прво, дека фактот што тужителот во предметот е мултинационална компанија начелно не треба да го лишува од правото да се брани од клеветнички наводи, ниту да значи дека од жалителите не требало да се бара да ја докажат вистинитоста на изјавите (§ 94). Второ, тој смета дека со цел да се заштитат спротивните интереси за слобода на изразување и отворена дискусија на двете страни, од суштинска важност е да се обезбеди мера на процедурална правичност и еднаквост на оружјето. На крај, забележува дека немањето правна помош ја направило постапката за клевета неправична и имало повреда на Член 6 § 1. Затоа, немањето процедурална правичност и еднаквост довело до повреда на Член 10 во овој предмет (§ 95).

б. Одбрана

203. Поради природните „обврски и одговорности“ при остварувањето на слободата на изразување, заштитата што им ја дава Член 10 на новинарите во врска со известување за прашања од општ интерес подлежи на предусловот дека дејствуваат со чесни намери и на точна и фактичка основа и дека даваат „сигурни и прецизни“ информации во согласност со новинарската етика (*Bergens Tidende u други против Норвешка*, § 53; *Гудвин против Обединетото Кралство*, § 39; *Фресо и Роар против Франција* [ГСС], § 54).

204. Затоа во постапките за клевета се применуваат следните основи, особено во однос на новинари.

- *Одбрана на вистината (exceptio veritatis)*

205. Постојењето на процедуралните заштити во корист на обвинетиот во постапка за клевета е еден од факторите што треба да се земат предвид кога се разгледува сразмерноста на мешањето според Член 10. Особено е важно обвинетиот да добие реална шанса да докаже дека имало доволна фактичка основа за наводите (*Морис против Франција* [ГСС], § 155, со дополнителни референци).

206. Според Судот, неможноста да се повика на одбрана на вистината е мерка што го пречекорува потребното да се заштитат угледот и правата на едно лице (*Коломбијани и други против Франција*, § 66).

207. Одбраната на вистината се однесува само на факти, а не на коментари и вредносни судови бидејќи само фактичките изјави се податливи на докажување (видете, на пример, *Кастелс против Шпанија*, § 48).

208. Сепак, а тоа важи особено за новинарите, не е секогаш можно целосно да се потврдат фактите кога некој настан само што се случил и затоа за тие случаи е потребен извесен простор за маневар. Судот потврдува дека вестите се „брзо расиплив производ“ и дека одложувањето на нивното објавување, дури и за кус период, би можело да им ги одземе вредноста и интересот (*Observer and Guardian против Обединетото Кралство*, § 60).

- *Чесни намери*

209. Постоењето или непостоењето на чесни намери може да се утврди со упатување на фактите и околностите на предметот и/или кодексите на професионална етика. Во случајот на новинарите, Судот ја нагласува важноста да се следи почитувањето на новинарската етика, особено со оглед на влијанието што го имаат медиумите во современото општество и во еден свет каде што поединецот е соочен со огромен обем информации (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 104).

210. Во еден предмет за клевета на пластичен хирург, Судот се произнел дека изјавите што ги дале незадоволни пациенти, иако биле изразени графички и остро, во суштина биле точни и весникот прецизно ги завел. Со читање на статиите во целина, Судот не утврдил дека изјавите биле претерани или погрешни (*Bergens Tidende и други против Норвешка*, § 56; за домашен суд што не ги разгледал критериумите соодветно видете и *Рајхман против Франција*, § 71).

ii. Елементи во однос на контекстот

а. Улогата и статусот на лицето што ја дало спорната изјава

211. Засилената заштита според Член 10 од Конвенцијата ја добиваат извесни лица поради нивната улога и статус во едно демократско општество. Улогата на „чувари на јавниот интерес“ и специфичниот статус на судиите и адвокатите се разгледуваат подетално во одделни делови подолу.

212. Понатаму, слободата на изразување е особено важна за избрани претставници, коишто ги претставуваат своите бирачи, привлекуваат внимание на нивните грижи и ги бранат нивните интереси. Следствено, мешањето во слободата на изразување на опозициски член на парламентот бара највнимателна анализа од страна на Судот (*Карачоњ и други против Унгарија* [ГСС], § 137; *Кастелс против Шпанија*, § 42; *Пјермон против Франција*, § 76; *Јерусалем против Австрија*, § 36; *Отеги Мондрагон против Шпанија*, § 50; *Лакроа против Франција*, § 40; *Сањи против Унгарија*, § 30).

б. Цел на оспорената изјава

213. Статусот на лицето што е мета на изјавите со клевета е еден од параметрите што Судот ги зема предвид кога разгледува предмети со клевета. Судот смета дека „границите на прифатлива критика“ се многу пошироки во однос на лица со јавен статус одошто за приватни лица.

- *Политички и јавни фигури*

214. Во предметот *Лингенс против Австрија*, Судот за прв пат го утврдува начелото дека политичарите неизбежно и свесно се изложуваат себеси на внимателна анализа на секој нивни збор и дело и од новинарите и од широката јавност; тие мора свесно да покажат повисок степен на толеранција (§ 42; видете и *Надтока против Русија*, § 42).

215. Овој услов за толеранција е уште порелевантен за политичарите кога тие самите даваат јавни изјави што се податливи на критика (*Mladina d.d. Ljubljana*

против Словенија, § 40; *Пакдемирли против Турција*, § 45). Така, на пример, во *Обершлик против Австрија (бр. 2)*, Судот одлучил дека коментарите при известувањето за говор што имал јасна цел да биде провокативен и сходно на тоа да предизвика силни реакции (§ 31) не може да претставуваат неоснован личен напад (§ 33) и покрај нивната полемичка природа.

216. Општо земено, начелото на толеранција важи за сите членови на политичката класа, било да е тоа премиер (*Тушалп против Турција*, § 45; *Axel Springer AG против Германија (бр. 2)*, § 67), министер (*Турхан против Турција*, § 25), градоначалник (*Бразилие против Франција*, § 41), политички советник (*Морар против Романија*), пратеник (*Mladina d.d. Ljubljana против Словенија*), или лидер на политичка партија (*Обершлик против Австрија (бр. 2)*).

217. Судот се произнел дека давањето зголемена заштита за шефови на држава и влади со посебен закон по правило не е во согласност со духот на Конвенцијата (*Отеги Мондрагон против Шпанија*, § 55; *Пакдемирли против Турција*, § 52; *Артун и Ѓуневвер против Турција*, § 31; за странски шефови на држави, видете *Коломбијани и други против Франција*, § 67). Во предметот *Отеги Мондрагон против Шпанија*, Судот се произнел дека тоа што кралот има неутрална положба во политичката дискусија и дејствува како арбитер и симбол на државното единство не треба да го заштити од секаква критика во вршењето на неговата службена должност (§ 56; видете и *Стерн Таулатс и Роура Капељера против Шпанија*, § 35).

218. Судот ја применува истата логика за други лица што на разни начини се вклучуваат во јавниот живот. Во предметот *Кулиш против Полска*, тој се изјаснил дека границите на допуштената критика се пошироки ако се работи за јавна фигура бидејќи тоа лице неизбежно и свесно се изложило на анализа на јавноста и затоа мора да прикаже особено висок степен на толеранција (§ 47; за предавач кој вон јавната природа на својата професија решил да обзнани некои свои идеи или убедувања и затоа можел да очекува внимателно разгледување на неговите изјави,

видете *Бруне-Лекомт и Lyon Mag' против Франција*, § 46; за директор на џамија кој бил критикуван за вршењето на своите задачи, поради институционалната димензија и важноста на неговите должности, *Шалаби против Франција*, § 42; за деловен човек, *Verlagsgruppe News GmbH против Австрија (бр. 2)*, § 36; и наспроти тоа, *Кабоглу и Оран против Турција*, § 74, за членови на консултативен совет, чии должности биле слични на стручни лица назначени од државните органи да разгледаат конкретни прашања).

219. Заштитата на угледот ги опфаќа и политичарите, дури и кога не дејствуваат во приватно својство; но во такви случаи условите за таа заштита треба да се вагаат во однос на интересите на отворената дискусија за политички прашања (*Lingens против Австрија*, § 42; *Надтока против Русија*, § 42).

- *Влада, државни органи и други институции*

220. Со ставот дека во еден демократски систем, дејствувањето или недејствувањето на владата мора да биде предмет на внимателна анализа не само на законодавните и судските власти, туку и на јавното мислење, Судот утврдува дека границите на дозволената критика се пошироки во однос на владата одошто во однос на приватен граѓанин, па дури и политичар (*Кастелс против Шпанија*, § 46; *Тамер против Естонија*, § 62; *Маргулев против Русија*, § 53). Во предметот *Vides Aizsardzības Klubs* против Латвија, Судот го проширува ова образложение и на државните органи и се произнесува дека во едно демократско општество, тие се изложуваат на јавна анализа (§ 46; видете и *Дјулдин и Кислов против Русија*, § 83; *Radio Twist a.s. против Словачка*, § 53).

221. Судот смета дека државните тела и службеници кои дејствуваат во службено својство треба да прифатат дека се предмет на пошироки граници на прифатлива критика одошто приватните лица (*Романенко и други против Русија*, § 47; *Торансо Гомес против Шпанија*, § 65; видете и *Фриск и Јенсен против Данска*, § 56, во врска со критика на државна болница, и *Ломбардо и други против Малта*, § 54, општина).

222. Истите начела важат и за институции одговорни за давање јавна услуга. Судот одлучил дека заштитата на авторитетот на еден универзитет е само институционален интерес, а тоа нема нужно иста сила како заштитата на угледот или правата на другите во смисла на Член 10 § 2 (*Карламов против Русија*, § 29). Следствено, границите за дозволена критика се пошироки за универзитетите, макар и таа критика да има негативно влијание на нивниот углед. Според Судот, тоа е дел од академската слобода што ја содржи слободата на академските граѓани слободно да го изразуваат своето мислење за институцијата или системот во коишто работат, како и слободата да пренесуваат знаење и вистина без ограничување (*Соргуч против Турција*, § 35; *Кула против Турција*, § 38).

- *Државни службеници*

223. Иако Судот смета дека државните службеници мора да ја уживаат довербата на јавноста во услови без непотребно вознемирување за да можат успешно да си ги извршуваат задачите и затоа може да се покаже неопходно да се заштитат од навредливи и малтретирачки вербални напади на работа (*Бусујок против Молдавија*, § 64; *Лешник против Словачка*, § 53), тој исто така им наметнува и висок степен на толеранција, но не исто како за политичарите. Тој се произнел дека државните службеници што дејствуваат во службено својство, како и политичарите, подлежат на пошироки граници на прифатлива критика одошто обичните граѓани (*Мамер против Франција*, § 27). Секако, тие граници во некои околности може да бидат пошироки за државни службеници што спроведуваат овластувања одошто за приватни лица. Но не може да се каже дека државните службеници свесно се изложуваат на внимателна анализа на секој нивни збор и дело во иста мера како политичарите и треба да се третираат еднакво со нив кога станува збор за критика на нивните дејства (*Јановски против Полска* [ГСС], § 33; *Маријопори против Финска*, § 56; *Никула против Финска*, § 48).

224. Понатаму, начелото на поголема толеранција не се однесува на сите лица вработени во државни органи или компании во државна сопственост (*Бусујок*

против Молдавија, § 64). Во предметот *Нилсен и Јонсен против Норвешка* [ГСС], на пример, Судот одбил да спореди стручно лице назначено од владата со политичар; тоа би имало ефект да се бара од него да прикаже повисок степен на толеранција. Според Судот, релевантно било она што жалителот го правел вон функцијата, со своето учество во јавна дискусија (§ 52). Тоа е релевантно и во предметот *Де Каролус и France Télévisions против Франција*, каде што Судот се произнел дека нивото на функцијата на државниот службеник било критериум за оценување на степенот на толеранција што се очекува од него (§ 52).

- *Судии, вешти лица што сведочат*

225. Во предметот *Морис против Франција* [ГСС], Судот потврдува дека со оглед на тоа дека судиите претставуваат дел од темелна државна институција, тие може да подлежат на лични критики во дозволените граници, и тоа не само теоретски и општо. Така, кога дејствуваат во службена должност, тие може да подлежат на пошироки граници на дозволена критика од обичните граѓани (§ 131; видете и *Јули и SARL Libération против Франција*, § 74; *Аурелиан Опреа против Романија*, § 74; *До Кармо де Португал Каштро Камара против Португалија*, § 40; *Радобуљац против Хрватска*, § 59).

226. Границите на дозволена критика се чини дека се достигнуваат кога се работи за деструктивни напади што се суштински неосновани (*Прагер и Обершлик против Австрија*, § 34); затоа може да е неопходно државата да ги заштити од неосновани обвинувања (*Лешник против Словачка*, § 54; за критика на обвинител од страна обвинет, видете *Чеферин против Словенија*, § 56). Исто така, со оглед на тоа што дејствуваат во службено својство и со оглед на можното влијание на нивното мислење врз исходот на кривичната постапка, вештите лица што сведочат исто така треба да толерираат критики за вршењето на своите должности (*ibid.*, § 58).

- *Правни лица (компанији, здруженија)*

227. Во еден предмет за статија во печатот каде што се критикувало вино произведено од државна компанија, Судот прифатил дека компанијата неспорно имала право да се брани против клеветнички наводи и дека има јавен интерес да се заштитат комерцијалниот успех и работата на компаниите, во корист на акционерите и вработените, но и за општото економско добро. Сепак, Судот навел дека постои разлика меѓу угледот на поединец во однос на неговиот општествен статус, што може да има последици врз неговото достоинство, и интересот за комерцијалниот углед на една компанија, што ја нема таа морална димензија (*Уј против Унгарија*, § 22).

228. Судот ги применува, *mutatis mutandis*, начелата утврдени во пресудата *Лингенс против Австрија* за правни лица како големи компании. Во пресудата *Стил и Морис против Обединетото Кралство*, тој укажува дека големите јавно тргувани компании неизбежно и свесно се изложуваат на внимателна анализа на нивното работење и, како што е случај со деловните луѓе кои раководат со нив, границите на прифатлива критика се пошироки во случај на такви компании (§ 94; видете и *Фајед против Обединетото Кралство*, § 75). Во разгледувањето на сразмерноста, Судот внимава и на големината и природата на компаниите што се цел на наводните клеветнички коментари. Во друг предмет, тој нагласува дека односната компанија не може да се смета за мултинационална фирма како во предметот *Стил и Морис против Обединетото Кралство* и затоа треба да ужива поголема заштита на својот углед (*Timpul Info-Magazin и Ангел против Молдавија*, § 34). Судот се изјаснува и дека кога една приватна компанија ќе реши да учествува во трансакции каде што се вклучени значителни јавни средства, таа доброволно се изложува на зголемена анализа од страна на јавното мислење (*ibid.*, § 34).

229. Судот нагласува дека, освен јавен интерес за отворена дискусија за деловните практики, има и конкурентен интерес да се заштитат комерцијалниот успех и работата на компаниите, во корист на акционерите и вработените, но и за општото економско добро (*Стил и Морис против Обединетото Кралство*, § 94).

230. Оценувањето на границите на дозволена критика на здруженија и други невладини организации зависи од нивото на нивна вклученост во јавната дискусија. Судот се изјаснува дека здруженијата се изложуваат на анализа кога ќе влезат во арената на јавната дискусија (*Јерусалем против Австрија*, § 38). Следствено, кога ќе станат активни во јавната сфера, тие треба да покажат повисок степен на толеранција во однос на критиките од противниците за нивните цели и во однос на средствата што се користат во таа дискусија (*Патурел против Франција*, § 46).

iii. Природа на мерките и казните како реакција на клеветата

231. Природата и строгоста на изречените казни се фактори што треба да се земат предвид кога се разгледува сразмерноста на мешањето во слободата на изразување загарантирана со Член 10 (*Кумпана и Мазаре против Романија* [ГСС], § 111). Подолу е дадена детална анализа на овој критериум бидејќи тоа е релевантно за предметите со клеветата.

232. Изрекувањето казна е начелно прашање за домашните судови (*Кумпана и Мазаре против Романија* [ГСС], § 155), но Судот ја разгледува сразмерноста.

a. Кривични казни

233. Со оглед на маргината на уважување што им е оставена на земјите потписнички во Член 10 од Конвенцијата, кривичната мерка како реакција на клеветата не може, како таква, да се смета за несразмерна на целта (*Radio France и други против Франција*, § 40; *Линдон, Очаковски-Лоранс и Јули против Франција* [ГСС], § 59).

234. Иако Судот начелно прифаќа кривична реакција на клеветата, тој сепак се произнел дека доминантната положба на државните институции бара властите да покажат воздржаност во прибегнувањето кон кривична постапка (*Морис против Франција* [ГСС], § 176; *Де Каролис и France Télévisions против Франција*, § 44; *Отеги Мондрагон против Шпанија*, § 58, *Инџал против Турција*, § 54; *Озтурк против Турција* [ГСС], § 66). Тој препорачува, ако е неопходно, да се употребат

други видови мерки, како граѓански и дисциплински правни лекови (*Рајчинов против Бугарија*, § 50; *Џејлан против Турција* [ГСС], § 34).

235. Судот обрнува значително внимание на строгоста на кривичната санкција во предметите со клевета, особено кога се работи за прашање од јавен интерес. Во врска со тоа, тој повторува дека изрекувањето казна затвор за дело на печатот е во согласност со новинарската слобода на изразување загарантирана со Член 10 од Конвенцијата само во исклучителни околности, и тоа кога се сериозно загрозе други темелни права, на пример, во случај на говор на омраза или поттикнување насилство (*Кумпана и Мазаре против Романија* [ГСС], § 115; *Руоканен и други против Финска*, § 50; видете и *Фатулајев против Азербејџан*, §§ 129 и 177, каде што Судот ја опишува казната затвор од две години и шест месеци изречена на жалителот како „грубо несразмерна“ и дал насоки тој веднаш да се ослободи).

236. Така, во однос на кривична пресуда против деловен човек за говор на омраза против етнички заедници, придружена со глоба и двегодишна забрана за новинарска и издавачка дејност, Судот се произнел немало повреда на Член 10 (*Атаманчук против Русија**, § 72).

237. Во предметот *Бедат против Швајцарија* [ГСС], Судот повторува дека сака да обезбеди санкцијата да не претставува облик на цензура наменет да го обесхрабри печатот да не изразува критика. Понатаму вели дека таква санкција веројатно би ги одвратила новинарите да не придонесуваат во јавната дискусија за прашања што влијаат на животот на заедницата (§ 79; видете и *Торансо Гомес против Шпанија*, § 64; *Левандовска-Малец против Полска*, § 70; *Бартолд против Германија*, § 58; *Лингенс против Австрија*, § 44; *Мона против Швајцарија*, § 70).

238. Во предмети каде што се работи за печатот, Судот се произнел дека кривичната природа на санкцијата е поважна од ситната природа на изречената казна (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 154; *Халдиман и други против Швајцарија*, § 67).

239. Ова образложение се наоѓа и во [Де Каролис и France Télévisions против Франција](#), каде што Судот повторил дека иако санкцијата е најлесната што е можна, како на пример осудителна пресуда со ослободување во однос на кривичната казна и досудување „симболично едно евро“ отштета, тоа сепак претставува кривична санкција (§ 63; видете и [Јерсилд против Данска](#), § 35; [Бразилие против Франција](#), § 43; [Морис против Франција](#) [ГСС], § 176).

240. Од друга страна, во предметот [Педерсен и Бадзгор против Данска](#) [ГСС], Судот се произнел дека има „горлива општествена потреба“ да се преземе дејство во однос на сериозните обвинувачки наводи од страна на новинарите, кои не направиле обид да ги докажат. Тој не одлучил дека кривичните глоби се прекумерни или дека се такви што имаат „ефект на обесхрабрување“ врз остварувањето на слободата на медиумите (§§ 92-94). Понатаму, домашниот врховен суд јасно ја потврдил тежината што треба да ѝ се додаде на новинарската слобода во едно демократско општество (§ 71).

241. Освен тоа, начелото што бара воздржување во примената на кривична постапка во предметите за клевета не е ограничено на новинарската слобода, туку важи и за секој поединец. На пример, во [Канелопулу против Грција](#), Судот одлучил дека затворската казна изречена против жалителот поради напад на угледот на еден хирург била несразмерна. Во тој случај, достапните средства од граѓанското право ќе биле доволни да се заштити угледот на докторот (§ 38; видете и [Матасару против Република Молдавија](#), § 35; видете [Никула против Финска](#), § 55, во врска со кривична пресуда против адвокат на одбраната).

242. Во врска со тоа, Судот често упатува на [Резолуцијата 1577 \(2007\)](#) од Парламентарното собрание на Советот на Европа, која ги повикува земјите чии закони сè уште предвидуваат затворски казни за клевета (иако затворските казни фактички не се наметнуваат) да ги укинат без одложување ([Отеги Мондрагон против Шпанија](#); [Артун и Ѓуневезер против Турција](#); [Мариапори против Финска](#), §

69; *Нискасари и други против Финска*, § 77; *Саристо и други против Финска*, § 69; *Руоканен и други против Финска*, § 50).

β. Граѓански и ресторативни мерки и санкции

- *Отштета*

243. Судот прифаќа дека домашните закони за пресметување на повредата на угледот мора да остават простор за отворен вид фактички ситуации. Може да е потребен извесен степен на флексибилност за поротите да можат да одредат отштети според фактите на конкретниот предмет (*Толстој Милославски против Обединетото Кралство*, § 41).

244. Во одлуката дека во предметот *Толстој Милославски против Обединетото Кралство* е досудена несразмерно висока отштета, Судот нагласил дека тоа било овозможено поради непостоењето соодветни и делотворни заштитни мерки во даденото време против досудување несразмерно високи отштети (§ 51; видете, слично на тоа, *Independent Newspapers (Ireland) Limited против Ирска*, § 105).

245. Кога ја оценува сразмерноста на досудената отштета, Судот може да ги земе предвид последиците од износот на отштетата врз економската состојба на жалителот (за непостоење штетни ефекти од досудена отштета, видете *Delfi AS против Естонија* [ГСС], § 161; за несразмерна природа на глоба во светлина на економската состојба на жалителот, видете *Касабова против Бугарија*, § 43).

246. Оценувањето на сразмерноста на отштетата може да зависи и од природата на другите санкции и судски трошоци против лице што домашните судови го осудиле за делото клевета (*Илеана Константинеску против Романија*, § 49).

247. На крај, и „ефектот на обесхрабрување“ од наредбата за плаќање отштета е исто така параметар кога се оценува сразмерноста на овој правен лек за коментари со клевета. Во врска со слободата на изразување на новинарите, Судот сака да обезбеди дека отштетата досудена против издавачите не е толку висока што им ги загрозува економските основи (*Влаја News Sp. z o. o. против Полска*, § 71). Така, во

предметот *Timpul Info-Magazin* и *Ангел против Молдавија*, Судот забележал дека отштетата против компанијата жалител довела до нејзино згаснување (§ 39).

248. Истовремено, во врска со досудена отштета во износ од „еден франк симболичен надомест“, Судот ја искористил можноста да го нагласи ефектот на обесхрабрување што го има санкцијата, макар што е релативно лесна, врз слободата на изразување (*Бразилие против Франција*, § 43; *Патурел против Франција*, § 49; *Дежарден против Франција*, и § 51).

- *Право на одговор, повлекување или поправање, судска наредба за давање и објавување извинување*

249. Во предметот *Мелничук против Украина* (одл.), каде што се работи за весник што одбил да го објави одговорот на жалителот на критика на една од неговите книги, Судот забележал дека државата имала позитивна обврска да го заштити правото на слобода на изразување на жалителот на два начина: да обезбеди дека има разумна можност да си го оствари правото на одговор со доставување одговор до весникот за да се објави; и да обезбеди дека има можност пред домашните судови да го оспори одбивањето на весникот. Судот смета дека правото на одговор, како важен елемент од слободата на изразување, извира од потребата не само да има можност да се оспорат невестинити информации, туку и да се обезбеди плурализам на мислења, особено за прашања од општ интерес како литературната и политичка дискусија (§ 2).

250. Следствено, правото на одговор подеднакво подлежи на рестрикциите и ограничувањата од Член 10 § 2 од Конвенцијата.

251. Исто така, Судот се произнел дека условот да се објави повлекување, извинување или дури и судска одлука во предмет за клевета претставува исклучок од уредничката дискреција што ја уживаат весниците и другите медиуми кога одлучуваат дали да објават статии и коментари доставени од приватни лица (*Екер против Турција*, § 45; *Мелничук против Украина* (одл.)).

252. Во одлуката на Комисијата за предметот *Ediciones Tiempo против Шпанија*, во жалбата на компанијата жалител се работи за судска наредба да објави одговор на статија што претходно се појавила во неделник во нејзина сопственост. Компанијата жалител се жали, особено, дека било побарано да се објават искази за кои знаела дека се неvistинити. Поранешната Комисија ја отфрлила жалбата и укажала дека весникот не може да одбие да објави право на одговор на единствена основа дека информацијата во него е наводно неvistинита. Според Комисијата, Член 10 од Конвенцијата не може да се толкува дека го гарантира правото на компаниите за комуникација да објавуваат единствено информации за кои тие сметаат дека ја одразуваат вистината, а уште помалку дека на тие компании им дава овластување да решаваат што е вистинито пред да ја извршат својата обврска да ги објават одговорите на кои приватните лица имаат право. Целта на прописите со кои се уредува правото на одговор е да се заштити интересот на јавноста да добие информации од разни извори и со тоа да се гарантира најцелосен можен пристап до информации. Комисијата исто така забележала дека издавачот не бил обврзан да ја измени содржината на статијата и дека имал можност уште еднаш да внесе свои верзии на фактите при објавувањето на одговорот на лицето што било предмет на критика (*Ediciones Tiempo против Шпанија*, § 2).

253. Со оглед на фактот дека одговорот, за да биде делотворен, треба да се дистрибуира веднаш, Комисијата сметала дека верноста на фактите во одговорот не можела детално да се провери во времето на објавување.

- *Мерки со наредба за повлекување, поправање или извинување*

254. Во пресудата *Каршаи против Унгарија*, во врска со наредба за повлекување изречена на историчар, Судот се произнел дека со наредбата јавно да ги повлече своите изјави, судовите изрекле мерка што влијаела на неговиот професионален кредибилитет како историчар и со тоа можело да се предизвика ефект на обесхрабрување (§ 36).

255. Во предметот *Смолож против Полска*, кога ја разгледувал сразмерноста на наредбата дека еден новинар треба да објави јавно извинување по клеветнички искази, Судот повторил дека иако санкцијата изречена против г. Смолож била мала, важниот аспект е дека од него се барало јавно да се извини за своите коментари (§ 42).

- *Други публикации*

256. Во анализата на судска одлука каде што му се наредува на жалителот да објави соопштение за пресуда во национален весник на свој трошок, Судот го нагласил обесхрабрувачкиот ефект на санкцијата, со оглед на важноста на дискусијата во која жалителот легитимно сакал да учествува (*Жиниевски против Франција*, § 55).

257. Во друг предмет, каде што на здружението жалител му било наредено да ги отстрани навредливите статии од својот вебсајт, да ги објави главните наоди од пресудата на кантонскиот суд и да ги плати трошоците на домашната постапка, Судот се произнел дека тоа е симболична отштета и не може да се смета дека е прекумерна или несразмерна (*Сикад против Швајцарија*, § 62).

- *Привремени и трајни забрани*

258. Судот се изјаснува дека, општо земено, Член 10 не забранува претходни ограничувања на објавувањето како такви. Сепак, според Судот, природните опасности кај претходните ограничувања се такви што бараат највнимателна анализа од страна на Судот. Тоа особено важи за печатот бидејќи вестите се брзо расиплив производ и одложувањето на објавувањето, дури и за кусо време, може да им ја одземе сета вредност и интерес (*Observer and Guardian против Обединетото Кралство*, § 60; видете и *Кумпана и Мазаре против Романија* [ГСС], § 118).

Затоа тие ограничувања треба да претставуваат дел од правната рамка со што се обезбедува и строга контрола на опсегот на забраната и делотворно судско

преиспитување за да се спречи евентуалната злоупотреба (*Ахмет Јулдирим против Турција*, § 64, со дополнителни референци).

259. Во предметот *Cumhuriyet Vakfi u други против Турција*, Судот ги афирмира истите начела и нагласува дека исто така мора внимателно да ги разгледа процедуралните заштитни мерки вградени во системот за да се спречи произволно погазување на слободата на изразување, и ги разгледал опсегот и времетраењето на привремената забрана, образложението за неа, како и можноста мерката да се оспори пред да биде изречена (§ 61-74).

260. Судот се произнел дека 180-дневната забрана за емитување изречена за радио станица поради коментарите на еден гостин била несразмерна со целта (*Nur Radyo Ve Televizyon Yayinciliği A.Ş.* против Турција, § 31).

261. Во друг предмет, Судот сметал дека граѓанската забрана за емитување извесни филмови, која била подложна на разгледување во случај на промена на релевантните околности, била одраз на правичниот баланс што го нашле германските судови меѓу правото на здружението жалител на слобода на изразување и интересите на засегнатата компанија да го заштити својот углед (*Tierbefreier e.V. против Германија*, § 58).

262. Во предмет во врска со општа и апсолутна забрана за објавување како начин да се заштити угледот на другите и да се одржи авторитетот на судството, Судот се произнел дека оправдувањето на домашните судови било недоволно и укажал дека забраната важела единствено за кривична постапка поведена по тужба придружена со граѓанска претставка, а не за онаа постапка поведена по тужба од јавното обвинителство или по тужба што не е придружена со граѓанска претставка. Според Судот, таквата разлика во третманот на правото на информирање се чини дека не се заснова на објективна основа, а сепак целосно го попречила правото на печатот да ја информира јавноста за прашања коишто иако се однесуваат на кривична постапка придружена со граѓанска претставка, може да бидат од јавен интерес, како што било случај тука (*Ду Рој и Малори против Франција*, §§ 35-36).

V. Улога на „чувар на јавниот интерес“ зголемени заштита, обврски и одговорности

A. Улога на чувар на јавниот интерес

263. Судот отсекогаш ја потврдувал суштинската улога на печатот како „чувар на јавниот интерес“ во едно демократско општество и ја поврзува задачата на печатот да пренесува информации и идеи за сите прашања од јавен интерес со правото на јавноста да ги добива (*Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy против Финска* [ГСС], § 126; *Бедат против Швајцарија* [ГСС], § 51; *Axel Springer AG против Германија* [ГСС], § 79; *The Sunday Times против Обединетото Кралство (бр. 2)*, § 50; *Bladet Tromsø и Стенсас против Норвешка* [ГСС], §§ 59 и 62; *Педерсен и Бадзгор против Данска* [ГСС], § 71; *News Verlags GmbH & Co.KG против Австрија*, § 56; *Дупа и други против Франција*, § 35; *Кампош Дамазо против Португалија*, § 31).

264. Кога се работи за слободата на „печатот“, органите имаат ограничена маргина на уважување да одлучат дали постои „горлива општествена потреба“ (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 102).

265. Иако печатот е во коренот на поимот „чувар на јавниот интерес“, Судот исто така уважува дека невладините организации ја играат истата улога (*Animal Defenders International против Обединетото Кралство* [ГСС], § 103; *Medžlis Islamske Zajednice Brčko и други против Босна и Херцеговина* [ГСС], § 86; *Џанги против Турција*, § 35).

266. Подеднакво, академските истражувачи и автори на литература за прашања од јавен интерес исто така уживаат високо ниво на заштита. Судот дополнително забележува дека со оглед на важната улога што ја игра Интернетот во зајакнување на јавниот пристап до вести и олеснување на ширењето информации, функцијата на блогерите и популарните корисници на социјални медиуми исто така може да се

смести во „чувари на јавниот интерес“ кога се работи за заштитата што ја дава Член 10 (*Magyar Helsinki Bizottság против Унгарија* [ГСС], § 168).

267. Особено, Судот смета дека улогата на чувар на јавниот интерес на невладините организации е „со слична важност како онаа на печатот“ (*Animal Defenders International против Обединетото Кралство* [ГСС], § 103; *Стил и Морис против Обединетото Кралство*, § 89; *Magyar Helsinki Bizottság против Унгарија* [ГСС], § 166. Според Судот, на споредлив начин како и печатот, една невладина организација што врши улога на чувар на јавниот интерес веројатно има поголемо влијание кога известува за нерегуларности на функционери и често користи повеќе средства за потврдување и поткрепа на вистинитоста на критиката одошто би било случај кога поединец известува што видел лично (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko и други против Босна и Херцеговина* [ГСС], § 87).

268. Со упатување на [Основните начела за статусот на невладините организации во Европа](#) (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko и други против Босна и Херцеговина* [ГСС], §§ 45 и 87), Судот заклучува дека истите елементи на „обврските и одговорностите“ што се природно присутни во слободата на изразување на новинарите¹⁰ треба да важат и за невладина организација што има функција на чувар на јавниот интерес во општеството (*Magyar Helsinki Bizottság против Унгарија* [ГСС], §§ 159 и 166).

Б. Права, обврски и одговорности поврзани со функцијата новинар

269. Зголемената заштита што со Член 10 ја добиваат „чуварите на јавниот интерес“ и особено печатот е под услов да ги исполнуваат обврските и одговорностите поврзани со функцијата новинар, како и соодветната обврска за „одговорно новинарство“.

¹⁰ Видете подолу во делот „Права, обврски и одговорности поврзани со функцијата новинар“.

270. Подолу ќе ги разгледаме најважните аспекти на оваа заштита и на обврските и одговорностите со кои таа се уредува со Член 10 § 2 од Конвенцијата.

1. Прибирање информации

а. Истражување и истражувачки активности

271. Судот се произнел дека е јасно утврдено дека прибирањето информации е суштински подготвителен чекор во новинарството и природно присутен, заштитен дел од слободата на печатот (*Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy против Финска* [ГСС], § 128; *Magyar Helsinki Bizottság против Унгарија* [ГСС], § 130; *Гусева против Бугарија*, § 37; *Шаповалов против Украина*, § 68).

272. Судот смета не само дека ограничувањето на слободата на печатот во врска со подготвителен чекор пред објавувањето спаѓа во надзорот на Судот, туку и дека истражувањето и истражувачките активности на новинарот бараат највнимателна анализа од страна на Судот поради големата опасност што ја претставуваат ограничувањата на тој вид активност (*Даман против Швајцарија*, § 52; *The Sunday Times против Обединетото Кралство (бр. 2)*, § 51).

273. Судот смета дека пречките создадени за да се спречи пристап до информации од јавен интерес може да ги обесхрабрат оние што работат во медиумите или во сродни полиња да не се занимаваат со такви прашања (*Magyar Helsinki Bizottság против Унгарија* [ГСС], § 167; *Társaság a Szabadságjogokért против Унгарија*, § 38; *Шаповалов против Украина*, § 68).

274. Во друг предмет, жалителот (новинар), ги истражувал претходните осудителни пресуди на приватни лица. Тој бил осуден за кривично дело поради поттикнување друго лице да открие службени тајни за да добие информации. Судот се произнел дека оваа пресуда претставува еден вид цензура што веројатно ќе го обесхрабри да не истражува, нешто што е природно присутно во неговата работа за да се подготви информирана статија во печатот за актуелна тема. Со таквото казнување на чекор што бил преземен пред објавувањето, според мислењето на Судот, таа пресуда веројатно би ги одвратила новинарите да не придонесуваат во јавната

дискусија за прашања што го засегаат животот на заедницата (*Даман против Швајцарија*, § 57).

275. Исто така, во предмет за емитување извештај за комерцијалните практики на осигурителните брокери, снимен со скриена камера, Судот, кога одлучувал за начинот на стекнување на информациите, сметал дека жалителите, кои биле новинари, не може да се обвинат дека намерно ја прекршиле професионалната етика (*Халдиман и други против Швајцарија*, § 61). Судот забележал и дека домашните судови не усвоите едногласен став дали жалителите ги повредиле новинарските правила во прибирањето информации. Тој се произнел дека треба да им се верува на жалителите (*ibid.*, § 61).

б. Пристап до конкретни места и локации, и присуство таму, заради прибирање информации

276. Во предмет каде што новинар бил спречен да добие пристап до Давос во текот на Светскиот економски форум поради општа забрана од полицијата, Судот забележал, прво, дека оваа колективна мерка претставува „мешање“ во остварувањето на слободата на изразување на жалителот. При донесувањето на тој наод, Судот забележал дека жалителот сакал да патува во Давос за да пишува статија на конкретна тема. Тој потоа укажал дека властите не направиле разлика меѓу потенцијално насилни лица и мирни демонстранти. Со оглед на тоа што надлежните органи немале право да ја употребат општата полициска клаузула, одбивањето да се пушти жалителот во Давос не можело да се смета дека било „пропишано со закон“ за целите на Член 10 § 2 од Конвенцијата (*Гсел против Швајцарија*, §§ 49 и 61).

277. Во врска со слободата на изразување во парламентот, Судот повторува дека говорот во парламент ужива повисоко ниво на заштита. Парламентот е посебен форум за дискусија во едно демократско општество, кој е од суштинска важност (*Карачоњ и други против Унгарија* [ГСС], § 138). Во врска со отстранувањето новинари од галеријата за печат во текот на парламентарна процедура, Судот

одлучил дека засегнатите новинари го остварувале своето право да ѝ пренесуваат на јавноста информации за однесувањето на избраните претставници и начинот на кој властите се справуваат со нередите што избувнале во текот на дискусиите. Затоа секој обид да се отстранат новинари од местото на тие дискусии морало да биде предмет на строга анализа (*Селмани и други против Поранешна југословенска република Македонија*, § 75; со упатување на пресудата *Пентикејнен против Финска* [ГСС], §§ 89 и 107). Судот нагласил, прво, дека новинарите не претставувале никаква закана за јавната безбедност или ред во салата (§ 80), и второ, дека нивното отстранување имало директни негативни ефекти што веднаш ги спречило да добијат директно и знаење од прва рака од своето лично искуство на настаните што се одвивале во салата, иако тоа биле важни елементи во остварувањето на новинарската функција на жалителите, и од кои јавноста не требало да биде лишена (§ 84).

278. Според Судот, во ситуации каде што властите спроведуваат операции за зачувување на јавниот ред, медиумите играат клучна улога во обезбедувањето информации за тоа како властите се справуваат, на пример, со јавни демонстрации и контролирање нереди. Улогата на медиумите како „чувар на јавниот интерес“ добива особена важност во такви контексти бидејќи нивното присуство е гаранција дека властите може да се земат на одговорност за нивното однесување кон демонстрантите и широката јавност кога се работи за полициско присуство на големи собири, вклучително и за методите што се користат за контрола или растурање на демонстрантите или за зачувување на јавниот ред (*Пентикејнен против Финска* [ГСС], § 89).

279. Во предмет во врска со апсолутно одбивање да се дозволи снимање интервју со затвореник во затвор, Судот забележува, особено, дека нема горлива општествена потреба за предметното ограничување, и дека во одлуките на домашните органи немало балансирање на предметните интереси (*Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG против Швајцарија*, §§ 22 и 65).

280. Во предметот *Суровец против Унгарија*, жалителот, истражувачки новинар, не успеал во барањето дозвола за посета на приемен центар каде што биле сместени баратели на азил со цел да спроведе интервјуа со жителите за статија за условите за живот во центарот. Судот се произнел дека јавниот интерес за известување од извесни локации е особено релевантен кога се работи за начинот на работа на властите со ранливи групи. Улогата на медиумите на „чувар на јавниот интерес“ добива особена важност во такви контексти бидејќи нивното присуство е гаранција дека властите може да се повикаат на отчет. Бидејќи темата била прашање од јавен интерес, имало сосема мал простор за државно ограничување на слободата на изразување (§§ 61-62). Судот се произнел дека постоењето на други алтернативи на директното прибирање вести во приемниот центар не го згаснува интересот на жалителот да разговара во четири очи и да добие впечатоци од прва рака за условите за живот таму (§ 74).

в. Законитост на однесувањето на новинарот

281. Концептот за „одговорно новинарство“, како професионална активност што ја ужива заштитата на Член 10 од Конвенцијата, не е ограничен на содржината на информациите што се прибираат и/или пренесуваат со новинарски средства. Тој концепт ја подразбира, *inter alia*, законитоста на однесувањето на новинарот, вклучително и неговите контакти со властите кога врши новинарски функции. Фактот што некој новинар го прекршил законот во врска со тоа е мошне релевантен, но не и решавачки елемент кога се утврдува дали дејствувал одговорно (*Пентикејнен против Финска* [ГСС], § 90).

282. Во врска со тоа, Судот прифаќа дека новинарите некогаш може да се соочени со судир меѓу општата должност да го почитуваат редовниот кривичен закон, од што новинарите не се ослободени, и нивната професионална должност да добијат и пренесат информации и на тој начин да им овозможат на медиумите да ја вршат својата суштинска улога како чувар на јавниот интерес. Во контекст на овој судир на интереси, мора да се нагласи дека концептот на „одговорно новинарство“ бара секогаш кога еден новинар, како и неговиот работодавач, треба да направи избор

меѓу двете обврски и ако одбере на штета на обврската да го почитува редовниот кривичен закон, тој новинар треба да биде свесен дека презема ризик да подлежи на законски санкции, вклучително и кривични, поради тоа што не ги почитува законските наредби, *inter alia*, на полицијата (*Пентикејнен против Финска* [ГСС], § 110). Судот доследно повторува дека новинарите не може да се изземат од обврската да го почитуваат редовниот кривичен закон само врз основа на тоа што ги штити Член 10 (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 102).

283. Со други зборови, новинарот не може да бара ексклузивен имунитет од кривична одговорност само поради тоа што, за разлика од други поединци што си го остваруваат правото на слобода на изразување, предметното дело било сторено при вршење на неговите новинарски функции (*Пентикејнен против Финска* [ГСС], § 91, и други референци).

284. Така, Судот се произнел дека мешањето во слободата на изразување на новинарите по незаконското однесување од нивна страна било сразмерно на легитимната цел во предметите во врска со одбивање да послушаат полициски наредби да се разидат откако демонстрациите станале насилни (*Пентикејнен против Финска* [ГСС]); пресретнување полициска комуникација со радио опрема (*Брамбиља и други против Италија*); внесување оружје во авион за да се нагласат недостатоците на безбедносниот систем (*Ертман против Германија* (одл.)); незаконско поседување огнено оружје за да се прикаже лесниот пристап до такво оружје (*Салиху и други против Шведска* (одл.)); објавување доверлив дипломатски документ (*Штол против Швајцарија* [ГСС]); купување и незаконски транспорт на забранети пиротехнички средства (*Микелсен и Кристенсен против Данска* (одл.)); или уцена и организиран криминал (*Ман и други против Романија* (одл.)).

285. Во предметот *Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy против Финска* [ГСС], иако податоците не биле добиени на незаконски начин, Судот сметал дека компаниите жалители, медиумски професионалци, јасно имале политика да ги заобиколуваат редовните канали отворени за новинарите да пристапат до даночни

податоци, а со тоа и соодветните контроли утврдени од страна на домашните органи за да се регулира пристапот и пренесувањето на тие информации (§ 185). Судот забележал, особено, дека како медиумски професионалци, компаниите жалители требало да бидат свесни за можноста дека масовното прибирање на предметните податоци и нивното пренесување во таков обем не може да се смета дека е обработка единствено за новинарски цели (§ 151).

286. Во предметот *Зарубин и други против Литванија* (одл.), каде што се работи за наредба за протерување и забрана за влез на територијата на државата изречена против новинари, Судот забележува дека домашните судови заклучиле дека присуството на тие новинари во Литванија претставува закана за државната безбедност поради нивното агресивно и провокативно однесување на висок политички настан, а не поради ширењето на нивните идеи (§§ 53, 57).

2. Обврски и одговорности во врска со уредничкото одлучување

287. Обврските и одговорностите во врска со уредничкото одлучување се покриени и со концепти како новинарска „етика“ или „професионален кодекс“, или „одговорно новинарство“. Елементите поврзани со овие обврски и одговорности се поврзани со други критериуми што се користат во оценувањето од страна на Судот и се исто така покриени во други поглавја во овој Водич. Сепак, соодветно е овде да ги резимираме главните точки.

288. Во врска со новинарската слобода, Судот отсекогаш го разгледува опсегот на овие „обврски и одговорности“ во светлина на водечката улога на печатот во една држава во која важи начелото на владеење на правото (*Торгеир Торгеирсон против Исланд*, § 63).

289. И покрај суштинската улога на печатот во едно демократско општество, став 2 од Член 10 не гарантира целосно неограничена слобода на изразување, дури и во однос на медиумско покривање на прашања што сериозно ја засегаат јавноста (*Bladet Tromsø и Стенсас против Норвешка* [ГСС], § 65; *Монат против Швајцарија*, § 66).

290. Судот смета дека заштитата што Член 10 им ја дава на новинарите во врска со известувањето на теми од општ интерес подлежи на условот да дејствуваат со чесни намери и на точна фактичка основа и да даваат „сигурни и прецизни“ информации во согласност со новинарската етика (*Axel Springer AG против Германија* [ГСС], § 93; *Bladet Tromsø u Стенсас против Норвешка* [ГСС], § 65; *Педерсен и Бадзгор против Данска* [ГСС], § 78; *Фресо и Роар против Франција* [ГСС], § 54; *Штол против Швајцарија* [ГСС], § 103; *Касабова против Бугарија*, § 61 и 63-68; за показател од страна на Судот дека истото начело мора да важи и за други што се вклучуваат во јавната дискусија, видете *Стил и Морис против Обединетото Кралство*, § 90).

291. Овие услови се опишуваат и како дејствување „во согласност со начелата на одговорното новинарство“ (*Бедат против Швајцарија* [ГСС], § 50; *Пентикејнен против Финска* [ГСС], § 90).

292. Овие елементи може да играат особено важна улога денес, со оглед на влијанието на медиумите во современото општество: тие не само што информираат, туку и според начинот на кој ги прикажуваат информациите, можат да сугерираат како тие да се оценат. Во свет каде што поединецот е соочен со огромен обем информации што ги пуштаат во оптек традиционалните и електронските медиуми и каде што се вклучени сè повеќе актери, следењето на почитувањето на новинарската етика добива на важност (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 104).

а. Сигурни и прецизни информации: одговорност за проверка и пренесување

293. Општо земено, Судот смета дека новинарите мора да се слободни да известуваат за настани врз основа на информации добиени од официјални извори без да треба да ги проверуваат (*Селисто против Финска*, § 60; *Axel Springer AG против Германија* [ГСС], § 105; *Јорданова и Тошев против Бугарија*, § 51).

294. Во предмет каде што жалителот се потпрел на јавно достапен материјал од истрага за активноста на извесни членови на единица за борба против наркотици и

службена медицинска потврда што го покажува бројот на смртни случаи поради предозирање, Судот заклучил дека објавата на жалителот била правичен коментар на прашање што ја засега јавноста, а не неоснован напад врз угледот на именуваните полициски службеници (*Годлевски против Русија*, § 47).

295. Во предмет каде што се работи за новинар жалител што ја разгледувал финансиската состојба на пратеник во егзил во однос на неговиот службен анкетен лист за пријавување имот, Судот заклучил дека жалителот имал право да се потпре на службен документ без да прави независно истражување (*Горелишвили против Грузија*, § 41).

296. Во друг предмет, издавачкиот директор на дневен весник бил осуден во граѓанска постапка поради објавување изјави опишани како клеветнички за шеф на држава, со тоа што предметните изјави го имплицирале тоа лице во меѓународна трговија со дрога. Судот забележал, прво, дека домашните судови не одрекле дека содржината на објавените информации во суштина е вистинита. Во врска со наводниот недостаток на детали во врска со отворената постапка, Судот забележал дека објавената статија упатувала на информации што ѝ биле достапни на новинарката во моментот кога го подготвувала текстот и сметал дека не можело да се очекува авторката на статијата да го знае идниот исход на отворена кривична постапка два месеци пред осудителната пресуда, ниту пак да врши истрага во полициски и судски документи коишто, по дефиниција, биле ограничени (*Гутиерес Суарес против Шпанија*, § 37).

297. Судот нагласува дека е релевантно домашните судови да прават разлика меѓу видовите извори на кои се засноваат оспорените наводи. Во врска со сомнежи дека извесно лице ѝ припаѓа на мафијата, домашните судови се произнеле дека компанијата жалител го претерала нивото на сомнеж пренесено во интерни службени извештаи и не можела да го докаже прикажаното високо ниво на сомнеж со дополнителни факти. Според разликувањето на домашниот суд, иако новинарите можеле да се потпрат на јавни службени извештаи или службени

соопштенија за медиуми без дополнително истражување, ситуацијата не била иста за интерни службени извештаи. Според Судот, оваа разлика е особено точна во однос на извештаи за наводи за криминално дејство, каде што се работи за правото на пресумпција на невиност (*Verlagsgruppe Droemer Knaur GmbH & KG против Германија*, § 48).

298. Во предмет во врска со дословно пренесување материјал од новински вебсајт, со наведување на изворот, Судот прифатил дека постојат разлики меѓу пишаниот печат и Интернетот и дека, со оглед на улогата што ја има Интернетот во контекст на активноста на професионалните медиуми и неговата важност за остварување на правото на слобода на изразување општо земено, отсуството на доволна законска рамка на домашно ниво што им овозможува на новинарите да користат информации добиени од Интернет без страв дека ќе им бидат изречени санкции сериозно го попречило вршењето на виталната функција на печатот како „чувар на јавниот интерес“ (*Уреднички одбор на Pravoye Delo и Штекел против Украина*, § 64).

299. Во предметот *Комџки против Полска*, Судот се изјаснил дека „одговорно новинарство“ подразбира новинарите во разумна мера да ги проверуваат информациите што ѝ ги даваат на јавноста. Така, не може секогаш разумно да се очекува да ги проверат сите информации дадени во интервју. Судот ги нагласува разликата меѓу пренесување во печат на интервју каде што новинарот ги транскрибирал изјавите на интервјуираното лице наспроти изјави на самиот новинар, како и фактот дека тој покажал чесни намери со тоа што му дозволил на лицето за кое станува збор да потврди дека нејзините изјави се точно цитирани во статијата пред нејзиното објавување (§ 52).

300. Судот отсекогаш ја признава слободата на новинарите да ги одберат техниките или методите за пренесување на кажаното од трето лице што може да претставува клеветата. Судот прифаќа дека методите за објективно и балансирано новинарство

може да варираат во голема мера, во зависност, меѓу другото, од медиумите за кои станува збор (*Јерсилд против Данска*, § 31).

301. Судот смета дека општиот услов новинарите систематски и формално да се дистанцираат од содржината на цитат што може да навреди или провоцира други или да им го наруши угледот е неспоив со улогата на печатот да дава информации за тековни настани, мислења и идеи (*Тома против Луксембург*, § 64; *Бруне-Лекомт и други против Франција*, § 47).

302. Во предмет каде што новинар бил гонет и осуден затоа што направил телевизиски документарец за млади луѓе коишто си го афирмираат расизмот, Судот заклучил дека жалителот немал намера да шири расистички мислења, туку да нагласи прашање што ја засега јавноста: известување засновано на интервјуа претставува едно од најважните средства преку кои печатот може да ја врши својата витална улога на „чувар на јавниот интерес“ (*Јерсилд против Данска*, § 35).

303. Слободата на печатот исто така покрива можна употреба на извесен степен претерување, па дури и провокација (*Педерсен и Бадзгор против Данска*, § 71). Не е во домен на Судот, а ниту на домашните судови, да ги поставуваат своите ставови пред оние на печатот во врска со тоа каква новинарска техника треба да усвојат новинарите во секој даден случај (*Јерсилд против Данска*, § 31; *Ерикејнен и други против Финска*, § 65). Новинарите уживаат слобода од вестите што ќе ги дознаат да одберат на кои ќе работат и како (*Кудер и Hachette Filipacchi Associés против Франција* [ГСС], § 31 и 139).

304. Но, Судот му придал значителна важност на фактот дека жалителот, директор на дневен весник, до спорниот уреднички коментар каде што ги критикува политичките гледишта на кандидат на избори, објавил и бројни извадоци од скорешни статии во печатот. Судот сметал дека со тоа тој дејствувал во согласност со правилата со кои се уредува новинарската професија. Тој објаснил дека директорот реагирал на тие статии, но им дозволил на читателите да оформат свое мислење со тоа што предметниот уреднички коментар го поставил до изјавите што

ги дало лицето посочено во тој уреднички коментар (*Лопиш Гомиш да Силва против Португалија*, § 35).

305. Во врска со тоа, Судот смета дека правичноста на средствата употребени да се добијат информациите и да ѝ се пренесат на јавноста, како и почитта покажана кон лицето коешто е предмет на веста, се суштински критериуми што треба да се земат предвид. Затоа редуktivната и скратена природа на една статија, каде што тоа е можно погрешно да го наведе читателот, веројатно во значителна мера би ја намалила важноста на придонесот на таа статија за дискусија од јавен интерес (*Кудер и Hachette Filipacchi Associés против Франција* [ГСС], § 132; *Траваљо против Италија* (одл.), § 34).

306. Судот во неколку наврати повторува дека треба да се направи и разлика според тоа дали изјавите потекнуваат од новинарот или се цитат од други (*Годлевски против Русија*, § 45; *Педерсен и Бадзгор против Данска* [ГСС], § 77; *Торгеир Торгеирсон против Исланд*, § 65; *Јерсилд против Данска*, § 35).

307. Во предмет каде што се работи за изјави од жалителот, новинар, додека учествувал на телевизиска програма во живо без да биде свесен за снимката што уредникот одбрал да ја употреби како вовед во дебатата, Судот се произнел дека степенот на одговорност на жалителот не можел да биде вон неговите сопствени зборови и дека тој не може да се земе на одговорност за изјави или наводи дадени од други, било да е тоа телевизиски уредник или новинари (*Резник против Русија*, § 45).

308. Во предмет каде што домашните судови ги засновале наодите единствено на пасус во спорната статија што содржел обвинувања за подмитување, Судот забележал дека спорниот пасус бил земен вон контекст. Иако обвинувањата биле сериозни, статијата читана во целост јасно го предупредува читателот дека предметните гласини не се сигурни. Судот во оваа пресуда повторува дека известувањето на медиумите за „приказни“ или „гласини“ - коишто потекнуваат од

други лица - или за „јавното мнение“ исто така треба да се заштити кога тоа не е сосема неосновано (*Timpul Info-Magazin u Ангел против Молдавија*, § 36).

б. Друга одговорност: уредници и издавачки директори на весници, читатели, соработници

309. Судот се произнел дека издавачите, поради тоа што им помагаат на авторите со медиум за изразување на нивните идеи, не само што во целост учествуваат во остварувањето на слободата на изразување на авторите што ги издаваат, туку и имаат удел во нивните „обврски и одговорности“. Под услов да се исполнети предусловите од став 2, Член 10 не исклучува издавачите, макар и да не се лично поврзани со изразените мислења, да се санкционираат за објавување текст чиј автор не ги почитувал овие „обврски и одговорности“ (*Орбан и други против Франција*, § 47, со дополнителни референци).

310. Во друг предмет, се работи за тројна осудителна пресуда за клевета во врска со екстремна десничарска партија и нејзиниот претседател: авторот и издавачот на еден роман, и издавачкиот директор на еден весник, по печатењето на петиција каде што се наведуваат спорните делови и се протестира против првите две пресуди. Судот се произнел дека згора на првите две пресуди, и онаа на издавачкиот директор на весникот е во склад со Член 10, со оглед на тоа дека не се чинело неразумно да се смета дека тој ги пречекорил границите на дозволената „провокација“ со пренесувањето на клеветничките делови (*Линдон, Очаковски-Лоранс и Јули против Франција* [ГСС], § 66).

311. Во друг предмет, каде што се работи за изрекување суспендирана казна затвор против директор на весник поради објавување клеветничка статија против двајца судии, Судот повторил дека како директор на весник, жалителот имал моќ и должност да се погрижи политичката дискусија да не падне на ниво на навреди или лични напади (*Белпјетро против Италија*, § 41).

312. И покрај тоа што „поради специфичната природа на Интернетот, „обврските и одговорностите“ што им се пренесуваат на порталите за вести на Интернет во

смисла на Член 10 може во извесен степен да се разликуваат од оние за традиционалните издавачи во врска со содржина од трети лица“ (*Delfi AS против Естонија* [ГСС], § 113; видете и *Орловскаја Искра против Русија*, § 109), фактот дека се дава форум за остварување на слободата на изразување со тоа што ѝ се овозможува на јавноста да пренесува информации и идеи на Интернет мора да се разгледува во светлина на начелата што важат за печатот (*Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt против Унгаруја*, § 61)¹¹.

¹¹ За одговорноста на посредниците на Интернет, видете подолу во поглавјето „Слобода на изразување и Интернет“.

VI. Заштита на новинарски извори

A. Општи начела

313. Заштитата на новинарските извори е еден од темелниците на слободата на печатот. Без таква заштита, изворите може да се одвратат од помагање на печатот да ја информира јавноста за прашања од јавен интерес. Со тоа може да се поткопа виталната улога на печатот како „чувар на јавниот интерес“ и може да има негативно влијание врз можноста на печатот да пренесува точни и сигурни информации (*Ресио и други против Франција*, § 99; *Гудвин против Обединетото Кралство*, § 39; *Ремен и Шмит против Луксембург*, § 57; *Ернст и други против Белгија*, § 91; *Тилак против Белгија*, § 53).

314. Двете легитимни цели на кои најчесто се повикува за да се оправда мешањето во заштитата на изворите се „државна безбедност“ и „да се спречи откривање доверливи информации“. Во неколку предмети од ваква природа се повикува и „спречување неред“, „спречување криминал“ и „заштита на правата на другите“.

315. Со оглед на важноста на заштитата на новинарските извори за слободата на печатот во едно демократско општество и потенцијалниот ефект на обесхрабрување што наредбата за откривање на изворите го има врз остварувањето на таа слобода, мешањето не може да биде во согласност со Член 10 од Конвенцијата, освен ако е оправдано со повисок услов во јавниот интерес (*Гудвин против Обединетото Кралство*, § 39; *Вебер и Саравиа против Германија* (одл.), § 149; *Financial Times Ltd и други против Обединетото Кралство*, § 59; *Тилак против Белгија*, § 53).

Следствено, ограничувањата на доверливоста на новинарските извори повлекуваат највнимателна анализа од страна на Судот (*Гудвин против Обединетото Кралство*, §§ 39-40).

316. Има два аспекта на доверливоста на новинарските извори: тоа ги засега не само самите новинари, туку особено и изворите коишто му помагаат на печатот да

ја информира јавноста за прашања од јавен интерес (*Stichting Ostade Blade* (одл.), § 64; *Nordisk Film & TV A/S против Данска* (одл.)).

317. Судот нагласува дека правото на новинарите да не ги откриваат изворите не може да се смета за обична привилегија што се дава или одзема зависно од законитоста или незаконитоста на нивните извори, туку дека тоа е составен дел од правото на информирање и со него треба да се постапува највнимателно што може (*Нагла против Латвија*, § 60; *Тилак против Белгија*, § 65).

Б. Дефиниции, сфера на примена

318. Во предмети во врска со заштитата на новинарски извори, Судот често упатува на *Препораката R (2000) 7* за правото на новинарите да не ги откријат изворите на информации, донесена од страна на Комитетот на министри на Советот на Европа на 8 март 2000 (видете, меѓу другите органи, *Sanoma Uitgevers B.V. против Холандија* [ГСС], § 44; *Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. и други против Холандија*, § 86).

319. Така, поимањето на Судот на концептот новинарски „извор“ е „кое било лице коешто му дава информации на новинар“. Понатаму, Судот го сфаќа изразот „информации со кои се идентификува извор“ дека ги вклучува, во степен што е веројатно да доведе до идентификување на извор, и „фактичките околности за добивањето информации од извор од страна на новинар“ и „необјавената содржина на информациите што изворот му ги дал на новинар“ (*Гормуш и други против Турција*, § 45; *Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. и други против Холандија*, § 86).

320. Во предмет во врска со наредба телевизиска компанија да ѝ ги предаде на полицијата неприкажаните снимки во кои се имплицирани лица осомничени за педофилија, Судот прво забележал дека новинарот работел со прикриен идентитет и дека лицата коишто разговарале со него не биле свесни дека тој е новинар. Бидејќи лицата што учествувале во програмата не му помагале своеволно на печатот да ја информира јавноста за прашања од јавен интерес, тие не може да се

сметаат за извори на новинарски информации во традиционалната смисла. И покрај овој наод, Судот се произнел дека спорната одлука на домашните судови претставува мешање во смисла на Член 10 § 1 од Конвенцијата. Во својата одлука, Судот ја потврдува можноста дека Член 10 од Конвенцијата може да важи во таква ситуација и забележува дека задолжителното предавање истражувачки материјал може да има ефект на обесхрабрување врз остварувањето на новинарската слобода на изразување (*Nordisk Film & TV A/S против Данска* (одл.)).

321. Во предмет во врска со претрес на просториите на списание по објавувањето писмо во кое се презема одговорност за бомбашки напад, Судот забележал дека претресот имал за цел да истражи сериозно кривично дело и да спречи напади. Тој заклучил дека доушникот на списанието, којшто барал публицитет за нападите, немал право на истата заштита што им се дава на „изворите“ (*Stichting Oostdeutsche Televisie против Холандија* (одл.)).

В. Облици и сразмерност на мешањето

1. Наредби за откривање извори

322. Судот забележува дека наредбите за откривање извори потенцијално имаат штетно влијание, не само врз изворот, чиј идентитет може да се открие, туку и врз весникот или друго издание против кое е насочена наредбата, чиј углед може да претрпи негативно влијание во очите на идните можни извори поради откривањето, како и врз јавноста што има интерес да добие информации пренесени преку анонимни извори (*Sanoma Uitgevers B.V. против Холандија* [ГСС], § 89; *Financial Times Ltd и други против Обединетото Кралство*, § 70).

323. Во предмет каде што новинар бил задржан за да се принуди да го открие изворот на информации за кривична истрага за трговија со оружје, Судот посочил дека е изненаден кон што сè државните органи биле подготвени да прибегнат за да го дознаат идентитетот на изворот. Такви далекусежни мерки секако би ги обесхрабриле оние што имаат вистинити и точни информации во врска со криминал

да истапат во иднина и да го споделат своето знаење со печатот (*Фоскуил против Холандија*, § 71).

2. Претреси

324. Судот во неколку предмети се има произнесено дека дури и кога е непродуктивен, претресот извршен за да се открие изворот на новинарот е подрастична мерка од наредба да се открие идентитетот на изворот. Тоа е така бидејќи истражителите кои вршат рација на работното место на новинарот ненајавено и вооружени со налози за претрес имаат многу широки истражувачки овластувања бидејќи, по дефиниција, имаат пристап до сета документација што ја има новинарот (*Ремен и Шмит против Луксембург*, § 57; *Ернст и други против Белгија*, § 103; *Ѓормуш и други против Турција*, §§ 57-59).

325. Во предметот *Ѓормуш и други против Турција*, има неколку аспекти во спорната мерка: претрес извршен во службените простории на жалителите, копирање на целата содржина на компјутерите на новинарите на екстерни дискови и задржување на тие дискови од страна на обвинителството. Судот сметал дека тоа претставува закана за заштитата на изворите во поголема мера од наредба да се открие идентитетот на доушниците. Општото повлекување на сите податоци во софтверските пакети им овозможило на властите да прибираат информации што не се поврзани со предметните дејства.

Според Судот, таа интервенција веројатно не само што имала многу негативни реперкусии врз односите на жалителите со сите нивни извори, туку и би можела да има сериозен ефект на обесхрабрување во однос на други новинари или други укажувачи во државна служба, и би можела да ги обесхрабри да не пријавуваат несоодветно постапување или контроверзни дејства на државните органи (*Ѓормуш и други против Турција*, §§ 73-74; *Ремен и Шмит против Луксембург*, § 57; *Нагла против Латвија*, каде што бил извршен итен претрес во домот на новинарката и биле запленети уреди за чување податоци што ги содржеле нејзините извори на информации).

3. Наменско следење новинари заради идентификување на нивните извори

326. Во предмет каде што се работи за следење новинари и наредба да предадат документи коишто би можеле да доведат до идентификување на нивните извори, Судот забележал, прво, дека предметот се карактеризира конкретно со наменското следење на новинарите за да се утврди од каде ги добиле информациите (*Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. u други против Холандија*, § 97). Се поставува прашањето дали статусот на жалителите како новинари повлекува посебни заштитни мерки за да се обезбеди соодветна заштита на нивните извори. Судот нагласува, особено, дека наменското следење на новинарите било овластено без претходно разгледување од страна на независно тело со овластувања да го спречи или прекине. Според Судот, разгледувањето *post factum* не било доволно бидејќи по уништувањето на доверливоста на новинарските извори, таа не може да се поправи. Тој се произнел дека има повреда на Член 8 од Конвенцијата заедно со Член 10 (§ 98).

327. Во друг предмет, мерките за следење биле наменети да идентификуваат и спречат закана, а откривањето на новинарските извори да се сведе на неизбежниот минимум. Судот забележал дека поради тоа, мерката не била насочена кон следење новинари; општо земено, властите би знаеле дека се следи разговор на новинар единствено ако ги разгледуваат пресретнатите телекомуникации, а можеби ни тогаш. Според Судот, бидејќи мерките за следење не биле насочени кон откривање на новинарските извори, мешањето во слободата на изразување со стратешко следење не може да се карактеризира како особено сериозно (*Вебер и Саравиа против Германија* (одл.), § 151).

4. Наредба за изнесување докази во кривичен предмет каде што е обвинет изворот

328. Во предметот *Бекер против Норвешка*, каде што на новинар му било наредено да изнесе докази против извор којшто самиот истапил, Судот се произнел дека

наредбата не била оправдана со поважен услов во јавен интерес (§ 83). Судот сметал дека обвинувањето на изворот дека го искористил жалителот како инструмент да манипулира со пазарот било релевантно за разгледувањето на сразмерноста. Но, забележува дека штетните цели на изворот имале ограничена тежина во моментот кога била изречена наредбата за сведочење (§ 77).

Г. Процедурални гаранции

329. Со оглед на виталната важност за слободата на печатот на заштитата на новинарските извори и информации што би можеле да доведат до нивно идентификување, секое мешање во правото на заштита на тие извори мора да биде придружено со правни процедурални заштитни мерки сразмерни на важноста на начелото за кое станува збор (*Sanoma Uitgevers B.V. против Холандија* [ГСС], § 88).

330. Прва и најважна заштитна мерка е гаранцијата за преиспитување од судија или друго независно и непристрасно одлучувачко тело. Потребното преиспитување треба да го изврши тело одделно од извршната власт и други заинтересирани страни, и кое има овластување да утврди дали условот од јавниот интерес што има предност пред начелото на заштита на новинарските извори постоел пред предавањето на таквиот материјал, како и да спречи непотребен пристап до информации што може да го откријат идентитетот на изворот ако тоа не е случај (*Sanoma Uitgevers B.V. против Холандија* [ГСС], § 90). Според Судот, независно преиспитување извршено барем пред пристапот и употребата на добиениот материјал би требало да е доволно да се утврди дали постои прашање на доверливост, и ако е тоа случај, дали во конкретните околности на предметот јавниот интерес на кој се повикуваат истражните или обвинителски власти го наттежнува општиот јавен интерес за заштита на изворите. Според Судот, јасно е дека вршењето какво било независно преиспитување по предавањето на материјалот со кој може да се откријат тие извори би ја поткопало самата суштина на правото на доверливост (*ibid.*, § 91; видете и *Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. u други против Холандија*, § 98).

331. Судот додава дека со оглед на превентивната природа на таквото разгледување, судијата или другото независно и непристрасно тело мора да биде во положба да ги вага можните ризици и соодветни интереси пред евентуалното откривање и со упатување на материјалот што се бара да се открие, така што ќе може соодветно да се разгледаат аргументите на органите што бараат откривање. Одлуката треба да е уредена со јасни критериуми, вклучително и дали помалку агресивна мерка е доволна да се задоволи утврдениот повисок јавен интерес. Судијата или други орган треба да има отворена можност да одбие да даде наредба за откривање или да даде ограничена или квалификувана наредба за да се заштитат изворите од откривање, без оглед дали тие се конкретно именувани во задржаниот материјал, врз основа на тоа дека пренесувањето таков материјал создава сериозен ризик да се компромитира идентитетот на новинарските извори. Во вонредни ситуации, треба да постои процедура пред властите да го искористат материјалот, да се идентификуваат и изолираат информации коишто би можеле да доведат до идентификување на изворите од оние информации каде што нема таков ризик (*Sanoma Uitgevers B.V. против Холандија* [ГСС], § 92).

VII. Спречување да се откријат информации добиени во доверба

A. Општи начела

332. Спречувањето откривање доверливи информации се повикува пред Судот во врска со неколку видови содржина, и „јавна“ и „приватна“: воени информации (*Хаџианастасиу против Грција*, § 45; *Гормуш и други против Турција*, § 62); доверливи даночни информации (*Фресо и Роар против Франција* [ГСС], § 52); информации добиени од судска истрага¹² (*Бедат против Швајцарија* [ГСС], § 55); заштита на дипломатска кореспонденција (*Штол против Швајцарија* [ГСС]); доверливи извештаи од државните безбедносни служби (*Vereniging Weekblad Bluf! против Холандија*); медицинска доверливост (*Éditions Plon против Франција*); или комерцијални информации што повлекуваат дискусија за деловните практики во конкретна дејност (*Хербау против Унгарија*, §§ 41-43).

333. Судот смета дека е соодветно да се усвои толкување на изразот „спречување откривање доверливи информации“ од Член 10 § 2 од Конвенцијата што опфаќа доверливи информации откриени или од лице што подлежи на обврска за доверливост или од трето лице и, особено, од новинар (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 61).

334. Слободата на печатот добива уште поголема важност во околности каде што активностите и одлуките на државата немаат демократска или судска анализа поради нивната доверлива или тајна природа. Во таков контекст, откривањето државни информации има многу важна улога во едно демократско општество бидејќи му овозможува на граѓанското општество да ја контролира работата на

¹² Видете подолу во поглавјето „Заштита на авторитетот и непристрасноста на судството и слободата на изразување: правото на слобода на изразување во контекст на судските постапки и учеството на судиите во јавната дискусија“.

владата на којашто ѝ е доверена заштитата на неговите интереси (*Гормуш и други против Турција*, § 48; *Штол против Швајцарија* [ГСС], § 110).

335. Во врска со тоа, Судот упатува на начелото усвоено во рамки на Советот на Европа, каде што објавувањето документи е правило, а класификацијата исклучок, и на *Резолуцијата 1551 (2007)* на Парламентарното собрание на Советот на Европа за прашања на правично судење во кривични предмети во врска со шпионирање или откривање државни тајни (*Штол против Швајцарија* [ГСС], §§ 40-41).

336. Судот забележува значителна варијација во правилата на земјите-потписнички чија цел е да ја зачуваат доверливата или тајната природа на некои чувствителни информации и да гонат дела спротивни на таа цел. Тој укажува дека државите затоа може да бараат извесна маргина на уважување во оваа област (*Штол против Швајцарија* [ГСС]; § 107).

337. Осудителна пресуда против новинар поради откривање информации што се сметаат за доверливи или тајни може да ги обесхрабри оние што работат во медиумите да не ја информираат јавноста за прашања од јавен интерес. Како резултат на тоа, печатот понатаму можеби не ќе биде способен да ја игра својата витална улога на „чувар на јавниот интерес“ и способноста на печатот да дава точни и сигурни информации може да претрпи негативни последици (*Штол против Швајцарија* [ГСС]; § 110).

338. Според богатата судска пракса на Судот, нема потреба да се спречува откривањето информации откако тие се веќе објавени (*Вебер против Швајцарија*, § 49) или не се веќе доверливи (*Observer and Guardian против Обединетото Кралство*, §§ 66-70; *The Sunday Times против Обединетото Кралство* (бр. 2), §§ 52-56).

339. Судот смета дека во однос на новинарската етика, при разгледувањето на однесувањето на новинарите треба да се земат предвид два аспекти: начинот на кој новинарот ги добил доверливите информации и обликот на спорните статии (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 140).

Б. Критериуми за разгледување

340. Во неколку предмети во врска со откривањето доверливи информации или информации поврзани со прашања на државна безбедност од страна на новинари, Судот се произнел дека мерките на државата претставуваат мешање во слободата на изразување на новинарите (*Гурлеану против Романија*, §§ 71-72); *Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG против Швајцарија*, § 22; *Даман против Швајцарија*, § 28).

341. Кога ја разгледува неопходноста за конкретно мешање во остварувањето на слободата на изразување, Судот зема предвид неколку критериуми; се разгледуваат конкурентните интереси, однесувањето на жалителите, преиспитувањето од страна домашните судови и сразмерноста на изречената казна (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 112).

342. Кога ги разгледува релевантните интереси, Судот испитува прво дали содржината на предметниот документ може да придонесе за дискусија од јавен интерес (*Штол против Швајцарија* [ГСС], §§ 118-124). Ако е тоа случај, се зема предвид и природата на интересите (јавни или други) коишто треба да се вагаат наспроти јавниот интерес да се информира за спорните документи (*ibid.*, §§ 115-116). Во врска со тоа, Судот упатува на интереси како одржување на довербата на јавноста во засегнатите државни органи (*Ѓормуш и други против Турција*, § 63).

343. Освен тоа, Судот му придава извесна тежина на тоа дали содржината на предметниот документ била сосема непозната за јавноста (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 113).

1. Придонес за јавна дискусија за прашање од јавен интерес

344. Во контекст на предмети каде што се работи за спречување откривање доверливи информации, Судот смета, *inter alia*, дека следните прашања се поврзани со јавниот интерес: откривање писма поврзани со прашања како поделба на гранките на власта, несоодветно однесување на висок политичар и став на

владата кон полициската бруталност (*Гужа против Молдавија* [ГСС], § 88); врски меѓу оружените сили и општата политика на земјата (*Ѓормуш и други против Турција*, § 56); објавување информации за кривична постапка и општо за функционирањето на правосудниот систем (*Бедат против Швајцарија* [ГСС], § 63; *А.Б. против Швајцарија*, § 47; *Дупуа и други против Франција*, § 42); изјави во врска со постапки за убиство од небрежност на иницијатива на жртви на болести добиени по вакцинација за хепатит Б (*Мор против Франција*, § 53); прашањето за отштетата што им се должи на жртви на Холокаустот за неподигнати средства депонирани на банкарски сметки во Швајцарија (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 118).

345. Понатаму, Судот се произнел дека слободниот говор поврзан со работното место ги штити коментарите што јасно можат да придонесат за дискусија за јавно прашање, и заклучил дека информациите за професионална практика, пренесени на Интернет во рамки на конкретен круг стручни лица и коишто повлекуваат дискусија на деловните практики на публиката, не може да се исклучат од опсегот на Член 10 (*Хербау против Унгарија*, § 43).

2. Однесување на лицето одговорно за откривањето

346. Судот се произнел дека во врска со новинарската етика, кога се разгледува однесувањето на новинарите, се земаат предвид два аспекти: начинот на кој ги добиле доверливите информации и обликот на спорните статии (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 140).

347. Општо земено, Судот смета дека начинот на кој едно лице добива информации коишто се сметаат за доверливи или тајни може да има извесна релевантност за балансирањето на интересите што треба да се направи во контекст на Член 10 § 2 (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 141).

348. Во предмет каде што жалителот бил санкциониран поради откривање тајни воени информации во контекст на новинарска истрага, Судот забележал дека жалителот не бил член на оружените сили за коишто важат посебни „обврски“ и „одговорности“ (*Гирлеану против Романија*, § 90). Тој исто така забележал дека

жалителот, новинар, не ги добил предметните информации на незаконски начин, ниту пак активно се ангажирал да ги добие (*ibid.*, § 91).

349. Во предмет каде што жалителот пресретнал разговори коишто не биле наменети за него, вклучително и полициска комуникација, Судот повторил дека концептот за одговорно новинарство подразбира дека секој пат кога однесувањето на новинарот ја крши должноста за придржување до редовното кривично право, новинарот морал да биде свесен дека може да се соочи со законски санкции, вклучително и кривични (*Брамбиља и други против Италија*, § 64).

350. Тоа е случај и кога новинар користи измами, закани или други начини да изврши притисок врз друго лице да ги открие саканите информации (*Даман против Швајцарија*, § 55).

351. Сепак, фактот што жалителот не дејствувал незаконски во тој поглед не е нужно решавачки фактор во оценувањето дали тој се придржувал до своите должности и одговорности (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 144; *Фресо и Роар против Франција* [ГСС], § 52).

3. Преиспитување од страна на домашните судови

352. Судот повторил дека не е негова улога да ги замени земјите-потписнички на Конвенцијата во дефинирањето на нивните национални интереси, сфера којашто е традиционално дел од сржта на државниот суверенитет. Сепак, кога се разгледува предмет за мешање во остварувањето на правата од Член 10, можеби ќе треба да се земе предвид правичноста на постапката (*Ѓормуш и други против Турција*, § 64; *Штол против Швајцарија* [ГСС], § 137).

На пример, чисто формалната примена на концептот „доверливост“, со што домашните судови биле спречени да ја земат предвид материјалната содржина на доверливите документи при вагањето на предметните интереси, претставува пречка тие да разгледаат дали мешањето во правата заштитени со Член 10 од Конвенцијата било оправдано (*Ѓормуш и други против Турција*, §§ 64).

Исто така, во врска со судскиот надзор на изречената мерка, Судот го зема предвид фактот дека конкретни елементи во врска со однесувањето на жалителот не биле разгледани од страна на домашните судови во нивната анализа; тие исто така не провериле дали тие информации навистина можеле да претставуваат закана за воените структури. Така, судовите не ги извагале интересите да се зачува доверливоста на предметните документи наспроти интересите на новинарската истрага и интересот на јавноста да се информира за истекувањето информации и можеби дури и за содржината на документите (*Гирлеану против Романија*, § 95).

4. Сразмерност на изречените санкции

353. Судот повторува дека на државните органи треба да им се препушти извесна маргина на уважување во однос на државната безбедност и во случаи во врска со кривични санкции за откривање класифицирани воени информации (*Хаџианастасиу против Грција*, § 47).

354. Сепак, во случај на санкции изречени за новинарска истрага, релативно нискиот износ на глобата не го спречува Судот да се произнесе дека имало повреда на Член 10 од Конвенцијата. Судот забележува, особено, дека фактот што лицето е осудено во некои случаи може да биде поважен од ситната природа на изречената казна. Понатаму, санкциите против жалителот имале за цел да го спречат да објави и сподели класифицирани информации. Но, според Судот, по декласификацијата на документите, одлуката дали да се изрече санкција требало потемелно да се одмери (*Гирлеану против Романија*, § 98).

VIII. Посебна заштита за укажувачи и известување за наводни нерегуларности кај службени лица

355. Член 10 од Конвенцијата се применува за изјави чија цел е да привлечат внимание на незаконско или морално неприфатливо однесување, и во судската пракса на Судот се дава посебна заштита за такви изјави. Има две засебни категории во врска со ова: укажувачи, и пријавување нерегуларности во однесувањето на функционери или државни службеници. (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko u drugi protiv Bosna u Hercegovina* [ГСС], §§ 80-84). Оваа разлика овозможува да се утврдат конкретни критериуми за заштита според Член 10 од Конвенцијата.

Во врска со првата категорија предмети, легитимните цели се, особено, да се спречи откривање доверливи информации и/или да се заштитат правата на другите, додека за втората категорија, почестото оправдување што се дава е заштитата на угледот и правата на другите.

Двете суштински црти за разликување меѓу овие две категории може да се резимираат на следниот начин.

356. Прво, статусот на укажувач нужно подразбира работен однос и го покренува прашањето на обврската за лојалност, резерва и дискреција што вработените му ја должат на работодавачот (*Гужа против Молдавија* [ГСС], § 70), иако овој вид однос не е нужен услов за пријавување нерегуларности.

357. Второ, пријавувањето секогаш засега функционер (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko u drugi protiv Bosna u Hercegovina* [ГСС], § 80; *Захаров против Русија, Сирик против Украина; Софранч против Молдавија*), но укажувањето не го засега нужно однесувањето на државните службеници. Така, Судот уважува дека заштита за укажувачи може да добијат вработени и во приватниот и во јавниот сектор (*Гужа против Молдавија* [ГСС], § 8; *Букур и Тома против Романија*, § 7; *Лангнер против*

Германија, § 6). На пример, во врска со отпуштање медицинска сестра поради поднесување кривична пријава каде што се наведуваат недостатоци во грижата што ја дава работодавачот, друштво со ограничена одговорност во мнозинска сопственост на сојузната држава Берлин, Судот наведува дека предметната заштита се применува и кога односите меѓу работодавачот и вработениот се уредени, како што е случај и тука, со приватно право (*Хајниш против Германија*, § 44).

358. Во врска со тоа, Судот упатува на *Резолуција 1729 (2010)* на Парламентарното собрание на Советот на Европа за заштита на укажувачи, каде што се нагласува важноста на „укажувањето“ - засегнати поединци што креваат тревога за да се спречи погрешно постапување што загрозува луѓе - како можност да се зајакне отчетноста и да се помогне борбата против корупцијата и несоодветното управување како во јавниот, така и во приватниот сектор. Тој ги повикува сите земји-потписнички да си го ревидираат законодавството во врска со заштитата на „укажувачи“ (*Хајниш против Германија*, § 37).

А. Заштита на укажувачи

359. Судот смета дека вработените имаат обврска за лојалност, резерва и дискреција кон работодавачот, и тоа е особено случај за државни службеници бидејќи самата природа на државната служба бара државниот службеник да има обврска за лојалност и дискреција (*Ахмед и други против Обединетото Кралство*, § 56; *Де Диего Нафриа против Шпанија*, § 37).

360. Имајќи ја предвид улогата на новинарите во едно демократско општество, не може да се каже дека нивната обврска за дискреција кон работодавачот се применува со еднаква сила, со оглед на тоа дека е во природата на нивните функции да пренесуваат информации и идеи (*Војмас-Калета против Полска*, § 46; *Матуз против Унгарија*, § 39). Освен тоа, кога новинарот е вработен во јавен радио или телевизиски дифузер, неговата обврска за лојалност и воздржаност мора да се

вага наспроти јавниот карактер на радиодифузерот (*ibid.*, § 39; *Војмас-Калета против Полска*, § 47).

361. Сепак, Судот уважува дека некои државни службеници во текот на работата може да станат свесни за интерни информации, вклучително и тајни информации, чие откривање или објавување одговара на силен јавен интерес. Затоа тој смета дека кога државен службеник или вработен во јавниот сектор сигнализира незаконско однесување или погрешно постапување на работното место, тој треба, во извесни околности, да ужива заштита. Тоа може да е потребно кога засегнатиот вработен или државен службеник е единственото лице, или дел од мала категорија лица, кое е свесно за она што се случува на работа и затоа е во најдобра положба да дејствува во јавниот интерес со пријавување кај работодавачот или широката јавност (*Гужа против Молдавија* [ГСС], § 72); *Марченко против Украина*, § 46; *Хајниш против Германија*, § 63). Со други зборови, судот смета дека укажувањето од страна на жалител во врска со наводното незаконско однесување на работодавачот бара посебна заштита според Член 10 од Конвенцијата (*Лангнер против Германија*, § 47; *Хајниш против Германија*, § 43).

362. Судот се произнел дека откривањето на предметните информации прво треба да се направи пред претпоставениот на лицето или друг надлежен орган или тело. Во овој поглед, тој смета дека единствено кога тоа е очигледно невозможно, информациите како крајна мерка може да ѝ се откријат на јавноста (*Гужа против Молдавија* [ГСС], § 73; *Хејзелдин против Обединетото Кралство*, одлука на Комисијата). Соодветно на тоа, Судот мора да земе предвид дали на жалителот му биле достапни други делотворни начини да го поправи погрешното постапување што имал намера да го открие. На пример, во предметот *Букур и Тома против Романија*, Судот се произнел дека откривањето информации на јавноста може да се оправда, со оглед на тоа дека во таа област не била предвидена никаква службена постапка, дека жалителот ги информирал претпоставените за своите грижи и дека дури и контактирал со пратеник којшто бил член на парламентарната комисија одговорна за надзор на службата во која работел (§§ 95-100). Исто така, во предметот *Матуз*

против Унгарија, Судот забележал дека книгата во која се откриваат спорните информации била објавена дури откако жалителот неуспешно се обидел да му се пожали на својот работодавач за наводната цензура (§ 47); наспроти тоа, во предмет каде што жалителот, воен офицер, пратил мејл до армискиот Генерален инспекторат за внатрешна управа каде што критикува заповедник за злоупотреба на средства, Судот го имал предвид, *inter alia*, фактот дека жалителот не го испочитувал синцирот на команда и со тоа го лишил својот надреден од можноста да ја истражи вистинитоста на наводите (*Соариш против Португалија*, § 48).

363. Во предметот *Гужа против Молдавија* [ГСС], идентификувани се пет критериуми за оценување на сразмерноста на мешањето во слободата на говор на укажувачите (§§ 74-78).

364. Прво, мора да му се обрне особено внимание на јавниот интерес во откриените информации (*Гужа против Молдавија* [ГСС], § 74): недостатоци во предметот од приватна здравствена институција (*Хајниш против Германија*, § 3); проневерување јавни средства (*Марченко против Украина*, § 10); несоодветно однесување од страна на високи службени лица на штета на демократските темели на државата или ставот на владата кон полициската бруталност. Во врска со тоа, Судот смета дека тоа се многу важни прашања во едно демократско општество за коишто јавноста има легитимен интерес да се информира (*Букур и Тома против Романија*, § 103; *Гужа против Молдавија* [ГСС], § 88).

Исто така, во неколку предмети во врска со независноста и непристрасноста на судството, откривањето му служи на јавниот интерес. Според Судот, тие прашања ја засегаат поделбата на гранките на власта: „Прашања во врска со поделбата на гранките на власта може да вклучуваат многу важни работи во едно демократско општество за коишто јавноста има легитимен интерес да се информира и коишто влегуваат во опсегот на политичката дискусија“ (*Бака против Унгарија* [ГСС], § 165; *Гужа против Молдавија* [ГСС], § 88). На пример, во предметот *Кудешкина против Русија*, Судот забележал дека жалителката јавно го критикувала однесувањето на

разни службени лица и навела дека примерите на притисок врз судиите се редовна појава во судовите, и се произнел дека таа покренала многу важно прашање од јавен интерес коешто треба да е отворено за слободна дискусија во едно демократско општество (§ 94).

365. Вториот релевантен фактор е автентичноста на откриените информации (*Гужа против Молдавија* [ГСС], § 75). Слободата на изразување носи обврски и одговорности и секое лице што ќе одбере да открие информации мора внимателно да провери, колку што тоа го дозволуваат околностите, дали тие се точни и сигурни (*Bladet Tromsø u Стенсас против Норвешка* [ГСС], § 65; *Морисенс против Белгија*, одлука на Комисијата).

366. Трето, неопходно е и да се одмери евентуалната штета што ја претрпел државниот орган поради предметното откривање и да се оцени дали таа штета го наттежнува интересот на јавноста да се откријат информациите (*Гужа против Молдавија* [ГСС], § 76; *Хаџианастасиу против Грција*, § 45). На пример, јавниот интерес да се откријат информации за погрешно постапување во државна безбедносна служба или за контроверзни практики во оружените сили е толку важен во едно демократско општество што го наттежнува интересот да се одржи јавната доверба во тие институции (*Букур и Тома против Романија*, § 115; *Ѓормуш и други против Турција*, § 63). Исто така, иако наводите дека Државното јавно обвинителство подлежи на несоодветно влијание можело да има силни негативни ефекти врз јавната доверба во независноста на таа институција, надвладува јавниот интерес да се откријат тие информации (*Гужа против Молдавија* [ГСС], §§ 90-91).

367. Четвртиот решавачки фактор е мотивот зад дејствата на вработениот што пријавува (*Гужа против Молдавија* [ГСС], § 77). Начелно, според одлуката во *Хајниш против Германија*, каде што Судот ги употребува истите термини од *Резолуцијата 1729 (2010)* на Парламентарното собрание на Советот на Европа, „укажувачот треба да се смета дека дејствувал со чесни намери под услов да имал

разумна основа да смета дека откриените информации се вистинити, дури и ако подоцна излезе дека тоа не било случај, и под услов да нема незаконски или неетички цели“ (§ 80). Сепак, дејство мотивирано од лично незадоволство или личен антагонизам или од очекување лична предност, вклучително и финансиска добивка, не би оправдало особено силно ниво на заштита (*Гужа против Молдавија* [ГСС], § 77; *Хејзелдин против Обединетото Кралство*, одлука на Комисијата). Кога разгледува даден предмет, Судот особено го засега дали вработениот имал лично незадоволство кон работодавачот или против кое било друго лице кое би трпело влијание од откривањето (*Гужа против Молдавија* [ГСС], § 93). Во врска со тоа, во неколку предмети каде што имало работни спорови или каде што спорната критика се случила во контекст на судир на интереси меѓу работодавачот и вработениот, Судот одбил да ја обезбеди посебната заштита што вообичаено им се дава на укажувачи (*Рубинс против Латвија*, § 87; *Лангнер против Германија*, § 47; *Аурелиан Опреа против Романија*, §§ 69-70). Кога чесните намери на жалителот не биле оспорени во домашната постапка, Судот исто така ја зема предвид таа околност (*Војмас-Калета против Полска*, § 51; *Матуз против Унгарија*, § 44).

368. На крај, петтиот критериум кога се разгледува сразмерноста на мешањето бара внимателна анализа на изречената казна против жалителот и нејзините последици (*Гужа против Молдавија* [ГСС], § 78). Во врска со тоа, во предмет каде што на жалителот му била изречена најтешката можна казна предвидена со закон (раскин на работниот однос без право на надомест), Судот одлучил дека таа санкција е исклучително строга, особено со оглед на возраста на жалителот и должината на неговиот работен однос во компанијата, кога можело да се предвидат други поблаги и посоодветни дисциплински санкции (*Фуентес Бобо против Шпанија*, § 49). Исто така, соодветно е да се има предвид ефектот на обесхрабрување од санкцијата врз другите вработени во компанијата, но и на други вработени во истиот сектор, во случаи со голема медиумска покриеност, каде што строгоста на санкцијата би ги обесхрабрила да не пријавуваат други недостатоци (*Хајниш против Германија*, § 91).

Во друг предмет, Судот се произнел дека казна затвор од една година не може да се оправда и дека фактот што казната била суспендирана не го менува тој заклучок, особено бидејќи самата осудителна пресуда не била избришана (*Марченко против Украина*, §§ 52-53).

369. Судот смета дека горенаведените начела и критериуми, изнесени во пресудата *Гужа против Молдавија* [ГСС], каде што се работи за вработен во јавниот сектор, може да се пренесат на работните односи во приватното право и дека се применуваат при вагањето на правото на вработените да сигнализираат незаконско однесување или погрешно постапување од страна на нивниот работодавач наспроти правото на работодавачот да ги заштити својот углед и комерцијалните интереси (*Хајниш против Германија*, § 64).

Б. Заштита во контекст на пријавување нерегуларности во однесувањето на функционери

370. Во предметот *Medžlis Islamske Zajednice Brčko u други против Босна и Херцеговина* [ГСС], откако одбил да ја примени заштитата што ја добиваат укажувачите, Судот одлучил дека е важно да се земе предвид група споредливи предмети каде што се произнел дека заштитата според Член 10 треба да се разгледува во светлина на правото на жалителот да пријавува наводни нерегуларности во однесувањето на функционерите (*Захаров против Русија*, § 23; *Сирик против Украина*, § 42; *Софранч против Молдавија*, § 29; *Безимјаниј против Русија*, § 41; *Казаков против Русија*, § 28; *Лешник против Словачка*).

371. Судот се произнел дека „едно од општите правила на владеењето на правото“ е граѓаните да можат да ги известат надлежните државни функционери за однесување на државни службеници што им се чини нерегуларно или незаконско (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko u други против Босна и Херцеговина* [ГСС], § 82; *Захаров против Русија*, § 26; *Казаков против Русија*, § 28; *Сирик против Украина*, § 42) и тоа одржува доверба во јавната администрација (*Шаханов и Палфриман против Бугарија*, § 63). Ова право да се пријавуваат нерегуларности добива

зголемена важност во случај на лица под контрола на властите, како на пример затвореници, дури и да е веројатно дека предметните наводи ќе го сменат авторитетот на директорите на затворите (*ibid.*, § 64).

372. Судот смета дека државните службеници што дејствуваат во службено својство подлежат на пошироки граници на прифатлива критика од обичните поединци (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko u drugu protiv Bosna u Hercegovina* [ГСС], § 98; *Moric protiv Франција* [ГСС], § 131). Сепак, државните службеници мора да ја уживаат довербата на јавноста без непотребно вознемирување за да можат успешно да си ги вршат задачите и затоа може да е неопходно тие да се заштитат од навредливи и агресивни вербални напади кога се на должност (*Јановски против Полска* [ГСС], § 33). Во врска со посебниот случај на обвинителите, Судот смета дека е во јавен интерес тие, како и судските службеници, да ја уживаат довербата на јавноста. Затоа може да е неопходно државата да ги заштити од неосновани обвинувања (*Лешник против Словачка*, § 54; *Чернишева против Русија* (одл.)).

373. Судот му придава „клучна важност“ на фактот дека жалителите ги упатиле поплаките преку приватна кореспонденција (*Захаров против Русија*, § 26; *Софранч против Молдавија*, § 33; *Казаков против Русија*, § 29; *Рајчинов против Бугарија*, § 48), и прифаќа релативно благ товар врз жалителите да ја утврдат вистинитоста на предметните наводи (видете, на пример, *Безимјаниј против Русија*, §§ 40-41, каде што жалителот пријавил наводно незаконско однесување на судијата што му го судел предметот; *Лешник против Словачка*, § 60, каде што жалителот се пожалил на злоупотреба на службена должност и корупција во однос на јавен обвинител којшто му ја одбил кривичната пријава против трето лице; и *Бојканов против Бугарија*, § 42, каде што жалителот пријавил управна небрежност во писмо што го прочитале две лица).

374. Кога се пријавува преку писмо, оценувањето на чесните намери на жалителот и неговите напори да се утврди вистината се врши преку посубјективен и поблаг

пристап одошто во други видови предмети (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko u drugu protiv Bosna u Hercegovina* [ГСС], § 98, и референците цитирани таму).

375. Во врска со профилот на лицето што пријавува, Судот смета дека на споредлив начин како со печатот, НВО што врши улога на чувар на јавниот интерес може да има поголемо влијание кога пријавува нерегуларности кај службени лица и често користи повеќе средства за проверка и поткрепа на вистинитоста на критиката одошто би било случај за поединец што пријавува нешто што забележал лично (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko u drugu protiv Bosna u Hercegovina* [ГСС], § 87). Следствено, кога изворот за пријавување нерегуларности е НВО, соодветно е да се земат предвид и критериумите што обично се применуваат за пренесување клеветнички изјави од страна на медиумите при остварувањето на нивната функција на чувар на јавниот интерес, имено степенот во кој е познато засегнатото лице; предметот на веста; содржината, обликот и последиците од објавувањето; како и начинот на кој информациите се добиени и нивната вистинитост, и тежината на изречената казна (*ibid.*, § 88; *Фон Ханофер против Германија (бр. 2)* [ГСС], §§ 108-113; *Axel Springer AG против Германија* [ГСС], § 83).

IX. Слобода на изразување и право на пристап до државни информации

376. Прашањето дали правото на пристап до државни информации како такво може да се смета дека влегува во опсегот на слободата на изразување е предмет на постепено појаснување во судската пракса на Конвенцијата, и од страна на поранешната Комисија и од страна на Судот.

377. Во предметот *Magyar Helsinki Bizottság против Унгарија* [ГСС], Судот ги појаснува своите начела во оваа област. Невладината организација жалител

побарала пристап до документи од полициските служби со информации за назначувањето адвокати и имињата на адвокати назначени од судот со цел да направи истражување како поддршка на предлозите за реформирање на системот за јавни бранители. Иако повеќето полициски служби ги откриле бараните информации, две полициски служби не одговориле на барањето. Жалителот НВО не успеала во домашните судски дејства да добие пристап до тие информации. Пред Судот, таа навела дека тоа одбивање да се нареди откривање на информациите претставува повреда на нејзините права според Член 10 од Конвенцијата.

А. Општи начела

378. Судот смета дека „правото на слобода да се примаат информации во основа забранува една влада да ограничува лице да не прима информации што другите сакаат или можеби се волни да му ги пренесат“. Понатаму, „правото да се примаат информации не може да се сфаќа дека ѝ наметнува на државата позитивни обврски да прибира и пренесува информации на своја иницијатива“. Судот понатаму смета дека Член 10 не му пренесува на поединецот право на пристап до информации што се во рацете на државен орган, ниту пак ја обврзува владата да му пренесува такви информации на поединецот. Меѓутоа, такво право или обврска може да се јави, прво, кога откривањето на информациите е наредено со правосилна судска наредба и, второ, во околности каде што пристапот до информациите е инструментален за поединецот да го оствари своето право на слобода на изразување, особено „правото да прима и пренесува информации“ и каде што одбивањето претставува мешање во тоа право *Magyar Helsinki Bizottság против Унгарија* [ГСС], § 156; *Џанги против Турција*).

Б. Критериуми за оценување во врска со примената на Член 10 и постоењето на мешање

379. Во врска со областа пристап до државни информации, прашањата во врска со примената на Член 10 и постоењето на мешање (каде што ова второто е дел од

суштината на жалбите) често се нераскинливо поврзани (*Magyar Helsinki Bizottság против Унгарија* [ГСС], §§ 71 и 117; *Center for Democracy and the Rule of Law против Украина* (одл.), § 55).

380. Судот смета дека прашањето дали и во која мера одбивањето пристап до информации претставува мешање во правата на слобода на изразување на жалителот мора да се оценува во секој засебен случај и во светлина на конкретните околности, и да се земат предвид релевантните критериуми подолу, илустрирани со судската пракса, со цел дополнително да се дефинира опсегот на тие права (*Magyar Helsinki Bizottság против Унгарија* [ГСС], § 157):

1. Цел на барањето за информации
2. Природа на бараните информации
3. Улога на жалителот
4. Достапност на информациите

Со тоа што одбил жалба во врска со пристап до информации како неусогласена *ratione materiae* со одредбите на Конвенцијата, врз основа на тоа дека еден од четирите критериуми - имено, „целта на барањето за информации“ - не бил задоволен, Судот имплицитно потврдил дека тие се разгледуваат кумулативно (*Center for Democracy and the Rule of Law против Украина*, §§ 49, 54-59).

1. Цел на барањето за информации

381. За да се применува Член 10 од Конвенцијата, Судот се произнел дека целта на лицето при барањето пристап до информации што се во рацете на државен орган е да се овозможи остварувањето на неговата слобода да прима и пренесува информации и идеи на други (*Magyar Helsinki Bizottság против Унгарија* [ГСС], § 158).

382. Мора да се утврди дали пристапот до бараните информации бил суштински елемент од остварувањето на слободата на изразување. Така, Судот става акцент на тоа дали прибирањето информации било релевантен подготвителен чекор во

новинарските активности или во други активности за создавање форум за јавна дискусија или кои претставуваат суштински елемент на јавната дискусија (За НВО, видете *Társaság a Szabadságjogokért против Унгарија*, §§ 27-28; за новинари, *Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung против Австрија*, § 36; *Рошиану против Романија*, § 63).

383. Во предмет каде што се работи за лице кое не било дел од постапката и побарало копија од пресудата, Судот укажува дека жалителот не се повикал на конкретна причина зошто копија од одлуката е потребна за да си ја оствари слободата да прима и пренесува информации и идеи на други (*Суутис против Грција* (одл.), §§ 26-27; видете, исто така, *Токарев против Украина* (одл.), § 21; и *Studio Monitori и други против Грузија*, каде што членовите на НВО коишто вршеле новинарски истраги и поранешен правник неуспешно барале пристап до кривични пресуди за трети лица. Судот сметал дека тоа што жалителот не му ја објаснил на релевантниот судски регистар целта на своето барање прави да биде невозможно Судот да прифати дека бараните информации биле инструментални за остварувањето на неговите права за слобода на изразување (§§ 40-42).

384. Во *Center for Democracy and the Rule of Law против Украина*, жалителот НВО неуспешно се обидел од Уставниот суд да добие копии од правните мислења вклучени во списите на предмет во врска со толкувањето на уставно прашање, на коишто судот упатил во својата одлука. Бидејќи НВО не поднела информации што укажуваат дека таа има некакво конкретно искуство во релевантната област или дека врши активности поврзани со предметното прашање за толкување, нејзиниот пристап до бараниот материјал не се сметал за инструментален за остварувањето на нејзиното право на слобода на изразување (§ 57).

2. Природа на бараните информации

385. Судот смета дека информациите, податоците или документите до кои се бара пристап мора општо земено да го минат тестот на јавен интерес за да се активира потреба за откривање според Конвенцијата. Дефиницијата за тоа што може да

претставува предмет на јавен интерес ќе зависи од околностите на секој предмет. Јавниот интерес се однесува на прашања коишто ја засегаат јавноста до тој степен што таа може легитимно да се интересира за нив, коишто ѝ го привлекуваат вниманието или коишто ја засегаат во значителна мера, особено ако влијаат на благосостојбата на граѓаните или на животот на заедницата. Тоа важи и за прашања коишто можат да покренат значителна контроверзија, коишто засегаат важно општествено прашање или коишто засегаат проблем за којшто јавноста би имала интерес да се информира. Јавниот интерес не може да се сведе на жед на јавноста за информации за приватниот живот на другите или на желба на публиката за сензационализам или дури и воајеризам (*Magyar Helsinki Bizottság против Унгарија* [ГСС], §§ 161-162).

386. Судот нагласува дека е релевантна привилегираната положба што Судот во својата судска пракса им ја дава на политичкиот говор и дискусијата за прашања од јавен интерес. Логиката да се дозволи сосема мал простор за ограничување на таквото изразување според Член 10 § 2 оди во прилог и на тоа според Член 10 § 1 да се дозволи право на пристап до такви информации каде што тие се во рацете на државните органи (*Magyar Helsinki Bizottság против Унгарија* [ГСС], § 163).

387. За илустрација, следното може да влезе во категориите информации коишто се смета дека се од јавен интерес:

- „Фактички информации за употребата на електронски мерки за следење“ (*Youth Initiative for Human Rights против Србија*);
- „Информации за уставна жалба“ и „за прашање од важност за јавноста“ (*Társaság a Szabadságjogokért против Унгарија*, §§ 37-38).
- „Оригинални документарни извори за легитимно историско истражување“ (*Кенеди против Унгарија*, § 43).
- Одлуки во врска со провизии за трансакции со недвижности (*Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung против Австрија*, § 42).

388. Наспроти тоа, Судот одлучил дека иако двете страни биле јавно познати, природата на бараните информации во врска со судската постапка меѓу пратеник и деловен човек не го минала неопходниот тест на јавен интерес за да се активира потреба за откривање (*Сиутис против Грција* (одл.), § 30).

389. Тоа било случај и во врска со барање за информации од адвокат кој сакал да побие тужба против својот клиент, а не да открие несоодветно постапување од страна на истражните власти во предметот на клиентот или редовна практика или повторливо несоодветно постапување што вреди за поширока јавна дискусија (*Токарев против Украина* (одл.), §§ 22-23).

390. Исто така, Судот се произнел дека барањето за целосна копија на судските наредби во врска со тековна кривична постапка, вклучително и документи коишто не претставуваат јавни информации според применливото домашно право, на единствената основа дека е покрената тужба против поранешни високи државни службеници за дела корупција, не го задоволито критериумот на јавен интерес што не е ист како и љубопитност на јавноста (*Studio Monitori u други против Грузија*, § 42).

3. Улогата на лицето коешто ја бара информацијата

391. Судот се произнел дека логична последица на двата критериуми дадени погоре – едниот за целта на барањето за информации и другиот за природата на бараните информации – е дека специфичната улога на барателот на информации во нивното „примање и пренесување“ на јавноста добива особена важност (*Magyar Helsinki Bizottság против Унгарија* [ГСС], § 164).

392. Судот признава дека таа улога ја играат новинари (*Пошиану против Романија*, § 61) и НВО чии активности се поврзани со прашања од јавен интерес (*Társaság a Szabadságjogokért против Унгарија*; *Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung против Австрија*; *Youth Initiative for Human Rights против Србија*).

393. Понатаму, Судот јасно вели дека правото на пристап до информации не треба да се применува исклучиво за НВО и печатот. Тој повторува дека високо ниво на заштита добиваат и академски истражувачи (*Башкаја и Окчуоглу против Турција* [ГСС], §§ 61-67; *Кенеди против Унгарија*, § 42; *Гилберг против Шведска* [ГСС], § 93) и автори на литература за прашања од јавен интерес (*Шови и други против Франција*, § 68; *Линдон, Очаковски-Лоранс и Јули против Франција* [ГСС], § 48).¹³

394. Наспроти тоа, во предмет каде што жалителот бил приватно лице коешто барало копија од пресуда во предмет каде што тој не бил вклучен во постапката, но без да тврди дека би дал некаков придонес да се засили пристапот на јавноста до бараните информации и дека ќе го помогне нивното пренесување, Судот сметал дека тој не се повикал на никаква конкретна улога за да го мине тој тест (*Суџитс против Грција* (одл.), § 31).

4. Подготвени и достапни информации

395. Судот смета дека фактот што бараните информации се подготвени и достапни треба да претставува важен критериум во севкупната оценка дали одбивањето да се дадат информациите може да се смета за „мешање“ во слободата за „примање и пренесување информации“ што ја штити одредбата (*Magyar Helsinki Bizottság против Унгарија* [ГСС], § 170).

396. Така, во еден предмет Судот го зел предвид фактот дека бараните информации биле „подготвени и достапни“ и не повлекувале прибирање податоци од страна на владата (*Társaság a Szabadságjogokért против Унгарија*, § 36; видете, од друга страна, *Гуера и други против Италија* [ГСС], § 53 *in fine*).

397. Во друг предмет, целта на здружението на жалителот била да го истражи влијанието на преносот на сопственост на земјоделско и шумско земјиште врз општеството и да даде мислење за соодветното нацрт-законодавство. Тие барале информации што не биле ограничени на конкретен документ, туку биле во врска со

¹³ Видете погоре во поглавјето „Улога на „чувар на јавниот интерес“: зголемени заштита, обврски и одговорности“.

низа одлуки донесени во текот на временски период. Судот разгледувал дали причините што домашните органи ги дале за одбивањето на барањето на здружението биле „релевантни и доволни“ и го отфрлил аргументот на еден домашен орган што упатил на потешкотии во прибирањето на релевантниот материјал, и се произнел дека голем дел од очекуваните потешкотии на кои укажал органот биле по негова вина и резултат на неговиот избор да не си ги објавува одлуките (*Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung промов Австрија*, § 46).

398. Во предметот *Бубон против Русуја*, жалителот, адвокат кој пишувал статии за разни правни списанија и бази на податоци и мрежи за правни информации на Интернет, побарал од органите информации за бројот на лица коишто биле прогласени административно одговорни за проституција, бројот на покренати кривични предмети и бројот на лица осудени за тоа. Судот се произнел дека немало мешање во правата на жалителот според Член 10 од Конвенцијата бидејќи информациите што тој ги барал не биле „подготвени и достапни“ и не постоеле во обликот што жалителот го барал (§ 44). Во врска со општите информации за изречените казни за лица кривично осудени според извесни одредби од Кривичниот законик, Судот се произнел дека жалителот имал начин да добие пристап до тие информации, но не го искористил (§ 47; видете слично и *Center for Democracy and the Rule of Law* (одл.), § 58).

В. Критериуми за оценување на неопходноста на мешањето (дали мешањето било сразмерно со легитимната цел или дали е најден правичен баланс меѓу различните права и интереси)

399. Во повеќето предмети во врска со пристап до државни информации, повиканата легитимна цел за да се оправда ограничувањето на правата на

жалителите е заштитата на правата на другите (*Magyar Helsinki Bizottság против Унгаруја* [ГСС], § 186; *Társaság a Szabadságjogokért против Унгаруја*, § 34).

400. Судот оценува, прво, дали повиканите права или интереси во врска со предметното мешање биле од таква природа и степен да треба да се активира примената на Член 8 од Конвенцијата и потоа да има и балансирање со правото на жалителот што го штити првиот став од Член 10. Во врска со тоа, Судот го зема предвид контекстот и дали откривањето на спорните информации можело да се смета за предвидливо. Тој забележува дека има случаи кога луѓето свесно или намерно се впуштаат во активности што се или може да се снимат или соопштат на јавен начин. Според Судот, разумните очекувања на едно лице за приватност може да бидат значаен, но не нужно и конечен фактор (*Magyar Helsinki Bizottság против Унгаруја* [ГСС], § 57).

401. Ако не се применува Член 8, Судот минува на анализа дали мешањето било сразмерно на легитимната цел (*Magyar Helsinki Bizottság против Унгаруја* [ГСС], § 196). Судот разгледува, особено, дали домашните судови вистински оцениле дали правата на слобода на изразување според Член 10 од Конвенцијата биле испочитувани. Во тој поглед, тој нагласува дека секое ограничување на предложено објавување чијашто намера е да придонесе за дискусија за прашање од општ интерес треба да подлежи на најсериозна анализа (*ibid.*, § 199; видете и *Рошиану против Романија*, § 67, каде што Судот утврдил дека Владата не извела аргументи што покажуваат дека мешањето во правото на жалителот било пропишано со закон или дека имало една или повеќе легитимни цели).

Х. Заштита на авторитетот и непристрасноста на правосудниот систем и слободата на изразување: право на слобода на изразување во контекст на судската постапка и учеството на судиите во јавната дискусија

402. Во категоријата предмети што ги разгледуваме во ова поглавје, правото на слобода на изразување може да се најде во судир не само со легитимни интереси, туку и со други права загарантирани со Конвенцијата. Тоа се однесува, особено, на правото на правично судење и неговото дополнување, пресумпцијата на невиност, кои се заштитени со Член 6 од Конвенцијата, и правото на приватен живот, заштитено со Член 8 од Конвенцијата.

403. Така, во ова поглавје разгледуваме предмети каде што се работи за слободата на изразување на членови на државната правна служба, адвокати и бранители во контекст на судската постапка, во врска и со однесувањето во судницата и изјавите вон судот, особено за печатот.

Исто така, ќе ги изложиме начелата во врска со медиумското покривање на судската постапка и нивната примена.

На крај, ќе ја опишеме судската пракса на Судот за слободата на изразување на судството во поопштиот контекст на јавната дискусија, независно од каква било судска постапка.

А. Посебниот статус на актерите во правосудниот систем и нивната слобода на изразување во контекст на судската постапка

1. Членови на правосудството¹⁴

404. Општите начела што важат за слободата на изразување на судиите се резимирани во ставовите 162-167 од пресудата *Бака против Унгарија* [ГСС].

405. Специфичната задача на судството во општеството им наметнува на судиите обврска за дискреција (*Морис против Франција* [ГСС], § 128). Сепак, обврската има конкретна цел: говорот на судиите, за разлика од оној на адвокатите, се восприема како израз на објективна оценка што го обврзува не само лицето што се изразува, туку преку него и сиот правосуден систем (*ibid.*, § 168).

406. Кога разгледува предмет, Судот има на ум дека секогаш кога се работи за правата на државните службеници на слобода на изразување, „обврските и одговорностите“ од Член 10 § 2 добиваат посебна важност, што оправдува на државните органи да им се остави извесна маргина на уважување кога се одредува дали спорното мешање е сразмерно на горенаведената цел (*Бака против Унгарија* [ГСС], § 162; *Фогт против Германија*, § 53; *Гужа против Молдавија* [ГСС], § 70; *Албајрак против Турција*, § 41).

407. Со оглед на истакнатото место што судството го зазема меѓу државните органи во едно демократско општество, овој пристап важи и во случај на ограничување на слободата на изразување на судија во врска со вршењето на своите функции, иако судството не е дел од редовната државна служба (*Албајрак против Турција*, § 42; *Питкевич против Русија* (одл.)).

408. Во врска со државни службеници во судството, Судот повторува дека може да се очекува од нив да се воздржат во остварувањето на својата слобода на

¹⁴ Овде поимот „член на правосудството“ ги вклучува и судиите и обвинителите.

изразување во сите случаи каде што веројатно би се довеле во прашање авторитетот и непристрасноста на судството (*Виле против Лихтенштајн* [ГСС], § 64; *Кајасу против Турција*, § 92).

409. Според Судот, статусот на јавните обвинители, коишто имаат директно делегирани овластувања од законот за спречување и гонење дела и заштита на граѓаните, им наметнува обврска како гаранти на индивидуалните слободи и владеењето на правото преку нивниот придонес за соодветното водење на постапката и со тоа и за довербата на јавноста (*Кајасу против Турција*, § 91).

410. Во вршењето на нивната судечка функција, судските органи се обврзани на максимална дискреција во врска со предметите на кои работат за да се зачува нивната слика како непристрасни судии (*Олујик против Хрватска*, § 59), но и во врска со изразувањето критика кон други државни службеници и особено други судии (*Ди Џовани против Италија*).

411. Судот ја нагласува зголемената будност што треба да ја покажат државните службеници при остварувањето на својата слобода на изразување во контекст на истраги во тек, особено кога тие службеници и самите се одговорни за водење истраги што вклучуваат информации со клаузула за службена тајна наменета да се обезбеди соодветно водење на постапката (*Појраз против Турција*, §§ 76-78).

412. Во врска со изјави од страна на органите во врска со кривични истраги во тек, Судот повторува дека Член 6 § 2 не може да ги спречи органите да ја информираат јавноста за таквите истраги; сепак, тој бара тие да го сторат тоа со сета нужна дискреција и обсирност за да се испочитува пресумпцијата на невиност (*Фатулајев против Азербејџан*, §§ 159-162; *Гарицки против Полска*, § 69; *Лавентс против Латвија*, §§ 126-127; *Славов и други против Бугарија*, §§ 128-130).

413. Судот ја нагласува важноста на изборот на зборови од страна на државните службеници во нивните изјави пред на дадено лице да му се суди и да биде прогласено за виновно за кривично дело (*Дактарас против Литванија*, § 41; во

контекст на интервјуа за национален печат, видете и *Буткевичиус против Литванија*, § 50; *Гуцанови против Бугарија*, §§ 197 и 202-203).

414. Онаму каде што Судот ја нагласува важноста да се одржи авторитетот на судството, во една држава каде што има владеење на правото и во едно демократско општество, тој нагласува и дека соодветното работење на судовите не би било можно без односи засновани на обѕирност и заемна почит меѓу разните протагонисти во правосудниот систем, на чие чело стојат судиите и адвокатите (*Морис против Франција* [ГСС], § 170).

2. Адвокати

415. Специфичниот статус на адвокатите им дава централна положба во водењето на постапката како посредници меѓу јавноста и судовите. Затоа тие играат клучна улога да се обезбеди судовите, чија задача е суштинска во една држава заснована на владеењето на правото, да ја уживаат довербата на јавноста (*Морис против Франција* [ГСС], §§ 132-139; *Шепфер против Швајцарија*, §§ 29-30; *Никула против Финска*, § 45; *Амихалачиоаје против Молдавија*, § 27; *Кипријану против Кипар* [ГСС], § 173; *Андре и друг против Франција*, § 42; *Мор против Франција*, § 42).

416. За јавноста да има доверба во водењето на постапката, таа мора да има доверба во способноста на правната професија да обезбеди делотворно застапување (*Морис против Франција* [ГСС], § 132; *Кипријану против Кипар* [ГСС], § 175).

417. Посебната улога на адвокатите, како независни професионалци, во водењето на постапката вклучува низа обврски, особено во врска со нивното однесување (*Морис против Франција* [ГСС], § 133; *Ван дер Муселе против Белгија*; *Касадо Кока против Шпанија*, § 46; *Стеур против Холандија*, § 38; *Ферарт против Холандија*, § 51; *Кутан против Франција* (одл.)).

418. Тие подлежат на ограничувања во нивното професионално однесување, кое мора да биде дискретно, чесно и достоинствено, но и уживаат исклучиви права и

привилегии што може да варираат меѓу разни јурисдикции – меѓу нив вообичаено е и извесен слободен простор во однос на аргументите што ги користат на суд (*Морис против Франција* [ГСС], § 133; *Стеур против Холандија*, § 38).

419. Понатаму, со оглед на специфичниот статус на адвокатите и нивната положба во водењето на постапката, Судот е на став дека адвокатите не може да се изедначат со новинарите. Нивните поодделни положби и улоги во судската постапка се природно различни. Новинарите имаат задача, во согласност со своите должности и одговорности, да пренесуваат информации и идеи за сите прашања од јавен интерес, вклучително и оние во врска со водењето на постапката. Адвокатите, пак, се протагонисти во правосудниот систем и се директно вклучени во неговото функционирање и во одбраната на едната страна (*Морис против Франција* [ГСС], §§ 148 и 168).

Б. Медиумско покривање на судската постапка

1. Методологија

420. Правото да се информира јавноста и правото на јавноста да прима информации се поставуваат наспроти еднакво важните јавни и приватни интереси што се заштитени со забраната за откривање информации покриени со тајноста на кривичните истраги. Тие интереси се авторитетот и непристрасноста на судството, делотворноста на кривичната истрага и правото на обвинетиот на пресумпција на невиност и заштита на приватниот живот (*Бедат против Швајцарија* [ГСС], § 55).

Затоа вообичаено се работи за правата загарантирани со Член 6 § 2 од Конвенцијата (*Bladet Tromsø u Stensas против Норвешка* [ГСС], § 65; *Axel Springer SE and RTL Television GmbH против Германија*, §§ 40-42; *Ерикејнен и други против Финска*, § 60) и со Член 8 од Конвенцијата (*Бедат против Швајцарија* [ГСС], §§ 72 *et seq.*; *Axel Springer SE and RTL Television GmbH против Германија*, § 40).

421. Кога треба да се суди за судир меѓу две права коишто уживаат еднаква заштита од Конвенцијата, Судот мора да ги извага предметните интереси. Исходот

на жалбата начелно не би требало да варира во зависност од тоа дали ја вложило лицето коешто било предмет на спорната статија или авторот на истата таа статија (*Бедат против Швајцарија* [ГСС], §§ 52-53, *Егеланд и Хансајд против Норвешка*, §§ 53 и 63).

422. Така, кога државните органи ги балансираат тие две права во согласност со критериумите од судската пракса на Судот, Судот би барал силни причини за да ги постави своите ставови пред оние на домашните судови (*Халдиман и други против Швајцарија*, § 55).

423. Кога неговата надзорна улога не бара вагање на две права што уживаат еднаква заштита, Судот ја разгледува сразмерноста. Тој го разгледува предметното мешање во светлина на предметот во целост, вклучително и тонот на забелешките на жалителот и контекстот во кој тие биле дадени, и утврдува дали тоа „соодветствува(ло) на горлива општествена потреба“, дали било „сразмерно на легитимната цел“ и дали причините што ги навеле државните органи да го оправдаат тоа се „релевантни и доволни“ (*Амихалачиоаје против Молдавија*, § 30).

2. Општи начела

424. Судот смета дека изразот „авторитет на судството“ го вклучува концептот дека судовите се и општата јавност ги прифаќа како соодветен форум за решавање правни спорови и за утврдување на вината или невиноста за кривични обвиненија и дека општата јавност има почит кон и доверба во капацитетот на судовите да ја вршат таа функција (*Морис против Франција* [ГСС], § 129; *Ди Џовани против Италија*, § 71).

425. Се работи за довербата којашто судовите во едно демократско општество мораат да ја влеваат не само кај обвинетиот, кога станува збор за кривичната постапка (*Кипријану против Кипар* [ГСС], § 172), туку и кај општата јавност (*Морис против Франција* [ГСС], § 130; *Кудешкина против Русија*, § 86).

426. Судот во неколку пресуди ја има нагласено посебната улога на правосудниот систем, институција што е суштинска за секое демократско општество (*Ди Џовани против Италија*, § 71; *Прагер и Обершлик против Австрија*, § 34).

427. Следствено, како гарант на правдата, темелна вредност во држава што се води по законите, тој мора да ја ужива довербата на јавноста за да биде успешен во вршењето на своите должности. Затоа може да се покаже неопходно да се заштити таа доверба од тешки штетни напади што се во суштина неосновани, особено со оглед на фактот дека судиите коишто се критикувани имаат обврска за дискреција што ги спречува да одговорат (*Морис против Франција* [ГСС], § 128; *Ди Џовани против Италија*, § 71; *Кудешкина против Русија*, § 86).

428. Сепак, ограничувањето на слободата на изразување што го дозволува вториот став од Член 10 „за одржување на авторитетот и непристрасноста на судството“ не им дава право на државите да ги ограничат сите облици на јавна дискусија за прашања за кои тековно расправаат судовите (*Ворм против Австрија*, § 50).

429. Така, Судот смета дека е незамисливо да нема претходна или истовремена дискусија за темата на судењата, било во специјализирани списанија, општиот печат или широката јавност. Не само што медиумите имаат задача да пренесуваат такви информации и идеи, туку и јавноста има право да ги прима (*Бедат против Швајцарија* [ГСС], § 51).

430. Под услов тоа да не ги пречекорува границите поставени во интерес на соодветното водење на постапката, известувањето, вклучително и коментирањето на судската постапка придонесува за нејзиниот публицитет и затоа е во потполна согласност со условот од Член 6 § 1 од Конвенцијата дека рочиштата треба да се јавни. Не само што медиумите имаат задача да пренесуваат такви информации и идеи, туку и јавноста има право да ги прима (*Ворм против Австрија*, § 50).

431. Во врска со тоа, Судот редовно упатува на [Препораката Res \(2003\)13](#) на Комитетот на министри за земјите-потписнички за одредбата за информирање

преку медиумите, донесена на 10 јули 2003 (видете, на пример, *Дупуа и други против Франција*, § 42).

432. Судот укажува дека новинарите коишто известуваат за тековна кривична постапка треба да се погрижат да не ги пречекорат границите поставени во интерес на соодветното водење на постапката и да го почитуваат правото на обвинетиот на пресумпција на невиност (*Ду Рој и Малори против Франција*, § 34), без оглед дали судењето е за јавна личност (*Ворм против Австрија*, § 50).

433. Судот се произнел и дека мора да се земе предвид сечие право на правично судење што се гарантира со Член 6 § 1 од Конвенцијата, што во кривични прашања го вклучува и правото на непристрасен суд и, во овој контекст, границите на дозволеният коментар не може да покриваат изјави коишто веројатно би биле на штета, намерно или не, на шансите на лицето да добие правично судење или коишто би ја поткопале довербата на јавноста во улогата на судовите во водењето на кривичната постапка (*Тураншо и Јули против Франција*, § 66).

3. Критериуми за примена

434. Критериумите за примена дадени подолу не се исцрпни и во дел 4 подолу се прикажани дополнителни аспекти што се применуваат зависно од интересите на коишто може да влијаат спорните публикации.

а. Придонес за јавна дискусија за прашање од општ интерес

435. Прашањата во врска со функционирањето на правосудниот систем, институција што е суштинска за секое демократско општество, спаѓаат во јавниот интерес (*Морис против Франција* [ГСС], § 128; *Јули и SARL Libération против Франција*, § 67) и затоа повлекуваат високо ниво на заштита на слободата на изразување, со особено тесна маргина на уважување што затоа ја добиваат властите (*Морис против Франција* [ГСС], §§ 125 и 153; *Јули и SARL Libération против Франција*, § 67).

436. Карактеристиката на „јавен интерес“ на забелешките за работењето на судството е валидна и кога постапката е сè уште во тек во однос на други обвинети (*Морис против Франција* [ГСС], § 125; *Ролан Дума против Франција*).

437. Извесен степен на непријателство (*Е.К. против Турција*, §§ 79-80) и можната сериозност на извесни забелешки (*Тома против Луксембург*, § 57) не го отстрануваат правото на високо ниво на заштита, со оглед на постоењето на прашање од јавен интерес (*Патурел против Франција*, § 42).

438. Широката медиумска покриеност на предмет за којшто биле дадени спорните изјави може да е индикација за неговиот придонес за дискусија од јавен интерес (*Бедат против Швајцарија* [ГСС], § 64; *Морис против Франција* [ГСС], § 151).

б. Природата на содржината на спорните коментари

439. Судот ја разгледува природата на спорните забелешки имајќи ги предвид сите околности на предметот, а особено легитимните интереси што се поставуваат наспроти правото да се информира јавноста и правото на јавноста да прима информации, заштитени со Член 10 од Конвенцијата (видете, на пример, *Бедат против Швајцарија* [ГСС], §§ 58 *et seq.*, за тајноста на судската истрага и пресумпцијата на невиност; *Морис против Франција* [ГСС], §§ 154 *et seq.*, за заштита на угледот на судиите).

в. Начинот на кој се добиени спорните информации

440. Начинот на кој едно лице ги добива спорните информации е релевантен критериум, особено во врска со публикации што вклучуваат повреда на тајноста на судска истрага (*Бедат против Швајцарија* [ГСС], § 56).

441. Во предметот *Бедат против Швајцарија* [ГСС], Судот се произнел дека фактот што жалителот не дејствувал нелегално при добивањето на релевантните информации не бил нужно решавачки фактор во оценувањето дали тој ги почитувал своите обврски и одговорности кога ги објавил информациите бидејќи жалителот, како професионален новинар, не може да не знаел за доверливата природа на информациите што планирал да ги објави (§ 57; видете и *Пинто Коелхо против*

Португалија (бр. 2), за неовластена употреба на снимка од судско рочиште; *Дулуа и други против Франција*, за употреба и репродуцирање во книга на извадоци од тековно истражно досие).

г. Дали забраната за објавување или санкцијата била соодветна

442. Кога разгледувал општа и апсолутна забрана, применета само на кривичната постапка поведена по пријава придружена со граѓанска претставка, а не за постапка поведена по тужба од јавното обвинителство или по непридружена пријава, Судот утврдил дека таквата разлика во третманот на правото на информирање се чини дека не се заснова на објективна основа, а сепак во целост го попречил правото на печатот да ја информира јавноста за прашања кои може да се од јавен интерес, иако се во врска со кривична постапка каде што има и граѓанска претставка (*Ду Рој и Малори против Франција*, § 35).

443. Наспроти тоа, Судот се произнел дека ограничено и привремено ограничување, кое забранува само дословно репродуцирање на процедуралните документи додека тие не се прочитаат на суд, не ги спречува анализата или коментарите за процедуралниот материјал, ниту објавувањето на информации изведени од самата постапка, и тоа не го ограничило во целост правото на печатот да ја информира јавноста (*Тураншо и Јули против Франција*, § 73).

444. Во предмет каде што се работи за привремена забрана за новинар да известува за несреќа во која бил вклучен судија и поврзаната судска постапка, Судот сметал дека со прекумерниот опсег, спорната мерка била на штета на авторитетот на судството бидејќи ја намалила транспарентноста на постапката и можела да донесе сомнежи за непристрасноста на судот (*Обухова против Русија*, § 27).

445. Според Судот, прашањето на слобода на изразување е поврзано со независноста на правничката професија, што е клучно за делотворното функционирање на правичното водење на постапката (*Морис против Франција* [ГСС], § 135; *Сиалковска против Полска*, § 111). Ограничувањето на правото на

изразување на бранителот на обвинетиот може да се прифати како неопходно во едно демократско општество само во исклучителни предмети, дури и да се работи за блага кривична санкција (*Никула против Финска*, § 55; *Кипријану против Кипар* [ГСС], § 174; *Мор против Франција*, § 44).

446. Судот забележува дека изрекувањето санкција против адвокат може да има реперкусии што се директни (дисциплинска постапка) или индиректни, во смисла, на пример, на нивната слика или довербата што ја имаат во нив јавноста и нивните клиенти (*Мор против Франција*, § 176; видете и *Дупуа и други против Франција*, § 48; *Мор против Франција*, § 61), или може општо да има ефект на обесхрабрување за правничката професија во целост (*Паиш Пирис де Лима против Португалија*, § 67).

447. Судот доследно се произнесува дека доминантната положба на државните институции бара властите да се воздржат во прибегнувањето кон кривични постапки во прашања за слобода на изразување, особено кога имаат на располагање други можни санкции освен затворска казна.

448. Во предмет во врска со пресуда против адвокат за „непочитување на судот“ зашто несоодветно се занел на рочиште, Судот повторил дека иако судските и дисциплинските органи имаат задача во интерес на редовното работење на правосудниот систем да казнуваат извесно однесување на адвокатите, тие органи мора да обезбедат таквото преиспитување пред судот да не претставува закана со ефект на обесхрабрување што би можел да ѝ наштети на одбраната на интересите на нивните клиенти (*Боно против Франција*, § 55; *Кипријану против Кипар* [ГСС], § 181; *Родригес Равело против Шпанија*, § 49).

449. Судот утврдил, *inter alia*, дека брзината и недоволната правичност на постапката за „непочитување“ што довела до осудителна пресуда против адвокатот ја влошиле несразмерноста (*Кипријану против Кипар* [ГСС], §§ 171 и 181).

450. Во предмет за објавување обвинувања, во статија изложена на насловната страница на списание, дека студентка била силувана на забава за локалниот

бејзбол тим, Судот се произнел дека било повредено правото на пресумпција на невиност на членовите на тимот и дека, во овој случај, кривичните санкции, кои по исклучок биле во согласност со Член 10, не биле несразмерни. Овие мошне сериозни обвинувања биле прикажани како факти и жалителите не провериле дали тие имаат фактичка основа; понатаму, обвинувањата биле објавени пред да се отвори кривичната истрага (*Руоканен и други против Финска*, § 48).

451. Во предмет каде што адвокат што бил и политичар бил осуден за клевета на јавен обвинител по објавувањето книга во која го опишал своето судење, Судот забележал дека коментарите за кои се утврдило дека се клеветнички биле истите што жалителот ги дал две години претходно во текот на инцидент на судењето. Тој забележал дека дисциплинските органи не повеле никаква постапка против жалителот, ниту за навреда според Кривичниот законик, ниту врз основа на неговиот статус како адвокат. Тој исто така забележува дека кога жалителот ги повторил спорните коментари во својата книга, две години по инцидентот на рочиштето и откако бил ослободен од обвинението, тој внимавал да ги постави во контекст и да ги објасни. При оценувањето дали спорната мерка била сразмерна, Судот му придал извесна тежина на фактот дека домашните судови не ги зеле предвид овие релевантни фактори (*Ролан Дума против Франција*, §§ 47-49).

4. Други контекстуални аспекти поврзани со интереси кои веројатно би трпеле поради спорните публикации

а. Публикации/изјави кои веројатно би влијаеле на водењето на судската постапка

452. Судот зема предвид разни аспекти на предметот за да го оцени потенцијалното влијание на објавата врз водењето на постапката. Времето на објавата, природата на нејзината содржина (дали е провокативна или не) и статусот (професионален или не) на судиите што одлучуваат во предметот се дел од аспектите што Судот најчесто ги разгледува.

453. Во врска со значењето на времето на објавувањето, Судот во еден предмет забележува дека спорната статија била објавена во критичен момент во кривичната постапка (кога се давале последните поднесоци на обвинението) и кога почитувањето на пресумпцијата на невиноста на обвинетиот била особено важна (*Кампош Дамазо против Португалија*, § 35; видете, во врска со објава пред судење со порота, *Тураншо и Јули против Франција*, § 75; видете и *Дупуа и други против Франција*, § 44).

454. Непрофесионалниот статус на судиите поротници коишто треба да одлучуваат за вината на обвинетите е уште еден аспект што Судот го зема предвид (*Тураншо и Јули против Франција*, § 75) кога го оценува можното влијание што една статија може да го има врз водењето на судската постапка.

455. Со оглед на маргината на уважување на државата, начелно домашните судови треба да ги оценат веројатноста дека судиите поротници би ја прочитале спорната статија и нејзиното влијание (*The Sunday Times против Обединетото Кралство (бр. 1)*, § 63; *Ворм против Австрија*, § 54).

456. Според Судот, фактот што не може да се повикаат непрофесионални судии да одлучуваат за предметот го намалува ризикот публикации да влијаат на исходот на судската постапка (*Кампош Дамазо против Португалија*, § 35; *А.Б. против Швајцарија*, § 55).

457. Влијанието на спорна публикација врз обликувањето на мислењето и одлучувањето во судството се покажало каде што предметната статија била изложена на таков начин што прикажала мошне негативна слика на обвинетиот и нагласила извесни вознемирувачки аспекти од неговата личност и заклучила дека тој правел сè што може за да направи да биде невозможно да се брани (*Бедат против Швајцарија* [ГСС], § 69).

458. Наспроти тоа, Судот одлучил дека фактот што жалителот, новинар, не зазел став во врска со можната вина на даденото лице ја намалило *in fine* веројатноста

дека спорните статии би влијаеле на исходот на судската постапка (*Кампош Дамазо против Португалија*, § 35).

б. Публикации што може да вклучуваат повреда на доверливоста на судската истрага и пресумпцијата на невиност

459. Судот нагласува дека тајноста на истрагите е наменета да ги заштити, од една страна, интересите на кривичната постапка преку антиципирање на ризиците од незаконска соработка и опасноста од манипулирање или уништување докази и, од друга страна, интересите на обвинетиот, особено од аспект на пресумпцијата на невиноста и општо земено неговите лични односи и интереси. Таквата тајност е оправдана и со потребата да се заштитат процесите за обликување мислење и одлучување во судството (*Бедат против Швајцарија* [ГСС], § 68; *Бриск против Романија*, § 109); *Тураншо и Јули против Франција*, § 63; *Дупаа и други против Франција*, § 44).

460. Кога некој предмет има широка медиумска покриеност поради сериозноста на фактите и лицата што веројатно ќе се имплицираат, адвокатот не може да се казни за повреда на тајноста на судската постапка кога само дал лични коментари за информации што веќе им се познати на новинарите и кои тие имаат намера да ги објават, со или без тие коментари. Сепак, кога дава јавни изјави, адвокатот не е изземен од обврската за грижа во врска со тајноста на отворена судска истрага (*Морис против Франција* [ГСС], § 138; *Мор против Франција*, §§ 55-56).

461. Во предмет каде што се работи за отстранување главен обвинител затоа што им дал информации на медиумите за отворена истрага за тргување со влијание, Судот забележал дека тој дал резимиран опис на аргументите на обвинението во почетната фаза; жалителот се воздржал од именување на инволвираните лица пред да заврши судската истрага и не открил доверливи информации или документ од досието. Судот одлучил дека домашните судови не изнеле „релевантни и доволни“ причини да ја поткрепат својата одлука дека имало повреда на тајноста на кривичната истрага (*Бриск против Романија*, §§ 110-115).

462. Во предмет каде што се работи за новинарка кој без дозвола емитувала тонска снимка од судско рочиште, Судот заклучил дека интересите да се информира јавноста ги наттежнале „обврските и одговорностите“ што ги имала новинарката жалителка. Нејзините дејства биле со намера да разоткријат несоодветно водење на постапката коешто таа сметала дека се случило во однос на едно од осудените лица. Судот особено зел предвид два елемента: прво, кога спорниот извештај бил емитуван, домашниот предмет веќе бил одлучен и веќе не било очигледно дека емитувањето аудио извадоци би можело да има штетно влијание врз соодветното водење на постапката. Дополнително, гласовите на учесниците во рочиштето биле изменети за да се спречи да се препознаат (*Пинто Коелхо против Португалија (бр. 2)*, §§ 49-50).

463. Во предмет за ограничување на медиумското покривање на големо кривично судење во Норвешка, Судот аргументира дека, зависно од околностите, директниот пренос на тон и слика од судница со рочиште може да ги смени карактеристиките, да произведе дополнителен притисок врз вклучените во судењето и дури и несоодветно да влијае на начинот на кој тие се однесуваат и со тоа да му наштети на правичното водење на постапката. Судот забележува дека нема заеднички став меѓу домашните системи во земјите-потписнички за тоа дека преносот во живо, било преку радио или телевизија, е витален начин за печатот да пренесе информации и идеи за судска постапка (*P4 Radio Hele Norge ASA против Норвешка (одл.)*).

в. Објавување информации за приватниот живот на страните во постапката

464. Во предмет во врска со пресуда против новинар за откривање информации покриени со тајноста на кривичните истраги, особено писма од обвинетиот до истражниот судија и медицински информации, Судот се произнел дека државните органи немале само негативна обврска да не ги откриваат свесно информациите заштитени со Член 8, туку и дека тие требало да преземат чекори да обезбедат делотворна заштита на правата на обвинетото лице, вклучително и правото на

почитување на неговата кореспонденција (*Бедат против Швајцарија* [ГСС], § 76; видете и *Кракси против Италија* (бр. 2), § 73).

465. Според Судот, овој вид информации повлекува највисоко ниво на заштита според Член 8; тој наод бил особено важен бидејќи обвинетиот не ѝ бил познат на јавноста. Самиот факт што тој бил предмет на кривична истрага за многу сериозно дело не претставувал оправдување тој да се третира исто како јавна личност која доброволно се изложува на публицитет (видете, во сличен контекст, *Фреско и Роар против Франција* [ГСС], § 50; *Егеланд и Хансајд против Норвешка*, § 62; во врска со обврската да се заштити идентитетот на жртвата, видете *Kurier Zeitungsverlag und Druckerei GmbH против Австрија*).

г. Непочитување на судот

466. Судот признава дека – освен во случај на тешки штетни напади што се суштински неосновани – со оглед на тоа дека судиите претставуваат дел од темелна институција на државата, тие може да подлежат на лична критика во дозволени граници, и тоа не само теоретски и општо. Кога дејствуваат во службено својство, тие може да подлежат на пошироки граници на прифатлива критика од обични граѓани (*Морис против Франција* [ГСС], § 131; *Јули и SARL Libération против Франција*, § 74; *Аурелиан Опреа против Романија*, § 74; *До Кармо де Португал е Каштро Камара против Португалија*, § 40).

467. Сепак, може да се покаже неопходно да се заштити судството од тешки штетни напади кои се суштински неосновани (*Прагер и Обершлик против Австрија*, § 34; *Лешник против Словачка*, § 54; за критика на обвинител од страна на обвинетиот, видете *Чеферин против Словенија*, §§ 56 и 58).

468. Адвокатите имаат право да коментираат во јавност за водењето на постапката, под услов нивната критика да не мине извесни граници (*Амихалачиоаје против Молдавија*, §§ 27-28; *Фоља против Швајцарија*, § 86; *Мор против Франција*, § 43). Тие граници се во вообичаеното ограничување на однесувањето на членовите на адвокатската комора (*Кипријану против Кипар* [ГСС], § 173).

469. Во врска со тоа, Судот упатува на десетте основни начела наведени од страна на Советот на адвокатски комори и здруженија на правници во Европа, со особено упатување на „достоинството, честа и интегритетот“ и на „почитување на... правичното водење на постапката“ (*Морис против Франција* [ГСС], §§ 58 и 134). Според мислењето на Судот, таквите правила придонесуваат за заштита на судството од неповикани и неосновани напади, коишто може да се просто поради желба или стратегија да се турка дискусија за судството во медиумите или да се израмнат сметки со судиите што го водат дадениот предмет.

470. Понатаму, треба да се направи разлика во зависност од тоа дали адвокатот се изразува во судница или на друго место. Во врска, прво, со прашањето на „однесување во судницата“, бидејќи слободата на изразување на адвокатот може да покрене прашање за правото на клиентот на правично судење, начелото на правичност оди и во прилог на слободна, па дури и жестока размена на аргументи меѓу страните. Адвокатите имаат должност „ревностно да ги бранат интересите на своите клиенти“, што значи дека тие некогаш треба да решат дали да приговорат или да се пожалат за однесувањето на судот. Дополнително, Судот го зема предвид фактот дека спорните забелешки не се повторуваат вон судницата (*Морис против Франција* [ГСС], §§ 136-137).

471. Во однос на забелешки вон судницата, Судот повторува дека одбраната на клиентот може да се води преку појавување на телевизиски вести или изјава во печатот, и преку такви канали адвокатот може да ја информира јавноста за недостатоци што би можеле да ја поткопаат предсудската постапка (*Морис против Франција* [ГСС], § 138). На пример, Судот забележал дека коментари од адвокат пред новинари при заминување од судницата биле дел од аналитички пристап чија намера била да се обиде да го убеди главниот јавен обвинител да ја обжали ослободителната одлука и затоа се работи за изјава дадена во рамки на задачата за одбрана на клиентот (*Отан против Франција*, § 58).

472. Исто така, Судот прави разлика во зависност од засегнатото лице; така, обвинителот, кој е „страна“ во постапката, мора да „толерира високо ниво на значителни критики од... адвокатот на одбраната“ (*Морис против Франција* [ГСС], § 137; *Никула против Финска*, §§ 51-52; *Фоља против Швајцарија*, § 95; *Ролан Дума против Франција*, § 48).

473. Така во предмет каде што обвинител повел приватна тужба за клевета против адвокатка којашто во текот на судско рочиште поднела приговор и на глас прочитала белешка во која го критикува, Судот се произнел дека таквите критики, изразени од страна на адвокат внатре во судницата, а не преку медиумите, биле процедурални и соодветно на тоа не претставуваат лична навреда (*Никула против Финска*, § 52; видете и *Лешник против Словачка*).

474. Згора на тоа, адвокатите не може да даваат забелешки што се толку сериозни што го минуваат дозволеното изразување коментари без добра фактичка основа, ниту пак може да изнесуваат навреди. Судот ги оценува забелешките во нивниот општ контекст, особено за да утврди дали може да се смета дека тие замајуваат или пак се неоснован личен напад и за да провери дали употребените изрази имаат доволно тесна врска со фактите на предметот (*Морис против Франција* [ГСС], § 139, со дополнителни референци).

475. Во предмет во врска со писмо испратено од жалител во притвор до регионален суд, Судот направил јасна разлика меѓу критика и навреда. Според Судот, кога единствената намера на лицето е да го навреди судот или неговите судии, тоа начелно не претставува повреда на Член 10 ако се изрече соодветна санкција. Сепак, утврдено е дека изречената тешка затворска казна ја надминала сериозноста на делото, особено со оглед на тоа што жалителот не бил претходно осудуван за слично дело и што писмото не било изнесено пред јавноста (*Скалка против Полска*, §§ 39-42).

476. Во предмет каде што жалителот бил гонет, притворен и потоа затворен во психијатриска институција 35 денови поради содржината на писма, за кои се

сметало дека се со непочитување, пратени кон судии, Судот забележал дека забелешките на жалителот, кои биле особено остри, зловни и навредливи кон неколку членови на судството, биле само на писмено и не биле изнесени во јавност. Сходно на тоа, нивното влијание врз довербата на јавноста во водењето на постапката било мошне ограничено. Судот понатаму забележува дека јавното обвинителство коешто побарало негов притвор учествувало во постапката за негово упатување под надзор и затоа кога побарале негов притвор, тие биле свесни дека неговата ментална состојба била во најмала рака спорна и може да била причината за неговите дејства (*Умит Билгич против Турција*, §§ 133-136).

477. Во предмет каде што на жалителот, адвокат којшто се пожалил до Високиот судски совет со наводи за корупција кај судијата што судел во граѓански предмет на еден негов клиент, му било наредено да му плати 50.000 евра надомест на судијата, Судот се произнел дека спорната санкција била прекумерна и дека не бил најден потребниот правичен баланс. Тој забележал, особено, дека домашните судови се произнеле дека иако обвинувањата не биле искажани јавно, за нив се дискутирало во судиските кругови. Во овој поглед, Судот се произнел дека жалителот не можело да се смета за одговорен за излезени информации од постапката што требало да остане доверлива (*Паиш Пириш де Лима против Португалија*, § 66).

В. Учество на судиите во јавна дискусија

478. Дури и ако некое прашање за кое се дискутира има политички импликации, тоа не е само по себе доволно да се спречи судија да даде изјава за тоа прашање (*Виле против Лихтентајн* [ГСС], § 67).

479. Судот го применил ова начело во предмет во врска со предвремениот раскин на мандатот на жалителот како претседател на Врховниот суд поради изразување на своите гледишта и критики, конкретно пред Парламентот, за уставните и законодавните реформи во организацијата на правосудниот систем, иако бил на судиска функција во судството. Во овој предмет, Судот ѝ придал особена важност на функцијата на жалителот, кој исто така бил и претседател на Националниот

судски совет, и чии функции и должности вклучувале изразување на неговите ставови за законодавните реформи кои веројатно би влијаеле на судството и неговата независност (*Бака против Унгарија* [ГСС], § 168).

480. Во врска со тоа, Судот упатил на инструментите на Советот на Европа, кои уважуваат дека секој судија е одговорен за унапредување и заштита на судската независност и дека судиите и судството треба да се консултираат и да се вклучат во подготовката на законодавство кое го засега нивниот статут и, општо земено, функционирањето на правосудниот систем (видете став 34 од *Мислење бр. 3 (2002) на КСЕС* (Консултативниот совет на европски судии) и став 3 и 9 од *Магна Карта на судиите* (*Бака против Унгарија* [ГСС], §§ 80-81).

481. Во еден предмет, жалителката дала наводи дека нејзиното разрешување од судиската функција било резултат на извесни нејзини изјави пред медиумите во текот на нејзината предизборна кампања. Во овој предмет, Судот забележува дека жалителката не добила важни процедурални гаранции во контекст на дисциплинската постапка и дека санкцијата што ѝ била изречена била несразмерно строга и можела да има „ефект на обесхрабрување“ врз судиите коишто сакаат да учествуваат во јавната дискусија за делотворноста на судските институции (*Кудешкина против Русија*, §§ 97-99).

482. Во предметот *Превити против Италија* (одл.), Судот се произнел дека судиите, во своето својство како правни стручњаци може да ги изразуваат своите гледишта, вклучително и критики, во врска со законодавните измени што ги покренува владата. Таквиот став, изразен на соодветен начин, не го нарушува авторитетот на судството, ниту ја компромитира неговата непристрасност во даден предмет. Како што вели Судот, фактот што во примената на начелата на демократија и плурализам извесни судии или групи судии може во своето својство како правни стручњаци да изразат резерва или критика во врска со владините законодавни предлози не ја поткопува правичноста на судските постапки на кои тие предлози може да се однесуваат.

483. Од друга страна, во предмет каде што судија на Уставниот суд се пожалил дека е разрешен од своите должности поради тоа што јавно ги изразил своите ставови (во писмо испратено до високи функционери и интервју во медиумите, како и на неовластена прес конференција каде што зборувал за работата на Уставниот суд и го обвинил за корупција), Судот забележува дека одлуката за разрешување во суштина била поврзана со основани сомнежи за неговата непристрасност и независност, а однесувањето не било во согласност со улогата на судија, и заклучил дека жалбата поднесена од жалителот по Член 10 била очигледно неоснована (*Симиќ против Босна и Херцеговина*) (одл., §§ 35-36).

XI. Слобода на изразување и легитимните цели државна безбедност, територијален интегритет или јавна безбедност, спречување нереди или криминал

484. Легитимните цели од ова поглавје често се повикуваат комбинирани, а некогаш и истовремено со други легитимни цели, како на пример, спречување откривање доверливи информации (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 53) или заштита на правата на другите (*Брамбиља и други против Италија*, § 50). Повремено, фокусот е на една од повиканите легитимни цели, како „обезбедување територијален интегритет“ при соочување со таканаречен „сепаратистички“ дискурс (*Сурек и Оздемир против Турција* [ГСС], § 50).

485. Борбата против тероризам¹⁵ често се наведува како главен контекст во предметите што влегуваат во оваа категорија.

486. Одредбите од домашното право што упатуваат на овие легитимни цели се најразлични и вообичаено се јавуваат во кривичниот законик или законите против тероризам, а некогаш дури и во државните уставни.

A. Општи начела

487. Како општо начело, „неопходноста“ на секое ограничување на остварувањето на слободата на изразување мора убедливо да се утврди (*Сурек и Оздемир против Турција* [ГСС], § 57); *Дилипак против Турција*, § 63). Судот мора да одреди дали причините што државните органи ги изнеле за да го оправдаат ограничувањето се „релевантни и доволни“ (*Бартолд против Германија*, § 55); *Лингенс против Австрија*, § 40).

488. Со особено внимание на откривањето доверливи информации, Судот нагласува дека поимите „државна безбедност“ и „јавна безбедност“ треба да се

¹⁵ Видете и [Водич за судска пракса за тероризам](#).

применуваат воздржано, да се толкуваат ограничено и да се вклучуваат единствено кога се покажува дека тоа е неопходно за да се спречи откривање информации со цел да се заштитат државната и јавна безбедност (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 54; *Ѓормуш и други против Турција*, § 37).

489. Од една страна, Судот доследно се произнесува дека има сосема мал простор според Член 10 § 2 од Конвенцијата за ограничување на политичкиот говор или дискусија (*Бразилие против Франција*, § 41) или на дискусијата за прашања од јавен интерес (*Сурек против Турција (бр. 1)* [ГСС], § 61; *Линдон, Очаковски-Лоранс и Јули против Франција* [ГСС], § 46; *Вингроув против Обединетото Кралство*, § 58).

490. Слободата на изразување е особено важна за политичките партии и нивните активни членови, и мешањето во слободата на изразување на политичарите, особено кога тие се членови на опозициска партија, повлекува највнимателна анализа од страна на Судот. Границите на дозволена критика се пошироки во однос на владата одошто во однос на приватен граѓанин, па дури и политичар (*Фарук Темел против Турција*, § 55; *Инџал против Турција*, § 54; *Хан против Турција*, § 29; *Јалчинер против Турција*, § 43).

491. Според Судот, во едно демократско општество засновано на владеењето на правото, политичките идеи коишто го оспоруваат постоечкиот поредок и чие остварување се пропагира со мирни средства мора да добијат соодветна можност за изразување (*Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası против Турција*, § 70)

492. Од друга страна, Судот ги зема предвид проблемите поврзани со спречувањето тероризам (*Ѓозел и Озер против Турција*, § 55; *Караташ против Турција*, § 51). Во овој контекст, тој обрнува особено внимание на потребата властите да бидат будни за дејства што може да поттикнат дополнително насилство, имено за заштита на јавната безбедност и спречување нереди или криминал во смисла на Член 10 § 2 (*Лерој против Франција*, § 36).

493. Судот смета дека потешкотиите што ги носи борбата против тероризмот не се доволни сами по себе да ги ослободат државните органи од нивните обврски според Член 10 од Конвенцијата (*Донер и други против Турција*, § 102). Со други зборови, начелата што произлегуваат од судската пракса на Судот во врска со Член 10 се однесуваат и на мерките што државните органи ги преземаат за да ги одржат државната и јавна безбедност како дел од борбата против тероризмот (*Фарук Темел против Турција*, § 58).

494. Со должно почитување на околностите на секој предмет и маргината на уважување на државата, Судот мора да утврди дали е најден правичен баланс меѓу темелното право на слобода на изразување на лицето и легитимното право на едно демократско општество да се заштити од активностите на терористички организации (*Зана против Турција*, § 55; *Караташ против Турција*, § 51; *Јалчин Ќучук против Турција*, § 39; *Ибрахим Аксој против Турција*, § 60).

Б. Критериуми за оценување оправданост на мешањето

1. Придонес во дискусија од општ интерес

495. Судот изрично дефинира што подразбира под поимот прашање од општ интерес: јавниот интерес вообичаено се однесува на прашања коишто ја засегаат јавноста до тој степен што таа може легитимно да се интересира за нив, коишто го привлекуваат нејзиното внимание или коишто ја засегаат во значителен степен, особено ако ја засегаат благосостојбата на граѓаните или животот на заедницата. Тоа е случај и во врска со прашања коишто може да покренат значителна контроверзија, коишто засегаат важно општествено прашање, или коишто вклучуваат проблем за којшто јавноста би имала интерес да се информира (*Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy против Финска* [ГСС], § 171; *Сурек и Оздемир против Турција* [ГСС], § 61).

496. Во неколку предмети во врска со публикации што веројатно би ја поткопале доверливоста на извесни информации во врска со државната безбедност, Судот го нагласува придонесот на тие публикации во дискусии од општ интерес. Според

Судот, тие публикации биле оправдани поради барањето да се откријат незаконски дела што сторени од државните безбедносни служби и правото на јавноста да се информира за нив (*Observer and Guardian против Обединетото Кралство*, § 69; *The Sunday Times против Обединетото Кралство (бр. 2)*, §§ 54-55).

497. Во предмет во врска со пресуда против сопственик на списание поради објавување извештај што содржи обвинувања за насилство против државни агенти вклучени во борбата против тероризмот, Судот забележува дека со оглед на сериозноста на наводното несоодветно постапување, јавноста имала легитимен интерес да ја знае не само природата на однесувањето на службените лица, туку и нивниот идентитет. Во врска со тоа, Судот забележува дека информациите на коишто се засновала веста веќе биле објавени во други весници и дека тие весници не биле гонети (*Сурек против Турција (бр. 2)* [ГСС], §§ 39-40).

2. Природа и содржина на говорот и негово можно влијание: анализа на текстот во контекст

498. Основното прашање што се јавува во овој вид предмети е дали предметниот говор би можел да влоши или оправда насилство, омраза или нетолеранција. Во повеќе вакви предмети, Судот требало да одлучува за примената на Член 10 од Конвенцијата¹⁶.

499. Според Судот, кога се одредува дали извесни забелешки, земени во целост, може да се категоризираат дека поттикнуваат насилство, мора да се земат предвид употребените зборови и контекстот во кој тие биле објавени, како и нивното можно влијание (видете, на пример *Озѓур Ѓундем против Турција*, § 63; *Ѓозел и Озер против Турција*, § 52).

500. Еден од клучните фактори во оценувањето на Судот е политичкиот или општествен контекст во кој биле дадени предметните изјави (*Перинчек против Швајцарија* [ГСС], § 205); на пример: напнат политички или општествен контекст

¹⁶ Видете го Водичот за Член 17 од Конвенцијата (забрана за злоупотреба на правата).

(*Марија Алехина и други против Русија*, § 218; *Зана против Турција*, §§ 57-60; *Сурек против Турција (бр. 3)* [ГСС], § 40), атмосферата во текот на смртоносни затворски бунтови (*Сајгили и Фалакаоглу (бр. 2) против Турција*, § 28), проблеми во врска со интеграцијата на неевропски и особено муслимански имигранти во Франција (*Сулас и други против Франција*, §§ 38-39; *Ле Пен против Франција* (одл.)), или односите со малцинствата во Литванија накусо по обновувањето на независноста во 1990 (*Балсите-Лидеикиене против Литванија*, § 78)).

501. Друг фактор е дали изјавите, правично сфатени и гледани во нивниот непосреден или поширок контекст, може да се видат како директен или индиректен повик на насилство или како оправдување за насилство, омраза или нетолеранција (*Перинчек против Швајцарија* [ГСС], § 206; видете, *inter alia*, *Инџал против Турција*, § 50; *Сурек против Турција (бр. 1)* [ГСС], § 62; *Озгур Ѓундем против Турција*, § 64; *Ѓундуз против Турција*, §§ 48 и 51; *Сулас и други против Франција*, §§ 39-41 и 43; *Балсите-Лидеикиене против Литванија*, §§ 79-80; *Фере против Белгија*, §§ 69-73 и 78; *Хизб ут-Тахрир и други против Германија* (одл.), § 73; *Касимахунов и Сајбаталов против Русија*, §§ 107-112; *Фабер против Унгарија*, §§ 52 и 56-58; *Вона против Унгарија*, §§ 64-67).

502. Судот ја нагласил важноста на соиграта меѓу горенаведените фактори, наместо на некој од нив засебно, кога се одлучува за исходот на предметот (*Перинчек против Швајцарија* [ГСС], § 208).

503. Во предметот *Сава Терентјев против Русија*, Судот забележува дека домашните органи се задржале на обликот и тонот на спорните изјави без да ги анализираат во контекст на релевантната дискусија, без воопшто да се обидат да го оценат потенцијалот на овие изјави да испровоцираат евентуални штетни последици, со должно внимание на политичкиот и општествен контекст во кој тие биле дадени и нивниот опсег. Тој заклучил дека не биле земени предвид сите факти и релевантни фактори, и изведените причини не можело да се сметаат за

„релевантни и доволни“ да се оправда мешањето во слободата на изразување на жалителот (§§ 82-84).

504. Кога изразените гледишта не претставуваат поттикнување насилство (со други зборови, освен ако се залагаат за прибегнување кон насилни дејства или крвава одмазда, оправдуваат вршење терористички дела за целите на симпатизерите или може да се протолкува дека би охрабриле насилство преку изразување длабоко вкоренета и ирационална омраза кон идентификувани лица) земјите-потписнички не смеат да го ограничуваат правото на општата јавност да се информира за нив, дури и врз основа на целите дадени во Член 10 § 2, односно заштитата на територијалниот интегритет и државната безбедност и спречувањето нереди или криминал, преку примена на кривичното право врз медиумите (*Сурек против Турција (бр. 4)* [ГСС], § 60; *Ѓозел и Озер против Турција*, § 56; *Недим Шенер против Турција*, § 116; *Дилипак против Турција*, § 62).

505. Сепак, кога спорните забелешки поттикнуваат насилство против поединец или службено лице или дел од населението, државните органи уживаат поширока маргина на уважување кога ја разгледуваат потребата за мешање во слободата на изразување (*Сурек против Турција (бр. 3)* [ГСС], § 37). Тоа е случај за забелешки што повикуваат на употреба на оружените сили (*ibid.*, § 40; *Ташдемир против Турција* (одл.)) или забелешки што би можеле да ја загрозат општествената стабилност, дури и ако лицата што ги дале забелешките не повикуваат отворено на употреба на оружените сили како начин на дејствување, но ниту се дистанцираат од употребата на насилство (*Јалчинер против Турција*, § 46; *Зана против Турција*, § 58).

506. Во предметот *Зана против Турција*, Судот нагласува два критериуми во врска со концептот за можното влијание на спорните изјави: прво, улогата и функцијата на лицето што ги дало изјавите и, второ, ситуацијата во однос на општествениот контекст на предметот на изјавите (§§ 49-50; видете и *Јалчинер против Турција*, §§ 46-49).

507. Во предметот *Сава Терентјев против Русија*, во врска со изрекувањето казна затвор за блогер осуден за навредливи коментари на Интернет против полицајци, Судот го забележува тешкиот, навредлив и злобен јазик на коментарите на жалителот. Сепак, тој смета дека тие изјави не може да се сметаат за обид за поттикнување омраза или провоцирање насилство против полицајците и со тоа да претставуваат јасна и непосредна опасност што бара осудување на жалителот. Судот нагласува, особено, дека жалителот ниту бил познат блогер, ниту бил популарен корисник на социјалните медиуми и дека, сходно на тоа, немал статус на влијателна фигура (§ 81).

508. Меѓу другото, Судот ја признава потребата да се гарантира посилна заштита за ранливите малцинства, карактеризирани со минато со опресија или нееднаквост, од навредлив или дискриминирачки дискурс (*Сава Терентјев против Русија*, § 76; *Сулас и други против Франција*, §§ 38-39; *Ле Пен против Франција* (одл.)). Во предметот *Сава Терентјев против Русија*, тој забележува дека домашните судови не објасниле зошто полицајците, коишто не биле посочени по име, би можело да се сметаат за ранливи (§§ 75-76).

509. Начинот на пренесување на изјавата е исто така важен критериум во оценувањето на можното влијание на дискурсот. Така, Судот се произнел дека пресудата против лице за објавување антологија со поезија била несразмерна, со оглед на употребениот облик на изразување што подразбира метафорички јазик и допира до ограничена публика (*Караташ против Турција*, § 52; видете и *Полат против Турција* [ГСС], § 47).

510. Употребениот медиум може да има извесна важност, особено кога дискурсот се пренесува преку раздавање брошури на политичка партија во контекст на изборна кампања (*Фере против Белгија*, § 76), или преку Интернет, што го влошува можното влијание на изјавите. Според Судот, клеветата и други видови јасно незаконски говор, вклучително и говор на омраза и говор што поттикнува насилство, може да се шират како никогаш порано, низ сиот свет, за неколку секунди, и некогаш

остануваат постојано достапни на Интернет (*Delfi AS против Естонија* [ГСС], § 110). Тоа значи дека ризикот од повреда што го претставуваат содржината и комуникацијата на Интернет во однос на остварувањето и уживањето на човековите права и слободи е секако повисок од оној што го претставува печатот; затоа кога се оценува можното влијание на објава на Интернет, од суштинска важност е да се одреди опсегот на нејзиното допирање до јавноста (*Сава Терентјев против Русија*, § 79; *Delfi AS против Естонија* [ГСС], § 133).

511. Се препознаваат неколку категории дискурс во судската пракса на Судот, во зависност од содржината и влијанието на легитимните цели на кои се повикуваат. Иако овие категории не се секогаш јасно определени, соодветно е да се опишат и тие и конкретните критериуми што важат за секоја од нив. Овие категории ќе ги разгледаме поодделно подолу.

а. Сепаратистички дискурс и изданија од нелегални организации

512. Општо земено, Судот смета дека суштината на демократијата е да дозволува предлагање и дискутирање за разни политички програми, дури и оние што го оспоруваат начинот на кој државата моментално се организира, под услов да не ѝ наштетуваат на самата демократија (*Социјалистичка партија и други против Турција*, § 47).

513. Кога оценува дали мешањето било сразмерно, Судот разликува т.н. мирен или демократски сепаратистички дискурс и сепаратистички дискурс што е поврзан со вршење дела или чинови што шират насилство. Судот се произнел дека мешањето во слободата на изразување на политички лидер на француското баскиско сепаратистичко движење било сразмерно; мерката вклучувала забрана, со важност во периодот на неговото условно ослободување, за ширење дела или давање јавни коментари во врска со делата за кои е осуден, со оглед на тоа што жалителот сè уште имал право да ги изразува своите ставови за баскиското прашање сè додека не ги спомнува тие конкретни дела (*Бидар против Франција*, § 42).

514. Судот го зема предвид контекстот во кој се јавува дискурсот, особено кога сепаратистичките тврдења во даден регион се придружени со оружени конфликти. Така, иако поимите државна и јавна безбедност мора да се толкуваат рестриктивно, Судот се произнел дека прашањата поврзани со конфликтот во Чеченската Република биле од мошне чувствителна природа и затоа била потребна особена будност од страна на органите (*Стомахин против Русија*, §§ 85-86; *Димитријевски против Русија*, § 87).

515. Судот се произнел дека за да се оправда мешањето во слободата на изразување, сепаратистичкиот дискурс (конкретно во облик на слогани) мора да има влијание врз државната безбедност и јавниот ред и да претставува јасна и непосредна опасност за овие легитимни цели (*Ѓул и други против Турција*, § 42; *Килич и Ерен против Турција*, §§ 29-30; *Булент Каја против Турција*, § 42).

516. Кривичната пресуда за уредник на регионален весник поради објавување статии што наводно ги напишале водачи на сепаратистичко движење по коишто има потерница за сериозни кривични обвиненија, според Судот, не може да се оправда единствено врз основа на профилот на претпоставените автори (*Димитријевски против Русија*, §§ 104 и 114; видете, слично на тоа, *Џејлан против Турција* [ГСС], § 36; *Сурек и Оздемир против Турција* [ГСС], § 61; *Ердогду и Инџе против Турција* [ГСС], §§ 51 и 55; *Фарук Темел против Турција*, §§ 62 и 64; *Полат против Турција* [ГСС], § 47).

517. Кога се разгледува дали објавувањето изјави од забранети терористички организации предизвикува опасност од јавна провокација за вршење терористички дела или оправдување тероризам, неопходно е да се земе предвид не само природата на авторот и на примачот на пораката, туку и содржината на предметната статија и контекстот во кој таа е објавена. Кога се прави баланс меѓу конкурентни интереси, државните органи треба соодветно да го земат предвид правото на јавноста да се информира за различно гледиште на конфликтна

ситуација, од аспект на една од страните во конфликтот, без оглед колку може да им е непријатно тоа гледиште (*Ѓозел и Озер против Турција*, § 56).

518. Така, Судот има утврдено повреда на Член 10 од Конвенцијата во повеќе предмети против Турција во врска со пресудите против сопственици, издавачи или уредници на списанија поради објавување изјави или трактати од организации категоризирани како „терористички“ според домашното право (*Ѓозел и Озер против Турција*, *Каракојун и Туран против Турција*; *Чапан против Турција*; *Имза против Турција*; *Канат и Бозан против Турција*; *Демирел и Атеш против Турција*; *Озер против Турција (бр. 3)*). Според Судот, овие примери на мешање имале ефект на делумна цензура на засегнатите медиумски професионалци и ограничување на нивната способност јавно да изнесат мислење – под услов да не се залагаат директно или индиректно за вршење терористички дела – што е дел од јавната дискусија (видете, особено, *Али Ѓурбуз против Турција*, § 77, *Озѓур Ѓундем против Турција*, §§ 62-64, и четирите пресуди *Јилдиз и Таш против Турција (бр. 1, бр. 2, бр. 3 и бр. 4)*; во врска со пресуда против лице поради ширење пропаганда за терористичка организација на единствена основа дека присуствувал на погребот на починати членови на таа организација, видете *Нејдет Аталај против Турција*, §§ 20-23).

519. За контраст, во предмет за заплена и уништување од страна на швајцарските царински власти на големо количество пропаганден материјал од Курдската работничка партија (ПКК), Судот се произнел дека заплениетиот материјал се залагал за и воздигнувал насилство и бил наменет да придобие што повеќе лица за оружената борба против турските власти, и заклучил дека ограничувањето било оправдано според Член 10 § 2 (*Каптан против Швајцарија* (одл.)).

520. Треба да се забележи и дека во предмет за пресуда против телевизиска компанија поради емитување програми што промовираат терористичка организација, Судот – кога заклучил дека компанијата жалител, поради Член 17, паѓа вон областа на примена на Член 10 – ја разгледал содржината на програмите,

презентацијата и врската, и ги зел предвид следните елементи: едностраното прикажување на настаните со повторување на поттикот да се учествува во борби и дејства, поттикнување да се придружи на организацијата или оружената борба, и прикажување на починатите членови на организацијата како јунаци. Тој исто така забележува дека домашните судови утврдиле дека во релевантното време компанијата жалител во значителна мера била финансирана од таа организација (*Roј TV A/S против Данска* (одл.)).

б. Воздигнување и поддршка за кривични и/или терористички дела

521. Кога Судот ја разгледувал оправданоста на мешањето во дискурсот за одбрана на тероризмот, тој го гледал мешањето во светлина на случајот во целост, вклучително и содржината на спорните изјави и контекстот во кој тие биле дадени (*Ердогду и Инџе против Турција* [ГСС], § 47) и личноста и функцијата на лицето што ги дало предметните изјави (*Демирел и Атеш против Турција*, § 37).

522. Во предмет за пресуда против сопственикот на неделна ревија, Судот се произнел дека содржината на статијата можела да поттикне уште насилство во регионот. Според Судот, читателот стекнува впечаток дека прибегнувањето кон насилство е неопходна и оправдана мерка на самоодбрана против агресор, и заклучокот бил дека спорниот аспект во предметот бил поттикнувањето насилство. Иако жалителот не се поврзал лично со ставовите содржани во новинскиот коментар, тој сепак му обезбедил на авторот средство да поттикне насилство (*Сурек против Турција (бр. 3)* [ГСС], §§ 40-41).

523. Во друг предмет, жалителот, цртач, бил осуден за соучество во одобрување тероризам по објавувањето карикатура два дена по нападот на 11 септември 2001 врз кулите близначки на Светскиот трговски центар. Судот го нагласил временскиот аспект и отсуството на претпазливост во јазикот во време кога сиот свет бил шокиран од веста за нападот. Судот понатаму забележал дека објавувањето на цртежот вклучувало реакции што можеле да поттикнат насилство и посочил дека тоа можело да влијае на јавниот ред во политички чувствителниот регион каде што

бил објавен. Затоа, тој се произнел дека умерената санкција изречена против жалителот била заснована на релевантна и доволна основа (*Лерој против Франција*, §§ 45-46).

524. Во врска со јавната одбрана на воени злосторства, Судот му придава важност на тоа дали говорот придонел за дискусија од општ интерес. Во предмет за книга чиј автор, член на француските оружени сили, ја опишал употребата на мачење во текот на Алжирската војна, Судот се произнел дека спорниот текст имал единствена важност за колективното сеќавање бидејќи ја информирал јавноста не само дека такви практики постоеле, туку и дека тоа било со согласност на француските власти (*Орбан и други против Франција*, § 49).

525. Судот повторува дека барањето на историската вистина е составен дел од слободата на изразување и дека дискусијата за причините за делата што може да претставуваат воени злосторства или злосторства против човештвото треба да може да се одвива слободно (*Димитријевски против Русија*, § 106).

в. Други видови говор ограничени врз основа на спречување нереди и криминал

526. Земјите-членки се повикуваат на легитимната цел спречување нереди, како што е втемелена во вториот став од Член 10, *inter alia*, во контекст на изјави против воениот рок или заговарање демилитаризација (*Ероусмит против Обединетото Кралство*, извештај на Комисијата; *Корхер против Австрија*, § 32). Во предметот *Ергин против Турција (бр. 6)*, Судот навел дека, иако зборовите во спорната статија му дале непријателска конотација на воениот рок, ако не повикуваат на употреба на насилство или не поттикнуваат оружен отпор или бунт, и ако не претставуваат говор на омраза, мешањето не може да се оправда со легитимната цел спречување нереди. Судот забележува дека спорната статија била објавена во весник што се продава на широката јавност. Таа ниту со обликот, ниту со содржината немала цел да предизвика непосредно дезертирање (§ 34).

527. Во предмет каде што португалското кривично законодавство одбило да му дозволи влез на брод во своите територијални води, здруженијата жалители барале да пренесат информации и да одржат средби за кампања за декриминализација на доброволното прекинување на бременоста. Судот прифатил дека оваа забрана ја имала, *inter alia*, легитимната цел да се спречат нереди (*Women On Waves u други против Португалија*, § 35). Сепак, тој заклучил дека таква радикална мерка секако имала ефект на одвраќање, не само за здруженијата жалители, туку и за други страни што сакаат да споделат идеи и информации што го оспоруваат воспоставениот поредок.

528. Исто така, Судот прифаќа дека забранувањето кампања со постери поради неморалното однесување на издавачите и упатувањето на индоктринирачки сајт на Интернет имале за цел, меѓу другите легитимни цели, спречување криминал (*Mouvement raëlien suisse против Швајцарија* [ГСС], § 54). Тој забележува дека не е спорна делотворноста на судската анализа од страна на домашните судови, кои дале детални причини за своите одлуки, упатиле на промовирањето клонирање луѓе, залагањето за „генократија“ и можноста дека литературата и идеите на Раелијанското движење може да доведат со сексуална злоупотреба на деца од страна на некои негови членови.

529. Во предмет во врска со објавувањето објава на блог каде што се прикажани неуставни (нацистички) симболи, Судот се произнел дека во светлина на историскиот контекст, може да се смета дека земјите што ги претрпеле нацистичките ужаси имаат посебна морална одговорност да се дистанцираат од извршените масовни ужаси, што може да оправда забрана, заради спречување нереди, за употреба на тие симболи во сите облици на комуникација со цел да се спречи некој да се навикне да ги гледа (*Никс против Германија* (одл.)).

530. Во предмет во врска со разрешувањето високи дипломати затоа што во јавност изнеле наводи дека неодамнешните претседателски избори биле лажирани, Судот прифатил дека мешањето имало легитимни цели да ја заштити државната и јавна

безбедност, и да спречи нереди. Тој ја нагласил обврската за лојалност на дипломатите и потребата тужената држава да може да смета на политички неутрален дипломатски кор (*Карапетијан и други против Ерменија*, §§ 49-50).

531. Спречувањето нереди или криминал се повикува и во врска со санкционирање дела извршени од новинари спротивно на домашните кривично-правни одредби врз основа на тоа дека вршеле новинарски активности¹⁷.

3. Тежина на санкцијата

532. Во еден демократски систем, доминантната положба на владата прави да е неопходно таа да покаже воздржаност во прибегнувањето кон кривични постапки, особено кога се достапни други средства да се одговори на неоправданите напади и критики од противниците. Сепак, останува отворено за надлежните државни органи, во своето својство како гаранти на јавниот ред, да донесат мерки, дури и од кривично-правна природа, наменети да реагираат соодветно и непрекумерно на таквите изјави (*Инџал против Турција*, § 54; за примери со кривично-правни санкции во оваа област, видете *Арслан против Турција* [ГСС], §§ 49-50; *Стомахин против Русија*, §§ 128 и 132).

533. Во еден посебен предмет, Судот се произнел дека казната била сразмерна на легитимната цел, особено бидејќи жалителот отслужил само мал дел од казната (*Зана против Турција*, § 61).

534. Судот се произнел дека мерка за спречување објавување информации била несразмерна, со оглед на тоа што предметните информации веќе биле објавени (*Vereniging Weekblad Bluf! против Холандија*, §§ 44-46).

535. Во предмети конкретно во врска со слобода на печатот, не се гледа фактот дека казната е мала, туку дека воопшто има осудителна пресуда што веројатно би ги одвратила новинарите да не придонесуваат во јавната дискусија за прашања што го засегаат животот на заедницата (*Даман против Швајцарија*, § 57). Во врска

¹⁷ Видете погоре во Глава V, во делот „Законитост на однесувањето на новинарот“.

со тоа, Судот особено зел предвид дека жалителот никогаш не бил осуден за слично дело, каде што во тој случај строгата казна ќе била попримлива (*Стомахин против Русија*, § 130).

536. Во предмет во врска со задржувањето новинар, Судот забележува дека дури и во случаи каде што има сериозни обвиненија, притворот треба да се користи само како вонредна последна мерка кога се покажало дека сите други мерки не можат во целост да го гарантираат соодветното водење на постапката. Тој особено нагласува дека притворот на кое било лице што изразува критички гледишта предизвикува низа негативни ефекти, и за самите притворени и за општеството во целина, и неизбежно има ефект на обесхрабрување врз слободата на изразување со заплашување на граѓанското општество и замолчување на спротивставените гласови (*Шахин Алпај против Турција*, §§ 181-182).

537. Понатаму, кога ја разгледува сразмерноста на мешањето, Судот може да ја земе предвид и должината на кривичната постапка што довела до осудителна пресуда против авторот на релевантниот дискурс (*Ѓул и други против Турција*, § 43).

XII. Слобода на изразување и заштита на здравјето или моралот

538. Земјите-потписнички често се повикуваат на легитимната цел да се заштити здравјето или моралот од двата аспекти истовремено (*Mouvement raëlien suisse против Швајцарија* [ГСС], § 54; *Бажев и други против Русија*, § 45). Понатаму, заштитата на моралот и здравјето некогаш се повикува заедно со други легитимни цели, особено правата на другите (*Милер и други против Швајцарија*, § 30); *Ајдин Татлаев против Турција*, § 20; *Sekmadienis Ltd. против Литванија*, § 69), спречување криминал (*Open Door and Dublin Well Woman против Ирска*, § 61; *Mouvement raëlien suisse против Швајцарија* [ГСС], § 54) или спречување нереди (*Акдаш против Турција*, § 23).

539. Во овој дел од Водичот ќе разгледаме и некои предмети каде што „заштитата на правата на другите“ се смета за првенствена легитимна цел (*Вејделанд и други против Шведска*, § 49; *Мамер против Франција*, § 18; *Хертел против Швајцарија*, § 42) ако во домашната постапка и/или пред Судот таа легитимна цел била надополнета со елементи поврзани со заштита на здравјето или моралот.

540. Судот го задржува правото да ја оцени легитимноста на целите на кои се повикува тужената држава да го оправда мешањето. Така, во предмет во врска со закон што забранува промовирање хомосексуалност меѓу малолетници, Судот се произнел дека предметното законодавство, кое ги влошува стигмата и предрасудите и поттикнува хомофобија, не може да се оправда со ниту една од легитимните цели загарантирани со Член 10 § 2 од Конвенцијата (*Бажев и други против Русија*, § 83). Потиснувањето информации за истополови врски, што според тужената држава било неопходно за да се постигнат демографските цели, не може да се оправда со легитимната цел заштита на јавното здравје (*ibid.*, § 73).

541. Одредбите од домашното право што дозволуваат мешање за да се постигнат овие легитимни цели се различни. Предметните интереси се заштитени со граѓански и кривични закони како, на пример, *inter alia*, оние што го уредуваат сквернавењето надгробни камења (*Синкова против Украина*, § 44), недоличните публикации (*Перин против Обединетото Кралство* (одл.); *Акдаш против Турција*, § 19) или управувањето со постери на јавен простор (*Mouvement raëlien suisse против Швајцарија* [ГСС], § 25).

А. Општи начела

1. Заштита на здравјето

542. Легитимната цел да се заштити здравјето се повикува во неколку видови предмети во врска со, меѓу другите прашања, јавното здравје (особено во *Société de conception de presse et d'édition u Понсон против Франција*, § 53, во врска со ограничување реклами за тутун), биоетика (*Mouvement raëlien suisse против Швајцарија* [ГСС], § 54, во врска со дискурс во полза на клонирање луѓе и пренесување свест) и правата на пациентите да не се изложуваат на непроверени медицински информации (*Vérités Santé Pratique SARL против Франција* (одл.); и дискурс што поттикнува употреба на дрога (*Палусински против Полска* (одл.)).

543. Судот ѝ дава високо ниво на заштита на слободата на изразување кога спорниот говор е наменет да дискутира прашања поврзани со заштита на здравјето. Во тие предмети, Судот го карактеризира говорот дека учествува во дискусија што го засега општиот интерес (*Хертел против Швајцарија*, § 47) и затоа внимателно разгледува дали предметните мерки биле сразмерни на целта.

544. Судот смета дека говор што го критикува фактот дека јавноста не била доволно информирана од страна на властите за еколошка катастрофа и нејзините последици за јавното здравје претставува дел од исклучително важна јавна дискусија (*Мамер против Франција*, § 20; во врска со научен труд за здравствените ефекти на консумирањето храна подготвена во микробранови печки, видете *Хертел против Швајцарија*, § 47). Тој заклучил дека при утврдувањето на

„потребата“ од спорната мерка, маргината на уважување што ја имаат властите е особено тесна.

545. Кога разгледува прашања поврзани со дискусија од општ интерес, Судот смета дека иако изразеното мислење е малцинско и може да се чини дека нема основа, би било особено неразумно слободата на изразување да се ограничи само на општо прифатени идеи (*Хертел против Швајцарија*, § 50). Сепак, Судот наведува дека иако не е забрането ширењето информации што навредуваат, шокираат или вознемируваат во сфера каде што извесноста е малку веројатна, тоа може да се прави само на нијансиран начин (*Vérités Santé Pratique SARL против Франција* (одл.)).

546. Кога разгледува дали било сразмерно мешањето во врска со заштита на јавното здравје, Судот му придава значителна важност на постоењето на европски консензус. Откако го уважил постоењето на европски консензус за потребата од строго регулирање на рекламите за тутун, Судот се произнел дека основните аспекти на јавното здравје, според кои се донесени закони во Франција и Европската унија, имаат првенство пред економските императиви, па дури и пред извесни темелни права како слобода на изразување (*Société de conception de presse et d'édition u Понсон против Франција*, § 56).

2. Заштита на моралот

547. Во судската пракса на Судот, заштитата на моралот се повикува како легитимна цел за да се оправда мешањето во следните облици говор:

- политички, вклучително и уметнички изведби (*Синкова против Украина*, § 107; *Марија Алехина и други против Русија*, § 203),
- литературен (*Акдаш против Турција*, § 30),
- филозофски или религиозен (*И.А. против Турција*, § 20; *Ајдин Татлав против Турција*, § 25),
- образовен (*Хендисајд против Обединетото Кралство*),

- или што личи на комерцијален стил (*Mouvement raëlien suisse против Швајцарија* [ГСС], § 62).

548. Општо земено, во предмети каде што се работи за ограничување на слободата на изразување заради морал, Судот смета дека домашните органи уживаат широка маргина на уважување (*Mouvement raëlien suisse против Швајцарија* [ГСС], § 76). Сепак, ширината на таа маргина на уважување варира во зависност од повеќе фактори, меѓу кои од особена важност е видот спорен говор (*ibid.*, § 61). Иако Судот смета дека според Конвенцијата има многу мал простор за ограничување на политичкиот говор (*Џејлан против Турција* [ГСС], § 34), земјите-потписнички уживаат широка маргина на уважување во врска со говорот за комерцијални прашања и рекламирање (*Sekmadienis Ltd. против Литванија*, § 73; *markt intern Verlag GmbH и Клаус Беерман против Германија*, § 33), во врска со прашања што може да навредат интимни лични убедување во сферата на моралот или, особено, религијата (*Sekmadienis Ltd. против Литванија*, § 73; *Марфи против Ирска*, § 67). Тоа е случај и во врска со „сексуалниот морал“, каде што домашните судови имаат широка маргина на уважување (*Милер и други против Швајцарија*, § 36).

549. Судот забележува дека не е можно во домашното право на разните земји-потписнички да се најде еднообразен европски концепт за моралот. Ставот на одделни закони за моралните услови варира во зависност од времето и местото и често пати бара во рамки на една земја да се земе предвид постоењето на разни културни, религиозни, граѓански или филозофски заедници (*Каос GL против Турција*, § 49). Следствено, Судот смета дека поради директниот и континуиран контакт со виталните сили на своите земји, државните органи се начелно во подобра положба од меѓународен судија да дадат мислење за точната содржина на тие услови, како и за „неопходноста“ на „ограничувањето“ или „казната“ чија цел е тие да се задоволат (*Хендисајд против Обединетото Кралство*, § 48, *Otto-Preminger-Institut против Австрија*, § 56).

550. Сепак, Судот наведува дека не може да се согласи дека дискрецијата на државата во областа на заштитата на моралот е незауздана и не може да се спори (*Open Door and Dublin Well Woman против Ирска*, § 68). Со други зборови, во врска со заштитата на моралот, Судот смета дека земјите-потписнички уживаат извесна, но не и неограничена маргина на уважување (видете, на пример, *Норис против Ирска*, § 45). Така, кога ја оценува неопходноста на мешањето на државата во едно демократско општество, Судот ги користи традиционалните начела развиени во неговата судска пракса, коишто бараат тој да утврди дали постоела горлива општествена потреба за мешањето, дали тоа било сразмерно со легитимната цел и дали причините што ги дале домашните органи да го оправдаат биле релевантни и доволни (*Open Door and Dublin Well Woman против Ирска*, § 70).

551. Заштитата на религиозната вера, во зависност од засебните карактеристики на секоја земја-потписничка, може да доаѓа од легитимната цел за заштита на моралот (*Sekmadienis Ltd. против Литванија*, § 69). Во овој поглед, Судот смета дека фактот што нема еднообразна европска концепција за условите за заштита на правата на другите во однос на напади на нивните верски убедувања значи дека земјите-потписнички имаат поширока маргина на уважување кога ја регулираат слободата на изразување во врска со прашања што може да ги навредат интимните лични убедувања во сферата на моралот или религијата (*Ајдин Татлав против Турција*, § 24).

552. Наспроти тоа, опсегот на маргината на уважување што на тој начин се дозволува - со други зборови, уважување на културните, историски и верски различности во земјите-членки на Советот на Европа - според Судот, не може да се протега до таа мера што спречува јавен пристап на даден јазик до дело што му припаѓа на европското литературно наследство (*Акдаш против Турција*, § 30). Во овој случај, каде што се работи за пресуда против издавач и заплenuвање и уништување на сите примероци од роман што содржи графички приказ на сцени со полов однос, со разни практики како садомазохизам, вампиризам и педофилија, Судот повторува дека иако им дозволува на државите извесна маргина на

уважување во оваа област, во овој конкретен предмет не може да се потцени фактот дека минал повеќе од еден век од првичното објавување на книгата во Франција, нејзиното објавување на разни јазици во голем број земји или нејзиното признавање преку објавувањето во престижната серија *La Pléiade* десетина години пред заплenuвањето во Турција (*Акдаш против Турција*, §§ 28-29).

553. На крај, Судот смета дека Член 10 не забранува како такво претходно мешање во изразувањето говор или објавувањето писмени изјави, како што е јасно од текстот на Конвенцијата: „услови“, „ограничувања“, „спречува“ и „спречување“ (*Kaos GL против Турција*, § 50). Сепак, вестите се брзо расиплив производ и одложување на нивното објавување, макар и за кус период, би можело да ги лиши од сета нивна вредност и интерес (*Ахмет Јулдирим против Турција*, § 47), што го доведува Судот да заклучи дека природната опасност во претходното ограничување е таква што се бара највнимателна анализа (*Kaos GL против Турција*, § 50).

Б. Критериуми за оценување оправданост на мешањето

1. Природа, содржина и потенцијално влијание на говорот

а. Природа и содржина на говорот

554. Утврдувањето во која мера спорните изјави може да придонесат за дискусија од општ интерес е првиот критериум при анализата дали мешањето во слободата на изразување било сразмерно, без оглед на легитимните цели. Општо земено, кога изјавите придонесуваат за дискусија од општ интерес, ефектот е дека се намалува маргината на уважување на државата. Според Судот, оценувањето на неморалната содржина на изјавите не може да се извлече од самиот факт дека изјавите не се прифатени од мнозинството во јавноста (*Алексејев против Русција*, § 81).

555. Во врска со изјави за религијата, Судот смета дека е неопходно да се утврди дали коментарите биле навредливи со тонот и директно насочени кон личноста на верниците или претставувале напад на свети симболи. Така, оние што одбрале да ја остварат слободата на изразување на својата религија не може разумно да очекуваат да бидат исклучени од секаква критика и мора да го трпат и прифаќаат

одрекувањето од страна на другите на нивните верски убедувања, па дури и ширењето на доктрини спротивни на нивната вера од страна на други (*Otto-Preminger-Institut против Австрија*, § 47).

556. Меѓу обврските и одговорностите спомнати во Член 10 § 2 од Конвенцијата, во контекст на верските убедувања, Судот упатува на општиот услов да се обезбеди мирно уживање на правата загарантирани со Член 9 за имателите на такви убедувања, вклучително и обврска колку што е можно да се избегне изразување во однос на премети на почитување што е непотребно навредливо за другите и богохулно (*Sekmadienis Ltd. против Литванија*, § 74; *Жиниевски против Франција*, § 43; *Марфи против Ирска*, § 65). Судот се произнел дека начелно домашните органи може легитимно да сметаат дека е неопходно да се казнат несоодветни напади на предмети на верско почитување (*И.А. против Турција*, § 24). Судот смета дека прикажувањето предмети на религиозно почитување на провокативен начин што може да ги навреди чувствата на следбениците на таа религија може да се сфати како злонамерна повреда на духот на толеранција, што е една од основите на едно демократско општество (*Е.С. против Австрија*, § 53). За илустрација, Судот се произнел дека пресудата против говорник што го обвинил пророкот на исламот за педофилија, на основа дека тие навредливи напади можеле да предизвикаат предрасуди и да го загрозат верскиот мир, не претставува повреда на Член 10 од Конвенцијата (*ibid.*, §§ 57-58).

557. Наспроти тоа, кога разгледувал изјави од жалител во книга во која ја прикажал „критичката перспектива на неверник во однос на религијата во социо-политичката сфера“, Судот не воочил во коментарите навредлив тон директно кон верниците, ниту навредлив напад против светите симболи, особено против муслиманите, макар што при читањето на книгата тие би можеле да се почувствуваат навредени од острите коментари за нивната религија. Тој заклучил дека мешањето било несразмерно (*Ајдин Татлав против Турција*, §§ 26-31; за пример за дискурс за ширење вера, видете *Кутлулар против Турција*, § 48).

558. Во предмет во врска со глоба изречена на компанија што објавила реклами за облека со верски фигури, Судот одлучил дека рекламите не изгледаат непотребно навредливи или профани, ниту пак поттикнуваат омраза на основа на верско убедување и не напаѓаат религија на непотребен или навредлив начин (*Sekmadienis Ltd. против Литванија*, § 77).

559. Судот исто така има разгледувано различни облици изразување достапни на авторот на изјавите и неговиот избор, со оглед на нивното влијание врз моралот или јавното здравје. Ова начело се применува кога жалителот имал други алтернативи што во помала мера посегаат по заштитата на овие легитимни цели, особено каде што, на пример, даден начин на изразување го повредил кривичното право и го навредил споменот на војници што загинале во борба (*Синкова против Украина*, § 110).

560. На крај, Судот смета дека дури и во текот на жива дискусија, не е во согласност со Член 10 од Конвенцијата да се спакуваат инкриминирачки изјави во инаку прифатливо изразување на мислење и да се заклучи дека тоа ги оправдува изјавите што ги надминуваат дозволените граници на слободата на изразување (*Е.С. против Австрија*, § 55).

б. Влијание на говорот: начин на дискриминација и целна публика

561. При оценувањето на оправданоста на мешањето со легитимна цел да се заштити моралот или јавното здравје, ранливоста на членовите на јавноста што имаат пристап до спорниот текст е важен критериум за мерење на потенцијалното влијание на материјалот врз општеството. Во предметот *Хендисајд против Обединетото Кралство*, спорната книга била конкретно наменета за ученици на возраст од дванаесет до осумнаесет години. Судот се произнел дека и покрај разновидноста и постојаниот развој на ставовите за етиката и образованието во Обединетото Кралство, надлежните англиски судии имале право, кога ја остварувале својата дискреција, во релевантното време да сметаат дека учебникот

би имал опасни ефекти врз моралот на големиот број деца и адолесценти кои би ги читале (§ 52).

562. На ист начин, во предмет каде што жалителите биле осудени затоа што оставиле хомофобични летоци во шкафчињата на учениците во средно училиште, Судот се произнел дека и покрај прифатливоста на целите на жалителите (да почнат дебата за недоволната објективност во образованието во шведските училишта), мора да се земе предвид јазикот во летоците. Летоците ја опишале хомосексуалноста како „девијантна сексуална склоност“ што има „морално деструктивен ефект“ врз општеството и е одговорна за појавата на ХИВ и СИДА. Судот забележал, особено, дека учениците биле на податлива и чувствителна возраст (*Вејделанд и други против Шведска*, § 56).

563. Тоа е исто така случај кога изјавите се општо достапни, односно каде што не се конкретно насочени кон ранлива група, но не се соодветни за сите делови од јавноста што може да им пристапат (*Каос GL против Турција*, §§ 61 и 63). Така, според Судот, списание што прикажува, особено, слика со полов однос меѓу двајца мажи не е соодветно за сите делови на јавноста и може да се смета дека би ги навредило чувствата на делови од неспецијализираната јавност (*ibid.*, §§ 59-60). Во врска со тоа, Судот признава дека заплenuвањето на сите претплатнички примероци на едно издание на списание претставува несразмерно мешање, но наведува дека таквата мерка би можела, на пример, да добие облик на забрана на продажба на лица под осумнаесет години или да се бара посебно пакување со предупредување за малолетници, или дури и да се повлече изданието од киосците (*ibid.*, §§ 61 и 63; за сличен пристап во однос на јавно изложување уметнички дела што прикажуваат полови односи, особено меѓу луѓе и животни, видете *Милер и други против Швајцарија*, § 36).

564. Оваа логика се применува и за заштита на здравјето. Судот смета дека со оглед на тоа дека читателите на едно списание биле главно млади луѓе, кои се поранливи, влијанието на пораките врз таа група мора да се земе предвид.

Следствено, во еден предмет, Судот се произнел дека фактот што се сметало дека спорните изданија можат да ги поттикнат луѓето, особено младите, да конзумираат тутунски производи бил релевантна и доволна причина да се оправда мешањето (*Société de conception de presse et d'édition u Понсон против Франција*, §§ 58-60).

565. Наспроти тоа, фактот дека пораките биле достапни на особено ранлива публика како деца не бил доволен да се оправда мешањето на државата, под услов пораките да не се агресивни, сексуално експлицитни или да заговараат конкретно сексуално однесување, и дека тие малолетни лица било изложени на идеите за разновидност, еднаквост и толеранција (*Бажев и други против Русија*, § 82).

2. Строгост на казната или мерката

566. Сразмерноста на мешањето мора да се оценува во светлина на опсегот на ограничувањето или забраната на предметните изјави. Во врска со тоа, Судот повторува дека властите, кога одлучуваат да ограничат темелни права, треба да ги одберат средствата што предизвикуваат најмала можна повреда на предметните права (*Women on Waves u други против Португалија*, § 41).

567. Судот се произнел дека постојаното ограничување на давањето информации на бремени жени во врска со установи за абортус во странство, без оглед на возраста или здравствената состојба или нивните причини што бараат советување за прекинувањето на бременоста, е премногу широко и со тоа несразмерно на целите (*Open Door and Dublin Well Woman против Ирска*, §§ 73-80).

568. Исто така, Судот одлучил дека запленувањето од страна на домашните власти на сите примероци од едно списание, иако имале на располагање соодветни алтернативи, било несразмерно (*Каос GL против Турција*, §§ 61 и 63; за глоба за која било одлучено дека била несразмерна, видете *Е.С. против Австрија*, § 56).

569. Судот смета дека, начелно, мирните и ненасилни облици на изразување не треба да бидат предмет на закана од изрекување затворска казна (*Мурат Вурал против Турција*, § 66). Во врска со политичкиот говор, иако казнувањето е начелно

работа на домашните судови, изрекувањето затворска казна за дело во областа на политичкиот говор ќе биде во согласност со слободата на изразување загарантирана со Член 10 од Конвенцијата единствено во исклучително околности, имено кога други темелни права се сериозно загрозени, на пример, во случај на говор на омраза (*Отеги Мондрагон против Шпанија*, § 59). Начелото не се применува за предмети каде што спорниот материјал е од чисто комерцијална природа и не е наменет да придонесе за дискусија за прашање од јавен интерес (*Перин против Обединетото Кралство* (одл.)).

570. Во предмет во врска со пресуда по протест одржан на воен споменик, Судот разгледувал колкав дел од затворската казна бил навистина отслужен, и забележал дека казната била суспендирана (*Синкова против Украина*, § 111).

571. Таква била ситуацијата и во предмет каде што двегодишната затворска казна била претворена во „незначителна“ глоба (*И.А. против Турција*, § 32).

572. Во предмет во врска со пресуда поради објавување сериозно блуден материјал на бесплатна страница на вебсајт, Судот забележал дека иако бил осуден на триесет месеци затвор, жалителот можел да бара условно ослободување по петнаесет месеци. Тој се произнел дека било разумно домашните органи да сметаат дека само финансиска казна не би претставувала доволна казна или одвраќање (*Перин против Обединетото Кралство* (одл.)).

573. Во други предмети, без оглед дали изречената санкција е мала, најважен е самиот факт дека има пресуда против засегнатото лице, вклучително и кога таа одлука е од чисто граѓанска природа (*Société de conception de presse et d'édition против Франција*, § 49). Понатаму, во контекст на една либерална професија и со оглед на опсегот на можни казни, Судот се произнел дека изрекувањето глоба не било занемарлива дисциплинска казна (*Штамбук против Германија*, § 51).

574. Понатаму, кога се оценува сразмерноста на глобата или доделувањето отштета, неопходно е да се земе предвид индивидуалната ситуација на лицето одговорно за спорниот говор, и особено неговиот капацитет да ги плати

предметните износи. Во предмет каде што на издавачите на спорниот материјал им било наредено да платат „значителни“ суми за глоба и отштета, Судот се произнел дека при разгледувањето на строгоста на санкцијата, тоа требало да се извага со приходот од списание со висок тираж (*Société de conception de presse et d'édition против Франција*, § 62).

575. Според Судот, оправдувањето за ограничување или санкција исто така мора да се разгледува во светлина на севкупното влијание врз слободата на изразување на авторот или на предметниот материјал. Така, Судот смета дека иако можеби било несразмерно да се забрани самото здружение или неговиот вебсајт, сведувањето на опсегот на спорното ограничување единствено на прикажување постери на јавни простори било начин да се обезбеди најмала можна повреда на правата на здружението жалител (*Mouvement raëlien suisse против Швајцарија* [ГСС], § 75).

XIII. Слобода на изразување и Интернет

A. Специфики на Интернетот во контекст на слободата на изразување

1. Иновативен карактер на Интернетот

576. Судот во неколку наврати забележува дека изразувачката активност што ја создаваат корисниците на Интернет нуди досега невидена платформа за остварувањето на слободата на изразување (*Delfi AS против Естонија* [ГСС], § 110; *Џенгиз и други против Турција*, § 52), и се произнел дека со оглед на неговата достапност и можност да чува и пренесува огромни количества информации, Интернетот игра важна улога во засилувањето на пристапот на јавноста до вести и, генерално, во олеснувањето на пренесувањето информации (*Delfi AS против Естонија* [ГСС], § 133; *Times Newspaper Ltd. против Обединетото Кралство (бр. 1 и бр. 2)*, § 27).

577. Соодветно на тоа, Судот смета дека блокирањето пристап до Интернет може да е во директен судир со текстот на став 1 од Член 10 од Конвенцијата, според кој правата предвидени во тој Член се обезбедени „без оглед на границите“ (*Ахмет Јилдирим против Турција*, § 67).

578. Понатаму, Судот забележува дека сè повеќе информации се достапни само преку Интернет (*Јанковски против Литванија*, § 49; *Калда против Естонија*, § 52) и дека политичката содржина што традиционалните медиуми ја занемаруваат често се споделува преку Интернет (во овој конкретен случај, преку *YouTube*), и со тоа се поттикнува појавата на граѓанско новинарство (*Џенгиз и други против Турција*, § 52).

579. Во врска со материјалниот опсег на Член 10 од Конвенцијата, Судот нагласува дека оваа одредба се применува на комуникација на Интернет, без оглед на видот

порака што се пренесува и дури и кога суштинската цел е да се оствари добивка (*Ешби Доналд и други против Франција*, § 34).

580. Особено, тој смета дека следните сфери се покриени со остварувањето на правото на слобода на изразување:

- одржување архиви на Интернет кога тие претставуваат критичен аспект на улогата што ја играат сајтовите на Интернет (*Times Newspapers Ltd. против Обединетото Кралство (бр. 1 и бр. 2)*, § 27; *М.Л. и В.В. против Германија; Венгжиновски и Смолчевски против Полска*);
- објавување фотографии на сајт на Интернет што е специјализиран за мода и нуди фотографии и снимки од модни ревиите бесплатно или со плаќање (*Ешби Доналд и други против Франција*, § 34);
- фактот што политичка партија става на располагање мобилна апликација што им дозволува на гласачите да споделуваат анонимни фотографии од своите неважечки ливчиња и коментари за своите причини зошто гласале така (*Magyar Kétfarkú Kutya Párt против Унгарија* [ГСС], § 91);
- употребата на некои сајтови што овозможуваат споделување информации, особено *YouTube*, вебсајт за прикажување видео снимки на кој корисниците можат да закачуваат, гледаат и споделуваат видео снимки (*Џенгиз и други против Турција*, § 52), и *Google Sites*, сервис на *Google* наменет да го помага изработувањето и споделувањето вебсајти во рамки на група (*Ахмет Јилдирим против Турција*, § 49).

581. Судот повторува дека, со оглед на улогата што ја игра Интернетот во контекст на професионалните медиумски активности и неговата важност, генерално, за остварувањето на правото на слобода на изразување, отсуството на доволна правна рамка на домашно ниво што им овозможува на новинарите да користат информации добиени од Интернет без страв дека ќе добијат санкции сериозно го попречува остварувањето на виталната функција на печатот како „чувар на јавниот интерес“. Според Судот, целосното исклучување на такви информации од полето

на примена на законодавните гаранции на слободата на новинарите може само по себе да доведе до појава на неоправдано мешање во слободата на печатот според Член 10 од Конвенцијата (*Уредничка редакција на Pravoye Delo u Штекел против Украина*, § 64; *Magyar Jeti Zrt против Унгарија*, § 60).

2. Интернет и други медиуми

582. Иако ги признава придобивките од Интернетот, Судот исто така препознава дека тие се придружени со голем број опасности бидејќи очигледно незаконски говор, вклучително и клеветнички забелешки, говор на омраза и говор што поттикнува насилство, може да се шират како никогаш претходно, низ целиот свет, за неколку секунди, и некогаш остануваат трајно достапни на Интернет (*Delfi AS против Естонија* [ГСС], § 110; *Анен против Германија*, § 67).

583. Поконкретно, Судот прифаќа дека Интернетот е информациска и комуникациска алатка мошне различна од печатените медиуми, особено во однос на капацитетот за чување и пренесување информации. Тој уважува дека електронската мрежа, којашто опслужува милијарди корисници низ сиот свет, не е и можеби никогаш нема да подлежи на истите прописи и контрола и дека политиките со кои се уредува репродукцијата на материјал од печатените медиуми и од Интернет може да се разликуваат. Правилата со кои се уредува ова второто секако треба да се приспособат според конкретните карактеристики на технологијата за да се обезбеди заштита и унапредување на засегнатите права и слободи (*Уредничка редакција на Pravoye Delo u Штекел против Украина*, § 63).

584. Исто така, Судот забележува дека иако Интернетот и социјалните медиуми остануваат моќни комуникациски алатки, изборите што доаѓаат природно со употребата на Интернет и социјални медиуми значат дека информациите што излегуваат од нив ја немаат истата синхроност или влијание како емитуваните информации (*Animal Defenders International против Обединетото Кралство* [ГСС], § 119), и дека едно телефонско интервју емитовано во програма достапна на сајт на Интернет има помалку директно влијание врз гледачите одошто една

телевизиска програма (*Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG против Швајцарија*, § 64).

Б. Заштита на правата на другите во контекст на Интернетот

1. Општи коментари

585. Конкретните аспекти на остварувањето на слободата на изразување во контекст на Интернетот го наведоа Судот да го разгледа правичниот баланс меѓу слободата на изразување и другите права и услови. Во овој поглед, тој смета дека ризикот од повреда на правото на почитување на приватниот живот што го претставуваат содржините и комуникацијата на Интернет е секако повисок од оној што го претставува печатот (*Delfi AS против Естонија* [ГСС], § 133; *Уредничка редакција на Pravoye Delo и Штекел против Украина*, § 63; *Венжиновски и Смолчевски против Полска*, § 98).

Така, иако ги признава важните придобивки што може да се стекнат од Интернетот во остварувањето на слободата на изразување, одговорноста за клеветнички и други видови незаконски говор мора, начелно, да се задржи и да претставува делотворен правен лек за повреда на личните права (*Delfi AS против Естонија* [ГСС], § 110).

586. Спецификите на Интернетот може да се земат предвид кога се одлучува за нивото на сериозност за некој напад на личниот углед да влезе во опсегот на Член 8 (*Арнарсон против Исланд*, § 37).

587. Влијанието на засилувачкиот ефект на Интернетот се гледа многу јасно во еден предмет во врска со лице против кое биле искажани обвиненија за антисемитизам; тие биле објавени на вебсајтот на едно здружение, а на здружението му било наредено да ја отстрани предметната статија. Судот забележува, особено, дека потенцијалното влијание на наводот за антисемитизам било значително и не било ограничено на вообичаените читатели на Билтенот каде

што бил објавен, со оглед на тоа дека описот на предметниот текст како антисемитски бил видлив за голем број луѓе. Самото внесување на името на лицето во пребарувач овозможувало да се пристапи до спорната статија и таа да се прочита. Затоа објавата на сајтот на здружението жалител имала значително влијание врз угледот и правата на засегнатото лице (*Сикад против Швајцарија*, § 60).

588. Во врска со маргината на уважување што ја уживаат земјите-потписнички, Судот го признава постоењето на широка маргина на уважување за предмет во врска со пресуда за клевета, и го забележува постоењето на спор што вклучува само приватни лица и фактот дека наводните клеветнички изјави биле искажани на полу-јавен начин, односно на безбеден форум на интернет (*Врона против Полска* (одл.) [комитет], § 21; видете и *Кухарчук против Полска* (одл.) [комитет], во врска со балансирањето на правото на адвокатот за почитување на приватниот живот и правото на слобода на изразување на лице што објавило критички коментар на приватен портал на Интернет).

589. Општите начела што се применуваат за публикациите што не се на Интернет се применуваат и за на Интернет. На пример:

- Судот смета дека кога се објавуваат на Интернет приватни или лични информации како името на лицето или негов опис, потребата да се зачува доверливоста во овој поглед веќе не може да претставува првенствен услов бидејќи тие информации веќе не се доверливи и се во јавната сфера. Во такви случаи, се истакнува и мора да се обезбеди заштитата на семејниот живот и угледот (*Алексеј Овчиников против Русуја*, §§ 49-50);

- Судот одлучил дека била прекумерна кривичната пресуда против администратор на сајт за јавна навреда против градоначалник во однос на коментари објавени на сајт на Интернет со којшто тој претседавал, и особено забележува дека предметните коментари се однесувале на изјава од претставничкото тело на едно здружение што пренесувало тврдења од страна на своите членови за прашање од

општ интерес во контекст на оспорување една општинска политика (*Ренод против Франција*, § 40);

- исто така, Судот утврдил повреда на Конвенцијата кога една НВО била земена на одговорност затоа што опишала говор на еден политичар како „вербален расизам“ (*GRA Stiftung gegen Rassismus und Antisemitismus против Швајцарија*);

- наспроти тоа, иако заштитата на животните и животната средина е неспорно во јавниот интерес, Судот се произнел дека било сразмерно да се изрече забрана што спречува организација за правата на животните да објави на Интернет кампања со постери што содржи слики од затвореници во концентрационен логор покрај слики од животни што се одгледуваат во услови на интензивно сточарство (*PETA Deutschland против Германија*);

- Дополнително, кој медиум и да се користи, изјави што поттикнуваат расна дискриминација и омраза не ја уживаат заштитата што ја нуди Член 10 § 2; Судот се произнел дека пресудата против сопственик на вебсајт, кој бил исто така и политичар, за ширење ксенофобични коментари одговарала на горливата општествена потреба да се заштитат правата на имигрантската заедница (*Фере против Белгија*, § 78; видете и *Вилем против Франција*, во врска со пресуда против избран претставник поради коментари што поттикнуваат дискриминација, кои биле повторени на вебсајтот на општината);

- исто така, објавувањето на Интернет на лични напади што ја минуваат границата на легитимен судир на идеи не е заштитено со Член 10 § 2 (*Tierbefreier e.V. против Германија*, § 56).

590. Во предметот *Тамиз против Обединетото Кралство* (одл.), жалителот, политичар, се пожалил поради напад врз неговиот углед поради одбивањето на домашните судови да ја признаат одговорноста на *Google* за коментари што тој ги сметал за клеветнички, објавени на платформата *Google Blogger*. Домашните судови се произнеле дека условот за „реално и значително“ дело, којшто е потребен за постапка за клевета вон јурисдикцијата на државата, не бил задоволен. Судот ја

нагласил важноста на оваа проверка и навел дека, реално гледано, милиони корисници на Интернет објавуваат коментари на Интернет секој ден и голем дел од тие корисници се изразуваат на начини што може да се сметаат за навредливи или дури и клеветнички. Судот го прифатил наодот на домашните судови дека повеќето коментари за коишто жалителот се пожалил несомнено биле навредливи, но дека во најголем дел тие биле „вулгарни навреди“ што се вообичаени во комуникацијата на многу портали на Интернет и коишто жалителот, како политичар, би се очекувало да ги толерира. Згора на тоа, голем број од коментарите со поконкретни наводи, во контекстот во којшто биле напишани, читателите веројатно би ги разбрале како нагаѓање што не треба да се сфаќа сериозно (§ 81).

2. Заштита на ранливи лица

591. Заштитата на ранливи лица, особено поради нивната мала возраст, може да има бројни импликации за остварувањето на слободата на изразување на Интернет.

592. Така, Судот не допуштил жалба вложена како реакција на пресуда за објавување недолични документи на бесплатна страница за вебсајт и особено забележал дека предметниот материјал бил токму таков вид материјал што би го барале младите чии државни органи се обидувале да ги заштитат (*Перин против Обединетото Кралство* (одл.)).

593. Дополнително, во предмет од сексуална природа, Судот одлучил дека неколкукратното упатување од страна на печатот на идентитетот на малолетно лице вмешано во насилен инцидент било штетно за неговиот морален и психолошки развој и за неговиот приватен живот. Затоа, тој се произнел дека граѓанската одговорност изречена против новинарот што ја напишал статијата била оправдана, макар што тие лични информации веќе влегле во јавната сфера со тоа што биле достапни на Интернет (*Алексеј Овчиников против Русија*, §§ 51-52).

594. Според Судот, кога сме соочени со опасност од педофилија на Интернет, не може да се оправда засилена заштита на доверливост со којашто се спречува

делотворна истрага со цел од давателот на услуги за Интернет да се добие идентитетот на лице што објавува реклама од сексуална природа чијашто цел е малолетно лице. Така, Судот се произнел дека не било во согласност со Член 8 од Конвенцијата да не се обврзе давателот на услуги за Интернет да го открие идентитетот на лицето што се барало за објавување недолична реклама за малолетно лице на сајт за запознавање на Интернет, и во овој контекст ја забележува можната закана за неговата физичка и психичка благосостојба што ситуацијата ја подразбира за жалителот и ранливоста што ја носи неговата мала возраст (*К.У. против Финска*, § 41), и нагласува дека Интернетот, токму поради својот анонимен карактер, може да се употреби за криминални цели (*ibid.*, § 48).

3. „Обврски и одговорности“ на порталите за вести на Интернет

595. Иако „обврските и одговорностите“ што треба да им се пренесат на порталите за вести на Интернет во смисла на Член 10 може, поради посебната природа на Интернетот, во извесна мера да се разликуваат од оние за традиционален издавач во однос на содржина од трети лица (*Delfi AS против Естонија* [ГСС], § 113; видете и *Орловскаја Искра против Русија*, § 109), давањето форум за остварување на правата на слобода на изразување, со што ѝ се овозможува на јавноста да пренесува информации и идеи, мора да се оценува во светлина на начелата што важат за печатот (*Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt против Унгарија*, § 61).

596. Кога се оценува дали операторот на портал на Интернет треба да отстранува коментари објавени од трето лице, Судот има утврдено четири критериуми за да се најде правичен баланс меѓу правото на слобода на изразување и правото на углед за лицето или субјектот коишто се предмет на коментарите (*Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt против Унгарија*, §§ 60 et seq.; *Delfi AS против Естонија* [ГСС], §§ 142 et seq.), и тоа:

1. контекстот и содржината на коментарите,
2. одговорноста на авторите на коментарите,

3. мерките што ги презеле жалителите и однесувањето на повредената страна,
4. последиците за повредената страна и за жалителите.

597. Врз основа на овие критериуми, Судот се произнел дека според Член 10 од Конвенцијата било оправдано да се нареди портал за вести на Интернет да плати отштета за навредливи анонимни коментари објавени на неговиот сајт, со оглед на екстремната природа на коментарите, коишто претставувале говор на омраза или повикување на насилство (*Delfi AS против Естонија* [ГСС]).

598. Наспроти тоа, со оглед на отсуството на говор на омраза или какви било директни закани за физичкиот интегритет во предметните кориснички коментари, Судот одлучил дека објективната одговорност на порталите на Интернет за коментари од трети лица не била во согласност со Член 10 од Конвенцијата, и особено смета дека немало причина да се тврди дека системот за известување и отстранување, заедно со делотворните процедури што овозможуваат брза реакција, не функционираше како соодветен инструмент за заштита на комерцијалниот углед на сајтовите за управување со недвижности инволвирани во овој предмет (*Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt против Унгарија*, § 91; во врска со важноста на брзата реакција по известувањето за нелегалноста на содржината, видете и *Пил против Шведска*, § 32; *Тамиз против Обединетото Кралство* (одл.), § 84; *Хојнес против Норвешка*, §§ 73-74).

4. Одговорност што произлегува од објавувањето хипер-врска

599. Во предметот *Magyar Jeti Zrt* против Унгарија, компанијата жалител била земена на одговорност затоа што вметнала хипер-врска до интервју на *YouTube* за кое потоа било одлучено дека има клеветничка содржина.

Имајќи ја предвид улогата на Интернетот во засилување на пристапот на јавноста до вести и информации, Судот укажува дека самата цел на хипер-врските е преку насочување на други страници и ресурси на Интернет, да им се овозможи на корисниците на Интернет да се движат низ разни материјали во мрежа што се карактеризира со достапност на огромно количество информации. Хипер-врските

придонесуваат за непреченото работење на Интернетот со тоа што ги прават информациите достапни на начин што ги поврзуваат едни со други (*Magyar Jeti Zrt против Унгарија*, § 73).

600. Хипер-врските, како техника за известување, се суштински различни од традиционалните издавачки дејства затоа што, по правило, тие само ги насочуваат корисниците кон содржина што е достапна на друго место на Интернет. Тие не ѝ ги прикажуваат поврзаните изјави на публиката, ниту ја пренесуваат содржината, туку само служат да им го насочат вниманието на читателите на постоењето на материјал на друг вебсајт (*Magyar Jeti Zrt против Унгарија*, § 74).

601. Друга засебна карактеристика на хипер-врските, во споредба со дејствата за ширење информации, е тоа што лицето што упатува на информации преку хипер-врска нема контрола врз содржината на вебсајтот до кој хипер-врската овозможува пристап и којашто може да се смени по создавањето на врската. Дополнително, наводната нелегална содржина зад една хипер-врска веќе била објавена од првичниот издавач на вебсајтот до којшто таа води, со што на јавноста ѝ бил овозможен неограничен пристап (*Magyar Jeti Zrt против Унгарија*, § 75).

602. Судот смета дека прашањето дали објавувањето хипер-врска може да претставува ширење клеветнички изјави барало домашните судови да извршат поединечна оценка во секој предмет и да го земат на одговорност лицето што ја создало врската единствено кога има релевантна и доволна основа.

Во врска со тоа, во соодветниот предмет, се наведуваат неколку релевантни прашања што домашните судови не ги разгледале кога одлучиле против компанијата жалител: (i) дали компанијата жалител ја поддржала спорната содржина; (ii) дали ја повторила спорната содржина (без да ја поддржи); (iii) дали само поставила хипер-врска до спорната содржина (без да ја поддржи или повтори); (iv) дали знаела или можела разумно да знае дека спорната содржина била клеветничка или на друг начин незаконска; (v) дали дејствувала со чесни намери,

ја почитувала новинарската етика и ја спровела анализата што се очекува во одговорното новинарство? (*Magyar Jeti Zrt против Унгарија*, § 77).

603. Во околностите на предметот *Magyar Jeti Zrt против Унгарија*, Судот забележува дека во домашното право, поставувањето хипер-врска претставува ширење информации и подразбира објективна одговорност за лицето што ја вметнува, што може да има негативни последици за текот на информации на Интернет, што ги тера авторите и издавачите на статии во целост да се воздржат од поставување хипер-врски до материјал врз чија променлива содржина немаат никаква контрола. Затоа, тоа би можело, директно или индиректно, да има ефект на обесхрабрување врз слободата на изразување на Интернет (§§ 83-84).

5. „Обврски, одговорности“ и изданија на печатот на Интернет

604. Во врска со обезбедувањето сигурни и точни информации во согласност со новинарската етика, Судот го наведува начелото дека кога објавува на Интернет, печатот има поголема одговорност, и нагласува дека во свет каде што поединецот се соочува со огромен обем информации што се пуштаат во оптек преку традиционалните и електронските медиуми и каде што се вклучени сè повеќе актери, следењето на придружувањето до новинарската етика добива дополнителна важност (*Штол против Швајцарија* [ГСС], § 104). Кога се разгледуваат „должностите и одговорностите“ на еден новинар, потенцијалното влијание на медиумот во прашање е важен фактор и методите за објективно и балансирано известување може значително да варираат зависно, меѓу другото, од медиумите за кои станува збор (*Delfi AS против Естонија* [ГСС], § 134).

605. Исто така, обврската на печатот да работи во согласност со начелата за одговорно новинарство со тоа што ќе обезбеди прецизност на објавените историски, а не минливи, информации, веројатно е построга кога објавувањето на материјалот не е итно (*Times Newspapers Ltd против Обединетото Кралство (бр. 1 и бр. 2)*, § 45).

606. Така, според Судот, кога на весникот му е укажано дека е поведена постапка за клевета во врска со истата статија објавена во пишаниот печат, обврската да се објави соодветна квалификација за статија содржана во архива на Интернет не претставува несразмерно мешање во правото на слобода на изразување (*Times Newspapers Ltd против Обединетото Кралство (бр. 1 и бр. 2)*, § 47).

607. Наспроти тоа, одговорното новинарство не бара печатот да ги отстрани од своите архиви на Интернет сите траги од изданија за коишто во минатото имало конечна судска одлука дека претставуваат клевета (*Венџиновски и Смолчевски против Полска*, §§ 60-68, за усогласеноста да се чува во архивите на Интернет на весникот статија за којашто има одлука дека е клеветничка, според Член 8; за потребата да се анонимизира архивиран материјал на Интернет за судење и кривична пресуда, видете *М.Л. и В.В. против Германија*).

608. Исто така, уредникот на сајт на Интернет не може да се смета за одговорен за објавување наводи за сексуална злоупотреба на деца против избран кандидат, имајќи предвид дека се погрижил предметната статија да биде напишана во согласност со новинарските обврски да се проверат наводите (*Олафсон против Исланд*). На крај, новинарските „обврски и одговорности“ не содржат обврска за претходно известување на субјектот на веста за намерата за објавување со цел да им се овозможи на засегнатите лица да побараат привремена забрана за да го спречат објавувањето (*Мозли против Обединетото Кралство*, §§ 125-129).

609. Важно е да се забележи дека обврските и одговорностите на новинарите во остварувањето на нивната слобода на изразување може да важат и кога објавуваат информации на Интернет под своето име, вклучително и на други сајтови, освен тој на нивниот весник - особено на слободно достапни форуми на Интернет (за тоа видете *Фатулајев против Азербејџан*, §§ 94-95).

В. Блокирање пристап до Интернет

610. Судот има одлучувано во неколку наврати за усогласеноста со Член 10 на мерки од државните органи за блокирање пристап до некои сајтови на Интернет.

Во суштина, жалителите се жалеле на споредните ефекти од мерката за блокирање.

611. Во врска со блокирањето на сајтот за видео снимки *YouTube*, Судот забележува дека жалителите, иако биле само корисници коишто не биле директна цел на одлуката да се блокира пристапот до *YouTube*, можеле легитимно да тврдат дека спорната мерка им влијаела на правото да примаат и пренесуваат информации или идеи бидејќи биле активни корисници на *YouTube* и бидејќи оваа платформа е единствена поради своите карактеристики, достапност и, пред сè, потенцијалното влијание, и дека жалителите немале други алтернативи ([Џенгиз и други против Турција](#), §§ 51, 53, 55; видете и [Ахмет Јулдирим против Турција](#), §§ 49 и 55, за фактот дека било невозможно едно лице да пристапи до својот вебсајт хостиран на сервисот *Google Sites*).

612. Наспроти тоа, Судот се произнел дека самиот факт што жалителот - како и други турски корисници на предметните вебсајти - трпел индиректно влијание од мерка за блокирање против два вебсајти за споделување музика не е доволен тој да се смета за „жртва“ ([Акдениз против Турција](#) (одл.), § 24).

613. Во врска со тоа дали мерката за блокирање била оправдана, Судот се произнел дека иако такви претходни ограничувања начелно не се спротивни на Конвенцијата, тие сепак мора да претставуваат дел од особено строга законска рамка што обезбедува и строга контрола на опсегот на забраната и делотворно судско преиспитување за да се спречи евентуална злоупотреба. Судското преиспитување на една таква мерка, засновано на вагање на конкурентните интереси и наменето да најде баланс меѓу нив, е незамисливо без рамка што утврдува прецизни и конкретни правила за примената на превентивното ограничување на слободата на изразување ([Ахмет Јулдирим против Турција](#), § 64; [Џенгиз и други против Турција](#), § 62, во врска со слободата за примање и пренесување информации и идеи).

614. Судот ја нагласува, особено, потребата да се извагаат разните интереси, особено преку оценување на потребата да се блокира сиот пристап до некои сајтови (*Ахмет Јилдирим против Турција*, § 66) и забележува дека властите требало да го земат предвид, меѓу другите аспекти, фактот дека една таква мерка, со тоа што прави големо количество информации недостапни, неизбежно сериозно ќе ги ограничи правата на корисниците на Интернет и ќе има значителен спореден ефект (*ibid.*; *Џенгиз и други против Турција*, § 64).

615. Во предметот *Каблис против Русија*, Судот одлучувал дали претходното ограничување објави на Интернет што поттикнуваат учество во неовластен јавен настан било во согласност со Член 10 од Конвенцијата. Тој се произнел дека требало да биде можно да се добие судско преиспитување на мерките за блокирање пред да се случи предметниот настан. Информациите содржани во објавите биле лишени од секаква вредност и интерес по тој датум, а укинувањето на мерката за блокирање во судското преиспитување во таа фаза би било безначајно (§ 96). Исто така, во овој предмет и во предметот *Елвира Дмитријева против Русија*, Судот смета дека фактот што жалителите повредиле законска забрана со тоа што објавиле повик на Интернет за учество во јавен настан што се одржува наспроти утврдената процедура не бил доволен сам по себе да оправда мешање во нивната слобода на изразување (§§ 103 и 84, поодделно).

Г. Пристап до Интернет и лица лишени од слобода

616. Судот имал можност да одлучува за одбивање, врз основа на заштита на правата на другите и спречување нереди и криминал, да им се дозволи на затвореници да имаат пристап, преку Интернет, до информации објавени на конкретни сајтови, коишто биле слободно достапни во јавната сфера.

617. Судот нагласува дека Член 10 не наметнува општа обврска за обезбедување пристап до Интернет или конкретни сајтови на Интернет за затвореници (*Јанковскис против Литванија*, § 55; *Калда против Естонија*, § 45), но се произнел дека имало мешање во остварувањето на правото на жалителите да примаат

информации и утврдил повреда на Член 10. Притоа, заклучокот се заснова, особено, на природата и потеклото на релевантните информации и на тоа што домашните органи не извршиле доволно темелно разгледување на поединечните ситуации на затворениците, и соодветно на тоа забележува дека на жалителот му бил потребен пристап за да си ги заштити правата во контекст на домашната судска постапка (*Калда против Естонија*, § 50) и дека не било неразумно да се смета дека предметните информации биле директно релевантни за интересот на жалителот да добие образование, што пак било релевантно за неговата рехабилитација и последователна ресоцијализација (*Јанковскис против Литванија*, § 59).

XIV. Плурализам и слобода на изразување

618. Судот смета дека не може да има демократија без плурализам (*Centro Europa 7 S.r.l. и Ди Стефано против Италија* [ГСС], § 129). Една од главните карактеристики на демократијата е можноста што таа ја нуди да се решаваат проблемите на земјата преку дијалог, без прибегнување кон насилство (*Маноле и други против Молдавија*, § 95). Според гледиштето на Судот, дури и во вонредна состојба, којашто е легален режим чија цел е да се врати нормалниот режим со гарантирање на темелните права, земјите-потписнички мора да имаат предвид дека сите преземени мерки треба да имаат за цел да го заштитат демократскиот поредок од законите кон него и дека треба да се преземат сите напори да се заштитат вредностите на едно демократско општество, како плурализам, толеранција и слободоумност (*Шахин Алпај против Турција*, § 180).

619. Демократијата успева со слобода на изразување. Во суштината на демократијата е да се дозволи да се предлагаат и да се дискутира за разновидни политички програми, дури и за оние што го оспоруваат начинот на кој државата моментално се организира, под услов да не ѝ наштетуваат на самата демократија (*Centro Europa 7 S.r.l. и Ди Стефано против Италија* [ГСС], § 129; *Маноле и други против Молдавија*, § 95; *Социјалистичка партија и други против Турција*, §§ 41, 45 и 47).

620. Со оглед на важноста на она што е предмет на Член 10, државата е крајниот гарант на плурализмот (*Animal Defenders International против Обединетото Кралство* [ГСС], § 101; *Маноле и други против Молдавија*, § 99; *Informationsverein Lentia и други против Австрија*, § 38).

621. Судот смета дека во областа на аудиовизуелната радиодифузија, горенаведените начела ѝ задаваат обврска на државата да обезбеди, прво, јавноста да има пристап преку телевизија и радио до непристрасни и точни информации и разни мислења и коментари што се одраз, *inter alia*, на

разновидноста на политичките ставови во земјата и, второ, новинарите и другите професионалци што работат во аудиовизуелните медиуми да не се спречуваат во пренесувањето на тие информации и коментари (*Маноле и други против Молдавија*, § 100).

622. Плурализмот како суштинска вредност на демократијата е нагласен во судската пракса на Судот за Член 10 од Конвенцијата во повеќе области, а особено во оние наведени подолу.

А. Општи начела за плурализмот во аудиовизуелните медиуми

623. Слободата на изразување втемелена во став 1 од Член 10 претставува еден од суштинските темели на едно демократско општество и е еден од основните услови за неговиот напредок (*Лингенс против Австрија*, § 41). Слободата на печатот и другите новински медиуми ѝ дава на јавноста еден од најдобрите начини да дознава и да оформува мислење за идеите и ставовите на политичките лидери. Печатот има должност да пренесува информации и идеи за политички прашања и за други теми од јавен интерес. Тој не само што има задача да пренесува такви информации и идеи, туку и јавноста има право да ги прима (видете, на пример, *Хендисајд против Обединетото Кралство*, § 49, и *Лингенс против Австрија*, §§ 41-42).

624. Аудиовизуелните медиуми, како радиото и телевизијата, имаат особено важна улога во овој поглед. Поради нивната моќ да пренесуваат пораки преку тон и слика, тие медиуми имаат непосреден и посилен ефект од печатените (*Animal Defenders International против Обединетото Кралство* [ГСС], § 119; *Педерсен и Бадзгор против Данска* [ГСС], § 79; *Јерсилд против Данска*, § 31). Функцијата на телевизијата и радиото како познати извори на забава во интимноста на домот на слушателот или гледачот дополнително го зајакнува нивното влијание (*Маноле и други против Молдавија*, § 97; *Марфи против Ирска*, § 74). Дополнително, особено

во зафрлени места, телевизијата и радиото може да се полесно достапни одошто другите медиуми (*Маноле и други против Молдавија*, § 97).

625. Судот смета дека во областа на аудиовизуелното емитување, почитувањето на начелото на плурализам претпоставува и обврска на државата да обезбеди, прво, јавноста да има пристап преку телевизија и радио до непристрасни и точни информации и разновидни мислења и коментари, коишто ја одразуваат, *inter alia*, разновидноста на политичките гледишта во земјата (*Маноле и други против Молдавија*, § 20). Изборот на начинот на кој ќе се постигнат тие цели мора да варира зависно од локалните услови и затоа тоа спаѓа во маргината на уважување на државата.

626. Кога една држава решава да основа јавен радиодифузен систем, од начелата зададени погоре произлегува дека домашните закони и практики мора да гарантираат дека системот дава плуралистичка услуга. Особено кога приватните станици се сè уште преслаби да понудат вистинска алтернатива и затоа јавната или државна организација е единствениот или доминантен радиодифузер во некоја земја или регион, за соодветното функционирање на демократијата е неопходно тој да пренесува непристрасни, независни и балансираны вести, информации и коментари и, освен тоа, да обезбеди форум за јавна дискусија каде што може да се изрази што поширок спектар на гледишта и мислења (*Маноле против Молдавија*, § 101).

627. Во предметот *Маноле и други против Молдавија*, во текот на релевантниот период, сите жалители биле новинари, уредници или продуценти; тие се пожалиле за својата слобода на изразување и недоволните статутарни гаранции во однос на независноста на јавниот радиодифузен сервис што практично уживал монопол во земјата. Судот во овој предмет повторува дека, според условите зададени во Член 10 § 2, новинарите имаат право да пренесуваат информации. Заштитата на Член 10 ги опфаќа и вработените новинари и други медиумски работници. Вработен новинар може да тврди дека е директно погоден од општо правило или политика

коишто ги применува работодавачот и коишто ја ограничуваат новинарската слобода. Санкција или друга мерка што ја презема работодавачот против вработен новинар може да претставува мешање во слободата на изразување (§§ 103 и 111; видете и *Фунтес Бобо против Шпанија*, § 38).

628. Во предмет во врска со дисциплинско разрешување новинарка од јавен радио сервис, Судот ги зел предвид општите начела за плурализам во аудиовизуелните медиуми и за правото на јавните дифузери да утврдуваат уредувачка политика, во склад со јавниот интерес, и нивната одговорност за изјавите во етер. Судот одлучил дека својството на жалителката како новинарка не ѝ дава автоматски право без контрола да води политика спротивна на зацртаната од работодавачот, што претставува прекршување на легитимните уредувачки одлуки што ги донела управата (*Ненкова-Лалова против Бугарија*, §§ 59-60).

Б. Медиумски плурализам и избори

629. Слободните избори и слободата на изразување, и особено слободата на политичка дебата, се темелот на секоја демократија. Двете права се меѓусебно поврзани и се зајакнуваат едно со друго. Во предизборниот период, особено е важно да е дозволен слободен проток на секакви мислења и информации (*Орловскаја Искра против Русија*, § 110; *Челцова против Русија*, § 96; *Длуголенци против Полска*, § 40; *Боуман против Обединетото Кралство* [ГСС], § 42). Ова начело се применува и за државни и за локални избори (*Челцова против Русија*, § 96; *Кејецењ против Полска*, § 48).

630. Следствено, улогата на печатот како чувар на јавниот интерес не е помалку важна во време на избори. Според Судот, оваа улога опфаќа независно остварување на слободата на печатот врз основа на слободен уредувачки избор со цел да се пренесат информации и идеи за теми од јавен интерес. Особено, дискусијата на кандидатите за своите програми придонесува за правото на јавноста да прима информации и ја зајакнува способноста на гласачите да направат

информиран избор меѓу кандидатите за функција (*Орловскаја Искра против Русија*, § 130).

631. Судот повторува дека политичката дебата за прашања од општ интерес е област во којашто ограничувањата на слободата на изразување треба да се толкуваат тесно (*Лопиш Гомиш да Силва против Португалија*, § 33).

632. Во контекст на предизборните дебати, Судот му придава особено значење на непреченото остварување на слободата на говор од страна на кандидатите (*Кудешкина против Русија*, § 87).

633. Во врска со *travaux préparatoires* за Член 3 од Протокол 1, Судот нагласува дека изразот „услови што ќе обезбедат слободно изразување на мислењата на луѓето при изборот на законодавната власт“ во суштина го подразбира - освен слободата на изразување (веќе заштитена со Член 10 од Конвенцијата) - начелото на еднаквост на третманот на сите граѓани во остварувањето на нивното право на глас и нивното право да се кандидираат на избори (*Матје-Моин и Клерфот против Белгија*, § 54).

634. Во извесни околности, двете права може да се судрат и во периодот пред или во текот на избори може да се смета дека е неопходно да се наметнат извесни ограничувања, од тип што обично не би бил прифатлив, врз слободата на изразување за да се обезбеди „слобода на изразувањето на мислењето на луѓето при изборот на законодавната власт“. Судот уважува дека во наоѓањето баланс меѓу овие две права, земјите-потписнички имаат маргина на уважување, како што е тоа вообичаено во врска со организацијата на избирачките системи (*Animal Defenders International против Обединетото Кралство* [ГСС], § 123; *Оран против Турција*, § 52; *Боуман против Обединетото Кралство* [ГСС], § 43).

В. Прописи за платено рекламирање

635. Судот уважува дека моќните финансиски групи можат да стекнат конкурентска предност во областа на комерцијалното рекламирање и со тоа може да извршат

притисок и на крај и да ја попречат слободата на радио и телевизиските станици што ги емитуваат рекламите. Тој смета дека таквите ситуации ја поткопуваат темелната улога на слободата на изразување во едно демократско општество што е втемелена во Член 10 од Конвенцијата (*VgT Verein gegen Tierfabriken против Швајцарија*, § 73).

636. Судот се произнел дека купувањето рекламен простор во етерот обично има пристрасна цел што е во полза на небалансирана употреба од страна на групите со повеќе ресурси од другите (*Марфи против Ирска*, § 74). Медиумскиот плурализам е особено загрозен во областа на рекламирањето ако спорните реклами се со политичка (*Animal Defenders International против Обединетото Кралство* [ГСС]) или религиозна (*Марфи против Ирска*) природа.

637. Судот забележува дека нема европски консензус како да се регулираат платените политички реклами во радиодифузијата (*Animal Defenders International против Обединетото Кралство* [ГСС], § 123). Тоа ја проширува маргината на уважување, која е обично тесна, што им се дава на државите во однос на ограничувањето на изразувањето јавен интерес (*ibid.*, § 123; *TV Vest AS & Rogaland Pensjonistparti против Норвешка*, § 67; *Société de conception de presse et d'édition u Понсон против Франција*, §§ 57 и 63). Во предметот *Animal Defenders International против Обединетото Кралство* [ГСС], Судот забележува дека интересите што треба да се извагаат во однос на политичкото рекламирање се, од една страна, правото на жалителот НВО да пренесува информации и идеи од општ интерес што јавноста има право да ги прима и, од друга страна, желбата на властите да ги заштити демократските дискусија и процес од искривување од страна на моќни финансиски групи со поволен пристап до влијателни медиуми. Тој уважува дека тие групи можат да стекнат конкурентски предности во областа на платеното рекламирање и со тоа да ја попречат слободната и плуралистичка дискусија, чијшто конечен гарант останува државата (§ 112).

638. Заштитата на медиумскиот плурализам во областа на политичкото рекламирање е особено висока во ситуации каде што главните партии добиваат значително време во етер, додека помалите партии едвај се спомнуваат. Во такви ситуации, Судот се произнел дека затоа платеното рекламирање на телевизија било единствен начин мала партија да ја пренесе својата порака до јавноста преку тој медиум, иако тоа било забрането со закон (*TV Vest AS & Rogaland Pensjonistparti против Норвешка*, § 73). Пристапот до алтернативни медиуми е клучен фактор во оценувањето на сразмерноста на ограничувањето пристап до други потенцијално корисни медиуми како радио или телевизиски дебатни програми, печатени медиуми и социјални медиуми (*Animal Defenders International против Обединетото Кралство* [ГСС], § 124).

639. Судот исто така го штити медиумскиот плурализам во контекст на религиозното рекламирање со цел да се заштити целта да се промовира неутралност во емитувањето и да се обезбеди еднакво рамниште за игра за сите религии (*Марфи против Ирска*, § 78). Во врска со тоа, тој прифаќа дека би било тешко да се оправда одредба што дозволува една религија да се рекламира, а друга не, и дека би било тешко правично, објективно и доследно да се применува одредба што дозволува државата или кој било орган назначен од неа да го филтрира неприфатливото или прекумерно религиозното рекламирање (*ibid.*, § 77). Сепак, логично било државата да смета дека е веројатно дека дури и ограничена слобода за рекламирање повеќе би била во полза на доминантната религија одошто на оние религии со значително помалку приврзаници и ресурси (*ibid.*, § 78).

Г. Дистрибуција на аудиовизуелни извори

640. Според третата реченица од Член 10 § 1, државите може преку режим на дозволи за работа да го регулираат начинот на кој радиодифузната дејност се организира на нивната територија, особено во техничките аспекти (*Centro Europa 7 S.r.l. и Ди Стефано против Италија* [ГСС], § 139). Доделувањето дозвола може да се предуслови со други елементи, како на пример, природата и целите на

предложениот канал, неговата потенцијална публика на национално, регионално или локално ниво, правата и потребите на конкретна публика и обврските што произлегуваат од меѓународните правни инструменти (*Демут против Швајцарија*, § 33; *Centro Europa 7 S.r.l. и Ди Стефано против Италија [ГСС]*, § 139).

641. Тоа може да доведе до мешање чии цели ќе бидат легитимни според третата реченица од Член 10 § 1, иако не одговараат на ниту една од целите од став 2, и сепак нивната усогласеност со Конвенцијата мора да се оценува во светлина на другите услови од став 2 (*Демут против Швајцарија*, § 33; *Tele 1 Privatfernsehgesellschaft mbH против Австрија*, § 25; *Informationsverein Lentia и други против Австрија*, § 32).

642. Судот во повеќе предмети се произнел дека одбивањето да се додели радиодифузна дозвола (видете, меѓу многу други примери, *Informationsverein Lentia и други против Австрија*, § 27; *Radio ABC против Австрија*, § 27; *United Christian Broadcasters Ltd против Обединетото Кралство* (одл.); *Glas Nadezhda EOOD и Еленков против Бугарија*, § 42) или да се одобри емитувањето телевизиска програма (*Левек против Франција* (одл.); *Демут против Швајцарија*, § 30) претставува мешање во остварувањето на правата загарантирани со Член 10 § 1 од Конвенцијата.

643. Судот смета дека како последица од техничкиот напредок во изминатите децении, оправдувањето за овие ограничување денес не може веќе да бидат елементи поврзани со бројот на достапни фреквенции и канали; пред сè, не може да се тврди дека нема еквивалентни решенија што ограничуваат во помала мера (*Informationsverein Lentia и други против Австрија*, § 39).

644. Во врска со маргината на уважување што им се дава на државите, Судот смета дека тоа е од суштинска важност во нестабилна област како комерцијалната радиодифузија и дека, како последица од тоа, стандардите за разгледување може да бидат помалку строги (*Демут против Швајцарија*, § 42; *Markt intern Verlag GmbH и Клаус Беерман против Германија*, § 33).

645. Кога се утврдува просторот на маргината на уважување што ја имаат државните органи, неопходно е и да се има предвид политичката структура на земјата-потписничка, како и нејзиниот културен и лингвистички плурализам, особено кога тие фактори, што особено го поттикнуваат плурализмот во радиодифузијата, може легитимно да се земат предвид кога се одобрува радио и телевизиско емитување (*Демут против Швајцарија*, § 44).

646. Понатаму, начелото на правичност во постапката и процедуралните гаранции се применуваат и во контекст на одбивањето радиодифузна дозвола, како и за откривање на причините за таа одлука поради државната безбедност (*Aydođan and Dara Radyo Televizyon Yayinxilik Anonim Őirketi против Турција*, § 43).

Д. Транспарентност за сопственоста на медиумите

647. Судот вели дека за да се обезбеди вистински плурализам во аудиовизуелниот сектор во едно демократско општество, не е доволно да се обезбеди постоењето на неколку канали или теоретската можност потенцијални оператори да влезат на аудиовизуелниот пазар. Неопходно е радиодифузерите да имаат делотворен пристап до тој пазар за да се гарантира разновидност на севкупната програмска содржина и колку што е можно да се одразат различните мислења во општеството (*Centro Europa 7 S.r.l. и Ди Стефано против Италија* [ГСС], § 130).

648. Една ситуација каде што на една моќна економска или политичка група во едно општество ѝ е дозволено да добие доминантна положба во аудиовизуелните медиуми и со тоа да врши притисок врз радиодифузерите и на крај да ја попречи нивната уредувачка слобода ја поткопува суштинската улога на слободата на изразување во едно демократско општество што е втемелена во Член 10 од Конвенцијата, особено кога таа служи за да се пренесуваат информации и идеи од општ интерес што јавноста и има право да ги прима (*Маноле и други против Молдавија*, § 98).

649. Судот забележува дека во чувствителен сектор како аудиовизуелните медиуми, освен негативната обврска за немешање, државата има позитивна

обврска да воведи соодветна законодавна и административна рамка за да се гарантира делотворниот плурализам (*Centro Europa 7 S.r.l. u Ди Стефано против Италија* [ГСС], § 134).

650. Судот се произнел дека позитивната обврска да се утврди соодветна законодавна и административна рамка за да се гарантира делотворен плурализам е особено пожелна кога националниот аудиовизуелен систем се карактеризира со дуопол (*Centro Europa 7 S.r.l. u Ди Стефано против Италија* [ГСС], § 134) или, уште повеќе, со монопол. Во втората ситуација, Судот се произнел дека поради рестриктивната природа, режим на дозволи што му дава на јавниот радиодифузер монопол врз достапните фреквенции не може да се оправда, освен ако може да се покаже дека има горлива потреба за тоа (*Маноле и други против Молдавија*, § 98; *Informationsverein Lentia u други против Австрија*, § 39).

651. Во својата судска пракса, Судот упатува на *Препораката CM/Rec (2007)2* на Комитетот на министри на Советот на Европа за медиумски плурализам и разновидност на медиумската содржина (*Centro Europa 7 S.r.l. u Ди Стефано против Италија* [ГСС], § 134). Во врска со јавните сервисни медиуми, тој упатува и на стандардите за јавни радиодифузни сервиси договорени од страна на земјите-потписнички преку Комитетот на министри на Советот на Европа, коишто даваат насоки за пристапот што треба да се усвои во толкувањето на Член 10 во оваа област (*Маноле и други против Молдавија*, §§ 102 и 51-54).

Ѓ. Плурализам и слобода на изразување на малцинства

652. Судот смета дека не би било во согласност со основните вредности на Конвенцијата ако остварувањето на правата од Конвенцијата од страна на малцинска група се предуслови со прифаќање од мнозинството (*Алексејев против Русија*, § 81). Во тој случај, правата на слобода на вера, изразување и собирање на малцинската група би станале само теоретски, а не практични и делотворни како што е уредено со Конвенцијата (*ibid.*, § 81; *Барнакевич против Русија*, § 31).

653. Судот прави важна разлика меѓу почитување на јавната поддршка во полза на проширување на опсегот на гаранциите од Конвенцијата и ситуација каде што се потпира на таа поддршка за да се стесни опсегот на материјална заштита (*Бажев и други против Русија*, §§ 70-71).

654. Во предметот *Sekmadienis Ltd. против Литванија*, каде што на компанијата жалител ѝ било наредено да плати глоба затоа што пуштила реклами за облека со религиозни фигури, Судот забележал дека единствената религиозна група што била консултирана во домашната постапка била римокатоличката црква, и покрај присуството на разни други христијански и нехристијански религиозни заедници во земјата (§ 80). Тој се произнел дека дури и Владата да има право кога вели дека рекламите биле навредливи за мнозинството од литванското население од христијанска вероисповед, би било против основните вредности на Конвенцијата ако остварувањето на правата од Конвенцијата од страна на малцинска група се предуслови со прифаќање од мнозинството (§ 82).

XV. Член 10 во однос на други одредби од Конвенцијата и нејзините протоколи: меѓузависност, преклопување

655. Некогаш ист настан влегува во опсегот и на Член 10 и на друга одредба од Конвенцијата. Ова ситуација го има наведено Судот или да разгледува даден предмет само според одредбата од Конвенцијата за којашто смета дека е најрелевантна во однос на конкретните околности на предметот и што е еднакво на *lex specialis*, или пак да ја разгледува жалбата според едната одредба и „во светлина“ на втората одредба, или да ги разгледува предметните прашања според двата члена.

1. Член 8 од Конвенцијата

656. Во еден предмет во врска со набљудувањето новинари и наредба тие да ги предадат документите што можат да ги идентификуваат нивните извори, Судот се произнел дека законот не предвидел заштитни мерки соодветни на овластувањата за набљудување употребени против жалителите со цел да се откријат нивните новинарски извори, и утврдил повреда на Член 8 и 10 врз основа на истите факти (*Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. и други против Холандија*, § 102; видете ја и оценката на Судот во споредлив контекст: *Saint-Paul Luxembourg S.A. против Луксембург*, § 44; *Ернст и други против Белгија*, § 116; *Нагла против Латвија*, § 101).

2. Член 9 од Конвенцијата

657. Во неколку предмети каде што жалителите се повикале и на Член 9 и на Член 10 од Конвенцијата, Судот решил да ги разгледа поднесените жалби само според Член 10, и со тоа го лишил од смисла наводот за повреда на Член 9 (видете, на пример, за забрана од надлежно државно тело за емитување платена реклама за религиозно прашање од страна на приватна радио станица, *Марфи против Ирска*, § 71; за надлежно тело што одбило да ѝ издаде радиодифузна дозвола на христијанска радио станица, *Glas Nadezhda EOOD и Еленков против Бугарија*, § 59; во врска со кривична пресуда за јавно поттикнување криминал преку навредлив говор насочен против „неверници“, *Кутлулар против Турција*, §§ 35 и 48). За предмет каде што Судот се произнел дека слободата на изразување и слободата на вероисповед се тесно поврзани и соодветно одлучил да ги разгледува жалбите според Член 10, толкувано, по потреба, во светлина на Член 9, видете *Religious Community of Jehovah's Witnesses против Азербејџан*, § 24).

658. Судот исто така повремено има разгледувано жалби единствено според Член 9 и има одбиено да ги разгледува истите жалби според Член 10 (*Кокинакис против Грција*, § 55); *Членови на Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses и други против Грузија*, § 144; *Насиров и други против Азербејџан*, § 77).

3. Член 11 од Конвенцијата¹⁸

659. Во предметот *Women on Waves и други против Португалија*, Судот на почетокот забележува дека прашањето на слобода на изразување било тешко да се оддели од слободата на собирање и повторил дека заштитата на лични мислења, гарантирана со Член 10, е една од целите на слободата на мирно собирање втемелена во Член 11 од Конвенцијата (§ 28). Судот одлучил дека било полесно да се разгледува предметната ситуација само според Член 10. Сепак, тој пристап не го спречува Судот да го земе предвид, по потреба, Член 11 од Конвенцијата при разгледувањето и толкувањето на Член 10 (*Швабе и М.Г. против Германија*, § 101; *Езелан против Франција*, § 37; *Карадемирџи и други против Турција*, § 26; *Новикова и други против Русија*, § 91; за односот меѓу овие две одредби од Конвенцијата, видете и *Елинггер против Австрија*, § 38; *Дјавит Ан против Турција*, § 39).

4. Член 2 од Протокол 1

660. Во предметот *Ирфан Темел и други против Турција*, во врска со привременото суспендирање студенти затоа што побарале од универзитетските власти да понудат факултативни курсеви по курдски јазик, биле повикани и Член 10 од Конвенцијата и Член 2 од Протокол 1; Судот решил да ја толкува втората одредба во светлина на првата (видете и *Чолгечен и други против Турција*).

661. Наспроти тоа, во предмет во врска со одбивањето да им се дозволи на затвореници да користат компјутер или да пристапат на Интернет, во простории посебно наменети за таа цел од страна на затворската управа, за да го продолжат своето факултетско образование, Судот го разгледувал предметот според првата реченица од Член 2 од Протокол 1 (*Мехмет Решит Арслан и Орхан Бинѓол против Турција*, § 42).

¹⁸ Видете и [Водич за Член 11](#), Глава 1 Б.

5. Член 3 од Протокол 1

662. Судот во повеќе наврати ја нагласува меѓузависноста во едно демократско општество меѓу слободата на изразување и правото на слободни избори. Особено, во предметот *Орловскаја Искра против Русија*, се произнел дека било соодветно да се разгледува правото на слобода на изразување на жалителката во светлина на правото на слободни избори, заштитено со Член 3 од Протокол 1, коишто се клучни за да се постават и одржат темелните на една делотворна и значајна демократија што се води со владеењето на правото (§ 110; видете и *Херст против Обединетото Кралство (бр. 2)* [ГСС], § 58).

663. Слободата на изразување е еден од „условите што ќе го обезбедат изразувањето на мислење на луѓето при изборот на законодавната власт“ (*Мамје-Моин и Клерфот против Белгија*, §§ 42 и 54). Поради таа причина, Судот смета дека е особено важно во предизборниот период да се дозволи слободен проток на мислења и информации од секаков вид. Тој исто така вели дека во извесни околности, овие две права може да дојдат во судир и може да се смета дека е неопходно, во период пред или во текот на избори, да се наметнат извесни ограничувања, од тип што обично не би бил прифатлив, врз слободата на изразување за да се обезбеди слободно изразување на мислењата на луѓето при изборот на законодавната власт (*Боуман против Обединетото Кралство* [ГСС], §§ 41-43). Судот уважува дека при наоѓањето баланс меѓу овие две одредби, земјите-потписнички имаат маргина на уважување како и вообичаено во однос на организирањето на својот изборен систем (*Animal Defenders International против Обединетото Кралство*, § 111; *Мамје-Моин и Клерфот против Белгија*, § 54; *TV Vest AS & Rogaland Pensjonistparti против Норвешка*, § 62; *Орловскаја Искра против Русија*, § 134).

Список на цитирани предмети

Судската пракса цитирана во овој Водич упатува на пресуди или одлуки донесени од Судот и на одлуки или извештаи на Европската комисија за човекови права („Комисијата“).

Освен ако е наведено поинаку, сите референци се на пресуди според меритумот даден од Советот на Судот. Кратенката „(одл.)“ укажува дека се цитира одлука на Судот, а „[ГСС]“ дека за предметот одлучувал Големиот судски совет.

Пресудите на Советот што не биле конечни во смисла на Член 44 од Конвенцијата кога било објавено ова издание се обележани со ѕвездичка (*) во списокот подолу. Член 44 § 2 од Конвенцијата вели: „Пресудата на Советот е конечна (а) кога страните ќе се произнесат дека нема да бараат предметот да се упати до Големиот судски совет; или (б) три месеци по датумот на пресудата, ако не е побарано упатување на предметот до Големиот судски совет; или (в) кога комисијата на Големиот судски совет ќе го одбие барањето за упатување според Член 43“. Во предмети каде што барањето за упатување е прифатено од страна на комисијата на Големиот судски совет, конечна е пресудата на Големиот судски совет, а не онаа на Советот.

Хипер-врските до предметите цитирани во електронската верзија на Водичот водат до базата на податоци *HUDOC* (<https://hudoc.echr.coe.int>), којашто дава пристап до судската пракса на Судот (пресуди и одлуки на Големиот судски совет, Советот и Комисијата, комуницирани предмети, советодавни мислења и правни резимеа од Билтенот за судска пракса (*Case-law Information Note*)) и на Комисијата (одлуки и извештаи), како и до резолуциите на Комитетот на министри.

Судот ги донесува пресудите и одлуките на англиски и/или француски јазик, неговите два службени јазици. На *HUDOC* исто така има преводи на голем број важни предмети на повеќе од триесет неслужбени јазици, како и врски до околу сто збирки на судска пракса на Интернет изготвени од трети лица.

—А—

A. v. Norway, бр. 28070/06, 9 април 2009

A.B. v. Switzerland, бр. 56925/08, 1 јули 2014

Açık and Others v. Turkey, бр. 31451/03, 13 јануари 2009

Ahmed and Others v. the United Kingdom, 2 септември 1998, *Извештаи за пресуди и одлуки* 1998-VI

Ahmet Yıldırım v. Turkey, бр. 3111/10, ЕСЧП 2012

Akdaş v. Turkey, бр. 41056/04, 16 февруари 2010

Akdeniz v. Turkey (одл.), бр. 20877/10, 11 март 2014

Aksu v. Turkey [ГСС], бр. 4149/04 и 41029/04, ЕСЧП 2012

Albayrak v. Turkey, бр. 38406/97, 31 јануари 2008

Aleksey Ovchinnikov v. Russia, бр. 24061/04, 16 декември 2010

Alekseyev v. Russia, бр. 4916/07 и 2 други, 21 октомври 2010

Ali Gürbüz v. Turkey, бр. 52497/08 и 6 други, 12 март 2019

Allenet de Ribemont, 10 февруари 1995, Серија А бр. 308

Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, бр. 72562/10, 22 февруари 2018

Altıntaş v. Turkey, бр. 50495/08, 10 март 2020

Altuğ Taner Akçam v. Turkey, бр. 27520/07, 25 октомври 2011

Alves da Silva v. Portugal, бр. 41665/07, 20 октомври 2009

Amihalachioaie v. Moldova, бр. 60115/00, ЕСЧП 2004-III

Amorim Giestas and Jesus Costa Bordalo v. Portugal, бр. 37840/10, 3 април 2014

Amuur v. France, 25 јуни 1996, *Извештаи за пресуди и одлуки* 1996-II

André and Another v. France, бр. 18603/03, 24 јули 2008

Animal Defenders International v. the United Kingdom [ГСС], бр. 48876/08, ЕСЧП 2013
(извадоци)

Annen v. Germany, бр. 3690/10, 26 ноември 2015

Anthony France and Others v. the United Kingdom (одл.) [комисија], бр. 25357/16 и 3
други, 26 септември 2017

Arnarson v. Iceland, бр. 58781/13, 13 јуни 2017
Arrigo and Vella v. Malta (одл.), бр. 6569/04, 10 мај 2005
Arrowsmith v. the United Kingdom, бр. 7050/75, Извештај на Комисијата од 12
октомври 1978, Одлуки и извештаи 19
Arslan v. Turkey [ГСС], бр. 23462/94, 8 јули 1999
Artun and Güvener v. Turkey, бр. 75510/01, 26 јуни 2007
Ashby Donald and Others v. France, бр. 36769/08, 10 јануари 2013
Aslı Güneş v. Turkey (одл.), бр. 53916/00, 13 мај 2004
*Atamanchuk v. Russia**, бр. 4493/11, 11 февруари 2020
Aurelian Oprea v. Romania, бр. 12138/08, 19 јануари 2016
Axel Springer AG v. Germany [ГСС], бр. 39954/08, 7 февруари 2012
Axel Springer AG v. Germany (бр. 2), бр. 48311/10, 10 јули 2014
Axel Springer SE and RTL Television GmbH v. Germany, бр. 51405/12, 21 септември
2017
Aydar v. Turkey (одл.), бр. 32207/96, 1 јули 2003
Aydın Tatlav v. Turkey, бр. 50692/99, 2 мај 2006
Aydoğan and Dara Radyo Televizyon Yayınılık Anonim Şirketi v. Turkey, бр. 12261/06,
13 февруари 2018

—B—

Bahçeci and Turan v. Turkey, бр. 33340/03, 16 јуни 2009
Baka v. Hungary [ГСС], бр. 20261/12, 23 јуни 2016
Balsytė-Lideikienė v. Lithuania, бр. 72596/01, 4 ноември 2008
Bamber v. the United Kingdom, бр. 33742/96, одлука на Комисијата од 11 септември
1997
Barankevich v. Russia, бр. 10519/03, 26 јули 2007
Barata Monteiro da Costa Nogueira and Patrício Pereira v. Portugal, бр. 4035/08, 11
јануари 2011

Barthold v. Germany, 25 март 1985, Серија А бр. 9
Bartnik v. Poland (одл.) [комисија], бр. 53628/10, 11 март 2014
Başkaya and Okçuoğlu v. Turkey [ГСС], бр. 23536/94 and 24408/94, ЕСЧП 1999-IV
Bayev and Others v. Russia, бр. 67667/09 и 2 други, 20 јуни 2017
Becker v. Norway, бр. 21272/12, 5 октомври 2017
Bédat v. Switzerland [ГСС], бр. 56925/08, 29 март 2016
Belpietro v. Italy, бр. 43612/10, 24 септември 2013
Bergens Tidende and Others v. Norway, бр. 26132/95, ЕСЧП 2000-IV
Bezmyanny v. Russia, бр. 10941/03, 8 април 2010
Bidart v. France, бр. 52363/11, 12 ноември 2015
Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway [ГСС], бр. 21980/93, ЕСЧП 1999-III
Błaja News Sp. z o. o. v. Poland, бр. 59545/10, 26 ноември 2013
Bohlen v. Germany, бр. 53495/09, 19 февруари 2015
Boldea v. Romania, бр. 19997/02, 15 февруари 2007
Bono v. France, бр. 29024/11, 15 декември 2015
Boudelal v. France (одл.), бр. 14894/14, 13 јуни 2017
Bowman v. the United Kingdom, 19 февруари 1998, *Извештаи за пресуди и одлуки*
1998-I
Boykanov v. Bulgaria, бр. 18288/06, 10 ноември 2016
Bozhkov v. Bulgaria, бр. 3316/04, 19 април 2011
Brambilla and Others v. Italy, бр. 22567/09, 23 јуни 2016
Brasilier v. France, бр. 71343/01, 11 април 2006
Brisic v. Romania, бр. 26238/10, 11 декември 2018
Brosa v. Germany, бр. 5709/09, 17 април 2014
Brunet-Lecomte and Others v. France, бр. 42117/04, 5 февруари 2009
Brunet-Lecomte and Lyon Mag' v. France, бр. 17265/05, 6 мај 2010
Bucur and Toma v. Romania, бр. 40238/02, 8 јануари 2013
Bülent Kaya v. Turkey, бр. 52056/08, 22 октомври 2013
Burden v. the United Kingdom [ГСС], бр. 13378/05, ЕСЧП 2008

Busuioc v. Moldova, бр. 61513/00, 21 декември 2004

Butkevičius v. Lithuania, бр. 48297/99, ЕСЧП 2002-II (извадоци)

—C—

Cangi v. Turkey, бр. 24973/15, 29 јануари 2019

Campos Dâmaso v. Portugal, бр. 17107/05, 24 април 2008

Çapan v. Turkey, бр. 71978/01, 25 јули 2006

Cârlan v. Romania, бр. 34828/02, 20 април 2010

Casado Coca v. Spain, 24 февруари 1994, Серија А бр. 285-А

Castells v. Spain, 23 април 1992, Серија А бр. 236

Čeferin v. Slovenia, бр. 40975/08, 16 јануари 2018

Cengiz and Others v. Turkey, бр. 48226/10 и 14027/11, ЕСЧП 2015 (извадоци)

Center for Democracy and the Rule of Law v. Ukraine (одл.), бр. 75865/11, 3 март
2020

Centro Europa 7 S.r.l. and Di Stefano v. Italy [ГСС], бр. 38433/09, ЕСЧП 2012

Ceylan v. Turkey [ГСС], бр. 23556/94, ЕСЧП 1999-IV

Chalabi v. France, бр. 35916/04, 18 септември 2008

Chauvy and Others v. France, бр. 64915/01, ЕСЧП 2004-VI

Cheltsova v. Russia, бр. 44294/06, 13 јуни 2017

Chernysheva v. Russia (одл.), бр. 77062/01, 10 јуни 2004

Chorherr v. Austria, 25 август 1993, Серија А бр. 266-Б

Cicad v. Switzerland, бр. 17676/09, 7 јуни 2016

Clavel v. Switzerland, бр. 11854/85, одлука на Комисијата од 15 октомври 1987,
Одлуки и извештаи 54

Colaço Mestre and SIC – Sociedade Independente de Comunicação, S.A. v. Portugal,
бр. 11182/03 и 11319/03, 26 април 2007

Çölgeçen and Others v. Turkey, бр. 50124/07 и 7 други жалби, 12 декември 2017

Colombani and Others v. France, бр. 51279/99, ЕСЧП 2002-V

Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel v. Ukraine, бр. 33014/05, ЕСЧП 2011

(извадоци)

Couderc and Hachette Filipacchi Associés v. France [ГСС], бр. 40454/07, ЕСЧП 2015

(извадоци)

Coutant v. France (одл.), бр. 17155/03, 24 јануари 2008

Craxi v. Italy (бр. 1), бр. 34896/97, 5 декември 2002

Craxi v. Italy (бр. 2), бр. 25337/94, 17 јули 2003

Cumhuriyet Vakfi and Others v. Turkey, бр. 28255/07, 8 октомври 2013

Cumpănă and Mazăre v. Romania [ГСС], бр. 33348/96, ЕСЧП 2004-XI

—D—

Daktaras v. Lithuania, бр. 42095/98, ЕСЧП 2000-X

Dalban v. Romania [ГСС], бр. 28114/95, ЕСЧП 1999-VI

Dammann v. Switzerland, бр. 77551/01, 25 април 2006

De Carolis and France Télévisions v. France, бр. 29313/10, 21 јануари 2016

De Diego Nafría v. Spain, бр. 46833/99, 14 март 2002

De Haes and Gijssels v. Belgium, 24 февруари 1997, *Извештаи за пресуди и одлуки*
1997-I

De Lesquen du Plessis-Casso v. France, бр. 54216/09, 12 април 2012

Delfi AS v. Estonia [ГСС], бр. 64569/09, ЕСЧП 2015

Demirel et Ateş v. Turkey, бр. 10037/03 and 14813/03, 12 април 2007

Demuth v. Switzerland, бр. 38743/97, ЕСЧП 2002-IX

Desjardin v. France, бр. 22567/03, 22 ноември 2007

Di Giovanni v. Italy, бр. 51160/06, 9 јули 2013

Dilipak v. Turkey, бр. 29680/05, 15 септември 2015

Dimitras and Others v. Greece (одл.), бр. 59573/09 и 65211/09, 4 јули 2017

Dink v. Turkey, бр. 2668/07 и 4 други, 14 септември 2010

Djavit An v. Turkey, бр. 20652/92, ЕСЧП 2003-III

Đugołęcki v. Poland, бр. 23806/03, 24 февруари 2009

Dmitriyevskiy v. Russia, бр. 42168/06, 3 октомври 2017
Do Carmo de Portugal e Castro Câmara v. Portugal, бр. 53139/11, 4 октомври 2016
Donaldson v. the United Kingdom, бр. 56975/09, 25 јануари 2011
Döner and Others v. Turkey, бр. 29994/02, 7 март 2017
Du Roy and Malaurie v. France, бр. 34000/96, ЕСЧП 2000-Х
Dupuis and Others v. France, бр. 1914/02, 7 јуни 2007
Dyuldin and Kislov v. Russia, бр. 25968/02, 31 јули 2007
Dzhugashvili v. Russia (одл.), бр. 41123/10, 9 декември 2014

—E—

E.K. v. Turkey, бр. 28496/95, 7 февруари 2002
E.S. v. Austria, бр. 38450/12, 25 октомври 2018
Ediciones Tiempo v. Spain, бр. 13010/87, одлука на Комисијата од 12 јули 1989,
Одлуки и извештаи 62
Éditions Plon v. France, бр. 58148/00, ЕСЧП 2004-IV
Eerikäinen and Others v. Finland, бр. 3514/02, 10 февруари 2009
Egeland and Hanseid v. Norway, бр. 34438/04, 16 април 2009
Egill Einarsson v. Iceland, бр. 24703/15, 7 ноември 2017
Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası v. Turkey, бр. 20641/05, ЕСЧП 2012 (извадоци)
Eker v. Turkey, бр. 24016/05, 24 октомври 2017
Elvira Dmitriyeva v. Russia, бр. 60921/17 и 7202/18, 30 април 2019
Eon v. France, бр. 26118/10, 14 март 2013
Erdoğan and İnce v. Turkey [ГСС], бр. 25067/94 и 25068/94, ЕСЧП 1999-IV
Erdtmann v. Germany (одл.), бр. 56328/10, 5 јануари 2016
Ergin v. Turkey (бр. 6), бр. 47533/99, ЕСЧП 2006-VI (извадоци)
Ergündoğan v. Turkey, бр. 48979/10, 17 април 2018
Ernst and Others v. Belgium, бр. 33400/96, 15 јули 2003
Ezelin v. France, 26 април 1991, Серија А бр. 202

—F—

Fáber v. Hungary, бр. 40721/08, 24 јули 2012
Falzon v. Malta, бр. 45791/13, 20 март 2018
Faruk Temel v. Turkey, бр. 16853/05, 1 февруари 2011
Fatullayev v. Azerbaijan, бр. 40984/07, 22 април 2010
Fayed v. the United Kingdom, 21 септември 1994, Серија А бр. 294-Б
Fedchenko v. Russia, бр. 33333/04, 11 февруари 2010
Fedchenko v. Russia (бр. 3), бр. 7972/09, 2 октомври 2018
Feldek v. Slovakia, бр. 29032/95, ЕСЧП 2001-VIII
Féret v. Belgium, бр. 15615/07, 16 јули 2009
Financial Times Ltd and Others v. the United Kingdom, бр. 821/03, 15 декември 2009
Fleury v. France, бр. 29784/06, 11 мај 2010
Foglia v. Switzerland, бр. 35865/04, 13 декември 2007
Folea v. Romania, бр. 34434/02, 14 октомври 2008
Flux v. Moldova (бр. 4), бр. 17294/04, 12 февруари 2008
Frankowicz v. Poland, бр. 53025/99, 16 декември 2008
Fressoz and Roire v. France [ГСС], бр. 29183/95, ЕСЧП 1999-I
Frisk and Jensen v. Denmark, бр. 19657/12, 5 декември 2017
Fuchsmann v. Germany, бр. 71233/13, 19 октомври 2017
Fuentes Bobo v. Spain, бр. 39293/98, 29 февруари 2000

—G—

Garycki v. Poland, бр. 14348/02, 6 февруари 2007
Genner v. Austria, бр. 55495/08, 12 јануари 2016
Gillberg v. Sweden [ГСС], бр. 41723/06, 3 април 2012
Giniewski v. France, бр. 64016/00, ЕСЧП 2006-I
Gîrleanu v. Romania, бр. 50376/09, 26 јуни 2018
Glas Nadezhda EOOD and Elenkov v. Bulgaria, бр. 14134/02, 11 октомври 2007

Glaser v. Germany, 28 август 1986, Серија А бр. 104
Glor v. Switzerland, бр. 13444/04, ЕСЧП 2009
Godlevskiy v. Russia, бр. 14888/03, 23 октомври 2008
Goodwin v. the United Kingdom, 27 март 1996, *Извештаи за пресуди и одлуки 1996-*

II

Gorelishvili v. Georgia, бр. 12979/04, 5 јуни 2007
Görmüş and Others v. Turkey, бр. 49085/07, 19 јануари 2016
Gorzelik and Others v. Poland [ГСС], бр. 44158/98, ЕСЧП 2004-I
Gurgenidze v. Georgia, бр. 71678/01, 17 октомври 2006
Goussev and Marenk v. Finland, бр. 35083/97, 17 јануари 2006
Gözel and Özer v. Turkey, бр. 43453/04 и 31098/05, 6 јули 2010
GRA Stiftung gegen Rassismus und Antisemitismus v. Switzerland, бр. 18597/13, 9
јануари 2018
Grebneva and Alisimchik v. Russia, бр. 8918/05, 22 ноември 2011
Grigoriades v. Greece, 25 ноември 1997, *Извештаи за пресуди и одлуки 1997-VII*
Grinberg v. Russia, бр. 23472/03, 21 јули 2005
Grupo Interpres SA v. Spain, бр. 32849/96, одлука на Комисијата од 7 април 1997,
Одлуки и извештаи 89
Gsell v. Switzerland, бр. 12675/05, 8 октомври 2009
Guerra and Others v. Italy, 19 февруари 1998, *Извештаи за пресуди и одлуки 1998-I*
Guja v. Moldova [ГСС], бр. 14277/04, ЕСЧП 2008
Gül and Others v. Turkey, бр. 4870/02, 8 јуни 2010
Gündüz v. Turkey, бр. 35071/97, ЕСЧП 2003-XI
Guseva v. Bulgaria, бр. 6987/07, 17 февруари 2015
Gutiérrez Suárez v. Spain, бр. 16023/07, 1 јуни 2010
Gutsanovi v. Bulgaria, бр. 34529/10, ЕСЧП 2013 (извадоци)

Hachette Filipacchi Associés v. France, бр. 71111/01, 14 јуни 2007

Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) v. France, бр. 12268/03, 23 јули 2009
Hadjianastassiou v. Greece, 16 декември 1992, Серија А бр. 252
Haldimann and Others v. Switzerland, бр. 21830/09, ЕСЧП 2015
Han v. Turkey, бр. 50997/99, 13 септември 2005
Handyside v. the United Kingdom, 7 декември 1976, Серија А бр. 24
Harabin v. Slovakia, бр. 58688/11, 20 ноември 2012
Haseldine v. the United Kingdom, бр. 18957/91, одлука на Комисијата од 13 мај 1992,
Одлуки и извештаи 73
Heinisch v. Germany, бр. 28274/08, ЕСЧП 2011 (извадоци)
Herbai v. Hungary, бр. 11608/15, 5 ноември 2019
Hertel v. Switzerland, 25 август 1998, *Извештаи за пресуди и одлуки 1998-VI*
Hirst v. the United Kingdom (бр. 2) [ГСС], бр. 74025/01, ЕСЧП 2005-IX
Hizb ut-Tahrir and Others v. Germany (одл.), бр. 31098/08, 12 јуни 2012
Høiness v. Norway, бр. 43624/14, 19 март 2019
Hrico v. Slovakia, бр. 49418/99, 20 јули 2004

İ.A. v. Turkey, бр. 42571/98, ЕСЧП 2005-VIII
Ibragim Ibragimov and Others v. Russia, бр. 1413/08 и 28621/11, 28 август 2018
İbrahim Aksoy v. Turkey, бр. 28635/95 и 2 други, 10 октомври 2000
Ibrahimov and Mammadov v. Azerbaijan, бр. 63571/16 и 5 други, 13 февруари 2020
Ileana Constantinescu v. Romania, бр. 32563/04, 11 декември 2012
İmza v. Turkey, бр. 24748/03, 20 јануари 2009
Incal v. Turkey, 9 јуни 1998, *Извештаи за пресуди и одлуки 1998-IV*
Independent Newspapers (Ireland) Limited v. Ireland, бр. 28199/15, 15 јуни 2017
Informationsverein Lentia and Others v. Austria, 24 ноември 1993, Серија А бр. 276
İrfan Temel and Others v. Turkey, бр. 36458/02, 3 март 2009

Janowski v. Poland [ГСС], бр. 25716/94, ЕСЧП 1999-I
Jankovskis v. Lithuania, бр. 21575/08, 17 јануари 2017
Jelševar and Others v. Slovenia (одл.), бр. 47318/07, 11 март 2014
Jersild v. Denmark, 23 септември 1994, Серија А бр. 298
Jerusalem v. Austria, бр. 26958/95, ЕСЧП 2001-II
Jobe v. the United Kingdom (одл.), бр. 48278/09, 14 јуни 2011
Jokitaipale and Others v. Finland, бр. 43349/05, 6 април 2010
July and SARL Libération v. France, бр. 20893/03, ЕСЧП 2008 (извадоци)

—K—

K.U. v. Finland, бр. 2872/02, ЕСЧП 2008
Kaboğlu and Oran v. Turkey, бр. 1759/08 и 2 други, 30 октомври 2018
Kablis v. Russia, бр. 48310/16 and 59663/17, 30 април 2019
Kaçki v. Poland, бр. 10947/11, 4 јули 2017
Kalda v. Estonia, бр. 17429/10, 19 јануари 2016
Kanat and Bozan v. Turkey, бр. 13799/04, 21 октомври 2008
Kanellopoulou v. Greece, бр. 28504/05, 11 октомври 2007
Kaos GL v. Turkey, бр. 4982/07, 22 ноември 2016
Kapsis and Danikas v. Greece, бр. 52137/12, 19 јануари 2017
Kaptan v. Switzerland (одл.), бр. 55641/00, 12 април 2001
Karácsony and Others v. Hungary [ГСС], бр. 42461/13 и 44357/13, 17 мај 2016
Karademirci and Others v. Turkey, бр. 37096/97 и 37101/97, ЕСЧП 2005-I
Karakó v. Hungary, бр. 39311/05, 28 април 2009
Karakoyun and Turan v. Turkey, бр. 18482/03, 11 декември 2007
Karapetyan and Others v. Armenia, бр. 59001/08, 17 ноември 2016
Karataş v. Turkey, бр. 23168/94, ЕСЧП 1999-IV
Karhuvaara and Iltalehti v. Finland, бр. 53678/00, ЕСЧП 2004-X
Karsai v. Hungary, бр. 5380/07, 1 декември 2009
Kasabova v. Bulgaria, бр. 22385/03, 19 април 2011

Kasymakhunov and Saybatalov v. Russia, бр. 26261/05 и 26377/06, 14 март 2013
Kayasu v. Turkey, бр. 64119/00 и 76292/01, 13 ноември 2008
Kazakov v. Russia, бр. 1758/02, 18 декември 2008
Kenedi v. Hungary, бр. 31475/05, 26 мај 2009
Khadija Ismajilova v. Azerbaijan, бр. 65286/13 и 57270/14, 10 јануари 2019
Kharlamov v. Russia, бр. 27447/07, 8 октомври 2015
Khurshid Mustafa and Tarzibachi v. Sweden, бр. 23883/06, 16 декември 2008
Khuzhin and Others v. Russia, бр. 13470/02, 23 октомври 2008
Kılıç and Eren v. Turkey, бр. 43807/07, 29 ноември 2011
Klein v. Slovakia, бр. 72208/01, 31 октомври 2006
Kokkinakis v. Greece, 25 мај 1993, Серија А бр. 260-А
Krasulya v. Russia, бр. 12365/03, 22 февруари 2007
Kucharczyk v. Poland (одл.) [комисија], бр. 72966/13, 24 ноември 2015
Kudeshkina v. Russia, бр. 29492/05, 26 февруари 2009
Kula v. Turkey, бр. 20233/06, 19 јуни 2018
Kuliś v. Poland, бр. 15601/02, 18 март 2008
Kuliś and Różycki v. Poland, бр. 27209/03, 6 октомври 2009
Kurier Zeitungsverlag und Druckerei GmbH v. Austria, бр. 3401/07, 17 јануари 2012
Kutlular v. Turkey, бр. 73715/01, 29 април 2008
Kwiecień v. Poland, бр. 51744/99, 9 јануари 2007
Kyprianou v. Cyprus [ГСС], бр. 73797/01, ЕСЧП 2005-XIII

Lacroix v. France, бр. 41519/12, 7 септември 2017
Langner v. Germany, бр. 14464/11, 17 септември 2015
Laranjeira Marques da Silva v. Portugal, бр. 16983/06, 19 јануари 2010
Lavents v. Latvia, бр. 58442/00, 28 ноември 2002
Le Pen v. France (одл.), бр. 18788/09, 20 април 2010
Leander v. Sweden, 26 март 1987, Серија А бр. 116

Leempoel & S.A. ED. Ciné Revue v. Belgium, бр. 64772/01, 9 ноември 2006
Leroy v. France, бр. 36109/03, 2 октомври 2008
Lešník v. Slovakia, бр. 35640/97, ЕСЧП 2003-IV
Leveque v. France (одл.), бр. 35591/97, 23 ноември 1999
Lewandowska-Malec v. Poland, бр. 39660/07, 18 септември 2012
Lindon, Otchakovsky-Laurens and jylu v. France [ГСС], бр. 21279/02 и 36448/02,
ЕСЧП 2007-IV
Lingens v. Austria, 8 јули 1986, Серија А бр. 103
Loersch and Nouvelle Association du Courier v. Switzerland, бр. 23868/94 и 23869/94,
одлука на Комисијата од 24 февруари 1995, Одлуки и извештаи 80
Loiseau v. France (одл.), бр. 46809/99, ЕСЧП 2003 XII (извадоци)
Lombardi Vallauri v. Italy, бр. 39128/05, 20 октомври 2009
Lombardo and Others v. Malta, бр. 7333/06, 24 април 2007
Lopes Gomes da Silva v. Portugal, бр. 37698/97, ЕСЧП 2000-X

—M—

M.L. and W.W. v. Germany, бр. 60798/10 and 65599/10, 28 јуни 2018
Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary [ГСС], бр. 18030/11, 8 ноември 2016
Magyar Jeti Zrt v. Hungary, бр. 11257/16, 4 декември 2018
Magyar Kétfarkú Kutya Párt v. Hungary [ГСС], бр. 201/17, 20 јануари 2020
Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary, бр. 22947/13, 2
февруари 2016
Mamère v. France, бр. 12697/03, ЕСЧП 2006-XIII
Man and Others v. Romania (одл.), бр. 39273/07, 19 ноември 2019
Manole and Others v. Moldova, бр. 13936/02, ЕСЧП 2009 (извадоци)
Marchenko v. Ukraine, бр. 4063/04, 19 февруари 2009
Margulev v. Russia, бр. 15449/09, 8 октомври 2019
Mariapori v. Finland, бр. 37751/07, 6 јули 2010
Marinova and Others v. Bulgaria, бр. 33502/07, 30599/10 и 2 други, 12 јули 2016

Mariya Alekhina and Others v. Russia, бр. 38004/12, 17 јули 2018

Markt intern Verlag GmbH and Klaus Beermann v. Germany, 20 ноември 1989, Серија А бр. 165

Mătășaru v. the Republic of Moldova, бр. 69714/16 и 71685/16, 15 јануари 2019

Mater v. Turkey, бр. 54997/08, 16 јули 2013

Mathieu-Mohin and Clerfayt v. Belgium, 2 март 1987, Серија А бр. 113

Matúz v. Hungary, бр. 73571/10, 21 октомври 2014

McVicar v. the United Kingdom, бр. 46311/99, ЕСЧП 2002-III

Medžlis Islamske Zajednice Brčko and Others v. Bosnia and Herzegovina [ГСС], бр. 17224/11, 27 јуни 2017

Mehmet Reşit Arslan and Orhan Bingöl v. Turkey, бр. 47121/06 и 2 други, 18 јуни 2019

Melnychuk v. Ukraine (одл.), бр. 28743/03, ЕСЧП 2005-IX

Members of the Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses and Others v. Georgia, бр. 71156/01, 3 мај 2007

Metis Yayıncılık Limited Şirketi and Sökmen v. Turkey (одл.), бр. 4751/07, 20 јуни 2017

MGN Limited v. the United Kingdom, бр. 39401/04, 18 јануари 2011

Mikkelsen and Christensen v. Denmark (одл.), бр. 22918/08, 24 мај 2011

Mikolajová v. Slovakia, бр. 4479/03, 18 јануари 2011

Minelli v. Switzerland (одл.), бр. 14991/02, 14 јуни 2005

Mladina d.d. Ljubljana v. Slovenia, бр. 20981/10, 17 април 2014

Monnat v. Switzerland, бр. 73604/01, ЕСЧП 2006-X

Moohan and Gillon v. the United Kingdom (одл.), бр. 22962/15 и 23345/15, 13 јуни 2017

Mor v. France, бр. 28198/09, 15 декември 2011

Morar v. Romania, бр. 25217/06, 7 јули 2015

Morice v. France [ГСС], бр. 29369/10, ЕСЧП 2015

Morissens v. Belgium, бр. 11389/85, одлука на Комисијата од 3 мај 1988, Одлуки и извештаи 56

Mosley v. the United Kingdom, бр. 48009/08, 10 мај 2011

Mouvement raëlien suisse v. Switzerland [ГСС], бр. 16354/06, ЕСЧП 2012 (извадоци)
Müller and Others v. Switzerland, 24 мај 1988, Серија А бр. 133
Murat Vural v. Turkey, бр. 9540/07, 21 октомври 2014
Murphy v. Ireland, бр. 44179/98, ЕСЧП 2003 IX (извадоци)

—N—

Nagla v. Latvia, бр. 73469/10, 16 јули 2013
Nadtoka v. Russia, бр. 38010/05, 31 мај 2016
Nasirov and Others v. Azerbaijan, бр. 58717/10, 20 февруари 2020
Nedim Şener v. Turkey, бр. 38270/11, 8 јули 2014
Neij and Sunde Kolmisoppi v. Sweden (одл.), бр. 40397/12, 19 февруари 2013
Nejdet Atalay v. Turkey, бр. 76224/12, 19 ноември 2019
Nenkova-Lalova v. Bulgaria, бр. 35745/05, 11 декември 2012
News Verlags GmbH & Co.KG v. Austria, бр. 31457/96, ЕСЧП 2000-I
Nikowitz and Verlagsgruppe News GmbH v. Austria, бр. 5266/03, 22 февруари 2007
Nikula v. Finland, бр. 31611/96, ЕСЧП 2002-II
Nilsen v. the United Kingdom (одл.), бр. 36882/05, 9 март 2010
Nilsen and Johnsen v. Norway [ГСС], бр. 23118/93, ЕСЧП 1999-VIII
Niskasaari and Others v. Finland, бр. 37520/07, 6 јули 2010
Nix v. Germany (одл.), бр. 35285/16, 13 март 2018
Nordisk Film & TV A/S v. Denmark (одл.), бр. 40485/02, ЕСЧП 2005-XIII
Norris v. Ireland, 26 октомври 1988, Серија А бр. 142
Novikova and Others v. Russia, бр. 25501/07 и 4 други, 26 април 2016
Nur Radyo Ve Televizyon Yayıncılığı A.Ş. v. Turkey, бр. 6587/03, 27 ноември 2007
Nurminen and Others v. Finland, бр. 27881/95, одлука на Комисијата од 26 февруари
1997

—O—

Oberschlick v. Austria (бр. 1), 23 мај 1991, Серија А бр. 204
Oberschlick v. Austria (бр. 2), 1 јули 1997, *Извештаи за пресуди и одлуки 1997-IV*
Observer and Guardian v. the United Kingdom, 26 ноември 1991, Серија А бр. 216
Obukhova v. Russia, бр. 34736/03, 8 јануари 2009
Ólafsson v. Iceland, бр. 58493/13, 16 март 2017
Öllinger v. Austria, бр. 76900/01, ЕСЧП 2006-IX
Olujić v. Croatia, бр. 22330/05, 5 фебруари 2009
ООО Izdatelskiy Tsentr Kvartirnyy Ryad v. Russia, бр. 39748/05, 25 април 2017
Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland, 29 октомври 1992, Серија А бр. 246-А
Oran v. Turkey, бр. 28881/07 и 37920/07, 15 април 2014
Orban and Others v. France, бр. 20985/05, 15 јануари 2009
Orlovskaya Iskra v. Russia, бр. 42911/08, 21 фебруари 2017
Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung v. Austria, бр.
39534/07, 28 ноември 2013
Otegi Mondragon v. Spain, бр. 2034/07, ЕСЧП 2011
Ottan v. France, бр. 41841/12, 19 април 2018
Otto-Preminger-Institut v. Austria, 20 септември 1994, Серија А бр. 295-А
Özgür Gündem v. Turkey, бр. 23144/93, ЕСЧП 2000-III
Özer v. Turkey (бр. 3), бр. 69270/12, 11 фебруари 2020
Öztürk v. Turkey [ГСС], бр. 22479/93, ЕСЧП 1999-VI

—P—

P4 Radio Hele Norge ASA v. Norway (одл.), бр. 76682/01, ЕСЧП 2003-VI
Pais Pires de Lima v. Portugal, бр. 70465/12, 12 фебруари 2019
Pakdemirli v. Turkey, бр. 35839/97, 22 фебруари 2005
Palusinski v. Poland (одл.), бр. 62414/00, ЕСЧП 2006-XIV
Socialist Party and Others v. Turkey, 25 мај 1998, *Извештаи за пресуди и одлуки*
1998-III
Paturel v. France, бр. 54968/00, 22 декември 2005

Peck v. the United Kingdom, бр. 44647/98, ЕСЧП 2003-I
Pedersen and Baadsgaard v. Denmark [ГСС], бр. 49017/99, ЕСЧП 2004-XI
Pentikäinen v. Finland [ГСС], бр. 11882/10, ЕСЧП 2015
Perinçek v. Switzerland [ГСС], бр. 27510/08, ЕСЧП 2015 (извадоци)
Perrin v. the United Kingdom (одл.), бр. 5446/03, ЕСЧП 2005-XI
Peruzzi v. Italy, бр. 39294/09, 30 јуни 2015
PETA Deutschland v. Germany, бр. 43481/09, 8 ноември 2012
Piermont v. France, 27 април 1995, Серија А бр. 314
Pihl v. Sweden, бр. 74742/14, 7 февруари 2017
Pinto Coelho v. Portugal (бр. 2), бр. 48718/11, 22 март 2016
Pinto Pinheiro Marques v. Portugal, бр. 26671/09, 22 јануари 2015
Pitkevich v. Russia (одл.), бр. 47936/99, 8 февруари 2001
Polanco Torres and Movilla Polanco v. Spain, бр. 34147/06, 21 септември 2010
Polat v. Turkey [ГСС], бр. 23500/94, 8 јули 1999
Poyraz v. Turkey, бр. 15966/06, 7 декември 2010
Prager and Oberschlick v. Austria, 26 април 1995, Серија А бр. 313
Previti v. Italy (одл.), бр. 45291/06, 8 декември 2009
Prunea v. Romania, бр. 47881/11, 8 јануари 2019
Purcell and Others v. Ireland, бр. 15404/89, одлука на Комисијата од 16 април 1991,
Одлуки и извештаи 70
Putistin v. Ukraine, бр. 16882/03, 21 ноември 2013

—R—

Radio ABC v. Austria, 20 октомври 1997, *Извештаи за пресуди и одлуки* 1997-VI
Radio France and Others v. France, бр. 53984/00, ЕСЧП 2004-II
Radio Twist a.s. v. Slovakia, бр. 62202/00, ЕСЧП 2006-XV
Radobuljac v. Croatia, бр. 51000/11, 28 јуни 2016
Raichinov v. Bulgaria, бр. 47579/99, 20 април 2006
Reichman v. France, бр. 50147/11, 12 јули 2016

Reklos and Davourlis v. Greece, бр. 1234/05, 15 јануари 2009
Religious Community of Jehovah's Witnesses v. Azerbaijan, бр. 52884/09, 20
февруари 2020
Renaud v. France, бр. 13290/07, 25 февруари 2010
Ressiot and Others v. France, бр. 15054/07 и 15066/07, 28 јуни 2012
Reznik v. Russia, бр. 4977/05, 4 април 2013
Roche v. the United Kingdom [ГСС], бр. 32555/96, ЕСЧП 2005-X
Rodionov v. Russia, бр. 9106/09, 11 декември 2018
Rodriguez Ravelo v. Spain, бр. 48074/10, 12 јануари 2016
Roemen and Schmit v. Luxembourg, бр. 51772/99, ЕСЧП 2003-IV
Roj TV A/S v. Denmark (одл.), бр. 24683/14, 17 април 2018
Roland Dumas v. France, бр. 34875/07, 15 јули 2010
Romanenko and Others v. Russia, бр. 11751/03, 8 октомври 2009
Rommelfanger v. Germany, бр. 12242/86, одлука на Комисијата од 6 септември
1989, Одлуки и извештаи 62
Roşianu v. Romania, бр. 27329/06, 24 јуни 2014
Rotaru v. Romania [ГСС], бр. 28341/95, ЕСЧП 2000-V
Rumyana Ivanova v. Bulgaria, бр. 36207/03, 14 февруари 2008
RTBF v. Belgium, бр. 50084/06, ЕСЧП 2011 (извадоци)
Rubins v. Latvia, бр. 79040/12, 13 јануари 2015
Rubio Dosamantes v. Spain, бр. 20996/10, 21 февруари 2017
Ruokanen and Others v. Finland, бр. 45130/06, 6 април 2010

—S—

Saaristo and Others v. Finland, бр. 184/06, 12 октомври 2010
Şahin Alpay v. Turkey, бр. 16538/17, 20 март 2018
Saint-Paul Luxembourg S.A. v. Luxembourg, бр. 26419/10, 18 април 2013
Salabiaku v. France, 7 октомври 1988, Серија А бр. 141-A
Salihu and Others v. Sweden (одл.), бр. 33628/15, 10 мај 2016

Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands [ГСС], бр. 38224/03, 14 септември 2010

Sapan v. Turkey, бр. 44102/04, 8 јуни 2010

Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v. Finland [ГСС], бр. 931/13, 27 јуни 2017

Savitchi v. Moldova, бр. 11039/02, 11 октомври 2005

Savva Terentyev v. Russia, бр. 10692/09, 28 август 2018

Saygılı and Falakaoğlu (no. 2) v. Turkey, бр. 38991/02, 17 февруари 2009

Scharsach and News Verlagsgesellschaft v. Austria, бр. 39394/98, ЕСЧП 2003-XI

Schöpfer v. Switzerland, 20 мај 1998, *Извештаи за пресуди и одлуки* 1998-III

Schwabe and M.G. v. Germany, бр. 8080/08 and 8577/08, ЕСЧП 2011 (извадоци)

Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG v. Switzerland, бр. 34124/06, 21 јуни 2012

Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft and Others v. Switzerland (одл.), бр. 68995/13, 12 ноември 2019

Sdružení Jihočeské Matky v. the Czech Republic (одл.), бр. 19101/03, 10 јули 2006

Sekmadienis Ltd. v. Lithuania, бр. 69317/14, 30 јануари 2018

Selistö v. Finland, бр. 56767/00, 16 ноември 2004

Selmani and Others v. The Former Yugoslav Republic of Macedonia, бр. 67259/14, 9 февруари 2017

Semir Güzel v. Turkey, бр. 29483/09, 13 септември 2016

Şener v. Turkey, бр. 26680/95, 18 јули 2000

Shahanov and Palfreeman v. Bulgaria, бр. 35365/12 and 69125/12, 21 јули 2016

Shapovalov v. Ukraine, бр. 45835/05, 31 јули 2012

Shvydika v. Ukraine, бр. 17888/12, 30 октомври 2014

Siatkowska v. Poland, бр. 8932/05, 22 март 2007

Sidabras and Džiautas v. Lithuania, бр. 55480/00 and 59330/00, ЕСЧП 2004-VIII

Simić v. Bosnia and Herzegovina (одл.), бр. 75255/10, 15 ноември 2016

Sinkova v. Ukraine, бр. 39496/11, 27 февруари 2018

Sioutis v. Greece (одл.), бр. 16393/14, 29 август 2017

Siryk v. Ukraine, бр. 6428/07, 31 март 2011

Skalka v. Poland, бр. 43425/98, 27 мај 2003

Slavov and Others v. Bulgaria, бр. 58500/10, 10 ноември 2015

Smolorz v. Poland, бр. 17446/07, 16 октомври 2012

Soares v. Portugal, бр. 79972/12, 21 јуни 2016

Société de conception de presse et d'édition v. France, бр. 4683/11, 25 февруари 2016

Société de conception de presse et d'édition and Ponson v. France, бр. 26935/05, 5 март 2009

Société Prisma Presse v. France (no. 1) (одл.), бр. 66910/01, 1 јули 2003

Société Prisma Presse v. France (no. 2) (одл.), бр. 71612/01, 1 јули 2003

Sofranschi v. Moldova, бр. 34690/05, 21 декември 2010

Sorguç v. Turkey, бр. 17089/03, 23 јуни 2009

Soulas and Others v. France, бр. 15948/03, 10 јули 2008

Sousa Goucha v. Portugal, бр. 70434/12, 22 март 2016

Stambuk v. Germany, бр. 37928/97, 17 октомври 2002

Standard Verlags GmbH v. Austria, бр. 13071/03, 2 ноември 2006

Standard Verlags GmbH and Krawagna-Pfeifer v. Austria, бр. 19710/02, 2 ноември 2006

Steel and Others v. the United Kingdom, 23 септември 1998, *Извештаи за пресуди и одлуки* 1998-VII

Steel and Morris v. the United Kingdom, бр. 68416/01, ЕСЧП 2005-II

Stern Taulats and Roura Capellera v. Spain, бр. 51168/15 and 51186/15, 13 март 2018

Steur v. the Netherlands, бр. 39657/98, ЕСЧП 2003-XI

Stevens v. the United Kingdom, бр. 11674/85, одлука на Комисијата од 3 март 1986, *Одлуки и извештаи* 46

Stichting Ostade Blade v. the Netherlands (одл.), бр. 8406/06, 27 мај 2014

Stojanović v. Croatia, бр. 23160/09, 19 септември 2013

Stoll v. Switzerland [ГСС], бр. 69698/01, ЕСЧП 2007-V

Stomakhin v. Russia, бр. 52273/07, 9 мај 2018
Studio Monitori and Others v. Georgia, бр. 44920/09 и 8942/10, 30 јануари 2020
The Sunday Times v. the United Kingdom (no. 1), 26 април 1979, Серија А бр. 30
The Sunday Times v. the United Kingdom (no. 2), 26 ноември 1991, Серија А бр. 217
Sürek v. Turkey (no. 1) [ГСС], бр. 26682/95, ЕСЧП 1999-IV
Sürek v. Turkey (no. 2) [ГСС], бр. 24122/94, 8 јули 1999
Sürek v. Turkey (no. 3) [ГСС], бр. 24735/94, 8 јули 1999
Sürek v. Turkey (no. 4) [ГСС], бр. 24762/94, 8 јули 1999
Sürek and Özdemir v. Turkey [ГСС], бр. 23927/94 and 24277/94, 8 јули 1999
Sylka v. Poland (одл.), бр. 19219/07, 3 јуни 2014
Szanyi v. Hungary, бр. 35493/13, 8 ноември 2016
Szurovecz v. Hungary, бр. 15428/16, 8 октомври 2019

—T—

Tagiyev and Huseynov v. Azerbaijan, бр. 13274/08, 5 декември 2019
Tamiz v. the United Kingdom (одл.), бр. 3877/14, 19 септември 2017
Tammer v. Estonia, бр. 41205/98, ЕСЧП 2001-I
Tănăsoaica v. Romania, бр. 3490/03, 19 јуни 2012
Társaság a Szabadságjogokért v. Hungary, бр. 37374/05, ЕСЧП 2009
Taşdemir v. Turkey (одл.), бр. 38841/07, 23 февруари 2010
Tatár and Fáber v. Hungary, бр. 26005/08 и 26160/08, 12 јуни 2012
Tele 1 Privatfernsehgesellschaft mbH v. Austria, бр. 32240/96, 21 септември 2000
Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. and Others v. the Netherlands, бр.
39315/06, 22 ноември 2012
Tête v. France, бр. 59636/16, 26 март 2020
Thoma v. Luxembourg, бр. 38432/97, ЕСЧП 2001-III
Tillack v. Belgium, бр. 20477/05, 27 ноември 2007
Times Newspapers Ltd v. the United Kingdom (no. 1 and no. 2), бр. 3002/03 и
23676/03, ЕСЧП 2009

Timpul Info-Magazin and Anghel v. Moldova, бр. 42864/05, 27 ноември 2007
Thorgeir Thorgeirson v. Iceland, 25 јуни 1992, Серија А бр. 239
Tierbefreier e.V. v. Germany, бр. 45192/09, 16 јануари 2014
Tokarev v. Ukraine (одл.), бр. 44252/13, 21 јануари 2020
Tolstoy Miloslavsky v. the United Kingdom, 13 јули 1995, Серија А бр. 316-В
Toranzo Gomez v. Spain, бр. 26922/14, 20 ноември 2018
Tourancheau and July v. France, бр. 53886/00, 24 ноември 2005
Travaglio v. Italy (одл.), бр. 64746/14, 24 јануари 2017
Turhan v. Turkey, бр. 48176/99, 19 мај 2005
Tuşalp v. Turkey, бр. 32131/08 and 41617/08, 21 февруари 2012
TV Vest AS & Rogaland Pensjonistparti v. Norway, бр. 21132/05, ЕСЧП 2008
(извадоци)

—U—

Uj v. Hungary, бр. 23954/10, 19 јули 2011
Ulusoy and Others v. Turkey, бр. 34797/03, 3 мај 2007
Ümit Bilgiç v. Turkey, бр. 22398/05, 3 септември 2013
Unabhängige Initiative Informationsvielfalt v. Austria, бр. 28525/95, ЕСЧП 2002-I
United Christian Broadcasters Ltd v. the United Kingdom (одл.), бр. 44802/98, 7
ноември 2000
Ürper and Others v. Turkey, бр. 14526/07 and 8 Others, 20 октомври 2009

—V—

Vajnai v. Hungary, бр. 33629/06, ЕСЧП 2008
Van der Mussele v. Belgium, 23 ноември 1983, Серија А бр. 70
Vejdeland and Others v. Sweden, бр. 1813/07, 9 февруари 2012
Veraart v. the Netherlands, бр. 10807/04, 30 ноември 2006
Vereinigung Bildender Künstler v. Austria, бр. 68354/01, 25 јануари 2007

Vereniging Weekblad Bluf! v. the Netherlands, 9 февруари 1995, Серија А бр. 306-А
Vérités Santé Pratique SARL v. France (одл.), бр. 74766/01, 1 декември 2005
Verlagsgruppe Droemer Knaur GmbH & Co. KG v. Germany, бр. 35030/13, 19
октомври 2017
Verlagsgruppe News GmbH v. Austria (no. 2), бр. 10520/02, 14 декември 2006
VgT Verein gegen Tierfabriken v. Switzerland, бр. 24699/94, ЕСЧП 2001-VI
Vides Aizsardzības Klubs v. Latvia, бр. 57829/00, 27 мај 2004
Viorel Burzo v. Romania, бр. 75109/01 и 12639/02, 30 јуни 2009
Vogt v. Germany, 26 септември 1995, Серија А бр. 323
Volkmer v. Germany (одл.), бр. 39799/98, 22 ноември 2001
Von Hannover v. Germany, бр. 59320/00, ЕСЧП 2004-VI
Von Hannover v. Germany (no. 2) [ГСС], бр. 40660/08 and 60641/08, ЕСЧП 2012
Von Hannover v. Germany (no. 3), бр. 8772/10, 19 септември 2013
Vona v. Hungary, бр. 35943/10, ЕСЧП 2013
Voskuil v. the Netherlands, бр. 64752/01, 22 ноември 2007

—W—

Wall Street Journal Europe Sprl and Others v. the United Kingdom (одл.), бр. 28577/05,
10 февруари 2009
Wanner v. Germany (одл.), бр. 26892/12, 23 октомври 2018
Weber v. Switzerland, 22 мај 1990, Серија А бр. 177
Weber and Saravia v. Germany (одл.), бр. 54934/00, ЕСЧП 2006-XI
Węgrzynowski and Smolczewski v. Poland, бр. 33846/07, 16 јули 2013
Welsh and Silva Canha v. Portugal, бр. 16812/11, 17 септември 2013
White v. Sweden, бр. 42435/02, 19 септември 2006
Wille v. Liechtenstein [ГСС], бр. 28396/95, ЕСЧП 1999-VII
Willem v. France, бр. 10883/05, 16 јули 2009
Wingrove v. the United Kingdom, 25 ноември 1996, *Извештаи за пресуди и одлуки*
1996-V

Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlagsgesellschaft mbH v. Austria (no. 3), бр.

66298/01 и 15653/02, 13 декември 2005

Wojtas-Kaletka v. Poland, бр. 20436/02, 16 јули 2009

Women On Waves and Others v. Portugal, бр. 31276/05, 3 февруари 2009

Worm v. Austria, 29 август 1997, *Извештаи за пресуди и одлуки 1997-V*

Wrona v. Poland (одл.) [комисија], бр. 68561/13, 12 декември 2017

—Y—

Yalçın Küçük v. Turkey, бр. 28493/95, 5 декември 2002

Yalçiner v. Turkey, бр. 64116/00, 21 февруари 2008

Yarushkevych v. Ukraine (одл.), бр. 38320/05, 31 мај 2016

Yaşar Kaplan v. Turkey, бр. 56566/00, 24 јануари 2006

Yıldız and Taş v. Turkey (no° 1), бр. 77641/01, 19 декември 2006

Yıldız and Taş v. Turkey (no° 2), бр. 77642/01, 19 декември 2006

Yıldız and Taş v. Turkey (no° 3), бр. 477/02, 19 декември 2006

Yıldız and Taş v. Turkey (no° 4), бр. 3847/02, 19 декември 2006

Yılmaz and Kılıç v. Turkey, бр. 68514/01, 17 јули 2008

Yordanova and Toshev v. Bulgaria, бр. 5126/05, 2 октомври 2012

Youth Initiative for Human Rights v. Serbia, бр. 48135/06, 25 јуни 2013

—Z—

Zakharov v. Russia, бр. 14881/03, 5 октомври 2006

Zana v. Turkey, 25 ноември 1997, *Извештаи за пресуди и одлуки 1997-VII*

Zarubin and Others v. Lithuania (одл.), бр. 69111/17 и 3 други, 26 ноември 2019

Ziemiński v. Poland (no. 2), бр. 1799/07, 5 јули 2016

Советот на Европа е водечка организација за човекови права на континентот. Тој вклучува 47 земји-членки, од кои 28 се членки на Европската Унија. Сите земји-членки на Советот на Европа се потписнички на Европската Конвенција за човекови права, која е договор наменет да ги заштити човековите права, демократијата и владеењето на правото. Европскиот суд за човекови права врши надзор на спроведувањето на Конвенцијата во земјите-членки.

www.coe.int

Земјите-членки на Европската Унија одлучија да ги обединат своите знаења, ресурси и судбини. Заедно тие изградија зона на стабилност, демократија и одржлив развој, истовремено одржувајќи ја културната разновидност, толеранција и индивидуалните слободи. Европската Унија се залага за споделување на своите достигнувања и вредности со земјите и народите надвор од нејзините граници.

www.europa.eu

Овој превод е изработен со средства од заедничка програма на Европската Унија и Советот на Европа. Тука искажаните гледишта нужно не го одразуваат официјалното мислење на Европската Унија.

Превод кофинансиран од
Европската Унија

